

(сексуалдык жактан) кубаттуу, жарактуу, күчтүү.

iktidarsız 1.бийликсиз, күчсүз, эрксиз. 2.жөндөмсүз, талантсыз. 3.мед. (сексуалдык жактан) жараксыз, күчсүз, импотент.

iktidarsızlık, -ğı 1.күчсүздүк, эрксиздик. 2.жөндөмсүздүк, эби жоктук. 3.(эркек үчүн) жыныстык жактан жараксыздык.

iktifa эск. канааттануу, ыраазы болуу, шүгүрчүлүк кылуу. ~ **etmek** (бир нерсеге) канааттануу, ыраазы болуу. **küçük kazançla** ~ **etmek** аз да болсо, көптөй көрүү, тапканына ыраазы болуу.

iktisadî 1.экономикалык, чарбалык. ~ **devlet kuruluşu/teşekkülü** мамлекеттик экономикалык түзүлүш. ~ **buhran/kriz** экономикалык кризис. 2.экономдуу, үнөмдүү, рентабелдүү.

iktisadiyat, -tı эск. экономика.

iktisap, -bı эск. ээ болуу, колго алуу, табуу. ~ **etmek** ээ болуу, алуу. ~ **hukuk etmek** укукка ээ болуу.

iktisat, -dı экономика, эл чарбасы. **İ-Vekâleti** эск. Экономика Министрлиги. 2.үнөм, сарамжал, эсептүүлүк, чарбачылдык. 3.топтоо, жыйноо. ~ **etmek/yapmak** 1) чарбачылык/экономиканы жүргүзүү. 2) үнөмдөө. ~ **ilmi** экономика илими.

iktisatçı экономист.

il 1. ил, административдик аймак, дабан, вилает. 2.өлкө, журт. **gurbet iller** чет жерлер. **Türkiye'nin doğu-leri** Түркиянын чыгыш илдери/аймактары.

ilâ арасы, ортосу, жакын. **beş ~ on kişi** беш-он киши. **dokuz ~ on arası** тогуз менен ондун ортосу.

ilâç, -cı 1.дары, эм, ылаажы, дабаа, шыпаа. ~ **almak** 1)дары алуу. 2)дары ичүү. ~ **la tedavi** дары менен

дарылоо/айыктыруу. **ağrı kesici** ~ оору басуучу дары. **ateş düşürücü** ~ эттин ысыгын түшүрүүчү дары. 2.чара, амал, айла жол. 3. уу, дары (бир нерсени жоготуу үчүн), дезинфекция. 4.химиялык кошулма/зат. **boru açma** ~ **ı** түтүк тыгынын ачуучу дары. ~ **içmek** дары ичүү. ~ **kılavuzu/kitabı** фармакология. ~ **yazmak** дары/рецепт жазуу.

ilâçlamak 1.дары сүйкөө, бальзамдоо. 2.дары чачуу (*бактарга, талаага*), дезинфекция, ууландыруу (*курт-кумурскаларды*).

ilâçlı 1.дарылуу, дарыланган. 2.бальзамдалган. 3.дары чачылган, дезинфекцияланган, ууландырылган (*курт-кумурскага каршы*).

ilâçsız 1.дарысы, дабаасы жок. 2. айла-сыз, чарасыз. 3.оңолбос, түзөлбөс.

ilâh 1.Кудай, Жараткан, Эгем, Теңир. 2.өтм. кудайы, атасы. **müzik dünyasının** ~ **ı** музыка дүйнөсүнүн кудайы. ~ **gibi** келишимдүү, сулуу (*эркек*).

ilâhe Теңир аял, Теңирче.

ilâhî 1.диний гимн, диний ыр. ~ **okumak** диний ырларды ырдоо. 2. Теңирге тиешелүү/мүнөздүү, Теңирден келген. ~ **arzu** Кудайдын эрки. 3.укмуштай сонун, шумдук, таң каларлык.

ilahi 1.Оо, Кудай! Оо, Теңир! (*Кудайга кайрылуу*). 2.Кудая тобо! кантип ушундай болсун! (*таң калуу иретиндеги сырды с.*). ~, **İnci, neler söylüyorsun!** Кудая тобо, Инжи, эмне деп турасың!

ilâhiyat, -tı теология. ~ **âlimi** теолог. ~ **fakültesi** теология факультети.

ilâhiyatçı теолог.

ilâm 1. ук. соттун өкүмү/чечими (*жазуу түрүндө*). 2.кабарлоо, билдирүү, угузуу. ~ **etmek** эск. билдирүү, кабарлоо.

ilâmaşallah 1.түбөлүк, өмүр бою.

2. *какишк* Кудай салбасын! көз тийбесин! ~ **işimiz yolunda!** Кудай салбасын, ишибиз күрүлдөп жүрүп атат (*какишк иретинде*).

ilân 1. жарыя, кабар, билдирме, ачыктама, декларация. 2. кулактандыруу, афиша, реклама, анонс. ~ **acentesi** кулактандыруу бюросу. ~ **tahtası** кулактандыруу тактасы. ~ **ı aşk** сүйүүсүн билдириш. ~ **etmek** 1) кулактандыруу, жарыялоо, ачыктоо. 2) жаюу, таратуу. ~ **vermek** (*газетага/журналга*) кулактандыруу берүү.

ilâncılık, -ğı 1. (*газета, журналга*) кулактандыруу топтоо/жарыялоо иши. 2. реклама, реклама иши.

ilânen кулактандыруу жолу менен.

ilânihaye түбөлүк, өмүр бою, такай. **bu** ~ **böyle devam edemez ki** бул өмүр бою ушинтип турбайт да.

ilâve 1. кошумча, улама, толуктама. 2. тиркеме, толуктоо. 3. арттырма, чоңойтмо, көбөйтмө. ~ **etmek** кошумчалао, улоо, толуктоо.

ilâveli 1. кошумчаланган, толукталган, кошумчасы менен. ~ **ikinci baskı** толукталган экинчи басылыш. 2. *өтм.* апыртылган, калпты-чынды койгулаштырган.

ilâveten кошумча түрүндө, үстүнө кошуп, толуктап, кошумчалап. **mektubu** ~ катка кошумчалап.

ilçe илче (*илдин ичиндеги*) административдик бирдик, район.

ile (*бирге жазылганда -la, -le*). 1. менен (*жандооч*). **ateş ~ oynaма!** от менен ойнобо! **benim** ~ мени менен. **senin** ~ сени менен. 2. менен (*байл.*). **Hasan ile Haydar ava çıkmışlar** Хасан менен Хайдар ууга чыгышыптыр. 3. аркылуу, натыйжасында, улам. **çok çalışmakla bunu bitirebiliriz** катуу иштесек, муну бүтүрө алабыз. **bütün köy onların sesi ~ uyandı** айылдын

баары алардын үнүнөн улам ойгонду. 4. *кыймыл атооч менен келип, аракетти бышыктайт:* **ona mektup yazmakla kata etmişim** ага кат жазганым туура болгон эмес экен. **tatili anılarımı yazmakla geçirdim** каникулду эскерүүлөрүмдү жазуу менен өткөрдүм. 5. *себеп, шарт билдирет.* **ben enstitünün yollamasıyla gittim** мен институттун жолдомосу менен бардым. 6. *өлчөм, ченем билдирет:* **onları kiloyla sattık** аларды килолап саттык. 7. маалында, маалы менен, убагында. **sabahla dünya bambaşka göründü** эртең менен дүйнө таптакыр башкача көрүндү. 8. *каалоо, тилек сөздөрү иретинде колдонулат:* **afiyetle yiğün** тамагыңар аш болсун! **selamete gidin!** саламат баргыла! ~ **beraber/birlikte** 1) менен бирге/ чогуу. **vergisi ~ beraber** салыгы менен чогуу. 2) кезде, маалында, тушта. **kışın gelmesiyle beraber** кыштын келиши менен. 3) карабастан, болсо да. **sadece on iki yaşında olmakla beraber motorlar hakkında epey bilgisi var** он эки эле жашта болсо да, мотор жөнүндө көп нерсе билет. 4) болуп эле тим болбой, эле эмес, менен катар. **iyi bir sanatçı olmakla beraber, mükemmel bir anne** мыкты санатчы эле эмес, мыкты эне дагы.

ilelebet түбөлүк, дайыма, соңсуз.

ilen, inen *дуал.* **ile.**

ilenç, -ci каргыш.

ilenmek каргоо.

ilerde *к.* **ileride.**

ileri 1. илгери, алдыга. **ileri gidemiyor-**
duk илгери жыла алмак эмеспиз. 2. алдыңкы. **yolun ~si çok virajlı** жолдун илгериси ийри-буйру. 3. келечек, алдыдагы мезгил. ~ **imiz kış** алдыбызда кыш. 4. *аск.* бет

мандайда, каршыда. 5.алдыда (*saam*). **saatim iki dakika ~de** саатым эки мүнөт алдыда. 6.өйдөкү, жогорку. **ileri sınıflarda okuyanlardan takım oluşturuldu** жогорку класста окугандардан команда түзүлдү. 7.мурун, илгери. 8.алдыңкы, биринчи. ~ **fikirler** алдыңкы пикирлер. 9.алдыга. **masayı ~ çekin** үстөлдү алдыга тарткыла. 10.*аск.* алга! (*буйрук*). ~**si 1**) келечек, алды жак. 2) алдыңкы жак/тарап. ~ **almak 1**) (*бир нерсени*) алдыга жылдыруу. 2) (*бирөөнүн*) кызматын жогорулатуу. 3) (*саатты*) алдыга жылдыруу. ~ **atılmak 1**) алдыга атып чыгыш. 2) *аск.* чабуулга өтүш. ~**den beri** илгертен бери. ~ **çıkmaк** алдыга чыгуу. ~ **geçmek** озуп кетүү, (*башкаларды*) артта калтыруу, ишинен көтөрүлүү. ~ **gelenler** алдыңкы/көрүнүктүү кишилер. ~ **gelmek 1**) келип чыгуу, пайда болуу, натыйжасы болуу. **bu hadiseler şundan ~ geliyor** бул окуялар мындан чыкты. 2) алдыга чыгуу, өнүгүү-өсүү, кызматынан жогорулоо. ~ **geri etmek** чатакташуу, мушташуу. ~**sini gerisini düşünmeden** алды-кийинин ойлобой, шашылыш. ~ **geri konuşmak/ lâflar etmek/ söylemek** ойду-тоону сүйлөө. ~ **gitmek 1**) алдыга кетүү, өсүп-өнүгүү. 2) чектен чыгуу. ~**yi görmek** алдын ала билүү. ~ **görüş 1**) алдыңкы көз караш. 2. кыраакылык, көзү ачыктык. ~ **görüşlü** кыраакы, көсөм, алдын ала көрө билген. ~ **götürmek** (*кылык-жоругу*) чектен ашуу, кыжыр кайнатуу. ~ **marş! аск.** алга! (*команда*). ~ **sürmek 1**) алдыга карай жүргүзүү/айдоо. 2. (*бир сунуш/пикирди*) алдыга коюу, сунуш кылуу. ~ **varmak к.** ~ **gitmek.** ~ **yaş** улгайган курак.

ilerici алдыңкы, прогрессивдүү. ~ **teori** алдыңкы теория. ~ **fikirler** алдыңкы пикирлер.

ileride 1.алдыда, келечекте, болочокто. 2.алдыңкы тарапта, каршыда. ~ **bunu göz önünde tutmalısınız** кийин муну эстен чыгарбашыңыз керек.

ilerleme 1.илгерилеме. 2.жылыш, өсүш, өнүгүш, прогресс, жетишкендик. **ilim ve teknikteki ~ler** илим менен техникадагы жылыштар.

ilerlemek 1. илгерилөө, алдыга жылуу. 2.өсүү, өнүгүү, жакшыруу. 3.артуу, күчөө, чоңоюу. **şüphem gün geçtikçe ilerledi** шектенүүм күн өткөн сайын артты. 4.убакыт өтүү. **gece bir hayli ilerlemiş, dönme zamanı** түн бир далай болуптур, кайтар маал болуптур. 5.күчтөнүү, оорлошуу. **hastalık ilerledi** оорусу күчөдү. 6. (*иштен*) жогорулоо.

ilerlemiş кеч (*убакыт*). ~ **saat** кеч саат. **gecenin ~ saatinde** түндүн бир оокумунда. ~ **yaş** улгайган жаш.

ilerletmek 1.илгерилетүү, алдыга жылдыруу. 2.өнүктүрүү, өстүрүү, жакшыртуу. **Türkçesini ilerletti** түркчөсүн жакшыртты. 3. (*кызматын*) жогорулатуу.

iletici жеткирүүчү, туюндуруучу, кабар берүүчү, өткөрүүчү.

iletim 1.*физ.* өткөргүчтүк. 2.жеткирүү. 3.*тех.* ысыктын берилиши, конвекция.

iletişim 1.өз ара катнаш, кабарлашуу, билдириш, туйдуруш, коммуникация. 2. *тех.* байланыш, кабарлашуу түрлөрү (*телефон, телеграф, факс, интернет, кат ж. б.*).

iletişmek өз ара кабарлашуу, байланышта болуу.

iletken 1.айтып/жеткирип барган, кабар берген, кабарчы. 2.жеткирүүчү, улаштыруучу. 3. *физ.*

өткөргүч. ~ **damarlar** *бот.* өсүмдүк клеткаларына азык ташуучу тамырлар.

iletki *мат.* бурч өлчөгүч, транспортир.

iletmek 1.алып баруу, жеткирүү, улаштыруу. 2.кабарлоо, айта баруу. **Ahmet Bey'e selâmlarımı iletin** Ахмет Бейге салам айта барыңыз. 3.*физ.* өткөрүү.

ilga *эск.* жоюу, жок кылуу.

ilgeç,-ci 1.англис төөнөч. 2.илмек, илгич (*кийимдин*), аскыч, кармагыч. **kalemin -i** калемдин кармагычы. 3.*грам.* жандооч.

ilgi 1.илик, байланыш, жакындык, тиеше. ~**yi kesmek** байланышын үзүү (*бирөө менен*). **ne ~si var?** эмне тиешеси бар? 2.кызыгуу, көңүл буруу. ~ **çekici** көңүл бурдурган, өзүнө тарткан. ~ **duymak** кызыгуу. 3.*хим.* заттардын кошулма жөндө-мүнүн артышы (*белгилүү шарттар ичинде*). ~ **alanı** (*бирөөнүн*) кызыккан/тиешелүү тармагы. ~**sini çekmek** көңүлүн буруу. ~ **eki gram.** тиешелүүлүк мүчөсү(-гы/-кы): **dünkü** кечээки. **onlarkı** алардыкы. ~ **göstermek** көңүл буруу, жакшы мамиле жасоо. ~ **toplamak** к. ~ **çekmek**. ~ **uyandırmak** кызыгуу туудуруу. ~ **zamiri gram.** таандык ат атооч.

ilgilendirmek 1.кызыктыруу, көңүл бурдуруу, көңүл бөлдүрүү. **bu beni ilgilendirmez** бул мени кызыктырбайт. 2.тиешелүү/караштуу болуу. **işçileri ilgilendiren bir karar** жумушчуларга тиешелүү бир чечим.

ilgileniş кызыгыш, көңүл бөлүш.

ilgilenmek 1.кызыгуу, тартылуу, жакындык туюу, алек болуу. **arkadaşım antikayla ilgilenir** жолдошум антикварга кызыгат. 2.көңүл бөлүү/буруу.

ilgili 1.байланыштуу, тиешелүү, тиеше-

си бар, караштуу. **matematikle ~ bilimler** математикага тиешеси бар илимдер. 2.жооптуу, жоопкер, милдеттүү. ~ **kişiler** жооптуу кишилер. ~**ler** жооптуулар, тиешелүү кишилер. ~ **makamlar** тиешелүү органдар.

ilginç,-ci кызык.

ilgisiz 1.кызыксыз. 2.тиешеси/байланышы жок. 3.кызыкпаган, кайдыгер, көңүл кош, кайрымсыз.

ilgisizlik 1.кызыксыздык, тажатмалык, апатия. 2.кайдигерлик, көңүл коштук, түртө салмалык.

ilhak,-kı 1.кошуп алма, кошумчалама, кирме (*бир уюмга ж. б.*). 2.басып алма, бийлиги алдына алма. ~ **etmek** кошуу, кошумчалоо, толуктоо.

ilham илхам, шык, дем, демөөр. ~ **almak** илхам алуу, шыктануу, демденүү, демөөр алуу. ~ **etmek** илхам/шык/дем/демөөр берүү. ~ **perisi** илхам периси, муза, шык булагы. ~ **vermek** илхам берүү.

ilhan *тар.* илхан, хан, император (*монголдордо*).

ilhanlık,-ğı 1.империя (*монголдордун*). 2.императорлук, бийлик (*монгол хандыктарынын*).

ilhat,-dı динсиздик, кайырдиндик, атеизм.

ilik I, -ği илик, бүчү, топчулук. **düğme -i** топчунун илиги/топчулугу/бүчүсү.

ilik II, -ği *анат.* (*сөөктүн*) чучугу. **murdar** ~ жүлүн. ~**lerinde duymak** сөөгүнө/чучугуна жетүү, терең таасир берүү. ~**ine/~lerine geçmek** сөөгүнө өтүү/жетүү. ~ **gibi** 1)чучуктай (*тааттуу, даамдуу*). ~ **gibi pişmiş/olmuş** жакшы бышырылган (*мис. эт*). 2)жакшынакай, жагымдуу, болтойгон (*аял*). ~**lerine işlemek** 1)сөөгүнө өтүп кетүү (*мис. суук*). 2)өтм. чучугуна че-

йин жетүү. **o söz ~lerine kadar işledi** ошол сөз сөөгүнө/чучугуна чейин жетти. **~lerine kadar ıslanmak** суу өтмө катарынан өтүп кетмек. **~ini kemirmek (oory)** сөөгүн сыздатуу. **~i kurumak** жаны кашаюу, чыдамы түгөнүү. **~ini kurutmak (бирөөнүн)** жанын кашайтуу, сабырын/чыдамын түгөтүү, айланын кетирүү. **~ine tak demek** жанына таш батуу. **~ yağı** сөөк майы.

iliklemek топчулоо, иликтөө, бүчүлөө.

ilikli I чучуктуу. **~ kemik** чучуктуу сөөк.

ilikli II 1.топчулуу/илиги/бүчүсү бар. 2.топчуланган, бүчүлөнгөн.

iliksiz 1.бүчүсүз, топчулуксуз. 2.бүчүлөнбөгөн, топчуланбаган.

ilim,-lmi илим, билим. **~ adamı** илимпоз, окумуштуу. **~ini almak (бир ишти)** так үйрөнүп алуу, адис болуп чыгуу.

ilinti 1.илинчек, байланыш (*эки нерсе арасында*). 2.ооз. кайгы, капа, муң, дарт. 3.тиеше. **benim onunla hiç ~m yoktur** менин ага эч тиешем жок. 4.илип-илип тигилген тигиш.

ilintilemek эки нерсени бириктирип тигүү.

ilintili байланыштуу, тиешелүү, аралашкан.

ilişik,-ği 1.илиштирилген, тиркелген, илинген, жармаштырылган. **dilekçeye ~ olarak sunulan belge** арызга тиркелген документ. 2.(*бир нерсеге*) байланыштуу, тууралуу. 3.байланыш, катнаш, мамиле. **cumhurbaşkanı seçilenin varsa partisi ile ~i kesilir** президенттикке шайланган кишинин партиясы менен байланышы үзүлөт. 4.тиркеме, кошумча. **ayrıntılar ~te yazılı** кошумча маалыматтар тиркемеде жазылган. **~i kalmamak** байланышы/мамилеси калбоо. **~ini kesmek** байланышын/мамилесин үзүү.

ilişikli байланыштуу, тиешелүү.

ilişki 1.байланыш, катнаш, мамиле. **dış ~ler** тышкы байланыштар. **diplomatik ~ler** дипломатиялык байланыштар. **~leri kesmek** байланыштарды/мамилелерди үзүү. **~ kurmak** мамиле түзүү. 2.жол, катнаш. **kar yağınca köylerle ~ kesildi** кар жааганда айылдар менен байланыш үзүлдү.

ilişkili байланыштуу, тийиштүү, караштуу.

ilişkin байланыштуу, тууралуу, жөнүндө, тиешелүү. **yurdun esenliğine ~ bir karar** мекендин сактыгына байланыштуу бир чечим.

ilişkisiz байланышсыз, тиешесиз.

ilişmek 1.илинүү, чалынуу, тийип кетүү. **elim çiçeklere ilişmiş olmalı, vazo devrildi** колум гүлдөргө тийип кетти болуш керек, ваза тоголонуп кетти. 2.тийүү, алуу, аралашуу. **şu kâğıtlara kimse ilişmesin** бул кагаздарга эч ким тийбесин. 3.өтм. (*бирөөгө*) тийишүү, кийлигишүү, жабышуу, такуу, тынчын алуу. **ben çalışırken kimse ilişmesin** мен иштеп атканда эч ким тынчымы албасын. 4.сөз кылуу, токтолуу, сөз козгоо, тийип өтүү (*бир темадан, маселеден*). **o konuyu bir daha ilişmeyecek şekilde kapatalım** ал маселени дагы бир жолу козгобой тургандай бүтүрөлү. 5.коомай отуруу, көчүк басуу. **sandalyenin kenarına ilişti** отургучтун четине көчүк басты.

iliştirmek 1.илүү, тагуу, чиркөө, байлоо, топчулоо, бүчүлөө. 2.асуу. 3.тиркөө, жабыштыруу, илиштирүү, жабдуу. **dilekçeye bir de açıklama ilıştırılmış** арызга бир ачыктама да тиркелиптир.

ilk, -ki 1.биринчи. **~ defa** биринчи жолу. 2.алгачкы. **~ aşk** алгачкы махабат. **~ adım** 1)биринчи кадам.

2)башталыш. ~ **ağızda** адегенде, адеп, башта, баарынан мурун. **İ**~ **Çağ** байыркы дүйнө, антик доор. ~ **elden** 1)биринчи колдон, жаңы, колдонулбаган. 2)(*бир нерсени*) өзүнөн, өз оозунан (*угуу*). 3)биринчиден, алды менен, алгач. ~ **fırsatta** эң биринчи мүмкүнчүлүктө, ыңгайы келер замат. ~ **görüşte** бир көргөндө эле, көрөр замат. ~ **göz ağrısı** 1)тун баласы, көзүн ачып көргөнү, оозун ачып өпкөнү. 2)алгачкы сүйүүсү/ашыгы. ~ **hamlede** 1)адегенде, адеп, баарынан мурун. 2)биринчи эле сыноодо (*спортто*). ~ **insan antrop.** алгачкы адам. ~ **iş olarak** баарыдан мурун, биринчи кезекте. ~ **kalemde** башынан. ~ **nefesini almak** көз жаруу, төрөлүү. ~ **önce** башта, башында, алды менен. ~ **öncü** баштоочу, чыйыр салган. ~ **örnek** прототип, архетип. ~ **yardım** 1)биринчи/тез жардам (*медициналык*). 2)тез жардам станциясы. ~ **yardım çantası** тез жардам сумкасы. ~ **yardım hastanesi** тез жардам ооруканасы. ~ **yarı** биринчи жарым/тайм (*спорт мелдешинде*). ~ **zamanlar** башында, алгачкы учурларда.

ilkah 1.*биол.* төлдөө, боозуу, тукумдоо, желиндөө. 2.эмдөө. ~ **etmek** 1)тукумдоо. 2)эмдөө.

ilkbahar жаз, баар, көктөм. ~ **noktası/ilmi** *астр.* жазгы күн-түн теңелүү.

ilke 1.баштапкы/башкы элемент, негиз, башат.2.принцип, башталгыч абал. **bir dinin -leri** бир диндин принциптери.

ilkel 1.байыркы, баштапкы. 2.алгачкы, өнүгүүнүн эң төмөнкү баскычы. 3.(*санатта*) тубаса, накта, жасалмасыз. 4.(*сүрөттө*) табигый агым, примитив. 5.*өтм.* жапайы, түркөй, адепсиз, чогоол (*киши*). ~ **ha-**

yat байыркы адамдардын жашоосу. ~ **insanlar** байыркы адамдар. ~ **toplum** алгачкы коом. 6.*мат.* жөнөкөй. ~ **fonksiyon** жөнөкөй функция.

ilkelci примитивист.

ilkelleşmek жөнөкөйлөшүү, карапайымдашуу, жупунулашуу.

ilkellik,-ği байыркылык, түркөйлүк, чогоолдук.

ilkin башталышта, башында, биринчи, баарыдан мурун.

ilkinden башынан, алдын ала. **senin kaçacağını ~ biliyordum** сенин кача турганыңы башынан билчүмүн.

ilkokul башталгыч мектеп.

ilköğrenim,ilköğretim башталгыч билим берүү.

ilkyaz жаз, баар.

illâ, illâki к. **ille**.

illâllah иллалда, иллалла, Кудай ай! (*тажаганда, жадаганда айтылган сыр*д. с.). ~, **yeter artık!** Кудай ай, жетпедиби эми! ~ **demek** тажоо, жанына таш батуу.

ille 1.кандай болсо да, эмне кылса/болсо да, сөзсүз эле. ~ **de bugün mü gelmeliyim?** эмне, сөзсүз эле бүгүн келишим керекпи? 2.өзгөчө, дегеле, баарыдан да, айрыкча. ~ **o şiiiri sevdim** баарыдан да ошол ырды жактырдым. 3.болбосо. **sen de gelirsin, ~ gitmem** сен да кел, болбосо барбайм. ~ **ve lâkin** муну менен катар/бирге.

illegal легалсыз, мыйзам тышы.

illet,-ti 1.илдет, оору, кесел. 2.бузуктук, мандем. 3.көнүмүш, жаман адат. 4.*филос.* себеп. ~ **etmek** 1)өлөрчө токмоктоо, жабыр тарттыруу, жанын кейитүү. 2)(*бирөөнүн*) жанын кашайтуу, жинин келтирүү. ~ **olmak** жини келүү, кыжыры кайноо.

illetli 1.илдеттүү, оорулуу. 2.бузук, бузула берген, мандемдүү. 3.майып, кемчил.

illetsiz илдетсиз, соо.

illiziyon к. **illüzyon**.

illüstrasyon иллюстрация.

illüziyon иллюзия.

illüziyonist,-ti иллюзионист, көз боочу.

illüziyonizm иллюзионизм.

ilmek, -ği к. **ilmik**.

ilmek 1.илүү, чалып байлоо. 2.(*килем токууда*) илмектерди бири-бирине байлоо. 3.тийүү, козгоо. ~ **iler tutar yerini bırakmamak/komamak** 1)(*бир нерсенин*) тамтыгын чыгаруу. 2)бурмалоо, өзгөртүү (*мис. бир пикирди*). ~ **iler tutar yeri kalmamak/olmamak** 1)тамтыгы чыгуу, эскирүү. 2)колдонуудан чыгуу, эскирүү (*мис. бир теория*). 3)саламаттыгы абдан начарлоо, ичер суусу түгөнүү.

ilmeklemek к. **ilmiklemek**.

ilmen илимий жактан, илимий көз караштан.

ilmî 1.илимий. 2.теориялык.

ilmihâl,-li ислам дининин эрежелер жыйнагы.

ilmik,-ği 1.илмек, түйүн. 2.илмек (*түймө ишинде*). ~ **atmak** 1)илмек жасоо. 2)илмек байлоо.

ilmiklemek бош байлоо, иликтөө, илмек жасоо.

ilmiye 1.дин иштери кызматкерлери жамааты. 2.диний иштер.

ilmühaber 1.күбөлүк, кимдик, сертификат. **ölüm -i** өлгөнү тууралуу күбөлүк. 2.тил кат, квитанция.

ilsak,-kı кошуу, бириктирүү, жабыштыруу, бекитүү. ~ **etmek** бириктирүү, кошуу, бекемдөө, жабыштыруу.

iltibas аралашуу, чаташуу, ачакей маани берүү. ~ **a düşmek/yol açmak** 1)аралашуу, чатышуу. 2)окшоштуруп алуу, жаңылуу.

iltica баш калкалоо, башын сыйдыруу, корголоо. ~ **etmek** корголоо, баш калкалоо. ~ **haklı** ук. баш калкалоо укугу.

iltifat,-tı 1.ырайым, мактоо, жакшы ниет, комплимент, жакшы сөз/мамиле, жылуу сөз/жүз, сыпайыгерчилик. ~ **lara boğmak** мактоо жаадыруу. ~ **görmek** сый көрүү, баркталуу. ~ **ta kusur etmemek** жакшы мамилесинен жазбоо. ~ **ına nail olmak** (*бирөөнүн*) урмат-сыйына арзуу, мактоосун/жылуу сөзүн угуу. ~ **etmek** 1)кадырлоо, барктоо, жылуу сөз айтуу. 2)(*бирөөгө*) жагуу, купулуна толугу. **akşamki yemeklere ~ eden çok oldu** кечки тамак көп кишинин купулуна толду.

iltifath жарык маанайлуу, маңдайы жарык, сыйчыл, жаркылдаган, сыпайы.

iltihak, -kı кошулуу, биригүү. ~ **etmek** кошулуу, биригүү, биримдик түзүү, кирүү. ~ **ettirmek** кошуу алуу.

iltihap,-bı мед. (*органдарда*) сезгениш, ириндеш.

iltihaplanmak мед. сезгенүү, ириндөө (*дененин ар кай жери*).

iltihaplı мед. сезгенген, ириндеген.

iltimas 1.колдоо, тааныштык кылуу, арка чыгуу, көтөрмөлөө. ~ **görmek** колдоо көрүү, таанышынын жардамынан пайдалануу. ~ **göstermek** (*бирөөнү*) чоңойтуу, колдоо, тааныштык кылуу. 2.(*бирөөгө*) артыкчылык таануу, өзгөчө мамиле жасоо. 3.өтүнүч, сураныч (*бирөө үчүн*). ~ **etmek** 1)(*бирөөнү*) калкалоо, коруу, колдоо. 2)(*бирөө үчүн*) сурануу, өтүнүү.

iltimasçı колдоочу, тааныш, таянган киши.

iltimash 1.таанышы/кишиси/колдоочусу бар (*киши*). 2.тааныш аркылуу бүтүрүлгөн (*иш*).

im 1.ышаарат, ым, сигнал. 2.белги. 3.символ. ~ **i timi yok** ың-жыңы жок.

ima 1.баш ийкөө, макулдук билдирүү.

2.кыйытып/жылдырып айтуу, жыландын башын чыгаруу, (*бир нерсенин*) четин чыгаруу. **ince** ~ жылдырып айтылган сөз. **üstü kapalı** ~ туюк сөз. ~ **etmek** 1) баш ийкөө. 2) тымызын билдирүү, бир нерсенин четин чыгаруу.

imaj 1.имидж, түр, көрүнүш, келбет. 2.имидж, аброй.

imal,-li 1.даярдаш, жасаш, чыгарыш, иштеп чыгарыш, өндүрүш. 2.товар, мануфактура. 3.колдонуш, пайдаланыш.

imalât,-tı (*imal'*дын көпт. т.). 1.өндүрүш, чыгаруу, жасоо. ~ **fiyatı** экон. өздүк наркы. ~ **imkanları** өндүрүш мүмкүнчүлүгү. ~ **masrafı** өндүрүш чыгымы. 2.өндүрүш товары, фабрика, даяр буюмдар, продукция.

imalâtçı 1.өндүрүлгөн. 2.өндүрүш ээси. 3.өндүрүш жайы/жери.

imalâthane өндүрүш жери, цех, фабрика, завод, ишкана. **tuğla ~si** кирпич заводу.

imale 1.ийүү, бүгүү, жантайтуу, кыйшайтуу. 2.ад. кыска муунду узартып окуу (*муун өлчөмүнө туура-лоо үчүн*). ~ **etmek** иймек, бүкмөк.

imalı туюк/кыйыткан сөз. **Celik fikrini ~ konuşması ile belirtmiş oldu** Челик пикирин кыйытып айтты. ~ ~ туюк-туюк (*айтылган сөз/билдирилген пикир*).

imam 1.ыймам, чоң молдо. 2.мусулмандардын диний лидери. 3.мамлекет башчысы (*айрым мусулман өлкөлөрүндө*). 4.диний мектептин башчысы. 5. *Азирети Мухамедден кийин анын өкүлү милдетин алган халифтерге берилген наам*. 6. *Азирети Алинин жана анын он бир тукумуна берилген титул*. ~ **in dört çiftesine binmek** ооз. өлүш, каза болуш. ~ **kırkı** чилденин биринчи күнү. ~ **hatip okulu** ислам динине таянган орто мектеп. ~

nikâhı диний нике. - **osursa cemaat sıçar** мак. , *орой төркү үйдөгүлөр күлсө, оозгу үйдөгүлөр ырсаят* (сөзм. с. ыймам оосурса, жамаат чычат). ~ **suyu** ооз. рагы (*түрк арагы*).

imambayıldı имамбайылды (*баклажандын ичине фарш коюлуп, духовкада бышырылган түрк тамагы*).

imamlık,-ğı ыймамдык (*милдет/кызмат*). ~ **etmek** ыймамдык милдетин аткаруу.

iman 1.ыйман, диний ишеним, ынанч. 2.Ислам динине ишеним/ынанч. 3.(*бир нерсеге*) катуу ишенүү, күмөнсүздүк. ~ **im** арго "тууган", "жолдош" маанисиндеги кайрылуу. ~ **ı bütün** динге ишенимчи күчтүү, динчил, такыба. ~ **dan çıkar-mak** (*бирөөнү*) ыймандан чыгарыш. ~ **etmek** 1) ишениш, кабыл алыш, моюн сунуш. 2) Ислам динин кабыл алуу, келме келтирип, мусулман болуу. ~ **a gel!** Кудайдан корк! ыйманыңы жебе! ~ **a gelmek** 1) өз көңүлү менен мусулман болуу. 2) өтм. акыл/эс кирүү, жоошуу, жиндилигин таштоо. 3) чынын айтуу. ~ **getirmek** Исламга ишеним кылуу. ~ **a getirmek** 1) Ислам динин кабыл алдырмак, чыныгы мусулман кылмак. 2) эсине келтирүү, тартипке салуу. 3) чынын айттыруу, мойнуна алдыруу. ~ **ı gevremek/ ağlamak** 1) (*көп иштеп*) чарчап-чаалыгуу, ал-күчтөн таюу. 2) кыйынчылык тартуу, чарасыз абалда калуу. ~ **ına kadar** оозуна чейин, топтолтура, жак-жыйма, мелт-кат. ~ **ına kadar doldurmak** мелт-калт толтурмак. ~ **sahibi** 1) ыйманы бекем, динге бекем, динчил. 2) чыныгы мусулман. ~ **tahtası** ооз. көкүрөк. ~ **ına tak demek** ооз. жанына таш батуу, чыдамы түгөнүү. ~ **ına yandığım**

ооз. каргыш тийген, Кудай албаган. ~**ı yok!** ооз. ыйманы/жүзү жок, таш боор, мерес.

imanlı 1.ыймандуу, динге ишенген. 2.абийирлүү, ар-намыстуу.

imansız 1.ыймансыз, ынанчсыз. 2.кудайсыз, динсиз, атеист. 3.ынсапсыз, мээримсиз, таш боор, мерес. 4.*өтм.* арсыз, жүзүкара, шүмшүк, жүүт. **seni gidi ~!** сени элеби, шүмшүк! ~ **gitmek** ыйманы жок өлүш. ~ **peynir** майсыз быштак. ~ **süt** майсыз сүт. ~ **yoğurt** майсыз жуурат.

imansızlık,-ğı 1.ымансыздык, динге ишенбөө, кудайсыздык. 2.адамкерчиликсиздик, таш боордук, мээримсиздик, мерестик.

imar 1.курулуш. ~ **planı** курулуш планы. 2.отурукташтыруу, жакшыртуу, өнүктүрүү. ~ **etmek** 1)(*бир жерди*) өнүктүрүү, гүлдөтүү, жашоо деңгээлин көтөрүү. 2)курулуштар куруу. **İ~ ve İskân Bakanı** Коммуналдык Чарба Министри.

imaret,-ti 1.*тар.* (Селжуктуктар жана Османлылар заманында) колунда жокторго, окуучуларга тамак тарткан кайрым мекемеси. 2.отурукташуу, жакшыруу, өнүгүп-өсүү.

imbat,-tı жайкы муссон шамалы (күндүз деңизден кургакка карай согот).

imbik, -ği дистиллятор, спирт тарткан аппарат. ~**ten çekmek** спирт/арак тартыш.

imbisat,-tı жайылуу, таркоо, кеңейүү.

imdat,-dı 1.жардам, колдоо, көмөк. 2.*сырд. с.* жардам! кокуй! ~**ına başvurmak** (бирөөдөн) жардам сурап кайрылуу. ~**a çağırma** жардамга чакыруу. ~ **etmek** (бирөөгө) жардамга баруу. ~ **freni** кырсык/жетек тормоз. ~ **istemek** 1)жардамга чакырыш. 2)SOS чалыш. ~

işareti жардам чакыруу сигналы: SOS. ~ **kapısı** кырсык эшиги. ~**ına yetişmek/koşmak** (бирөөгө) эң кыйын учурунда жардам берүү/көмөктөшүү.

imdi 1. ушинтип, ошентип, демек, андай/мындай болгон соң. 2.эми, азыр, мындан ары/кийин.

imece ашар, дыйкандардын биргелешип жасаган иши. ~**yle** ашар жолу менен. ~ **filleri грам.** этиштин кош мамилеси.

imge 1.кыял, санаа, фантазия. 2.белги, ышаарат, жышаан. 3.көзгө көрүнчү.

imgelem *психол.* кыялдануу, эңсөө, фантазия, ойдон/кыялдан жаратуу. ~ **gücü** кыял күчү.

imgelemek кыялдануу, элестетүү.

imgesel кыялдан жаратылган, ойдон чыгарылган.

imha 1.жок кылуу, кыйратуу, түбүнө жетүү, тукум курут кылуу. 2.жоюу, төлөө (*мис. карызды*). ~ **etmek** жок кылыш, өлтүрүш, тукум курут кылыш, кыйратыш.

imhâl,-li кечендетүү, кийинкиге калтыруу, убакыт берүү, жылдыруу, узартуу. ~ **etmek** жылдырмак, узартмак.

imik, -ği тамак, кулкун. ~**ine sarılmak** (бирөөнүн) жакасына жабышуу, чапкенедей жабышуу, артынан калбоо.

imiş имиш, миш-миш.

imitasyon 1.имитация, тууроо. 2.жасалма, чыныгы эмес. ~ **deri** жасалма тери.

imkân мүмкүнчүлүк, шарт. ~ **birakmamak** мүмкүнчүлүк бербөө. ~ **dahilinde** мүмкүн боло турган. ~ **dısı /haricinde** мүмкүнчүлүк тышында, ишке ашпай турган. ~ **hasıl olmak** мүмкүнчүлүгү/ыңгайы келмек. ~**ı kalmamak** мүмкүнчүлүгү калбоо. ~ **sağlamak** мүмкүнчүлүк

түзүү. **~ları sınırlı** мүмкүнчүлүгү чектелген. **~ı var** мүмкүнчүлүгү/шарты бар. **~ı var mı?** мүмкүнчүлүгү/шарты /жолу барбы? **~ vermek** 1)мүмкүнчүлүк / жол берүү. 2)болжолдонуу, ойлонулуу. **~ yok** мүмкүн эмес. **dar ~lar** чектелген/кыйын шарттар. **geniş ~lar** кеңири мүмкүнчүлүктөр.

imkânsız 1.мүмкүн эмес, ишке ашпай турган. 2.ойго келбеген.

imkânsızlaşmak (*бир иштин*) ишке ашышы кыйындоо.

imkânsızlık, -ğı мүмкүнчүлүктүн жоктугу, ишке ашпастык, айласыздык, чарасыздык.

imlâ орфография, жазуу эрежелери. **~sı bozuk** жазуусу ката/бузук. **~ hatası/yanlış** жазуу/орфографиялык ката(сы). **~ lügati** орфографиялык сөздүк. **~ kuralları** жазуу эрежелери. **~ya gelmek** 1)эс тартуу, киши болуу. 2)жолго/ тартыпке салынуу. **~ya gelmemek** тартыпке оңолбоо, оң жолго түшпөө.

imleç, -ci 1.*физ.* өзү жазгыч прибор, регистратор. 2.*физ.* сейсмограф.

imlemek белги коймок, ышаарат этмек. 2. кыйгытып/сыйкатып/жылдырып айтмак.

immoral, -li амораль, адеп-ахлакка терс/айкыры. **~ hareketler** туура эмес жүрүш-туруштар.

immünoloji иммунология.

imparator император.

imparatoriçe император аял.

imparatorluk, -ğu 1.императорлук (*абалы жана наамы*). 2.императорлук (*мамлекеттик түзүлүш*).

imren суктаныч.

imrence ар кимдин көзү түшкөн, суктанылган нерсе.

imrendirmek суктандырмак, тамшантмак, ичин күйгүзмөк.

imrenmek 1.суктаныш, тамшаныш, көзү/көңүлү түшүш. 2.ичи күйүш.

imrenti 1.эңсөө, самоо. 2.көрө албоо, ичи күйүү.

imsak, -ki 1.өзүн тутуу, напсисин тыюу, диета. 2. орозо тутулган мезгил (*таң атар алды*). 3.сараңдык.

imsakiye *дин* имсакие, зоор (*Рамазанда ооз бекитер маалды көргөзгөн календарь*).

imsel символдук белгилер коюлган.

imtihan 1.сыноо, сынак, экзамен.

2.*өтм.* сыноо. **~a çekmek** 1)сыноого алуу, сынап көрүү. 2)суракка алуу, суроо жаадыруу. **~ etmek** 1)сынак/экзамен алуу, билимин текшерүү. 2)сынап көрүү, байкоо. **~ olmak** 1)сыноодон өтүү. 2)экзамен тапшыруу. **~a sokmak** экзаменге/сынакка киргизүү. **~ vermek** сынак/экзамен бериш. **~ı vermek** экзаменин тапшырып бүтүрүү.

imtina, -ı *эск.* (*бир нерседен*) качуу, четтөө, оолак туруу, тартынуу, баш тартуу. **~ etmek** (*бир нерседен*) баш тартуу, качуу, тартынуу.

imtiyaz 1.артыкчылык, жеңилдик, өзгөчөлүк, привилегия. *сал. ayrıcalık.* **~ bulmak** артыкчылыктарга ээ болуу. **politik (siyasî) ~lar** саясий артыкчылыктар. 2.өзгөчө укук, концессия. *сал. gedik.* 3.*ук.* мамлекет тарабынан берилген атайын уруксат (*мис. менчик фабрика ж.б. куруш үчүн*). 4.автономия. **~ sahibi** 1)артыкчылыгы бар. 2)концессионер. 3)газета/журнал ж.б. ээси.

imtiyazlı 1.артыкчылыктары бар, жеңилдиктер таанылган, өзгөчөлөнгөн. **~ sınıf** артыкчылыгы бар тап. 2.концессионерлер жасай ала турган иштер. 3.автономия.

imtizaç, -cı *эск.* 1. *хим.* аралашма, кошулма. 2.макулдук, ылайыктык, жарашык, гармония. 3.ынтымак, ырашкерлик. **~ etmek** 1)макулда-

шуу, ынтымакта жашоо, муюшуу.
2)аралашуу, кошулуу, биригүү.
3)жарашуу, ылайык/төп келүү.
4)көнүү, үйүр алуу.

imza 1.кол тамга, автограф. **~sı altında** (бирөөнүн) колу (кол тамгасы) менен. 2.кол коюу иши. 3.өтм. атактуу/белгилүү/таанымал (киши). **dergi en ünlü ~lara yer veriyor** журналда эң атактуу кишилерге орун берилет. 4.өтм. ат, атак. **defile Cemil İpekçi ~sını taşıyor** мода көрсөтмөсү Жемил Ипекчинин атагы алдында өттү. 5.өтм. кол, тиеше. **bu işte birçok siyasetçinin ~sı olduğu sanılıyor** бул иштин артында бир топ саясатчынын колу бар экени түкшөмөлдөнүүдө. **~ atmak** 1)кол коюш. 2)өтм. (бир ишти) аткарыш, таасирин тийгизиш, артында туруш, кол кабыш кылыш. **hayatı boyunca birçok büyük işlere ~ attı** өмүр бою бир топ чоң иштерди аткарды. **~yı basmak/çakmak** кол коюп салуу. **~ damgası** мөөр, гриф, печать. **~ etmek** кол коюу. **~ istemek** автограф сураш. **~sını koymak** колун коюу. **~ sahibi** 1)кол койгон/кол коюу укугу болгон киши. 2)автор. **~ toplamak** 1)кол топтоо. 2)автограф топтоо. **~ töreni** (келишимге) кол коюу салтанаты.

imzalamak 1.кол коюу. **anlaşmayı ~** келишимге кол коюу. 2.автограф берүү.

imzalı 1.кол коюлган. 2.автограф жазылган. 3.аты менен чыккан. 4.тастыкталган (мис. чек, вексел).

imzasız кол коюлбаган, автографсыз, тастыкталбаган.

in I ийин. **~ gibi** тар, караңгы (жер).

in II: **~ cin** ың-жың, эч ким, эч нерсе. **~ cin gözükmüyordu** ың-жың жок болчу, эч ким көрүнгөн эмес. **~ cin top oynamak** жан жок, ээн, бош

(жер). **~ misin, cin misin?** (көбүнчө жомоктордо) кишисиңби, жинсиңби?

inadına 1.өчөшүп, атайылап, каршы болуп, көшөрүп, көшөкөрлөнүп, өжөрлөнүп, көктөнүп. **~ yapmak** өчөшүп жасамак. 2.тескери, кайра.

inak, -ğı филос. догма.

inacılık, -ğı догматизм.

inaksal филос. догматикалык.

inal ишеничтүү киши.

inam аманат берилген буюм, таберик.

inan 1.ынанч, ишенич. 2.(бирөөнү) жогоруу баалоо, туу тутуу. 3.гарантия. **~ vermek** гарантия берүү, ишенич берүү. **~ olmaz** ишенип болбойт. **~ olsun!** карганыш Кудай урсун! ишенип кой! **~ olsun, ben bunu bilmiyordum** Кудай урсун, мен муну билчү эмесмин.

inanca 1.ишеним, гарантия. сал. **güvence.** 2.убада, сөз.

inanç 1.ынанч, ишеним. 2.ишенилген, таянылган нерсе. 3.**дин batıl ~lı** ырым-жырымга ишенген. **~ından dönmek** дининен баш тартыш. **~ serbestliği** ишеним эркиндиги. **~ını sarsmak** ишенимине доо кетирүү.

inançlı 1.ишенген, таянган (бир нерсеге, бирөөнө). 2.динге ишенген, динчил.

inançsız 1.эч нерсеге ишенбеген. 2.динсиз, атеист.

inandırıcı ишенич берүүчү, ишенимдүү, далилдүү (сөз/иш/тикар).

inandırmak ишендирмек.

inanılır ишенимдүү, ишеничтүү, чындыкка жакын, далилдүү.

inanılmaz 1.ишенүүгө болбогон, ишеничсиз. 2.таң каларлык, укмуш, ойго келбеген, түшкө кирбеген. **~ bir güzellik** укмуштай сулуулук.

inaniş ишенич, ишеним.

inanmak 1.ишенүү (бирөөгө, бир нерсеге). 2.динге/Кудайга ишенүү. **inanası gelmek** ишенгиси келүү.

ister inan, ister inanma ишенсең ишен, ишенбесең кой. **kadere** ~ тагдырга ишенүү.

inanmazlık, -ği ишенбестик.

inat, -dı 1.көктүк, өжөрлүк, кежирлик, тежиктик. 2.өчөшүп, тирешип, көктөнүп. 3.ооз. өжөр, көк. ~**ı bırakmak** өжөрлүгүн таштоо. ~**a binmek** көгөрүү, кежирленүү, өжөрлөнүү. ~ **etmek** көктөнүш, өжөрлөнүш, тырышыш. ~**ı** ~ көргөнгөнү көргөнгөн. ~**ını kırmak** көктүгүн койдуртуу. ~ **olsun diye** каршы болуш үчүн эле, көктүгү менен. ~**ı tutmak** көктүгү кармоо. ~**ından vazgeçmek** көктүгүн калтыруу.

inatçı өжөр, көк, тежик, кежир.

inatçılık, -ği өжөрлүк, көктүк, тежиктик, көшөкөрлүк, кежирлик. ~ **etmek** көктүк кылуу, көгөрүү.

inatlaşmak 1.өжөрлөнүү, көгөрүү, кежирленүү. 2.азоолонуу (*жаны-барлар*).

inayet, -ti мээрим, кайрым, жакшылык, колдоо, камкордук. ~ **buyurun** 1)сак-саламат болуңуз! 2)бир жакшылык кылып коюңуз! ~**i ilâhi** Кудайдын ырайымы. ~ **etmek** (*бирөөгө*) жакшылык/ырайым/кайрым кылуу. ~ **ola!** Кудайдан тиле! (*кайырчылардан кутулуу үчүн айтылат*).

ince 1.ичке, жука. ~ **zar** жука чел. 2.майда. ~ **kum** майда кум. ~ **un** майда (тартылган) ун. ~ **yağmur** майда (жааган) жамгыр. 3.кылдат. **çok** ~ **iş** өтө кылдат иш. 4.суюк (*суюктуктар үчүн*). 5.билимдүү, сергек, сезгич, кыраакы (*киши*). 6.курч, таамай (*сөз, тамаша*). ~ **fikir** таамай/акылдуу ой. 7.жаш, көрпө. ~ **çimen** көрпө шибер. 8.ичке/чыйылдаган (*үн*). 9.линг. ичке (*үндүү*). ~ **bağırsak** анат. ичке ичеги. ~ **etmek** 1)майда

электен өткөрүү. 2)*өтм.* катуу текшерүү. ~ **eleyip/eğirip sık dokumak** (*бир ишти*) мыктап/тактап бүтүрүү. ~ ~ аз-аз, анча-мынча, болор-болбос. ~ **hastalık** ооз. кургак учук. ~**den inceye** ийне-жибине чейин, өтө кылдаттык менен. ~ **saz** муз. чыгыш оркестри (*скрипка, чоор, тамбур, кемеңче, уд сыяктуу аспаптардан жана ырчылардан түзүлгөн*). ~ **yağ** тех. суюк күйүүчү май. ~ ~ **yağmur yağmaya başladı** аз-аздан жаан жаай баштады. ~ **yapılı** арыкчырай, шыңга. ~ **zevкли** табити жакшы/мыкты.

incecik 1.ипичке. 2.мапмайда.

inceleme 1.изилдөө, иликтөө, изине түшүү. 2.*ад.* (*бир чыгарманы*) сындoo, анализ жүргүзүү, рецензиялоо.

incelemek текшерүү, изилдөө, иликтөө, анализ жүргүзүү.

inceleyici 1.изилдөөчү, окумуштуу. 2.текшерүүчү, инспектор. 3.рецензент.

incelik, -ği 1.ичкелик, жукалык, майдалык. 2.кылдаттык, кыраакылык, сезгичтик, жөн билгилик. 3. (*бир иштин*) майда-чүйдөсү, акичүкүсү. 4.сылыктык, сыпайылык.

incelikli кылдат, сезгич, назик.

incelmek 1.ичкерүү, жукаруу. 2.*какшык* назиктешүү, сылыкташуу, жүз кубулуу. 3.арыктоо. 4. (*суюктук*) суюлуу.

inceltici 1.ичкертүүчү, жукартуучу. 2.арыктатуучу (*дары, режим, көнүгүү ж. б.*). 3. (*сыр, боёкторду*) суюлтуучу.

inceltmek 1.ичкертүү, жукартуу, майдалоо. 2.суюлтуу (*сырды, боёкту*).

inci инжи, бермет. ~ **gerdanlık** бермет мончок. ~ **avı** бермет топтоо. ~ **avcısı** бермет жыйноочу. ~ **gibi** берметтей. ~ **gibi dişler** берметтей тиштер. ~ **gibi yazı** берметтей

тизилген жазуу.

incik I, -ği 1.*анат.* шыйрак. 2.*диал.* тизе, буттун билеги, балтыр. ~ **kemiği** жото жилик.

incik II, -ği : ~ **boncuk** арзан жасалгалар, шуру, мончок, төйнөч ж.б.

İncil *дин* Инжил, Евангелие. ~ **ehli** христиан.

İncilci евангелист.

incinmek 1.кокустоо, буркулуу (*бут*), чоюлуп/созулуп калуу (*буттун мууну*). **ayağı** ~ бутун кокустатып алуу. 2. *өтм.* ызалануу, ардануу, таарынуу, көңүлү ооруу.

incir 1. *бот.* анжыр дарагы (*Ficus carica*). 2.бул дарактын жемиши. ~ **çekirdeğini doldurmaz** 1)өтө кичинекей, тырмактай, кенедей. 2)болбогон, түккө турбаган.

incitici 1.ооруткан, оору берген. 2.көңүлгө тийген, ыза кылган, таарынткан (*сөз, аракет, мамиле*).

incitmek 1.кокустатуу, оорутуп алуу (*колду, бутту*). 2.ыза кылуу, көңүлүн оорутуу, ардантуу, таарынтуу. **sözleriniz beni çok incitti** сөздөрүңүз көңүлүмү абдан оорутту.

inç,-ci инч (= 2,54 см *англис узундук өлчөмү*).

indeks индекс.

indî 1. инди-, субъективдүү, жекече. 2.ойдон чыгарылган.

indifa,-ı 1.*геол.* вулкандын/жанар тоонун атылышы. 2.*астр.* жарылуу. 3.*мед.* денеде жыш кызыл тактардын пайда болушу (*кызамыкта, суу чечекте ж. б.*). ~ **etmek** жанар тоо/вулкан атылуу.

indigo *хим.* индиго (*боёк*).

indikatör индикатор, көрсөткүч.

indirgemek 1.жөнөкөйлөштүрүү, саставдык бөлүктөргө ажыратуу. 2.*хим.* (*бир заттын*) кычкыл тегин ажыратуу менен кислоталык касиетин жоготуу. 3.*мат.* эсепти

эң жөнөкөй жол менен чыгаруу.

indirgen *хим.* (*бир затты*) калыбына келтирүүчү, кычкылын жоюучу.

indirim арзандатма (*товардын баасын*). ~ **yapmak** арзандатмак.

indirimli арзандатылган, баасы түшүрүлгөн. ~ **satışlar** арзандатылган соода.

indirmek 1.түшүрүү, ылдыйлатуу, төмөндөтүү. 2.арзандатуу, жеңилдетүү. 3.түшүү, чыгуу (*мис. аттан, машинеден ж. б.*), түшүрүү (*жүктү*). 4.коё берүү (*мис. сууга, деңизге*), кондуруу (*учакты*). 5.түшүрүү, кичирейтүү (*кызматтан*). **tahttan** ~ тактан түшүрүү. 6.сокку берүү, уруу, саюу (*мис. бычак, канжар менен*). **darbe** ~ сокку берүү. **yumruk** ~ муштап жиберүү. 7.кыйратуу, талкалоо. **yapının camlarını** ~ имараттын терезелерин талкалоо. 8.*(кар, жаан, туман)* капасынан күчөп келүү.

indis 1.*мат.* индекс, даража (*бир сандын же тамганын үстүнө коюлган белги*). 2.тамга үстүнө коюлган ышаарат.

individüalist *филос.* индивидуалист.

individüalizm *филос.* индифидуализм.

İndonezya Индонезия.

İndonezyalı индонезиялык.

indükleç, -ci *элек., физ.* индуктор.

indükleme *физ.* индукция. ~ **akımı** индукцияланган ток.

indüklemek *физ.* индукциялоо.

ineç, -ci *геол.* синклиналь.

inek, -ği 1.уй. ~ **ahır** уйкана. ~ **eti** уй эти. **kısır** ~ кысыр уй. 2.*арго* аягы суюк (*аял*). 3.*ооз.* дөөпөрөс, дөдөй. ~ **aynaya bakar gibi bakmak** оозун ачып/аңырайып кароо. 4.көп окуган/тырышчаак окуучу.

ineklemek *арго* мээнет тартуу, жан-талашып иштөө аркылуу бир нерселер үйрөнүү.

ineklik,-ği 1.уйкана. 2.*өтм.* дөдөйлүк,

дөөпөрөстүк. 3.мээнеткечтик, тырышчаактык.

infaz 1.(*бир өкүмдү*) ишке ашыруу, орундоо. 2.эск. (*бирөөгө*) сөзүн өткөрүү. ~ **etmek** (*сөттүн өкүмүн*) ишке ашыруу.

infial,-li эск. 1.(*бирөөгө*) таарыныш, нааразы болуш, кек сакташ. 2.(*бир нерседен*) таасирленүү, таасир алуу. ~ **yandırmak** ыза кылуу, нааразылык жаратуу.

infilâk,-kı катуу жарылуу, бүркүү. ~ **etmek** 1)катуу жарылмак. 2)өтм. капысынан пайда болмок. ~ **etmek** жарылуу, жалындоо, бүркүү.

infilâklı жарылгыч.

informatik информациялык.

İngiliz 1.англис. 2.англистерге тиешелүү же мүнөздүү. ~ **edebiyatı** англис адабияты. ~ **anahtarı** англис ачкычы. ~ **tuzu** англис тузу.

İngilizce 1.англисче, англис тили. 2.англистерче, англистер сыяктуу.

İngiltere 1.Англия. 2.Улуу Британия.

ingin I 1.ойдуң, чуңкур, пас жер. **burası ~ olduğu için pek rüzgarlı olmaz** бул жер ойдуң болгону үчүн анча шамал тийбейт. 2.сапаты төмөн, эски модадагы.

ingin II мед. суук тийүү. **burun ~i** мурундан суу агуу. **bağırsak ~i** колит.

inginlik, -ği 1.суук тийген абал, сасык тумоо. 2.өтм. алдан таяу, картаюу.

inha эск. кызматка дайындоо/ буйрук жазуусу. ~ **etmek** кызматка дайындоо үчүн сунуш жасоо.

inhisar 1.монополия, жеке бийлөөчүлүк. 2.чектөө. ~**a/-ına almak** жеке бийлигине өткөрүш/алыш. ~ **altına almak** монополияга айландыруу. ~ **etmek** 1)чектелмек. **konusmamız bu meseleyle ~ etmeli** сүйлөшүүлөрүбүз бул маселе менен чектелиши керек. 2)(*бирөөнүн*)

колунда/эркинде болуу.

inhisarçı 1.монополист, жеке бийлөөчү. 2.монополисттик.

inik 1.түшүрүлгөн, ылдыйлатылган (*туу, терезе ж. б.*). 2.тартылган (*суу, дарыя*).

inildemek 1.онтоо, кыңкыстоо. 2.кыйчылдоо, кычыроо. **minare sallanıyor, inildiyor, düşmek üzere idi** мунара кыймылдап, кычырап, жыгылганы турган.

inilti 1.онтомо, кыңкыстама. 2.кычырама, жаңырык, дуулдак, уңулдак.

inim: ~ ~ **inlemek** 1)ынталап-онтолоо, кыңкыстоо, кокуйлоо. 2)кыйынчылык/кысталыш ичинде болуу. ~ ~ **inletmek** (*бирөөнү*) кыйноого, кысталышка түшүрүү.

inisiyatif 1.демилге, сунуш. 2.чечкиндүү, шар, демилгечи (*киши*). ~**ini elde bulundurmak** демилгени колдон чыгарбоо. ~**i eline almak** демилгени колго алуу. ~ **sahibi** демилгелүү, чечкиндүү, күжүрмөн киши.

iniş 1.түшүш, ылдыйлаш, төмөндөш. ~ **çıkışlar** 1)өйдө-төмөндөр, түшүш-чыгыштар. 2) төмөндөө-жогорулоолор. 2.ылдыйыш, жантайыңкы (*жер*). **dik** ~ тик ылдыйыш. 3.конуу, ылдыйлоо. ~ **hızı** ылдыйлоо ылдамдыгы. 4.келиш, катташ. **İstanbul'a her ~inde bana hediyeler getiriyordu** Стамбулга ар келген сайын мага белектер алып келчү.

inişli ой-чуңкурлуу, ылдыйыш, жантайма. ~ **çıkışlı/yokuşlu** 1)өйдө-ылдый, өңгүл-дөңгүл, түз эмес (*жол*). 2)өтм. кыйын, катаал.

inkâr таныш, жокко чыгарыш, моюнга албаш, баш тартыш. ~ **etmek/~dan gelmek** тануу, моюнга албоо, баш тартуу.

inkıbaz 1.эск. бырышуу, тырышуу, түйүлүү. 2.кыйынчылык, кысталыш, кайгы. 3.мед. ич катуу.

inkılâp, -bı революция, төңкөрүш.

inkılâpçı 1.революционер. 2.революциялык. ~ **değişiklikler** революциялык өзгөрүүлөр.

inkıraz жок болуш, кыйраш, чөгүш (мис. бийлик), өлүш, тукум курут болуш, жоголуш (мис. тукум, династия, түр). ~ **bulmak** жок болуу, тукум курут болуу. ~ **a uğramak** кыйроо, чөгүү.

inkisar эск. 1.физ. сынуу, рефракция (жарык). ~ **kabiliyeti** (жарыктын) сынуу өзгөчөлүгү. 2.радио таюу, оолактоо. 3.таарыныч, ыза, нааразылык, ачуу. 4.каргыш. ~ **etmek/ ~da bulunmak** 1)(жарыктын) сынышы. 2)көңүл калтыруу. 3)(бирөөнү) каргап-шилөө. ~ **tutmak** каргышы кабыл болуу.

inkisaf 1.эск. өнүгүү, өсүү, илгерилөө, жакшыруу. **toplumun ~ı** коомдун өнүгүшү. 2.ачыкка чыгыш, айдыңдалыш, ашкерелениш. 3.жүрүш, илгерилеш (окуянын, согуштун ж. б.). 4.аск. чабуул. ~ **etmek** 1) ачыкка чыгуу, ашкереленүү. 2) өнүгүү, күчөө, артуу.

inlemek 1.онтоо, кыңкыстоо. 2.күрүлдөө, дүңгүрөө, жаңыруу, дуулдоо. **yer, gök inlesin!** жер, көк дүңгүрөсүн! 3.өтм. кыйналуу, мүнчүрөө, муңкануу.

inletmek 1.(бирөөнү) онтолотуу. 2.өтм. сыздатуу, какшатуу. 3.дүңгүрөтүү, даңазалоо.

inme 1.түшмө. 2.мед. шал, сенейме, апоплексия, паралич. ~ **inmek** шал болуу. 3.ылдыйлоо, төмөндөө. 4.авиа конуу, ылдыйлоо. 5.геогр. тартылуу.

inmek 1.түшүү, ылдыйлоо, төмөн түшүү. **merdivenden** ~ тепкичтер менен түшүү. 2.унаадан түшүү. **attan** ~ аттан түшүү. 3.тоодон/ дөбөдөн/ бийик жерден түшүү. **dağdan mı indin?** эмне, тоодон түштүңбү?

4.конуу, аяк басуу. **Ay yüzeyine** ~ Айдын бетине конуу. 5.арзандоо, баасы түшүү. 6.(белгилүү мөөнөткө) калуу, токтоо (мис. мейманканада). 7.түшүү, жетүү, чөгүү (бир абалга). 8.тароо, пастоо (ишик, эттин ысыгы). 9.тартылуу (суулар). 10.түшө баштоо (мис. чач). 11. кыйроо, батуу, жыгылуу (имарат, дубал). **yağmurdan duvar inmiş** жамгырдан дубал жыгылыптыр. 12.шал болуш, сенейиш. **sağ tarafına inmiş** оң капталы кыймылдабай калыптыр. 13.саны азаюу. 14.уруу, муштап жиберүү. **şimdi kafana inerim!** азыр башыңды талкалай коём! **inip çıkmalar** ылдыйыш-өйдөлүштөр.

inmeli шал туткан, паралич болгон, кайсы бир органы иштебей калган. **hastanın sağ tarafı** ~ ноокастын оң тарабы иштебейт.

inorganik хим. органикалык эмес, минералдык. ~ **kimya** органикалык эмес химия.

insaf 1.ынсап, нысап, пейли токтук, ток көздүк. 2.кайрым, боорукердик, адамкерчилик, аёо сезими. 3.Кудайды кара! (маанисиндеги сыр). ~, **oraya yarım saatte gidilir mi?** Кудайды кара, ал жерге жарым саатта кантип жетсин! ~ **a davet etmek** ынсапка (нысапка) келүүгө чакыруу. ~ **ına kalmak** (бирөөнүн) абийирине/ ынсабына коюу. ~ **a getirmek** жолго салуу, оңоо.

insaflı 1.ынсаптуу, ток пейил, топуктуу, ыймандуу. 2.боорукер, абийирлүү, адамкерчиликтүү.

insaflılık,-ğı ынсаптуулук, ток пейилдик, топуктуулук.

insafsız 1.ынсапсыз, бейынсап, ач көз. 2.таш боор, ырайымсыз, катаал, ыймансыз.

insafsızlık,-ğı ынсапсыздык, ач көздүк.

insan 1. инсан, киши, адам. ~ **gibi konuş!**

адам сыяктуу сүйлө! 2. өтм. чыныгы адам. 3. *туюк жактуу ат атооч сыяктуу колдонулат.* ~ **bunu düşünmez mi?** киши муну ойлобой коёт дейсиңби. ~ **bakma-ğa utanıyor** киши карагандан уялат. ~ **a alışı** колго үйрөтүлгөн, кишиге үйүр (*жапайы айбандар жөнүндө*). ~ **biçimindeki** киши сымал. ~ **bilimci** антрополог. ~ **bilimi** антропология. ~ **evlâdı** адам баласы. ~ **gibi** адам сыяктуу. ~ **gibi yaşamak** адам/киши сыяктуу жашамак. ~ **hakları** адам укугу. ~ **hâli** пендечилик, адамдын табияты. ~ **hayatıdır olur!** адамдын башына эмне келбейт! ~ **içine çıkmak** элге кошулуу/аралашуу. ~ **konusa konuşa, hayvan koklaşa koklaşa mak.** адам сүйлөшүп, айбан жытташып билишет. ~ **kurusu** абдан арык (*киши*). ~ **kuş misali** киши куш сыяктуу (*бүгүн мында, эртең узак бир жерде*). ~ **sırasına geçmek** адам катарына кошулуу.

insanca 1. адамча, киши сыяктуу. ~ **konuşmasını öğrenmeli** адамча сүйлөшкөндү үйрөнүшү керек. ~ **yaşamak** киши сыяктуу жашоо. 2. кишилерден, жандан. ~ **kayıp yok** киши өлүмү/зыяны жок.

insancı адамкерчиликтүү, гумандуу, адамды сүйгөн, адамга арналган.

insancıl 1. к. **insancı**. 2. кишиге үйүр, колго үйрөтүлгөн. 3. гуманист. 4. адамга тиешелүү/мүнөздүү.

insanî 1. адамча, адам сыяктуу. 2. гуманисттик. ~ **yardım** гуманисттик жардам.

insaniyet, -ti 1. инсаният, адамзат. ~ **e hizmet etmek** адамзатка кызмат кылуу. 2. гумандуулук, адамкерчилик. ~ **namına** адамкерчилик атына.

insaniyetli адамкерчиликтүү, гумандуу.

insaniyetsiz адамкерчиликсиз, гумансыз.

insanlık, -ğı 1. адамзат, адам баласы. ~ **âlemi** адамзат ааламы. 2. адамдык, кишилик. ~ **aşkı** адамдык сүйүү. ~ **-tan çıkarmak** 1) киши катарынан чыгаруу. 2) жанын чыгарып, жинин келтириш. 3. адамкерчилик, гумандуулук. ~ **-la** адамкерчилик менен. ~ **-tan çıkmak** 1) адамдык касиетин жоготуш. 2) киши катарынан чыгыш.

insanoğlu, -nu адам баласы. ~ **çiğ süt emmiş** адам баласынан ар нерсени күтүүгө болот (*сөзм. с. адам баласы чийки сүт эмет*).

insansı адам сымал, адамга окшош.

insanüstü, -nü адамдан башкача, адамдан артык. ~ **çalışma** өзгөчө күч талап кылган бир иш. ~ **gayret** адамдан башкача кайрат.

insicam эск. байланыштуулук, эришаркактык, ырааттуулук, гармония.

insicamlı туура, куюлушкан, маңыздуу (*сөз*).

insicamsız маанисиз, маңызсыз, өйдөтөмөн (*сөз*).

insiyak, -ki инстинк, ичкүдү.

insiyakî инстинк боюнча, көнүмүш боюнча.

insiyatif к. **inisiyatif**.

inşa 1. куруш, жасаш, тургузуш, жабдыш. ~ **aletleri** курулуш жабдыктары/куралдары. **köprü -sı** көпүрөө курулушу. 2. *ад.* жазыш, калемге алыш, чыгарыш (*мис. бир чыгарманы*). 3. *эск., ад.* проза. ~ **etmek** куруу, тургузуу.

inşaat, -tı (**inşa'nın көпт. т.**) 1. курулуш. ~ **aletleri** курулуш/усталык куралдары. 2. куруу, жасоо.

inşaatçı 1. курулуш жумушчусу, куруучу. 2. курулуш инженери/мастер.

inşaatçılık, -ğı куруучулук.

inşallah иншалла, Кудай буюрса. ~ **en**

yakın zamanda görüşürüz Кудай буюрса, жакында көрүшөбүз. ~**la maşallahla** Кудайлап, Кудайга жалынып отура берип (*аракет кылуунун ордуна*).

intan 1..мед. инфекция, микроптон пайда болгон оору. 2.жыттанып/сасып кетүү.

intaniye 1..мед. микроптон жуккан оорулар. 2..мед. жугуштуу ооруларды айыктыруу. ~ **servisi** жугуштуу ооруларды дарылоо сервиси.

integral, -li 1.интеграл, бөлүктөрдөн топтолгон бүтүн. 2..мат. интеграл.

integrasyon мат. интеграция.

intelekt,-ti интеллект. к. **entelekt.**

intelektüalizm филос. интеллектуализм. к. **entelektualizm.**

intelektüel 1.интеллектуал. 2.интеллектуалдуу. к. **entelektüel.**

interkoneksyon элек. интерконнекция.

internasyonal интернационал. к. **enternasyonal.**

internet, -ti интернет.

İnterpol, -lü Интерпол.

intiba, -ı эск. таасир, элес. ~ **almak** таасирленүү. ~ **birakmak** таасир калтыруу.

intibak, -kı көнүү, жатыгуу, үйүр алуу, аралашып кетүү, ынтымак. ~ **etmek** көнмөк, жатыкмак, үйүр алмак.

intibaksız (*бир чөйрөгө*) көнүшү кыйын, оңой ылайыкташа албаган, жатыркаган.

intifa колдонуу, пайдалануу. ~ **hakki** ук. бирөөнүн буюмун/мүлкүн колдонуу акысы.

intiha эск. соңуна чыгыш, аякташ, бүтүш.

intihar өзүн өзү өлтүрүү, жанын кыюу. ~ **etmek** 1)өзүн өзү өлтүрмөк. 2)*арго* үйлөнмөк. ~ **teşebbüsü** өзүн өлтүрүүгө ниеттенүү.

intikal,-li 1.жер которуш/оодарыш,

өтүш. 2.аск. жылыш, өңүт өзгөртүш. 3.мурас. 4.түшүнүү, мээсине жетүү. 5.өмүрү бүтүү, өлүү. ~ **etmek** 1)(*бир жерге*) баруу/өтүү/жетүү. 2)түшүнүү, көзү жетүү. 3)мурас калуу.

intikam өч, кек. ~ **almak** өч алмак. ~ **hırsı** өч/кек алуу эңсөөсү. ~ **peşinden koşmak** өч/кек кубалоо.

intikamcı кекчил, жемин жедирбеген.

intisap,-bı 1.кирүү, (башы) байлануу. 2.(*шике*) кирүү, баштоо. 3.бүлөлүккө алынуу (*нике аркылуу*). ~ **etmek** мүчөлүккө алынуу, кошулуу, кирүү (*бир топко/үй-бүлөгө/уюмга*).

intişar 1.жайылуу, таралуу. 2.жарыялоо, ачыктоо, элге жаюу, жарыкка чыгаруу. 3.диффузия, чандатуу, жарык чачуу. 4.радиация, нур, чачуу. ~**a duçar olmak** радиацияга чалдыкмак. ~ **etmek** 1)жарыялоо, жарык көрүү. 2)чачыроо, жайылуу, таркоо.

intizam тартип, ирет, ырааттуулук.

intizamlı тартиптүү, иреттүү, ырааттуу.

intizamsız тартипсиз, иретсиз, чачкын, баш-аламан.

intizamsızlık,-ğı тартипсиздик, иретсиздик, чачкындык, баш-аламандык.

intizar 1.күтүү, байкоо, аңдуу. ~ **salonu** күтүү залы. ~ **vaziyeti almak** (*жагдайды*) байкоо абалында туруу. 2.ооз. каргоо, наалат айтуу, кыжырдануу. ~ **almak** наалатка калмак. ~ **etmek** 1)күтүш. 2)ооз. каргыш/наалат айтыш.

inzibat,-tı 1.катуу тартип. 2.улуттук гвардия. 3.улуттук гвардия мүчөсү. ~ **eri** улуттук гвардия аскери. **sert** ~ темирдей тартип.

inziva обочолонуу, элден безүү, кечилдик. ~**ya çekilmek** элден безүү, обочолонуп жалгыз жашоо, кечил жашоосуна өтүү.

İ.Ö. (İsa'dan önce'нин кыск.) Иса

Пайгамбардан мурун.

ip,-pi 1.жип. 2.аркан, аргамжы, трос. 3.*өтм.* дарга. 4.жиптен жасалган. ~ **merdiven** жиптен жасалган тепкич. ~ **atlamak** жиптен секирип ойноо. ~ **cambazı** дарчы. ~ **e çekmek** дарга асмак. ~ **ini çekmek** (*бирөөнү*) теске салуу, көзөмөлгө алуу, тизгинин тартуу, тартипке салуу. ~ **le çekmek** эки көзү төрт болуу, сабырсыздык менен күтүү. ~ **e dizmek** жипке тизүү. ~ **leri elinde olmak** эки тизгин бир чылбыр колунда болуу. ~ **e gitmek** өлүмгө баш коюу. ~ **i ilmik tutmamak** илинер жери жок, тамтыгы жок. ~ **kaçını** өлүм жазасынан качкан киши. ~ **ten kazıktan kurtulmuş** ооз. отко салса күйбөгөн, сууга салса чөкпөгөн. ~ **i kırık** селсаяк, туруксуз, ишеничсиз. ~ **i kırmak/koparmak** 1)жибин үзүп кетүү. 2)мамилесин үзүү. ~ **iyile kuyuya inilmez** ишенүүгө болбогон киши. ~ **e sapa gelmez/~siz sapsız** 1)бекерчи, жатып ичер. 2)өйдө-төмөн, баш-аягы жок, маңызсыз (*сөз*). ~ **ini sürümek** дарга асылганга ылайык (*кылган иштери үчүн*). ~ **takmak** (*бирөөнү*) аркасынан жамандоо. ~ **in ucunu kaçırmak** (*башкарууда, бийликте*) тизгинди колдон чыгарып жиберип, ээ боло албай калыш.

ipek,-ği 1.жибек. 2.жибектен жасалган. ~ **bluz** жибек кофта. ~ **böceği** зоол. жибек курт (*Bombix mori*). ~ **böcekçiliği** жибекчилик, жибек куртун өстүрүү. ~ **gibi** 1)жибектей жумшак. 2)*өтм.* мүнөзү жибектей. ~ **teli** жибек жип.

ipekçi жибек өндүргөн же саткан киши.

ipekli жибектен жасалган же ичинде жибек жиптери бар (*кездеме*).

iperit, -ti *хим.* иприт.

ipham *эск.* белгисиздик, сырдуулук,

жашыруун/тымызын калтырылган нерсе.

ipince ипичке.

ipka 1.мурунку абалында, калыбында, өзгөрүүсүз. 2.классында калтыруу. ~ **etmek** өзгөрүүсүз/калыбында калтыруу. ~ **kalmak** ордунда/класста калмак.

iplemek 1.жип менен байлоо. 2.*өтм.* кадырлоо, сыйлоо, сөзүн угуу, маани берүү.

iplememek сыйлабоо, көңүл бурбоо, маани бербөө.

iplik,-ği 1.жип, шоона. ~ **burma** жип чыйратыш. 2.була. ~ **çekmek** 1)кездеменин жибин чубоо. 2)жип ийирүү. ~ ~ 1)тал-тал. 2)жол-жол. 3)мөлт-мөлт. **çakır gözlerinden ~ ~ yaşlar iniyordu** чекир көздөрүнөн мөлт-мөлт жаштар таамп жатты. ~ ~ **olmak** эскирүү, тамтыгы чыгуу, жиби чыгуу. ~ **i pazara çıkmak** абийири айрандай төгүлүү, шерменде болуу.

ipliklenmek эскирмек, жиптери чыга баштамак, көөнөрмөк. **kumaş ipliklenmiş** кездеме көөнөрүптүр, жиби чыгыптыр.

ipnotize: ~ etmek гипноздоо.

ipnotizma гипнотизм.

ipnotizmacı гипнотизёр.

ipnoz гипноз. ~ **un tesiri altında bulunmak** гипноз таасири алдында калуу. ~ **yapmak** гипноздоо.

ipofiz anat. гипофиз.

ipopotam гиппопотам, бегемот.

ipotek,-ği ипотека, мүлк барымтасы (*бир карыз каршысында*). ~ **etmek** (*бир мүлктү*) барымтага коюу.

ipotekli барымтага коюлган, ипотекалуу.

ipotenüs mat. гипотенуза.

ipotetik гипотезага/божомолго таянган.

ipotez гипотеза, божомол, түкшөмөл.

ipsi жип сымал/сыяктуу. ~ **solucanlar**

жип сымал сөөлжандар.

ipsiz 1. жипсиз, боосуз. 2. *өтм.* селсаяк, тентимиш. ~ **sapsız** 1) маанисиз, маңызсыз. (*сөз, пикир*). 2) селсаяк, тентимиш, бекерчи.

iptal,-li 1. жоюу, жок кылуу, ишин бүтүрүү. 2. (*өкүмдүн, пикирдин*) күчүн жоготуусу. ~ **etmek** жоюу, жок кылуу.

iptida 1. башталыш. **ыл ~sında** жылдын башында. 2. алгачкы, биринчи.

iptidaî 1. алгачкы, байыркы, баштапкы, тунгуч, элементардык. ~ **madde** баштапкы зат. ~ **sûrat** баштапкы ылдамдык. 2. башталгыч, даярдык. 3. байыркы, алгачкы. 4. жөнөкөй. 5. *хим.* бөлүнбөс. 6. башталгыч мектеп.

iptilâ *эск.* кумар, ышкы, шык (*бир нерсенин артынан*) түшүү. **kokain ~sı** кокаин кумары. **babasına ~sı vardı** атасына өзгөчө жакындыгы бар эле. ~ **etmek** кумар болуу, артынан түшүү (*көбүнчө жаман нерселерге*).

iptina негиз, таяныч.

iptinaen негизденип, таянып.

ipucu,-nu ачыкч, далил, из (*бир окуяны, сырды ачууга көмөк берген*). ~ **bulmak** изин табуу, далил издөө. ~ **vermek** сыр берүү, кыйытуу, сөздүн учугун чыгаруу.

irade 1. эрк. ~ **dışı психол.** эркинин тышында, эрксизден, өзү да билбей, байкабай. ~ **si elinden gitmek/-sine hakim olamamak** эркин башкара албай калмак. ~ **gücü** эркинин күчтүүлүгү. ~ **sahibi** эрктүү (*киши*). ~ **zayıfı** эрки/жүүнү боштук. 2. каалоо, тилек, ниет. 3. буйрук. ~ **etmek** буюруу, башкаруу. ~ **yitimi психол.** эрктин жоголушу.

iradeli 1. эрктүү, чечкиндүү, кайраттуу (*киши*). 2. салмактуу, сабырдуу, жакшылап ойлонуштурулган (*аракет, иш ж. б.*).

iradesiz 1. эрксиз, жүүнү бош, кайратсыз, оома (*киши*). 2. аң-сезимдүү түрдө жасалбаган, эрксиз, аргасыз.

iradesizlik,-ği эрксиздик, оомалык, жоштук, кайратсыздык, жүүнү боштук.

iradî 1. өз эрки/көңүлү/каалоосу менен, ыктыярдуу. 2. атайлап, билип туруп (*жасалган иш, мамиле*).

İran 1. Иран. 2. Иранга тиешелүү/мүнөздүү.

İranlı ирандык.

irap,-bı *эск.* 1. ачык айтып, ак сүйлөө, чындыкты чыгаруу. 2. *аран грам.* жөндөмө, жөндөмө мүчөлөрү. 3. *грам.* талдоо. ~ **ta mahalli yok** эч нерсе эмес, маанилүү эмес, мааниси жок.

irat,-dı 1. киреше. 2. киреше алып келген мүлк. ~ **getirmek** киреше алып келмек. ~ **etmek** 1) сөз сүйлөө. 2) бир нерседен өрнөк берүү, мисал келтирүү, бирөөнүн сөзүнө таянуу.

irdelemek 1. изилдөө, иликтөө. 2. чечмелөө, иргөө, талдоо, талкуулоо.

irfan 1. билим. ~ **sahibi** билимдүү, көптү билген (*киши*). **ehlî** ~ билими күчтүү, көрөгөч. 2. таанып билүү, жалпы маданият. 3. көрөгөчтүк, көсөмдүк, алдын ала билгичтик.

iri 1. ири, чоң. ~ **buğday** ири баш буудай. ~ **gözler** бакыракай көздөр. ~ **gögüslü** көөдөнү/көкүрөгү кенен. ~ **yapılı** алыбеттүү, кең далылуу. 2. орой, ачуу, көңүл ооруткан. ~ **lâflar** ачуу/орой сөз. ~ **sini kafa, ufağını çöpe dizmek** баары жогун, аки-чүкүсүнөн бери айтып берүү. ~ **kıym** 1) ири-ири тууралган. 2) сөөк-саактуу, жоон-жолпу, алыбеттүү. ~ **yarı** сөөк-саактуу, кең далылуу, жоон-жолпу, толук, болук.

iribaş зоол. көнөкбаш (*баканын уругу*).

irice жоон-жолпу, алыбеттүү, карылуу.
iridyum хим. иридий.

irileşmek 1.чоңоюу, ирилешүү. 2..мед. гипертрофия (*айрым органдардын оорудан улам чоңоюп кетиши*).

irili: ~ **ufaklı** кичинеси-чоңу, жашы-карысы. ~ **ufaklı hepsini aldı** кичине-чоң дебей баарын алды.

irilik,-ği ирилик, чоңдук. ~**inde** чоңдугунда. **ceviz ~inde** жаңгак чоңдугунда.

irin ириң. ~ **bağlamak/toplamak** ириңдөө.

irinlenme ириңдөө.

irinli ириңдүү. ~ **yara** ириңдүү жара.

iris ирис (*көздүн карек айланасындагы кубулган чели*).

iriş эриш (*аркак менен кошуп токулган*).

irkilmek 1.топтолуу, жыйылуу, туруп калуу (*мис. суу*). 2.чочуп/үркүп кетүү(*корккондон*). 3..мед. ириңдеп кетүү, сезгенүү, ырбоо.

irinti 1.топтолгон/туруп калган суу. 2.чочуткан, жийиркенткен (*нерсе*).

İrlanda 1.Ирландия. 2.Ирландияга мүнөздүү/тиешелүү.

İrlandaca ирландия тили, ирландияча.

İrlandalı ирландиялык.

irmik, -ği кесек тартылган ун.

irrasyonel иррационализм.

irrasyonel иррационал, акыл жетпес/акылга сыйбас, акыл тышы.

irs тукумун тартуу.

irsal,-li 1.жөнөтүү, жиберүү, берүү. **telsiz ~i** радио берүү. 2.өстүрүү, коё берүү. **sakal ~i** сакал өстүрүү. ~**i mesel** макалдаштырып сүйлөө.

irsaliye жөнөтүлгөн товарлардын тизмеси.

irsen тукум куу, укумдан тукумга өтүү (*мис. оору*).

irsî тукум кууган. ~ **hastalıklar** тукум кууган оорулар.

irsiyet,-ti тукум куума, тубаса.

irtibat,-ti 1.байланыш, мамиле, кон-

такт. 2..тех. байланыш, кабарлашма. ~ **aramak** байланышты камсыз кылуу. ~ **kurmak** байланыш куруу/түзүү. 2.кабарлашма, коммуникация. ~ **hatları** байланыш линиялары.

irtica,-ı реакция (*саясий, социалдык*).

irticaî реакциячыл (*кыймыл*).

irtical,-li төкмөлүк, шыр жооп бериш, жамакташ, экспромт.

irticalen жамактатып сүйлөө, даярдыксыз төгүп ырдоо.

irtifa,-ı 1.бийиктик, шып. ~ **saati** бийиктик өлчөгүч. **uçuş ~ı** учуш бийиктиги. 2..геогр. деңиз деңгээлинен бийиктик. 3..астр. көк массасынын горизонттон бийиктиги.

irtifak,-kı эск. 1.жанашуу, таянуу, жөлөнүү. 2.толтуруу. 3.достук, жолдоштук. 4..анат. сөөктөрдүн кемирчек аркылуу ашташуусу. ~ **haklı** ук. башка бирөөнүн мүлкүн колдонуу акысы.

irtikâp,-bı 1.жамандык кылуу, жаман иш жасоо, кызматын жамынып кылмыш кылуу. 2.пара алуу, жепичүү. 3.жалганчылык, алдамчылык.

irtişa паракорлук, жемекейлик.

İ.S. (İsa'dan sonra'нын кыск.) Иса Пайгамбардан кийинки мезгил.

is 1.ис, көө. ~ **çalmak** көөлөнүү, ис/көө болуу. ~ **çıkarmak** ис чыгаруу. ~ **kokusu** ис жыты. 2.бот. ис (өсүмдүктөрдүн оорусу). ~**e tutmak** ыштоо (*мис. балыкты, этти ж. б.*).

İsa Иисус (Христос). **Hazreti** ~ Азрети Иса Пайгамбар.

isabet,-ti 1.дал тийүү, көзгө/таамай атуу. ~ **ihtimali** (*октун ж. б.*) дал тийиш ыктымалы. 2..спорт гол. 3.дал үстүнөн түшүү, ыңгайын келтирүү (*сөздүн, иштин*). 4.дал келип калуу, жолу болуу, шанс. 5.так маалы! сонун! бали! бара-келде! ~ **ki geldiniz!** так маалында

келдиңиз! ~ **etmek** 1)дал тийүү, таамай тийүү. 2)туш келүү, кабылуу, чыгуу. **piyango ona ~ etti** утуш ага чыкты. **sizin payınıza bu ~ etti** сиздин үлүшүңүзгө бул тийди. 3)туура /орундуу сүйлөө, үстүнөн түшүү. ~ **ki ...** так маалында. ... ~ **oldu** жакшы болду. **bize uğramanız ~ oldu, biz de sizi arıyorduk** бизге учураганыңыз жакшы болду, биз да сизди издеп аттык эле.

isabetli 1.туура, жакшы, учурунда, маалында. ~ **görmek** туура деп ойлоо. ~ **karar** туура чечим. 2.таамай, дал, так өзүнө (*атыш*).

isabetsiz туура эмес, жаңылыш, ыңгайсыз, негизсиз, ыксыз, орунсуз. ~ **karar** орунсуз/ыксыз/туура эмес чечим.

ise 1.болсо. **ben işçiyim, kardeşim ~ doktor** мен жумушчумун, бир тууганым болсо доктор. 2.эгер ...-са **gitti ~ söyledirdi** эгер кетсе, айтмак. 3.кана, го. **bir sebebi olsa ne ~!** бир себеби болсо го! ~ **de** болсо да.

İsevî Азирети Иса тараткан динге ишенген, христиан.

İsevîlik, -ği христиандык.

isfendan *bot.* клён (*Acer*).

ishak: ~**kuşu** зоол. саз үкүсү (*Asio flammeus*).

ishal, -li мед. ич өткөк, дизентерия. ~ **etmek** ичи өтүү.

isilik, -ği мед. ысык (*денеге, бетке чыккан*). ~ **olmak** ысык чыгуу.

isim, -smi 1.ысым, ат (*кишинин, нерселердин*). ~**ler cetveli** аттар жыйнагы. ~**i nedir?** аты ким? 2.ат, атак, даңк. ~ **yapmak** атакка ээ болуш. 3.грам. зат атооч. ~ **cümlesi** атама сүйлөм. ~ **hâli** жөндөмө. 4.киши, адам. **aramıza yeni ~ geldi, hoş gelsinler!** арабызга жаңы кишилер кошулду, кош келишсин! ~**inde** атында. ~**ini almak** ысымын алуу/алып жүрүү. ~**ini cismini bilmemek**

аты-жөнүн билбөө. ~ **fiil** грам. кыймыл атооч, инфинитив. ~**i ge-çen** аты аталган. ~ **koymak** ат коюу. ~ **takmak** ат коюп коюу/алуу. ~ **tamlaması** грам. сөз айкашы/түрмөгү (*мис. okulun bahçesi* мектеп аянты. **altın saat** алтын саат). ~**i var, cismi yok** 1)аты бар өзү жок. 2)аты бар, иши жок. ~ **vermek** к. **koymak**.

isimlendirmek ысым берүү, атоо.

isimli ысымындагы, атындагы, аттуу. **Ayşe ~ bir kadın** Айше аттуу бир аял.

isimsiz 1.аты жок, ат коюлбаган. 2.өтм. аты-жөнү таанылбаган/билинбеген. 3.аты жазылбаган. ~ **harita** контур картасы.

iskambil 1.оюн картасы. ~ **fah** карта менен бал ачуу. ~ **oynamak** карта ойноо. 2.карта ойну. ~ **kâğıdı** 1)оюн картасы. 2)карталар дестеси. ~ **kâğıdı gibi devirmek** оюн картасы сымал чачылуу.

iskân 1.жерлештирме, жайгаштырма отурукташтырма. 2.жерлешим, жайгашым, отурук, орун. ~ **etmek** жерлештирмек, жайгаштырмак. ~ **izni** жаңы үйгө кирип жашоо үчүн белгилүү органдар тарабынан берилген уруксат.

iskandil 1.суунун тереңдигин өлчөгөн курал. 2.суунун тереңдигин өлчөө. 3.жагдайды/абалды изилдөө/байкоо жүргүзүү. ~ **etmek** 1)суунун тереңдигин өлчөө. 2)жагдайды байкаштыруу. 3)тыңчылык кылуу.

İskandinav 1.скандинавиялык. 2.скандинавиялыктарга мүнөздүү/тиешелүү.

İskandinavca скандинавия тили, түндүк немецтердин тили, түндүк немец тилдери.

İskandinavya 1.Скандинавия. 2.Скандинавияга тиешелүү/мүнөздүү.

İskandinavyalı скандинавиялык.

iskarpelâ тешкич, жонгуч, стамеска (жыгач уста куралы).

iskarpin туфли, кончсуз/жарым өтүк. **ökçeli** ~ такалуу жарым өтүк.

iskele 1.пристань, жанашма (кемелер үчүн). **~ye bağlamak** (кемени) жээкке жанаштыруу. **bindirme ~si** түшүрмө (жүк, киши ж. б.) жанашмасы. 2.түшүү трапы. **~yi kaldırmak** трапты көтөрүү. **~yi indirmek** трапты түшүрүү. 3.порт, порт шаар. 4.темир жол платформасы. 5.жыгач курулуш материалдары (жалпы аты). 6.(кеменин) сол (порт) жагы. **tam ~!** толук солго! (буйрук). ~ **almak** 1)(кеме) тепкичтерин көтөрүп, жылууга камынуу. 2)арго бир эркектин аялга тийишмеси. ~ **babası** 1)кемени жээкке байлаган темир. 2)үй-бүлөсүнө баркы жок ата. 3)жоош күйөө. **~yi kokutmak** тажатуу, жадатуу. ~ **kuşu** зоол. алкедо (*Alcedo atthis*).

iskelet,-ti 1.скелет. 2.сөөк, негиз, каркас. **geminin ~i** кеменин сөөгү. 3.өтм. өтө арык, териси сөөгүнө жабышкан. 4.схема, жалпы план. **bir romanın ~i** бир романдын жалпы планы. **~i çıkmak/ ~e dönmek** ач арбакка айлануу, арыктоо.

iskemle 1.отургуч (аркасы жок), табурет. 2.кичинекей кофе үстөлү. **~/sandalye/koltuk kavgası** орун/кызмат талашуу.

İskit 1.мап. скиф. 2.скифтерге тиешелүү/мүнөздүү.

İskitçe скифче, скифтердин тили.

İskitler скифтер.

İskoç 1.шотландиялык. 2.Шотландияга мүнөздүү/тиешелүү. ~ **kumaşı** шотландка. ~ **viskisi** шотландия вискиси.

İskoçça шотландия тили.

İskoçya Шотландия.

İskoçyalı шотландиялык.

iskonto к. **iskonto**.

iskorbüt,-tü мед. цинга, скорбут (*C витамининин жетишсиздигинен бүйлөр көөп чыккан тиш оорусу*).

iskorpit, -ti зоол. деңиз кирписи, скорпена (*Scorpaena scrofa*).

İslâm 1.Ислам, мусулманчылык. ~ **dini** Ислам дини. 2.мусулман. ~ **dünyası** Ислам/мусулман дүйнөсү. ~ **hukuku** динге негизделген укук, шариат.

İslâmcılık, -ği панисламизм.

İslâmî Ислам динине байланыштуу.

İslâmiyet,-ti Исламият, мусулманчылык.

İslâmlaşmak мусулман болуу, мусулманчылыкты кабыл алуу.

İslâmlaştırmak мусулмандаштыруу, мусулман динине кийирүү.

İslanda Исландия.

İslandalı исландиялык.

İslâv 1.славян. 2.славяндарга мүнөздүү/тиешелүү. ~ **dilleri** славян тилдери.

İslâvca 1.славян тилдери. 2.славянча. **eski** ~ эски славян тили.

İslavist славист.

islemek 1.ыштоо, ышка кармоо. 2.көөлөө, көө сыйпоо/кылуу. 3.түбүнө күйгүзүп жиберүү (мис. сүттү).

islenmek 1.ышталмак. 2.көөлөнмөк, көө болмок. 3.ис/түтүн жыттанмак.

isli 1.ис жыттанган, ыштуу. 2.көөлүү.

islim к. **istim**.

ismen аты менен, атын атап.

ismet,-ti 1.адеп-ахлактуу, таза, аруу, күнөөсүз, периштедей. 2.ак ниеттик, чынчылдык.

ismetli 1.адептүү, ахлактуу, аруу. 2.чынчыл, ак ниет.

ismetsiz 1.адепсиз, ахлаксыз. 2.арамзаа, жалганчы.

isnat,-dı 1.(бирөөгө бир нерсени) жаба салуу, артуу, мойнуна коюу. 2.өтм. жалаа, каралама. ~ **etmek**

1)жаба салуу, жүктөө, артуу.
2)жалаа жабуу.
ispalya таяк, казык (*жашилчаларды жерден көтөрүп байлоо үчүн колдонулган*).
İspanya 1.Испания. 2.Испанияга мүнөздүү/тиешелүү. ~ **ardıcı** испан арчасы (*Juniperus hispanica*).
İspanyol 1.испан. 2.испандарга мүнөздүү/тиешелүү.
İspanyolca 1.испанча, испан тили. 2.испандарча.
ispanyolet,-ti шпингалет, терезе бекиткичи.
ispari зоол. кылкандуу сарг (*Sargus annularis*).
İsparta Спарта.
ispat,-ti 1.далилдөө, тактоо, бышыктоо. 2.далил, күбө, аргумент. ~ **etmek** далилдемек. ~ **hakki** далилдөө акысы. ~ **ı gaybubet** ук. күнөөсүздүк далили, алиби. ~ **ı vücut etmek** өзү чыга келиш/ катышыш.
ispati (*карта ойнунда*) чырым. ~ **kızı** чырым дама. ~ **oğlu** чырым валет.
ispatlamak 1.далилдөө. 2.мат. көргөзүү, бекемдөө, бышыктоо.
ispatlı далилденген, далили/күбөсү бар. ~ **şahitli** далилдүү, күбөлүү.
ispenç,-ci 1.бентам тоогу (*майда тооктун бир түрү*). 2.өтм. жапыз, кодоо, майда. ~ **horozu** арга кыска бойлуу, кодоо, кыйынсынган (*киши*). ~ **horozu gibi** кодондогон, мыкчыйган (*киши*).
ispermeçet,-ti спермацет. ~ **balinası** зоол. кашалот (*Physeter catadon*).
ispirto 1.ооз. спирт. (**imbikten**) ~ **çekmek** спирт тартуу. **kafurlu** ~ камфар спирти. **saf** ~ таза спирт. 2.өтм. ичкилик.
ispirotolu спирт кошулган, спирт менен жасалган, алкогольдуу. ~ **içki** алкоголь ичимдик.
ispit,-ti (*араба*) дөңгөлөгүнүн огу.
ispiyon шпион, тыңчы, тил.

ispiyonlamak арга тыңчылык кылуу, маалымат/сөз ташуу.
ispiyonluk, -ğu шпионаж, тыңчылык, сөз ташыма.
ispiritizma спиритизм.
israf ысырап, коромжу. **para** ~ **ı** акча чачыш. ~ **etmek** ысырап кылуу, курулай коромжу кылуу. ~ **a kaçmak** чектен аша каржап жиберүү.
İsrafil Исрайил (*Ислам ынанчы боюнча кыямат күнүн кабарлай турган периште*).
İsrail Израиль.
İsrailli израилдик.
İstanbul Стамбул. ~ **Boğazi** Босфор мойногу. ~ **efendisi** сылык, кичи пейил киши. ~ **kaldırımı çiğnemiş** шаар жолунда такшалган. ~ **kazan, ben kepçe** ооз. Стамбул казан, мен чөмүч (*Стамбулда көрбөгөнүм калбады*). ~ **un taşı toprağı altın** Стамбулдун ташы, топурагы алтын.
istasyon 1.темир жол станциясы. 2.тажырыйба, изилдөө станциясы.
meteoroloji ~ **u** метеорология станциясы. 3.соода, текшерүү, эмдөө жайлары. **benzin** ~ **u** бензин станциясы. ~ **şefi** станция башчысы.
istatistik,-ği 1.статистика. ~ **ler** статистика маалыматтары. 2.статистикалык.
istatistikçi статистик.
istavrit, -ti зоол. ставрида (*Trachurus trachurus*). ~ **azmanı** оркинос балыгына жаңылыш берилген ат.
istavroz дин 1.крест. 2.чокунма. ~ **çıkarmak** чокунуу.
istek, -ği 1.каалоо, тилек, эңсөө, мүдөө. ~ **inde bulunmak** (*бир нерсени*) каалоо, тилөө. 2.эрк, буйрук, үстөмдүк. ~ **ine boyun eğmek/ katlanmak** каалоосуна/эркине баш иймек. ~ **lerini yerine getirmek** буйругун/каалоосун аткармак. **kendi** ~ **iyle, kendi** ~ **üzerine** өз каалоосу/

эрки/көңүлү менен. ~ **kipi** грам. тилек ыңгай.

isteka 1.(биллиардда) кий, биллиард таягы. 2.полигр. сөөкчө. 3.бут кийимдин таманын жалтыратыш үчүн өтүкчүлөр колдонгон сөөк.

istekle жан дили менен, өз каалоосу менен.

isteklendirmek кызыктыруу, дегдетүү, эңсетүү, деликтирүү, кызыгуусун ойготуу, делебесин козгоо..

isteklenmek каалоо, эңсөө, көңүлдөнүү, дегдөө.

istekli 1.каалаган, эңсеген, көңүлдөнгөн. 2.өз каалосу менен, ыктыярдуу.

isteksiz каалабаган, көңүлү жок.

isteksizlik,-ğı каалоосу/көңүлү жоктук.

istem 1.(бирөөдөн) талап, талам, суроо, каалоо. **sunu ve** ~ сунуш жана талап. 2.психол. эрк, эрктин күчү.

istemek 1.каалоо, тилөө, эңсөө. **istersen** (эгер) кааласаң. **isteyerek** өз көңүлү/каалоосу менен. **istediği gibi olsun** каалаганындай/тилегениндей болсун. **istemeye istemeye** каалабай, мойнунан байлагандай болуп. **ister istemez** кааласаң каалабасаң да. **canım istemiyor** көңүлүм келбей/чаппай турат. **nasıl isterse-niz** каалаганыңыздай/ айтканыңыздай болсун. 2.сурануу, өтүнүү. **ondan yardım istedim** андан жардам сурадым. 3.көрүүнү/ көрүшүүнү кааламак. **sizi isteyen kim-di?** сизди сураган ким экен? 4.керек/зарыл болуу, талап кылуу. **bu iş çok emek ister** бул иш аябагандай эмгек талап кылат. 5.куда/жуучу түшүү, сөйкө салуу, колун суроо (кыздын). **bir çok kişi istedi ama vermedi** бир топ киши жуучу түшүп келди, бирок бербеди. **istediği gibi at koşturmak/oyunlatmak** каалаганындай ойноп-

күлүү/тайрандоо, оюна келгенин кылуу. **istemez** кереги жок.

istemli 1.ыктыярга/өз каалоосуна жараша. 2.өз көңүлү менен, ыктыярдуу, көңүлдүү. ~ **hareket** ыктыярдуу аракет/кыймыл.

istemseme психол. майда тилек, чабал арзуу, ниет.

istemsiz эрксиз, аргасыз, көңүлсүз, каалоосуз. ~ **hareket** аргасыз аракет.

istenç, -ci эрк, каалоо, арзуу. ~ **dışı** эрксиз, каалоосуз, мажбурланып, зордолуп, аргасыз.

istenilmek, istenmek кааланмак, жактырылмак. **istenildiği zaman** каалаган мезгилде. **istenmeyen sonuçlar** күтүлбөгөн (жагымсыз) жыйынтыктар. **istenilmeyen/istenmeyen adam** динл. жакпаган киши, нон грата.

istenograf стенограф.

istenografi стенография.

istep, -pi талаа, мейкиндик.

ister 1.зарылчылык, керектик, талап. **halkın ~leri** элдин талабы. 2. ~ ... ~ ... кааласаң ....., кааласаң .... ~ **gitsin**, ~ **kalsın** кааласа кетсин, кааласа калсын. ~ **istemez** аргасыздан, айланып. ~ **misin?** каалайсыңбы? кааласаң...

isteri психол. истерика, албууттук, жин. ~ **ye tutulmak** истерика чыгаруу, албууттануу.

isterik 1.кыялы жаман, жинди кыял, албуут. 2.истерикалык.

istetmek 1.суратуу (бир нерсени). 2.(бир кызга) жуучу жиберүү, колун суратуу.

istiap, -bı көлөм, сыйымдуулук, ич. ~ **haddi** жүк көтөрүмдүүлүк. ~ **kabiliyeti** сыйдырма мүмкүнчүлүгү. ~ **etmek** ичине алуу, камтуу, сыйдыруу, батыруу.

istiaplı көлөмдүү, сыйымдуу, ичтүү.

istibdat,-dı деспотизм, жеке бийлөөчүлүк, чексиз монархия.

istida эск. арыз (жазуу жүзүндө).

istidat,-dı эск. 1.жөндөм, шык, ык, эп. ~**i musikî** музыкалык жөндөм/ шык. 2..мед. жакындык, оомалык, ын-таалуулук, ыңгайлуулук (*кайсы бир ооруга*).

istidatlı жөндөмдүү, шыктуу, ыктуу, эптүү.

istidatsız жөндөмсүз, шыксыз, эби жок.

istidiâl,-li 1.бүтүм, жыйынтык, болжол. **hava ~i** аба ырайы болжолу. 2..лог. дедукция, ойдун логикалык жүрүшү. ~ **etmek** бүтүм чыгармак, жыйынтыкка келмек.

istif 1.ирет, жыйын (*үстү-үстүнө коюлуп тизилген*). 2.арго уйкусуруо. ~ **etmek** жыюу, түзүү, иреттөө. ~**ini bozmaк** 1)иретин бузуу, чачуу. 2)(*бирөөнүн*) тынчын алуу, жинине тийүү. 3)арго шылдыңдоо, кемсинтүү. ~**ini bozmamak** капарына албоо, теңелбөө.

istifa 1.арыз берүү, кызматтан бошонуу. 2.иштен бошонуу арызы. ~**yi basmak** дароо иштен бошонуп кетмек. ~ **etmek** иштен бошонуу. ~**sını vermek** бошонмо арызын берүү.

istifade 1.пайдалануу, пайдасын көрүү, колдонуу. **firsattan** ~ мүмкүнчүлүктөн пайдалануу. 2.пайда, кызыкчылык. ~ **etmek** пайдаланмак, күнүн көрмөк, пайда чыгармак.

istifadeli пайдалуу, кирешелүү. ~ **satmak** кымбат сатуу, ортодон пайда табуу.

istifçi 1.таңган, жыйган, иреттеген киши (*мис. жүктү*). 2.алып сатар, сүткор.

istiflemek 1.тануу, жыюу, иреттөө. 2.жүктөө (*учакка, кемеге*). 3.топтоп/жыйып алуу (*пайда табуу/алып сатарлык кылуу*).

istifrag эск. куску. ~ **etmek** кусуу.

istihbarat,-tı 1.кабар, маалымат. 2.жашыруун алынган маалымат, чалгын. ~ **bürosu** маалымат бюросу. ~ **dairesi** маалымат/кабар алма

бөлүмү.

istihbaratçı 1.маалымат берүүчү. 2.чалгынчы, тыңчы, агент, резидент.

istihdam пайдалануу, колдонуу. ~ **etmek** иштетилүү, иште колдонуу, пайдалануу. **bu fabrikada kaç işçi ~ ediliyor?** бул фабрикада канча киши иштетилет?

istihfaf кемсинтүү, кордоо, теңсинбөө. ~ **etmek** кемсинтиш, кордош, сыйлабаш.

istihkak,-kı 1.(*бир нерсеге*) акысы/укугу болмо. 2.(*бирөөнүн*) эмгеги үчүн берилген акы (*акчалай же азык түрүндө*). ~ **etmek** (*бир нерсе алууга*) укугу/акысы болуу.

istihkâm аск. чеп, коргонуу пункту, фортификация жайы. 2.аскердик-инженерия. ~ **bulmak** бекемделүү, чыңдалуу (*өңүт*). ~ **hattı** чыңдалган линия. ~ **subayı** инженердик күчтөр офицери. ~ **yapmak** окоп казуу.

istihsal, -li 1.өндүрүп чыгаруу, алуу, ээ болуу. 2.үрүн, продукция, олжо. 3.өндүрүш. ~ **aletleri** өндүрүш куралдары. ~ **etmek** өндүрүп чыгармак. ~ **gücü** өндүрүш күчү. ~ **ilişkileri** өндүрүштүк мамилелер.

istihza эск. чымчыкей, какшык, азил, сарказм, ирония. ~ **etmek** какшыктоо, чымчып сүйлөө, шылдың кылуу.

istihzar 1.даярдоо, белендөө. 2.эске салуу, эскерүү. 3.чакыруу, үндөө. 4.*филос.* элес. ~ **etmek** 1)даярдоо. 2)эстөө.

istikamet,-ti 1.багыт, тарап. **aksi** ~ карама-каршы багыт. **her ~te** 1)бардык жакка/багытка. 2)ар тараптуу. 2.ооз. түздүк, шардык, чынчылдык, тууралык. ~ **göstermek** ак жүрөктүк/ чынчылдык кылуу. ~ **vermek** багыт берүү, жетектөө.

istikbal,-li 1.келечек, болочок. ~**de**

келечекте, болочокто. ~**i büyük** келечеги кенен. ~ **için planlar** келечек пландар. 2.каршысына чыгуу, тосуп алуу. ~**e çıkmak** тосуп чыгуу. ~ **merasimi** тосуп алуу салтанаты. ~ **etmek** тосуп алуу.

istiklâl-li эгемендик, боштондук, көз карандысыздык. **İ~ Harbi** Түрк Боштондук Согушу. **İ~ madalyası** Боштондук Медалы. **İ~ Marşı** Боштондук Маршы.

istikrar 1.ырааттуулук, бекемдик, стабилдүүлүк, туруктуулук. ~ **bulmak** стабилдешүү, ырааттуулукка ээ болуу. 2.жайгашуу, отурукташуу. 3.*хим.* чөгүү. 4.*метеор.* жаан-чачындар. ~ **etmek** 1)стабилдешүү, туруктуу мүнөзгө ээ болуу, бекемделүү. 2)жайгашуу. 3)*хим.* чөгүү.

istikrarlı ырааттуу, бекем, туруктуу, стабилдүү, калыптанган.

istikrarsız ыраатсыз, олку-солку, туруксуз, өйдө-төмөн.

istilâ 1.чабуул, баскынчылык, басып кирүү. 2.басып алуу, жеңүү. ~ **harbi** баскынчылык согушу. 3.жайылуу, тароо (*мис. бир оору*). 4.*өтм.* толтуруу, жайнатуу (*мис. товарларды*). ~ **etmek** 1)басып кирүү, чабуул коюу. 2)жеңип алуу, каратуу. 3)жайылуу, тароо (*жугуштуу оору*). 4.*(микрон)* денеге кирүү. 5.жайнатуу, карк кылуу.

istilâci 1.баскынчы, чабуулчу. ~ **ordular** баскынчы ордулар. 2.баскынчы, басып алуу максатындагы. ~ **planlar** баскынчы пландар.

istim 1.буу (*кыймылдаткыч күч катары*). 2.*ооз.* алкогольдуу ичкилик. ~**ini almak** ичкилик ичүү. ~ **arkadan gelsin** 1)көзүм көрбөсүн, көчүгүмү бөрү жесин. 2)эч даярдыксыз бир ишке баштоо.

istimal-li *эск.* колдонуу, пайдалануу. ~ **etmek** пайдаланмак, колдонмок. **reyini** ~ **etmek** добушун колдонуу.

istimbot,-tu буу кыймылдаткычтуу катер.

istimdat,-dı жардам/көмөк суроо, жардамга чакыруу. ~ **etmek** жардамга чакыруу.

istimlâk,-ki ээлигинен ажыратуу, конфискация (*мүлктү*). ~ **etmek** ээлигинен ажыратыш, конфискацияга алыш.

istimna мастурбация, онанизм.

istinaden (*бир пикирге ж. б.*) таянып, негиздениш.

istinaf *ук.* апелляция, кайра кароо (*соттун өкүмүн*). ~ **mahkemesi** апелляциялык сот.

istinat,-dı *эск.* 1.таяныш, жазданыш, жөлөнүш. 2.ишениш, таяныш. 3. (*бир нерсени*) далил катары көргөзүш. ~ **duvarı** тирөөч дубал. ~ **etmek** таянуу, негизденүү, жетекчиликке алуу.

istirahat,-ti дем алыш, тынч жатыш. ~**e çekilmek** эс алганы кетиш. ~ **günü** дем алыш күн. ~ **etmek** эс/дем алыш.

istirdat,-ti кайра алуу, бошотуу (*мис. бир шаарды*).

istirham жалынып-жалбарыш, кечирим сураш, алдына түшүш. ~ **etmek** өтүнүү, жалынып-жалбаруу.

istiridiye *зоол.* устрица (*Ostrea edulis*).

istismar 1.иштетүү, пайдалануу. 2.кыянатчылык кылуу, (*бирөөнүн*) ак ниетинен пайдалануу. 3.эзүү, эксплуатациялоо. ~ **etmek** 1)пайдалануу, колдонуу, иштетүү. 2)карасанатайлык кылуу. 3)эзүү (*бирөөнү*).

istismarci 1.эксплуататор, эзүүчү. 2.эксплуатациялык. ~ **sınıflar** эзүүчү таптар.

istisna 1.өзгөчө, айрыкча, адаттан тышкары, бөтөнчө. 2.артыкчылык/өзгөчөлүк берилген (*киши*). ~ **etmek** 1)өзгөчө/бөтөнчө кароо. 2)артыкчылык берүү.

istisnaen ... дан тышкары, ... дан башка.
istisnaî бөтөнчө, айрыкча, өзгөчө, адаттан тышкары.

istisnasız текши, бирдей, эч кимге/эч нерсеге айырмачылык бербестен.

istişare эск. кеңешме. ~ **etmek** кеңешүү. ~ **heyeti** кеңешчилер комиссиясы.

istop,-pu 1.токтотуу. 2.топту асманга ыргытып ойногон оюн. ~ **etmek** 1)авто моторду өчүрүп алуу. 2)футб. оюнду токтотуу.

İsveç 1.Швеция. 2.Швецияга мүнөздүү.

İsveççe 1.швед тили. 2.шведдерче.

İsveçli швециялык.

İsviçre 1.Швейцария. 2.Швейцарияга мүнөздүү/тиешелүү.

İsviçreli швейцариялык.

isyan козголоң, көтөрүлүш, дүрбөлөң. ~ **bayrağı açmak** козголоң чыгаруу. ~ **etmek** каршы чыгуу, көтөрүлүү.

isyancı козголоңчу, көтөрүлүшчү, революционер.

isyankâr козголоңчу, баш ийбеген.

isyankârlık, -ği козголоңчулук, баш ийбестик.

iş 1.иш, жумуш. ~ **i kolay** ишти жеңил. ~ **sırasında meşgul etmeyin** иш маалында алагды кылбагыла. 2.иш, кызмат, мансап. ~ **e almak** ишке алуу. ~ **anlaşması** иш келишими. ~ **arkadaşı** кызматташ, коллега. 3.иш тармагы/салаасы, ишмердик. **güvenlik** ~ **leri** коопсуздук иштери. **asker** ~ **i** аскер иши. 4.максат, иш, план. **bu benim** ~ **ime gelmez** бул менин ишиме жарабайт. **bu teklif onun** ~ **lerini bozdu** бул сунуш анын иштерин/пландарын бузду. 5.абал, жагдай, шарт. ~ **böyle iken** иш мындай болуп турса. ~ **ler durgun** иштер токтоп калды. 6.аракет, практика, кыймыл. 7.маселе, проблема. **benim** ~ **imi görmediler** менин маселеми карашпады.

8.өндүрүш, соода, финансы иштери. ~ **çevreleri** иш чөйрөлөрү. ~ **adamı** ишкер, бизнесмен. 9.чеберчилик, усталык, эмгек, өнөр. **cam** ~ **i** айнек усталыгы. ~ **i ağır bir örtü** токулушу кыйын жапкыч. 10.өндүрүлгөн, жасалган, чыккан. **Buhara** ~ **i halılar** Бухарада жасалган килемдер. 11.кесип, милдет. ~ **i nedir!** эмне иш кылат? 12.иш жери, бюро. **öğlen** ~ **e gel** түштө ишке кел. **her gün saat 5'te** ~ **ten çıkar** ар күнү саат 5те иштен чыгат. 13.жашыруун себеп, сыр. **bunda bir** ~ **var** мында бир иш бар. 14.кыйынчылык, балакет. **başına bir** ~ **gelmesin** башына балакет келген болбосун. ~ **ler açılmak** иш/соода жандануу. ~ **açmak** кыйынчылыктар жаратуу. ~ **inin adamı** өз ишин жакшы жасаган, шашпаган. ~ **akdi** иш келишими/макулдашуусу. ~ **alanı** иш тармагы. ~ **in alayında olmak** бир ишти оюнчук/тамаша көрүү. ~ **i Allaha kalmak** иши Кудайдын колунда болуу, Кудайдан башка үмүт калбоо. ~ **i altüst etmek** ишти баш-аламан кылуу. ~ **ten anlamak** ишти жакшы билүү, иштин көзүн таануу. ~ **anlaşmazlığı** иштеги келишпестиктер/ыйкы-тыйкылык. ~ **i aptallığa vurmak** ишти билбемиш/түшүнбөмүш болуп коюу. ~ **i asıntıya/sürüncemede bırakmak** ишти ыксыз созуу. ~ **aşırmak** ишинде ийгиликтер жаратуу. ~ **ayağa düşmek** иш билбегендердин колуна түшүү. ~ **ler aynasız gidiyor** иштер эң начар абалда. ~ **i azıtmak** иш чектен чыкмак, татаалдашмак, чиеленмек. (**şu**) ~ **e bak!** муну кара! ~ **ine bak!** өз ишинди бил/кыл! ~ **e bakmak** иштин башында болуу/карап туруу. ~ **in başı** 1)иштин мааниси/маңызы. 2)иштин башы,

демилге. 3)ишти баштаган/козгогон/дүрбөткөн (*киши*). ~ **başına!** ишке жөнөгүлө! ишинердин башында болгула! ~**i başından aşmak** иши башынан ашуу. ~ **baş** **düşmek** иш башка түшүү. ~ **başı** 1)иш башкаруучу, бригадир. 2)иштин башы. 3) мамлекеттик бийликтегилер, башкаруучулар. ~ **başı yapmak** ишке киришүү. ~ **başındakiler** жогордогулар, башкаруучулар, чондор. ~ **başına geçmek** 1)бир иште иштей баштоо. 2)бир иште жетекчилик кылуу. ~ **başına getirmek** (*бирөөнү*) бир жетекчи кызматка коюу. ~ **becermek** ишти аткаруу/орундатуу/бүткөрүү. ~**i berbat etmek** иштин ойронун чыгаруу. ~ **birakımcı** иш таштоочу. ~ **birakımı** иш таштоо. ~ **birliği** иш бирдиги, кызматташтык, ортоктук. ~**ten (bile) değil!** болбогон/арзыбаган иш! ~ **bilmek** иштин көзүн билүү. ~**ini bilmek** 1)өз ишин мыкты билмек. 2)пайда табууну/өз кызыкчылыгын коргоону мыкты билмек. ~ **birliği kurmak** кызматташтык жасоо. ~ **birliği etmek** кызматташуу, ортоктошо иш жасоо. ~ **birlikçi** арачы, арадан пайда көргөн (*киши, курулуш, мекеме*). ~ **birlikli** 1)ашар, ортоктошо/жапатырмак жасалган иш. 2)коллектив, жамаат. ~**i bitirmek** ишти бүтүрүү, аягына чыгаруу. ~**ini bitirmek** (*бирөөнү*) жайлап салуу, көзүн тазалоо, ишин бүтүрүү. ~**i bitmek** 1)иши бүтүү/аяктоо. 2)*өтм.* иши бүтүү, айласы/аргасы түгөнүү. ~**e boğmak** ишти башына үйүү. ~**ler boktan** иштер айласыз (начар). ~**i boru** иши/абалы начар. ~ **bölümü** 1)*экон.* иш бөлүштүрүү. 2)милдеттерди бөлүшүү. ~**leri bulandırmak** иштерди чаташтыруу, чакчелекей кылуу. ~

buyurmak иш буюруу. ~ **çatallanmak** иш кыйчалыштоо/кыйындоо. ~ **çevirmek** тымызын иштер жасоо. ~ **çığrından çıkmak** иштер чыйырынан чыкмак. ~ **çıkarmak** 1)иш чыгаруу, көп иштөө. **sana göre oğlun fazla iş çıkarır** сага караганда уулун көп иштейт. 2)башына иш ачуу, башына балакет болуу. 3)керексиз иштер жасатуу. ~ **çık-mak** 1)иш чыгып калуу. 2)бир кыйынчылык/проблема пайда болуу. ~ **çıkmaza girmek** иш туңгуюкка кабылмек. ~**e dalmak** ишке баш-оту менен кирип кетүү. ~ **dayıya düştü** ооз. иш устасынын колуна тийди. ~ **değil** 1)опоңой иш, колдон келчү иш. 2)бул иш болбойт/жарабайт. **senin yaptığın ~ değil** сенин кылганың туура эмес. ~ **donu** шалбар. ~**i dökmek** иштин жөнүн башкага буруу. ~**i şakaya dökmek** ишти тамашага айландыруу. ~**i duman** иши, абалы кыйын. ~ **düşmek** иш артуу/калуу. ~ **bana düştü** иш мага калды. ~**i düşmek** (*бирөөнүн*) иши түшүү (*башкасына*). ~**leri düzene koymak** иштерди тартипке/иретке салуу. ~ **edinmek** бир ишти милдет/кызмат деп билүү. ~**inin ehli/erba-bı/eri** өз ишинин устасы/чебер. ~**ten el çekmek** иштен ыраактоо/кол үзүү. ~**ten el çek-tirmek** иштен узакташтыруу/оолактатуу. ~**in en tuhaf tarafı** иштин жаман жери/жагы. ~**ler fenaya sarmak** иштер жаман жагына айлануу. ~**i gar-garaya getirmek** ооз. ишти будамайлоо, башты айлантуу. ~**ine gel-mek** иш көңүлүнө төп келүү/майдай жагуу, ишине жароо. ~**e girişmek** ишке киришүү. ~**e girmek** ишке кирүү. ~ **göremez** ишке жараксыз. ~ **görmek** 1)иши болуу, иш аткаруу. 2)(*бирөө менен*) бирге

бир иши болуу. **~ini görmek** 1)(*бирөөнүн*) ишин аткаруу. 2)(*бирөөнүн*) ролун ойноо. 3) бирөөнүн ишине жароо, пайдалуу болуу. 4) ишин бүтүрүп берүү. 5) ишин бүтүрүү, жайлоо, көзүн тазалоо. **~görmezlik nedeniyle** ишке жарамсыздыгы үчүн. **~ten görünmemek** сыртынан байкалбоо, оңой сезилүү. **~göstermek** иш берүү/көргөзүү/буюруу. **~güç** 1) ишижайы. 2) жасала турган иш. **~i gücü nedir?** эмне иш кылат? **~ine gücüne bakmak** өз ишин билмек (*башкаларга тийиштөө*). **~i gücünü bırakmak** бардык ишин таштап коюп. **ben buraya ~imi gücümü bırakarak geldim** мен бул жакка бардык ишими таштап коюп келдим. **~gücü экон.** 1) иш/жумушчу күчү. 2) иштөө мүмкүнчүлүгү, ишке жарамдуулук. **~nü yitirmek** иштен калуу, алдан таюу. **~i gücü yok** 1) бош, ишсиз. 2) жатып ичер, жанбакты. **~ten güçten kalmak** алдан-күчтөн таюу. **~günü** иш күнү, апта ичи күндөр. **~ten haberdar olmak** иштен кабары болуу. **~hastalıkları** кесип оорулары. **~hayvanı** иш айбаны, унаа. **~hukuku** иш укугу. **~in içinden çıkamamak** иштин ичинен чыга албоо, чайналуу. **~in içinden çıkmak** иштин ичинен чыгуу, жолун таап кетүү. **~tin içinden ~ çıkarmak** иштин ичинен иш чыгаруу. **~in içine karıştırmak** (бир) ишке аралаштыруу. **~in içinden sıyrılmak** (*бир*) иштен качып/кутулуп кетүү. **~in içine sıçmak** *орой* ишти ойрон кылуу. **~inada binmek** балтасы ташка тиймек, ар ким өз оюнан кайтпаган абалга келмек. **~ten geçmeden** кеч болуп кала электе, кызуусунда. **~ten geçti** болору болду. **~i ~ olmak** жыргап-куунап

жашоо, майлуу иште иштөө. **~ten kalmak** иштен калуу. **~e kapak vurmak** ишти жаап/билгизбей салуу. **~karıştırmak/kaynatmak** чагым жасоо, интрига чыгаруу. **~kazası** иш кырсыгы. **~ki** болсо болду. **~e koşmak** ишке чуркоо. **~e koyulmak** ишке киришүү. **~i kuyruğundan tutmak** ишти тескерисинен жасоо. **~in mi yok?** башка ишин жокпу? **~ola/olsun!** иш аты болсун деп. **~olacağına varır** болору болот. **~i olmak** 1) бир иши бар болуу. 2) иши жакшы кетүү. 3) бир мандеми болуу. 4) эсептеше турган жагы болуу. **bu aksi adamla ~imiz var** бул кежир кишиде ишибиз бар. **~i oluruna bırakmak** ишти жайына коюу. **~olsun diye** иш аты болсун деп. **~i örtbas etmek** ишти басып/жаап-жашырып коюу. **~peşinde koşmak** иштин аркасынан чуркоо/жүтүрүү, иш дегенде ичкен ашын жерге коюу. **~i pisletmek** иштин кайырын чайыр кылмак. **~i pişirmek** 1) ишти бышыруу. 2) (*аял-эркек жөнүндө*) жакындашып алуу (*сексуалдык жактан*). **~i pişkinliğe vurmak** билмексен/көрмөксөнгө салып коюу. **~in püf noktası** иштин эң маанилүү жагы/сыры. **~i rast gitmek** иши жолунда/оңдой берди болуу. **~in rengi değişmek** иштин түрү бузулмак. **~i resmîyete dökmek** ишти расмий түргө келтирүү. **~i sağlama almak/sağlam kazığa bağlamak** ишти бекемдөө/бышыктоо/чыңдоо. **~sahibi** иш ээси, бизнесмен. **~in sakalı bitti** иш узун мөөнөткө токтотулду. **~sarpa sarmak** иш татаалдашуу/чиеленүү. **~i sermek** иштин ойронун чыгаруу. **~in sonu** иштин аягы/соңу/түбү. **~i sonuçlamak/sonuna getirmek** ишти аягына чыгаруу. **~sözleşmesi**

иш келишими, контракт. ~ **сууа дүшмек** иши сууга түшүү, тилеги таш кабуу. ~ **tam deminde/ kıvamında** иш кайнап турган кез. ~ **i tathya bağlamak** жарашуу, элде-шүү. ~ **i temizlemek** иштин изин жоготуу/суутуу. ~ **in tersliğine bak** иштин оң келбей/ кыйчалыштап турганын кара. ~ **i ters gitmek** иши оң келбөө. ~ **i tıklarında** иши ты-кылдап жүрүп атат. ~ **tutmak** иш кылуу. ~ **in ucu dokunmak** иштин залакасы тийүү. ~ **i uzatmak** ишти создуктуруу/созуу. ~ **üstü** иш үс-түндө. ~ **in üstüne düşmek** ишинин үстүнө түшүү/ үңүлүп иштөө. ~ **var** 1)иш колуна келет, жөндөм-дүү. 2)иш бар. ~ **im var** ишим бар (бош эмесмин). ~ **yapmak** иш жа-соо, иштөө. ~ **e yaramak** ишке жароо. ~ **e yaramaz** ишке жараба-ган. ~ **yeri** иш жери, ишкана, иш орду. ~ **yerinde sayıyor** иш ордунда турат, жылыш жок. ~ **yok** 1)иш жок. 2) жараксыз/пайдасыз. **o ara-bayı alma, onda ~ yok** ал машинени алба, ал жараксыз. ~ **i yokuşa sür-mek** ишти жылдыруу/оңдоо. ~ **yolunda olmak** иштер жолунда болуу. ~ **i yüzüstü bırakmak** ишти начарлатып жиберүү. ~ **i yüzüne gözüne bulaştırmak** иштин дайнын таба албай калуу.

işaret,-ti 1.ышаарат, жаңсоо. 2.белги, көрсөткүч, жышаан(а). 3.сигнал. **imdat** ~ **i** жардам сураган сигнал. 4.*грам.* тыныш белгилер. ~ **etmek** ышаарат кылуу, жаңсоо, белги берүү. ~ **lâmbası** сигнал лампасы. ~ **parmağı** сөөмөй. ~ **zamirleri** *грам.* шилтеме ат атоочтор.

işaretçi ышааратчы, сигналчы, стартер (*спортто*).

işaretleme 1.ышаарат берүү, жаңсоо. 2.белгилөө, белги коюу.

işaretli белгиленген, белгилер коюл-

ган.

işba,-ı *эск.* 1.канма, каныкма. 2.канык-кан. ~ **etmek** *хим.* каныктыруу.

işbu *ооз.* бул, ушул, аты аталган, кеп кылынган.

işçi 1.жумушчу, эмгекчи. ~ **gücü** жу-мушчу күчү. ~ **hareketi** жумушчу кыймылы. ~ **sınıfı** жумушчу табы. ~ **sigortası** социалдык камсыздан-дыруу. 2.*зоол.* жумушчу, төл бер-беген (*аары, курт-жумурскалар*). ~ **temsilcisi** жумушчулар өкүлү. ~ **ücreti** жумушчу акысы.

işçilik,-ği 1.жумушчулук (*кесип жана милдет*). 2.эмгек акы. 3.(*бир иш үчүн*) сарпталган эмгек, кеткен күч. 4.жасалыш, кылдаттык, уста-лык. **bunda çok ~ var** мында аябагандай усталык бар.

işemek сиймек, даарат ушатмак.

işgal,-li 1.басып алуу, ээлөө, каратуу (*бир жерди*). 2.алагды кылуу, убактысын алуу, тоскоол болуу (*бирөөгө*). 3.убара кылуу. ~ **etmek** 1)(*бир жерди*) басып/ тартып алуу. 2)алагды кылуу, тоскоол болуу. 3)убактысын, ордун алуу. ~ **altında** кол алдында. ~ **kuvvetleri** басып алуучу күчтөр.

işgalci басып алуучу, баскынчы, окку-пант.

işgüder *дуңл.* ишеним берилген/таа-нылган.

işgüzar 1.колу жөндөмдүү, чебер. 2.шы-луун, чыйрак, чапчаң. 3.жасалма, сырты жылтырак, ичи калтырак, көрсөтмөчүлүк.

işgüzarlık,-ğı 1.жөндөмдүүлүк, чебер-лик. 2.шылуундук, чыйрактык, чапчаңдык. ~ **etmek** шылуундук кылуу.

işitilmedik кулак угуп, көз көрбөгөн, адаттан тышкары. ~ **bir şey** кулак угуп, көз көрбөгөн иш/нерсе.

işitilmemiş *к.* **işitilmedik**.

işitim эшитүү, угуу. ~ **organı** эшитүү/

угуу органы.
işitme эшитме, укма, тыңшама. ~ **aleti** 1)угуу аппараты. 2)угуу системасы. ~ **engelli** кулагы керең.
işitmek 1.угуу (*кулагы менен*). 2.угуп билүү. 3.тил/жеме угуу.
işitmelik, -ği акустика.
işitmemezlik, -ği : ~**e getirmek/-ten gelmek** укпамыш болуу, укпамышка салуу.
işitmezlik, -ği 1.кереңдик, дүлөйлүк. 2.укпамыш болуу.
işitsel биол., анат. угууга байланыштуу/тиешелүү.
işkembe 1.кепшөөчү айбандарда ички органдар (*ичеги, карын ж.б.*). 2.ичеги-карындан жасалган шорпо. ~**den atmak/-den** (же ~**i kübradan**) **konusmak** ойду-тоону сүйлөө, калпты-чынды койгулаштыруу. ~ **çorbası** ичеги-карындан жасалган сопро. ~**sini düşünmek** өз курсагын ойлоо. ~**sini doldurmak** кардын тойгузуу. ~**si geniş** кең пейилдүү. ~ **surathı opoy** бети чаар киши (*сөзм. с. ичеги жүздүү*). ~**sini şişirmek** ыгып-тыгып жемек.
işkembeci 1.ичеги-карын саткан киши. 2.ичеги-карындан жасалган тамактар сатылган жай.
işkence 1.кыйноо, эзүү, жабыр. ~ **aletleri** кыйноо куралдары. 2.өтм. (*бирөөнү*) суракка алуу, такуу, жадатуу. ~ **etmek/yapmak** кыйноо, жабыр көргөзүү, жабыркатуу. ~**ye maruz kalmak** кыйноо тартуу, жабыр көрүү. ~**ye sokmak** физикалык/рухий жабыр тарттыруу, кыйноо.
işkenceci мыкаачы, желдет, баш кесер.
işkil 1.күмөн, ишенбөөчүлүк, кушку, шек. 2.кыйынчылык, жолтоо, тоскоол.
işkillendirmek 1.(*бирөөнү*) кушкуландыруу, шектендирүү. 2.жолтоо болуу, (*ишти*) татаалдаштыруу.
işkillenmek 1.шектенүү, кушкулануу,

ишенбөө. 2.татаалдануу, чиеленүү.
işkilli шектүү, күмөндүү, ишеничсиз. ~ **büzük dingilder** шектүү шекинет.
işkillilik, -ği күмөн саноочулук, ишенбестик, шек, кушку.
işkolu 1.иш тармагы/салаасы. 2.бул тармакта иштеген жамаат.
işlek 1.жандуу, кыймылдуу, эл көп (*көчө, жер*). 2.даана, сулуу (*кол жазуу*) 3.кардары көп, сатышы жакшы (*дүкөн*). 4.тажырыйбалуу, чебер, колунан көөрү төгүлгөн (*киши*). 5.грам. өнүмдүү. ~ **ekler** өнүмдүү мүчөлөр.
işlem 1.иш, процедура, операция, толтуруу (*мис. бир документти*). 2.аракет, кыймыл, иш, процесс. **kanunî ~ler** мыйзам ченемдүү иштер. **teknolojik** ~ технологиялык процесс. 3.иштетүү, таасир берүү. **ısı ~i** термик иштетме. 4..**mat.** амал. **dört** ~ төрт амал. 5..**mat.** маселе.
işleme 1.иштөө, иштеп чыгуу. 2.өтө кылдат кол эмгеги, сайма, түймө, зергерлик. 3.жасоо, кылуу, аткаруу. **günah** ~ күнөө кылуу. 4.(*жерди*) айдоо, иштетүү. 5.чебер, кылдат жасалган. **ipek** ~ жибек саймалуу.
işlemek 1.иштөө, эмгек зарп кылуу. 2.саймалоо, кооздоо. **nakış** ~ саймалоо. 3.сиңүү, ичине кирүү, таасиринде калуу. **ice işleyen ses** сөөгүңө жеткен сөз. **kurşun işlemez** ок өтпөс. **yüreğine** ~ көңүлүнө катуу тийүү. 4.иштетүү, кайра иштетүү. **ham maddeleri** ~ чийки сырьё иштетүү. **deriyi** ~ тери иштетүү. 5.айдоо, иштетүү (*жерди*). **toprağı** ~ жерди айдоо. 6.жасоо, кылуу, көргөзүү. **hayır** ~ кайырдуу иш кылуу. 7.изилдөө, иликтөө (*мис. бир теманы*). 8.ириңдөө, ырбоо. **işleyen yara** ириңдеген жара.

9.жүрүү, иштөө (мис. *аппарат, саат ж. б.*). 10. мөөнөтү бүтүү/өтүү. **ay işledi** бир ай өттү. 11. менен иштөө. **trenler odunla işliyordu** поезддер отун менен иштетчү. 12. *argo* куулануу, арамзаалануу. 13. *argo* уурдоо, кытып алуу. 14. колдонуу, пайдалануу. 15. шылдыңдоо, келекелөө.

işlemeli саймалуу, оймолуу.

işlenmek 1. саймалануу, оймолонуу, кооздолуу. 2. жасалуу, аткарылуу. 3. иштетилүү, казып чыгарылуу (мис. *кен*). 4. айдалуу, иштетилүү (*жер*).

işlenmemiş 1. дың, иштетилбеген (*жер*). 2. саймасыз, жасалгасыз. 3. редакцияланбаган, чийки (*жазуу*).

işlenmiş иштелген, иштетилген. ~ **deri** иштетилген тери. **yarı** ~ чала фабрикат.

işletici 1. оператор. 2. иштеткен, ээси (*бир жайдын*). **lokanta ~leri** ресторан/кафе ээлери.

işletme 1. иштетме, эксплуатация. ~ **hakkı** иштетме укугу. ~ **masrafları** иштетме чыгымдары. 2. ишке киргизүү, жүргүзүү, ачуу. 3. өнөр жай ишканасы, завод, чарба. ~ **emniyeti** (*ишканада*) иш коопсуздугу. 4. башкарма. **demir yolları ~si** темир жол башкармасы. ~ **fakültesi** менеджмент факультети.

işletmeci 1. менеджер, администратор, башкаруучу. 2. *кино* менеджер, дистрибитор.

işletmecilik, -ği 1. менеджерлик, башкаруу. 2. эркин бюджет менен иштеген мамлекеттик ишкана.

işletmek 1. иштетүү, иш берүү, жумушчу күчүнөн пайдалануу. 2. иштетүү, жүргүзүү (мис. *бир аппаратты*). **makınay** ~ машинени иштетүү. 3. *argo* шылдыңдоо, келекелөө, мазактоо (*билдирбестен*). 4. *argo* эркектер арасында болууну

сүйүү (*аял*).

işlev 1. эмгекке/ишке жарамдуулук. ~ **yitimi** ишке жарамсыздык. 2. иш, функция, милдет.

işlevsel функционалдык.

işlevsiz жараксыз, кыймылсыз, функциясы жок.

işli саймалуу, оймолуу-чиймелүү.

işlik, -ği 1. өнөркана, ателье, устакана, студия. 2. иш кийими.

işmar ымдоо, жаңсоо. ~ **etmek** ымдап/жаңсап белги берүү.

işporta 1. кыдырмачы соодагердин товар салган себети/замбили. 2. кыдырып сатылган буюм. ~ **ya düşmek** баасы/баркы кетүү, ар ким ала турган абалга келүү, таңсыгы калбоо. ~ **malı** арзан товар.

işportacı кыдырмачы соодагер (*майда-барат саткан*).

işsiz 1. ишсиз. ~ **güçsüz** иши жок, бекер (чи). 2. саймасыз, оймосуз, жөнөкөй.

işsizlik, -ği 1. ишсиздик, иш табылбоо. 2. боштук, иши жүрбөө (мис. *бир ишкана/мекеминин*). ~ **sigortası** ишсиздик камсыздандыруусу.

iştah 1. напси, ичтей, аппетит. ~ **ı açılmak** ичтейи ачылмак. 2. каалоо, арзуу, көңүл. ~ **açmak** ичтейди ачуу. ~ **kabarmak** шилекейи чубуруу, напсиси артылуу. ~ **ı kapanmak/kesilmek** тамакка көңүлү чаппоо. ~ **la yemek** маашырканып/тамшанып жеш. ~ **ım var** 1) жегим келет. 2) каалоом бар. ~ **ım yok** 1) тамакка көөнүм жок. 2) каалоом/көңүлүм жок.

iştahlanmak 1. сугу артылуу, напсиси түшүү. 2. *өтм.* көңүлү түшүү, каалоо.

iştahlı 1. напсиси артылган, жеген-ичкени жакшы. 2. *өтм.* каалоосу күч, арзуусу күчтүү. ~ **çalışmak** жанталашып иштөө. 3. ичтейди ачкан, шилекейди чубурткан.

iştahsız тамакка көөнү чаппаган, тамак

ичпеген, табити жок.
ıştahsızlık, **-ğı** тамакка табитсиздик.
işte мына, так, как, дал. ~ **bu kadar** болгону мына ушу. ~ **size anlattığım adam** сизге айткан киши ушу. ~ **kâğıt, otur ve yaz!** мынакей кагаз, отуруп жаз! ~, **korktuğum başıma geldi!** мына, коркконум башыма келди. **niçin söylemedin diyeceksiniz, bunun için ~!** эмнеге айтпадың десеңиз, мына ушуну үчүн! ~ **bunun karşısında akan sular durur!** мындай болгон соң колу-бутуң байланып отуруп каласың!
işteş кесиптеш, чогуу иштеген (киши), коллега.
işteşlik кесиптештик, ортоктук, бир ишти биргелешип аткарыш. ~ **çatı** грам. кош мамиле. ~ **fiili** кош мамиледеги этиш.
ıştılal, **-li** иш, алек, жумуш. ~ **etmek** (бир нерсе менен) алек болуу, алышуу, үстүндө иштөө.
ıştırak, **-ki** 1.катышуу, кошулуу, тилектештик. көңүл бирдиги, ортоктук. 2.бөлүшүү, үлөштүрүү. 3.(бирөөнүн) пикирин колдоо. ~ **etmek** 1)туура көрүү, кошулуу (мис. бир тикирге). 2)катышуу (мис. бир чогулушка). ~ **hissesi** экон. үлүш, пай.
ıştırakçı орток, катышуучу.
ıştiyak, **-kı** арзуу, эңсөө, сагыныч, кусалык. ~ **çekmek** куса болуу, сагынуу.
işve эркелик, ойсоңдоо, назданыш, кыял.
işveli ойсоңдогон, жылмандаган, эрке, назданган.
işveren ишкер, ишкана ээси, патрон, шеф, кожоюн. **işçi** ~ **ilişkileri** жумушчу- кожоюн мамилелери.
it, **-ti** 1.ит. ~ **ürür, kervan yürür** мак. ит үрө берет, кербен жүрө берет. 2.орой адепсиз, тарбиясыз киши. ~ **canlı** ит жандуу. ~ **dişi domuz derisi**

бири-бирин сүйбөгөн эки киши арасындагы түшүнбөстүк үчүн айтылат. ~ **elli** буттары тайтак айбан (сөзм. с. ит аяктуу). ~ **gibi çalışmak** иттей/жанын үрөп иштөө. ~ **~e buyurur**, ~ **de kuyruğuna** мак. ит итти жумушайт, ит куйругун жумушайт. ~ **izi at izine karışmak** (бир иш) чиеленүү, татаалдашуу. ~ **kopuk** барксыз, нарксыз, түркөй киши. ~ **in kuyruğunda** ооз. аттын кара капталынан (өтө көп, мол.). ~ **oğlu** ~ иттин баласы. ~ **e ot, ata et vermek** итке чөп, атка эт берүү (иштерди тескери жасагандарга айтылат). ~ **i öldürüne sürükletirler** колуң менен кылганды мойнуң менен тарт (сөзм. с. итти өлтүргөнгө сүйрөттүрөт). ~ **sürüsü kadar orой** иттей үйүгүшкөн. ~ **üzümü** бот. ит жүзүм, бүлдүркөн (*Solanum nigrum*).
itaat, **-ti** баш ийме, тил алма, моюн сунма. ~ **etmek** баш иймек, тил алмак, моюн сунмак.
itaatli, **itaatkâr** тил алчаак, элпек, тартиптүү.
itaatsiz бейбаш, тил албаган, көк, моюн сунбас, тилге келбес.
itaatsizlik, **-ği** бейбаштык, тил албастык, көктүк. ~ **etmek** бейбаштык/тил албастык/тартипсиздик кылуу.
italik курсив (менен жазылган жазуу).
İtalya Италия.
İtalyan 1.итальян. 2.итальяндарга мүнөздүү/тиешелүү.
İtalyanca 1.итальян тили. 2.итальяндарча.
itdirseği, **-ni** (көздөгү) тирсек.
itelemek түрткүлөө, желкелөө.
itelemek 1.итектөө, түрткүлөө, желкелөө. 2.өтм. түрткүлөө, жылдыруу, жогорулатуу.
iterbiyum хим. иттербий.
itfa 1. өчүрүү. 2.өчүү, дымую, бастоо. 3. соода карызды аз-аздан төлөп

кутулуу.
itfaiye өрт өчүргүч бригада. ~ **eri** өрт өчүргүч.
itfayeici өрт өчүргүч.
ithaf (*бирөөнө*) атоо, арноо (*адабий чыгарманы*). ~ **etmek** (*бирөөгө*) арноо, атоо, багыштоо.
ithal, -li 1.алып кирүү, киргизүү, кошуу. 2.сырттан алып келинген соода, импорт. ~ **bedeli** өлкөгө кириш бедели. ~ **lisansı** импорт үчүн лицензия. ~ **etmek** 1)алып кирүү, киргизүү, кошуу. 2)импорт жасоо.
ithalât, -tı 1.тыштан товар алып келүү, импорт. 2.импорттолгон товар.
ithalâtçı импортер.
itham күнөөлөө, айыптоо. ~ **etmek/~da bulunmak** күнөөлөө, айыпка жыгуу.
ithamname ук. күнөөлөмө акты.
itibar 1.сый, урмат, кадыр-барк, аброй, абийир. ~**ı artmak** аброю артуу, кадыр-баркы көтөрүлүү. 2.байланыш, себеп, жөн. ~**iyile ...** жагынан/жөнүнөн. **esas ~iyile** негизинен. **bu ~la** бул жагынан. 3.кредит төлөө жөндөмү, (*бирөөнүн*) кредиттик абалынын ишенимдүүлүгү. ~**ı bozulmak** кредит алуу мүмкүнчүлүгүн жоготуу. ~ **sigortası** кредит камсыздандыруусу. ~**a almak** этибарга алуу, эсептешүү. ~**dan düşmek** кадыр-баркы түшүү. ~ **etmek** кадырлоо, сыйлоо. ~ **görmek** 1)этибарга алынуу, урмат-сый көрүү. 2)*экон.*, *ком.* талап көрүү. ~ **mektubu** кредит каты. ~**ı olmak** 1)кадыр-баркы/аброю болуу. 2)кредит талабы күчтүү болуу.
itibaren (-дан) тартып, бери, баштап, кийин. **o günden** ~ ошол күндөн тартып. **babamın ölümünden ~ size daima hak verdim** атамдын өлүмүнөн кийин сизди дайыма туура деп ойлодум. **yarından** ~ эртеңден баштап.

itibarıyla көз караштан, жөндөн, боюнча, тургудан. **kılık-kıyafet ~ dilenciden farkı yoktur** кебете-кешпири боюнча тилемчиден айырмасы жок.
itibarî *ком.* шарттуу, теориялык, болжолдуу. ~ **kıymet** болжолдуу баа.
itibarlı 1.кадыр-барктуу, абройлуу, сыйлуу. 2.кредит жөндөмү күчтүү, ишеничтүү.
itibarsız 1.кадыр-барксыз, урмат-сыйсыз. 2.кредит алуу мүмкүнчүлүгү жок.
itici 1.*mex.* түртүүчү, түрткүч. 2.кыймылдаткыч, кыймылга келтиргич, сүйрөгүч. ~ **çark** кыймылдаткыч дөңгөлөк. ~ **güç** кыймылдаткыч күч. 3.реактивдүү, ракеталык. ~ **yakıt** ракеталык күйүүчү зат. 4.*өтм.* жексур, жек көрүмчү, жагымсыз, көзгө суук.
itidal, -li 1.токтоолук, сабырдуулук, салмактуулук, башы оордук. 2.тең салмактуулук, калыстык. ~**i dem** токтоо, салмактуу, таразалоо. ~**ini kaybetmek** кызуу кандуулук кылуу, сабыры түтөнүү. ~**ini muhafaza etmek** токтоолугун бузбоо, таразалоо, сабырдуулук көргөзүү. ~ **sahibi** оор басырыктуу, токтоо (*киши*).
itikât, -dı 1.ишеним, ишенич. ~**ı batıl/batıl** ~ ырымчылдык, суеверие. 2.ыйман, Кудайга ишенүү. ~ **etmek** ишенүү, пикиринен/ыйманынан танбоо.
itikatlı динге ишенген, ыймандуу, такыба.
itikatsız динге ишенбеген, ыймансыз.
itilâf 1.жолугушуу, сүйлөшүү. 2.макулдашуу, келишим, ынтымакташтык. **İ~ Devletleri map.** Антанта Мамлекеттери. ~ **etmek** келишүү, макулдашуу, ынтымакташуу.
itilme 1.түртүлүш, кагылыш, тыгылыш. 2.түрткү, баскы, күч. *сал.* **tazyik.**

3. *психол.* басуу, токтотуу, тутуу (*сезимдерди*).

itilmek 1. түртүлүү, кагылып-согулуу. 2. (*бир ишке*) мажбурлануу, күчкө салынуу.

itimati,-dı ишеним, ишенич, ынанч. ~ **etmek** (*бирөөгө, бир нерсеге*) ишенүү, бел байлоо. ~ **a lâyük** ишеничке арзыган. ~ **ı olmak** ишеничи болуу. ~ **ını sarsmak** ишеничин актабаш. ~ **ı suiistimal** (*бирөөнүн*) ишеничинен пайдаланыш. ~ **telkin etmek** ишеним туудуруш.

imatatlı ишеничтүү.

imatatname ишеним кат.

itimsiz 1. ишеничсиз. 2. эч кимге ишенбеген.

itimsizlik,-ği ишенбестик, ишенбөөчүлүк, кушку, шектенүү. ~ **göstermek** ишенбестик көргөзүү, ишенбөө. ~ **oyu** ишенилбестик добушу.

itina 1. камкордук, үйрүлүш, үстүнө түшүш. 2. кылдаттык, чебердик, кылдат мамиле. ~ **göstermek** 1) камкордук көргөзүш. 2) кылдат мамиле жасаш, чебердеш. ~ **ile** кылдаттык/чебердик менен. ~ **etmek** чебердөө, абайлоо.

itinalı 1. камкор, боорукер. 2. чебер, кылдат, өзгөчө.

itinasız чебердебеген, абайлабаган, чо-гоол.

itiraf моюнга алыш. ~ **ta bulunmak/etmek** (*күнөөсүн/кылганын*) моюнга алыш. ~ **edeyim ki ...** моюнга алыш керек .../айтып коюш керек ...

itiraz 1. каршылык, каяша. 2. *ук.* протест. ~ **ları çürütmek** каршылыктарды кабыл албоо. ~ **kabul etmez** айныксыз, талашсыз, анык, каршылык көтөрбөс. ~ **etmek** каршылык көргөзүү, каршы чыгуу.

itirazcı бардык нерсеге каршы чыккан, тежик, кежир.

itirazsız 1. каршылык көрсөтпөстөн, каршы чыкпастан. 2. талашсыз,

айныксыз, анык.

itiş ителеш, итектеш, түрткү, түртүш. ~ **kakış** түртүшмө. ~ **kudreti** түртүлүү күчү.

itişmek 1. (*өз ара*) түртүшүү. 2. түрткүлөшүп ойноо. **itişip-kalkışmak** 1) түрткүлөшүү, жулмалашуу. 2) түртүшүп ойноо.

itiyat,-dı 1. көнүмүш, адат. ~ **ını bırakmak/~ından vazgeçmek** адатын калтыруу/коюу, көнгөн адатынан баш тартуу. ~ **üzere** көнгөн адаты/көнүмүшү боюнча. 2. мүнөз. ~ **edinmek** көнүмүш кылып алуу, адатка айландыруу. ~ **etmek** көнүп алуу, адат болуп калуу.

itizar кечирим. ~ **etmek** кечирим сураш, алдынан өтүш.

itki *психол.* түрткү, ойготуу, таасир.

itlâf 1. өлтүрүш, кырыш, жок кылыш. 2. кыйратыш, бузуш, ойрондош. 3. ысырапкордук. ~ **etmek** 1) өлтүрүү, көзүн тазалоо. 2) кыйратуу, бузуу, талап-тоноо. 3) ысырап кылуу, чачуу.

itlik,-ği иттик, оройлук, тарбиясыздык, арамзаалык.

itmam 1. аягына чыгарыш, бүткөрүш, аткарыш. 2. *мат.* интеграция. ~ **etmek** 1) бүтүрүү, аягына чыгаруу, аткаруу, орундоо. 2) интеграциялоо.

itmek итектеш, ителеш, түртүш, жылдырыш. **ite kaka** 1) итектеп, түрткүлөп. 2) араңдан зорго, аябагандай кыйынчылык менен.

itriyum *хим.* иттрий.

ittiba *эск.* баш ийүү.

ittifak, -kı 1. макулдашуу, өз ара түшүнүшү, келишүү, пикир бирдиги. 2. ынтымакташтык, бирдик, шериктештик. **Üçlü İ~ map.** Үчтүктөр Бирдиги. ~ **etmek** 1) макулдашуу, өз ара түшүнүшүү. 2) бирдик/шериктештик түзүү.

ittifakla бир добуштан/ооздон, жалпы,

бирдикте.

ittiham 1.кылмыштуулук, күнөөкөрдүк. 2.күнөөлөө, айыптоо. ~**da bulunmak/-etmek** күнөөлөө, кылмышка/айыпка жыгуу.

ittihat,-dı 1.бирдик, ынтымактык, корпорация, федерация. **gümrük** ~1 бажы бирдиги. 2.биригүү, кошулуу. **İ~ ve Terakki fırkası** *тар.* Биримдик жана Прогресс партиясы (*Түркиядагы саясий партия*).

ivaz 1.каршылык, орун, кун. 2.*ук.* компенсация. ~ **olarak** (*бир нерсенин*) ордуна. ~ **vermek** зыянын/чыгымын көтөрүү, кунун төлөө.

ivazsız эч пайда көздөбөй, чын жүрөктөн.

ivdirmek тездетүү, ылдамдатуу, шаштыруу.

ivecen шашма, калдас, сабырсыз.

ivedi 1.шашмалык, тездик, ылдамдык. 2.шашылыш.

ivedili шашылыш, тездик талап кылган, күтүлбөй турган.

ivedilik,-ği шашылыштык, тездик. ~**le** шашылыш түрдө.

iveğen 1. *к.* **ivecen**. 2.*мед.* бат күчөп кеткен, улаарып кеткен (*оору*). ~ **hastalık** тез күчөгөн оору.

ivme 1.ылдамдык, тездик, ыкчамдык. 2.тездетүү, ыкчамдатуу, ылдамдыгын арттыруу. ~ **kazanmak** ылдамдыгы артмак.

ivmek 1.шашуу, чапчаң кыймылдоо. 2.ылдамдыгы артуу.

ivmeölçer ылдамдык өлчөгүч, акселерометр.

iye ээ, кожоюн, жеке менчикчи. ~**si olmak** (*бир нерсени*) ээси болуу.

iyelik,-ği ээлик. ~ **eki грам.** таандык мүчө. ~ **zamiri грам.** таандык ат атооч.

iyi 1.жакшы. ~ **adam** жакшы киши. ~ **haber** жакшы кабар. ~ **niyet** жакшы/ак ниет. 2.сак, саламат. ~**miş-siniz maşallah!** дениңиз сак экен,

кудаа кааласа! 3.жакшы, туура, ылайык, пайдалуу. **çocuklara ~ gelir** балдар үчүн пайдалуу. ~ **bir cevap** туура жооп. 4.көп, мол, пайдалуу, берекелүү. ~ **para kazanıyor** көп акча табат. ~**si ...** 1)жакшы жери.... 2)баарынан жакшысы. ~**ye çekmek** жакшыга жоруу. ~ **dilek** ак/жакшы тилек. ~ **dilekte bulunmak** жакшы тилек тилөө. ~**ye doğru gitmek** жакшыра/оңоло баштоо. ~ **etmek** 1)айыктыруу, дарылоо. 2)жакшылык кылуу. **ne ~ ettiniz de geldiniz** келгениңиз жакшы болбодубу. 3).*арго* алдап/тоноп кетүү. ~ **geceley!** түнүңүз бейпил болсун! ~ **gelmek** 1)ооруну басуу, айыктыруу (*дары, эм*). **ilâç mideme ~ geldi** дары ашказанымы оңдоду. 2)чак келүү, жарашуу (*кийим*). 3)акжолтой болуу. ~ **gitmek** 1)жолунда болуу (*иш, соода ж. б.*). 2)жарашуу **bu elbise size ~ gider** бул көйнөк сизге жарашат. 3)жакшы ичилмек/желмек. **balıkla beyaz şarap ~ gider** балык менен ак шарап жакшы ичилет. ~ **görmek** абалынын/көңүлүнүн жакшы экенин көрүү, курсант болуу. **sizi ~ gördüm** абалыңыз/көрүнүшүңүз жакшы экен (*көбүнчө учурашканда көңүл көтөрүү үчүн айтылат*). ~ **gözle bakmak** ак ниет/ак дил менен кароо. ~ **gün** жакшы күн. ~ **gün dostu** күн тийген жердин күкүтү (*кыйынчылыкта кылчайбай кеткен достор үчүн айтылат*). ~ **günler!** күнүңүз кутман болсун! (*күндүзгү саламдашуу*). ~ **hâl** жакшы жүрүш-туруш/мүнөз. ~ **hâl belgesi/kâğıdı** жакшы мүнөздөмө. ~ **hoş (amma)...** баары сонун дечи, бирок... . ~**siniz inşallah?** жакшы турсаңыздар керек? ~ **iş belgesi** рекомендация. ~ **iş doğrusu!** ооз.

жакшы болуптур, эмне дейли (*жактырбаган окуяга карата айтылат*). ~ **den ~ye** жакшылап, мыктылап. ~ **ye ~, kötüye kötü** акты ак, караны кара деш. ~ **kalpli** ак көңүл, боорукер. ~ **ki** жакшы болбодубу. ~ **ki geldiniz** келгениңиз жакшы болбодубу. ~ **kötü** жамандыр-жакшыдыр, жаманбы, жакшыбы, кандай болсо да. ~ **kötü bir cevap verdi** жаманбы, жакшыбы бир жооп берди. ~ **si mi ...** эң туурасы, эң жакшысы. ~ **si mi bu işten vargeçmeli** эң жакшысы бул иштен баш тартуу керек. ~ **olacak hastanın hekim ayağına gelir mak.** айыгар оорунун дарысы өзү табылат. ~ **oldu da** жакшы болду, бирок. ~ **olmak** 1) жакшы болуп калуу, айыгуу (*оорудан*). 2) орундуу/жөндүү/туура болуу. 3) чак келүү, жарашуу (*кийим*). ~ **söylemek** (*бирөөнү*) мактоо, жактоо. ~ **vardım** ырас кылмак. ~ **vardım da yapmadım** (*бир ишти*) жасабай ырас кылыптырмын. ~ **ye varmak** жакшы бүтмөк. ~ **ye varmaz** аягы жакшы болбойт. ~ **yolculuklar** жолуң шыдыр болсун! **sizden ~ olmasın!** сиздей кайдан болсун, ошентсе да ... (*бирөөнү мактардан мурун каршысындагынын да көңүлүн көтөрүү үчүн айтылат*). ~ **söz baldan tatlı mak.** жакшы сөз балдан таттуу. ~ **söz demir kapıyı açar mak.** жылуу сөз жыланды ийинден чыгарат.

iyice 1. түзүк, жакшы эле. ~ **bir ev** жакшы эле үй. 2. жакшылап, мыктылап. ~ **anlamadan söylemek** жакшылап түшүнбөй туруп сүйлөө. ~ **bilmek** жакшы билүү.

iyicil 1. ак ниеттүү, кайрымдуу, боорукер. 2. *мед.* аягы жакшы бүтүүчү (*оору*).

iyileşmek 1. жакшыруу, оңолуу, түзө-

лүү. 2. айыгуу, тыңуу, сакаюу, сергүү (*оорудан*).

iyileştirici 1. жакшыртуучу, түзөлтүүчү, оңой турган. 2. айыктыруучу, шыпаалуу.

iyileştirmek 1. айыктыруу, дарылоо, саккайтуу. 2. жакшыртуу, оңдоо, түздөө.

iyilik, -ği 1. жакшылык. ~ **yaparsan, ~ görürsün mak.** жакшылык кылсаң, жакшылык көрөсүң. 2. амандык, эсенчилик, жакшылык, жакшы күндөр. 3. пайда, ырыскы, жакшы жак. **okumanın şu ~i de var** окугандын ушундай да пайдасы бар. ~ **bilmek** жакшылыкты билүү. ~ **bilmez** жакшылык билбес. ~ **bi dokunmak** жакшылыгы тиймек. ~ **etmek** жакшылык кылуу. ~ **görmek** жакшылык көрүү. ~ **sağlık** аманчылык-эсенчилик. ~ **yapmak** жакшылык кылуу.

iyilikbilir жакшылыкты билген, жакшылыкты унутпаган.

iyilikçi к. **iyiliksever**.

iyilikle жакшылык менен, жайынча. **meseleyi ~ halletmek** маселени жакшылык менен чечүү.

iyiliksever жакшылыгын аябаган, кайрымдуу, кең пейил (*киши*).

iyimser 1. жакшылыктан күдөр үзбөгөн. 2. оптимист.

iyimserlik оптимизм.

iyodür йоддуу. **potasyum** ~ йоддуу калий. **sodyum** ~ йоддуу натрий.

iyon *физ.*, *хим.* ион. ~ **nizamı** иондор тартиби. ~ **yuvarı** к. **iyonosfer**.

iyonlaşma иондошуу. ~ **derecesi** иондошуу даражасы.

iyonometre *хим.*, *физ.* ионометр.

iyonosfer ионосфера.

iyot *хим.* йод. ~ **tentürü** йод тундурмасы.

iyotlu йоддуу.

iz 1. из. **ayak ~i** буттун изи. **tekerlek ~i** дөңгөлөк изи. 2. так, из. **yara ~i** жа-

ранын тагы. 3.белги, жышаан. **ci-nayet ~leri** киши өлтүрүү белгилери/далилдери. 4.калдык, эстелик. **o çağın uygarlığından ~ kalmadı** ал доордогу цивилизациядан эстелик калбады. 5.*мат.* кесилиш чекити. **~i belirsiz** изи/дайны жок. **~ bırakmadan** из калтырбай. **~ine düşmek** изине түшүү. **~ düşüm/ ~ düşümü** 1)*мат.* проекция. 2)*физ.* проекция (*экранга берилген*). **~ini kaybetmek** изин жоготуу. **~ini kaybettirmek** изин адаштыруу. **~i silinmek** орду-түбү менен жок болуу. **~ sürmek** из сүрүү, изине түшүү, изин кубалоо. **~inde/~inden yürümek** изине түшүү, жолу менен кетүү.

izafet,-ti 1.*филос.* байланыш. 2.*грам.* изафет, атоочтук сөз айкашы.

izafeten урматына, кадырына. **bu cadde-nin ismi filana ~ verildi** бул көчөнүн аты баланчанын урматына коюлду.

izafi салыштырмалуу, болжолдуу. **~ ağırlık физ.** салыштырмалуу салмак. **~ hacim физ.** салыштырмалуу көлөм.

izafiyet,-ti байланыш, мамиле, салыштырмалуулук. **özel ~ teorisi физ.** салыштырмалуулук теориясы.

izah түшүндүрмө, ачыктама. **~ etmek** ачыктоо, түшүндүрүү. **~i imkansız** түшүндүрүлбөй турган, түшүндүрүлүшү кыйын.

izahat,-tı түшүндүрмөлөр, ачыктамалар.

izale токтотуу, жоюу, жок кылуу. **~ etmek** жок кылуу, жоюу.

izam I эск. жиберүү, жолдоо. **~ etmek** жибермек, жолдомок.

izam II 1.чоңойтуу, жогорулатып/апыртып көргөзүү. 2. даңктоо, ардактоо, урматтоо. **~ etmek** ашырамактоо, көкөлөтүү.

iz'an түшүнүктүүлүк, көрөгөчтүк,

эстүүлүк, байкагычтык. **~ etmek** түшүнүктүүлүк/эстүүлүк кылуу.

iz'anlı акылдуу, эстүү, түшүнүктүү.

iz'ansız акылсыз, эссиз, түшүнүксүз, билимсиз, түркөй.

izbe 1.жапыз/жалпак там, жертөлө. 2.нымдуу, караңгы, буйтка (*жер*).

izci 1.из кубар. 2.жол көрсөткүч. 3.өзгөчө абалдар үчүн тарбияланган өспүрүм.

izcilik, -ği из кубарлык.

izdiham тыгын, түртүш, жөөлөшмө, төө басты.

izdivaç,-cı нике, үйлөнүү. **sahte ~** жасалма/жалган нике. **~ etmek** үйлөнүү, турмуш куруу.

izin,-zni 1.уруксат, макулдук. **akşam için annesinden ~ aldı** кечкурунку үчүн апасынан уруксат алды. 2.эс алыш, дем алыш, отпуск. **~ini kullanmak** отпусказын колдонуу. **yıllık ~** жылдык эс алыш. **~ almak** 1)отпуска алуу. 2)уруксат алуу. **~e çıkmak** отпускага чыгуу. **~ vermek** 1)уруксат берүү. 2)отпуска берүү.

hastalık ~i ооруга байланыштуу дем алыш. **maaşsız ~** эмгек акысыз эс алыш. **ücretsiz ~ к. maaşsız ~.**

izinli 1.уруксааты бар (*бир нерсе кылууга*). 2.дем алууда/отпускада болгон киши. 3.уруксат менен жасалган нерсе.

izinsiz 1.уруксатсыз, макулдуксуз. 2.сыртка чыгууга тыюу салынган (*окуучу*).

İzlanda 1.Исландия. 2.Исландияга тиешелүү/мүнөздүү.

İzlandaca исландия тилинде, исландияча.

İzlandalı исландиялык.

izlem байкоо, көзөмөл.

izlemci байкоочу, көзөмөлчү.

izlemek 1.(*бирөөнү*) байкоого алуу, аңдуу, изине түшүү. 2.(*убакыт, кезек ж. б.*) аркасынан келүү. **geceyi gündüz izler** түндүн аркасынан

күн келет. 3. байкоо, көзөмөлдөө, текшерүү. 4. кароо, көрүү (*кино, телевизорду*). 5. белгилүү бир жол менен кетүү. **bu yolu izle** бул жол менен бар. 6. көз жиберүү, көз чаптыруу. 7. жолго коюу, жүргүзүү (*мис. саясатты, багытты*). 8. артта калбоо, ылайыкташуу, жараша болуу. **modayı** ~ модага ылайыкташуу.

izlence 1. программа, план. 2. телепрограмма.

izlenim көрүнүш, таасир, элес. ~ **bırakmak** таасир калтыруу. ~ **uyandır-mak** сезим козгоо/элес калтыруу.

izlenimci импрессионист.

izlenimcilik, -ği импрессионизм.

izlenme жолго коюу, жүргүзүү.

izleyici көрүүчү.

izmarit 1. *зоол.* деңиз карасы. 2. *ооз.* чылымдын калдыгы.

izobar *геогр., физ.* изобара.

izolâsyon изоляция.

izolâtör изолятор.

izole изоляцияланган, бөлүнгөн, ажы-

ратылган, коруучу. ~ **bant** изолента. ~ **etmek** ажыратуу, бөлүү.

izomer *хим.* изомер.

izomeri 1. *хим.* изомерия. 2. изомердик.

izomorf изоморф.

izomorfizm изоморфизм.

izoterm *геогр.* изотерма.

izotop, -pu *хим.* изотоп. **radioaktif** ~ радиоактивдүү изотоп.

izzet, -ti 1. абийир, намыс, аброй. 2. ызаат, урмат, сый, кадыр-барк, даңк. 3. кубат, күч. ~ **ü ikbal ile!** баары ойдогудай болсун! жолуңуз ачык болсун!

izzetinefis, -fsi намыс, ар, шарапат, өз кадыр. ~ **ine dokunmak** намысына тийүү. ~ **ini incitmek** ардантуу, намысына шек келтирүү. ~ **sahibi** ар-намыстуу, өз кадырын түшүрбөгөн.

izzetlemek ызааттоо, барктоо, ардактоо

izzetli ызааттуу, кадырлуу, барктуу.

izzetüikbal, -li кадыр-барк, урмат.

izzetüikram сыйлоо, тосуу, коноктоо.

J

J,j *түрк алфавитинин он үчүнчү тамгасы.*

jaguar зоол. ягуар (*Felis onca*).

jaketatay эркектердин расмий кечелерде кийген кийими.

jakuzi жакузи.

jale шүүдүрүм.

jalûzi жалюзи.

Jamayka 1.Ямайка. 2.Ямайкага тиешелүү/мүнөздүү.

Jamaykaly ямайкалык.

jambon ветчина, чочконун ышталган саны (*тамак түрү*).

jandarma 1.жандармерия. 2.жандарм.

jandarmalik,-ği 1.жандармдык (*ши жана милдет*). 2.өтм. көзөмөлчүлүктөн пайда тапкан, айлакер, шылуун.

janjan күйүп-өчүп турган жарык.

janjanly күйүп-өчкөн, түркүн түс чачкан.

jant,-ti дөңгөлөк, чамбар, чарк.

Japon жапон. ~ **gülü** бот. камелия.

Japonca жапон тили, жапончо.

jarone жапонка (*ийнинде тигиши жок узун жеңдүү аял кийим*). ~ **kollu** жапонка бычымындагы жең.

Japonya Жапония.

Japonyaly жапон, жапониялык.

jarse к. **jerse**.

jartiyer тарткыч, резинка.

jelâtin желатин.

jenerasyon муун, тукум.

jeneratör генератор.

jenerik (*фильмдин*) таанытым жазуусу.

jeofizik геофизика.

jeokimya геохимия.

jeolog,-gu геолог.

jeoloji геология.

jeolojik геологиялык. ~ **yapısı** геологиялык түзүлүшү.

jeometri геометрия.

jeomorfoloji геоморфология.

jeopolitik,-ği геополитикалык.

germanyum хим. германий.

jeothermal геотермалдык (*жылуулук*).

jerse 1.жерси (*кездеме түрү*). 2.жерсиден жасалган кийим.

jest,-ti 1.жест, ышаарат. ~ **yapmak** ышаарат кылуу. 2.жест, өрнөктүү аракет.

jet,-ti 1.реактивдүү күч. ~ **motoru** реактивдүү кыймылдаткыч. 2.реактивдүү учак. ~ **sosyete** аристократтар, ак сөөктөр, элита.

jeton жетон. ~ **düştü!** *арго* мээңе жетти, эми араң түшүндүң. ~ **geç düşmek** (*бир нерсени*) кеч түшүнүү.

jigolo жиголо (*улгайган аял менен мамиле курган жаш жигит*).

jikle мех. жиклер.

jiklet,-ti сагыз.

jile пуловер, жеңсиз трикотаж кийим (*эркектер көйнөктүн тышынан кийген*).

jilet,-ti сакал алгыч. ~ **bıçağı** сакал алгыч бычагы.

gymnastik,-ği 1.гимнастика (*көнүгүү*). **sabah ~i** эртең мененки гимнастика. 2.гимнастика (*көркөм спорт түрү*). **aletli** ~ спорт гимнастикасы.

gymnastikçi 1.гимнаст. 2.гимнастика тренери.

ginekolog гинеколог.

ginekoloji гинекология.

jips гипс.

jiujitsu спорт жю-житсу (*япон күрөшү*).

jokey жокей, чабендес.

jorjet,-ti 1.жоржет (*кездеме түрү*). 2.бул кездемеден жасалган. ~ **etek** жоржет этек/юбка.

jöle 1.желе (*жемиш маңызынан шекер кошуп жасалган*) 2. сорпунун

килкилдеги.
jön 1.келишимдүү жаш жигит. 2.баш ролдордо ойногон жаш актер.
jönprömiye teatr баш ролдордо ойногон жаш актер.
jöntürk tar. жаш түрк/младотүрк.
judo спорт дзюдо.
judocu дзюдочу/дзюдоист.
jul,-lū физ. джоуль.
junta хунта.
jura геол. юра.
jurnal,-li 1.тоголок арыз. 2.күндөлүк,

рапорт. 3.полиция рапорту. ~
etmek жамандап/ушактап баруу, тыңчылык кылуу.
jurnalcı ушакчы, тыңчы, чагымчы.
jübile юбилей.
Jüpiter astr. Юпитер.
jüpon ички этек.
jüri жюри.
jüt,-tü 1.бот. жут (*жип/кап жасоодо кылдары колдонулат; Corchorus capsularis*). 2. бул өсүмдүктүн кылдарынан токулган нерсе.

К

К,к *түрк алфавитинин он төртүнчү тамгасы.*

kaba **1.** орой, адепсиз, оргу-баргы. ~ **adam** орой киши. **2.** одоно, жупуну, көзгө комсоо, эптеп-септеп/чүргөп жасалган. ~ **aletler** одоно куралдар. **3.** серт, катуу, жагымсыз, орой. ~ **söz** катуу сөз. **4.** ири, кесек. ~ **çakıl** ири шагыл. ~ **un** кесек ун. **5.** калың, түктүү (*мис. килем*). **6.** (~ **et**) көчүк, жамбаш. ~ **sını almak 1)** жылмалаш, түздөш, оңдош. **2)** иреттемиш/жыйнамыш болуш. ~ **kafa** маңбаш. ~ **saba 1)** орой, ороң-бараң, оргу-баргы. **2)** абайсыз, этиятсыз, энөө.

kabaca **1.** одоно, жупуну, эптеп-септеп жасалган. **2.** ири, кесек. **3.** үстүртөн, жалпысынан, болжол менен.

kabadayı **1.** тайманбас, эр көкүрөк, кандан-бектен кайра тартпаган. **2.** зөөкүр, менменсинген, өзүнүкүн бербеген. **Cafer ağa bölgenin tanınmış ~larından biriydi** Жафер ага аймактын атактуу зөөкүрлөрүнөн бири болчу. **3.** ооз. эң мыкты, эң сапаттуу. **bunun en ~sı bin lira** мунун эң мыктысы миң лира.

kabadayıca **1.** тайманбастык/ кашкөйлүк менен. **2.** зөөкүрчө.

kabadayılık, -ğı **1.** тайманбастык, тайбастык, кашкөйлүк. **2.** зөөкүрлүк, өзүм билемдик. ~ **etmek** зөөкүрлөнүү, өзүм билемдикке салуу. ~ **taslamak** кыйынсынуу, баатырсынуу, дөөгүрсүү.

kabahat, -ti **1.** айып, кынтык, ката, жаңылыштык. **2.** ук. жеңил жазаландырыла турган күнөө. ~ **bende** айып/жаңылыштык менде. ~ **bulmak** кынтык издөө. ~ **etmek/ işlemek** жаңылыштык жасоо. ~

yüklemek күнөөнү башкасына жүктөп коюу. ~ **i yüzüne vurmak** (*бирөөнүн*) катасын айтып, кырына чыгып алуу.

kabahatli айыштуу, күнөөлүү, ката/ жаңылыштык кетирген. ~ **çıkarmak/ göstermek** айыштуу кылып чыгаруу. ~ **olmak** күнөөлүү болуп чыгуу, айыпка жыгылуу.

kabahatlilik, -ği айыптуулук, күнөөлүүлүк.

kabahatsiz айыпсыз, күнөөсүз, ак.

kabahatsizlik, -ği айыпсыздык, актык, күнөөсүздүк.

kabak, -ğı **1.** *бот.* кабак, ашкабак (*Cucurbita*). **2.** бул өсүмдүктүн тамак үчүн пайдаланылган башы. **3.** на-шаакечтер колдонгон түтүк түрү. **4.** ооз. орой, одоно, адепсиз (*киши*). **5.** чала бышкан, даамсыз (*дарбыз, коон*). **6.** таз, көсөө, тасырайта алынган (*чач, сакал, мурут*). **7.** муз. үч кылдуу музыкалык аспап. ~ **çalmak** кабак чертүү. **8.** ооз. мойну кыска айбан. ~ **başına patlamak 1)** башына балакет келмек. **2)** (*бир иштин*) азабын/кыйынчылыгын жалгыз тартып калмак. ~ **onun başına patladı** балакетин/азабын ал тартты. ~ **çekirdeği** ашкабактын данеги. ~ **çıkmak** чийки чыгып калуу (*мис. дарбыз, коон*). ~ **çiçeği gibi açılmak** жооштон жоон чыкмак. ~ **dolması** кабактын ичине фарш салып бышырылган тамак. ~ **gibi 1)** таз. **2)** даамсыз. **3)** көсөө, тасырайган. ~ **kafa(h) 1)** чачы түшкөн, кашка баш. **2)** чачын кырдырып салган. **3)** башы ашкабактай, мээси жок. ~ **ına su yürümek** чоңоюу, эрезеге жетүү, жыныстык жактан

жетилүү. ~ **tadı vermek** тажатуу, кулактын кужурун алуу. **bu şarkı artık ~ tadı verdi** бул ыр тажатып жиберди.

kabakçı 1. ашкабак өстүргөн/саткан киши. **2.** напша саткан киши. **3.** кабак аспабын чалган киши.

kabaklamak 1. (бак-дарактарды) бутуу, кабыгын сыйруу. **2.** кыйыштыруу.

kabakulak, -ğı мед. чурайдын сезгенип, шишип кетүүсү.

kabala дин 1. кабалла. **2.** каббалистика.

kabalak, -ğı эск. папах түрүндөгү эски баш кийим.

kabalaşmak 1. одоно тартуу, орой боло баштоо. **2.** оройлук кылуу, катуу айтуу.

kabalık, -ğı 1. оройлук, адепсиздик. **2.** одонолук, серттик, жарашыксыздык.

kabalist, -ti дин каббалист.

kaballama (шахталарда) жыгач менен тирөө.

kaban чолок пальто, узун калың куртка.

kabara 1. бут кийимге кагылган мык түрү. **2.** бөркү жазы жез мык (үйлөргө кооздук үчүн кагылат).

kabarcık, -ğı 1. ыйлаакча, суу толгон жара. **2.** көбүк. **3. анат.** (денедеги) төмпөк, тирсек.

kabarcıklı 1. ыйлаактап кеткен. **2.** көбүктүү. ~ **düzeç** ватерпас (түздүк/жантыктыкты өлчөгөн аспап.).

kabare кабаре, түнкү клуб. ~ **tiyatrosu** кабаре-театр.

kabarık, -ğı 1. көөп/шишип турган (жер). **2.** үйлөнгөн, көптүрүлгөн. **3.** томпок, дөмпөк. **4.** шишик. **5. өтм.** көп, калың. **suç dosyası ba-yağı** ~ жасаган кылмышы бир далай. ~ **deniz** толкундуу/ өркөчтөнгөн деңиз.

kabarıklık, -ğı 1. көбүңкү абал, шишик. **2.** томпоктук, дөмпөктүк.

kabarış 1. көөп/шишип калыш, төмпө-

йүш. **2. өтм.** көбүш, манчыркаш, бой көтөрүш.

kabarma 1. көбүрүү, жондонуу. **2.** шишик. **3. өтм.** көбүү, кекирейүү. **4.** деңиздерде суу деңгээлинин көтөрүлүшү. **сал. мет.**

kabarmak 1. кабаруу, көбүү, көтөрүлүү, көбүктөнүү, тарсаюу, торсоюу. **ekmek** ~ нан көөп бышуу. **2.** ташуу, көтөрүлүү, кирүү (суу). **3.** көбөйүү, саны артуу. **masraf kabardı** чыгым артты. **4.** шишип кетүү. **elleri kabardı** колдору шишип кетти. **5.** түлөө, жүнү түшүү (айбандардын). **6.** түлөө, түгү түшүү (кездеменин). **7.** сыйрылуу. **dolabın boyası kabardı** шкафын сыры сыйрылды. **8.** жондонуу, өркөчтөнүү, бууракандоо (деңиз, көл ж. б.). **9.** түктөйүү, үрпөйүү, тикчийүү. **kedinin kuyruğu kabardı** мышыктын куйругу түктөйүп чыкты. **hindi kabardı** үндүк жүнүн үрпөйттү. **10. өтм.** албууттануу, буркан-шаркан түшүү, жинденүү (киши). **11. өтм.** көөп кетүү, менменсинүү, манчыркоо. **12.** өрөпкүү, толкундануу. **göğsümüzü kabarttın** сыймыктандырдың, төбөбүздү көккө жеткирдің. **kabara kabara 1)** көңүл эргип, өрөпкүп. **2)** менменсинип, манчыркап.

kabartı 1. томпок, дөмпөк, көпкөн/төмпөйгөн, томпойгон, шишиген (жер). **2.** урчук.

kabartılı 1. кабарган, томпойгон, дөмпөйгөн. **2.** шишиктүү. **3.** сыймык туудурган, шерденткен.

kabartma 1. томпойтуу, дөмпөйтүү, кабартма. **2.** рельеф, ой-чуңкур. **3.** барельеф. кабартып жасалган чеканка. ~ **deri** быдырлуу тери. ~ **tozu (камыр)** көптүргүч порошок.

kabartmak 1. көптүрүү. **2.** борпоңдошторуу, жумшартуу. **3.** көтөрүү, шиширүү. **döşegi** ~ төшөктү көп-

түрүү. **toprağı** ~ топуракты/ жерди көпшөтүү, жумшартуу, түптөө.
kabasakal чоң сакал.
kabataslak, -ğı үстүртөн, жалпы жонунан, одоно/схема түрүндө, майдачүйдөсүз, аки-чүкүсүз.
Kâbe *дин* Кааба.
kabız, -bzı *мед.* ичтин катышы, ичи катып ооруш. ~ **olmak** 1) ичи катыш. 2) *арго* ишсиз калыш.
kabızlık, -ğı ич катма (*оору*). ~ **çekmek** ич катып, заңдай албоо.
kabil I мүмкүн болгон, ыктымалдуу, ишке ашышы мүмкүн. ~ **se** мүмкүн болсо. ~ **değil** мүмкүн эмес. ~ **i ekil** жегенге жараган (*тамак*). ~ **i nakil** ташылышы мүмкүн (*буюм, жүк*). ~ **i tedavi** дарылоого боло турган (*оору*).
kabil II 1. бул түрдүү/сыяктуу, мындай, окшогон. **bu** ~ **durumlarda** мындай жагдайларда. ~ **inden** буга окшогон. **rakı** ~ **inden bir içki** ракига окшогон бир ичкилик. 2. ... - айын деп. **onu tenkit** ~ **inden söylemedim** аны сындайын деп айткан жокмун.
kabile I уруу, урук.
kabile II аначы (*аял*), акушерка.
kabiliyet, -ti жөндөм, шык, мүмкүнчүлүк, талант. *сал.* **yetenek. iş görme** ~ **i** ишке жарактуулук/жөндөмдүүлүк.
kabiliyetli 1. жөндөмдүү, шыктуу, жөндүү, эптүү. 2. таланттуу, өнөрлүү. **üstün** ~ өзгөчө шыктуу.
kabiliyetsiz 1. жөндөмсүз, шыксыз, талантсыз. 2. эпсиз, чоогоол.
kabin 1. кабина (*учакта же кемедө*). **pilot** ~ **i** учкуч кабинасы, **telefon** ~ **i** телефон кабинасы. 2. (*пляжда*) чечинүүчү жай. 3. (*дүкөндө*) кийим ченөөчү жай. **uzay** ~ **i** космонавттар бөлмөсү.
kabine 1. кабинет, Министрлер Кеңеши. ~ **başkanı** (~ **reisi**) премьер-

министр. 2. кабинет (*мис. доктордун*). 3. (*дүкөндө, пляжда*) кийинип-чечинүүчү жай. 4. туалет. ~ **çekilmek** өкмөттүн ишти таштап кетүүсү. ~ **düşmek** өкмөттүн кулашы. ~ **toplantısı** өкмөт чогулушу/жыйыны.
kabir, -bri мүрзө, көр. ~ **azabı çekmek** катуу азап тартуу, жаны кейүү. ~ **suali sormak** таятатма/кереликечке суроо суроо.
kabl мурунку, чейинки.
kablel milat *эск.* биздин замандан мурунку.
kablo кабель, зым. ~ **çekmek** кабель/зым тартуу. ~ **döşemek** кабель төшөө, жердин алды менен алып өтүү. ~ **lu televizyon** кабелдүү телекөрсөтүү.
kabotaj каботаж (*жээк боюндагы кемечилик иштери*). ~ **gemisi** каботаж кемеси.
kabristan көрүстөн, бейит, кабырыстан.
kabuk, -ğu 1. кабык (*бак-дарактын*). **ağaç** ~ **u** бактын кабагы. 2. кабык (*мөмө-жемиш, жашылчалардын*). 3. кабык, катуу катмар (*мис. жумуртканын*). 4. карт (*жаранын*). ~ **bağlamak 1)** кабык байлоо. 2) карттануу. 5. раковина (*айрым деңиз айбандарында*). 6. кыртыш (*жердин, нандын ж. б.*). ~ **una çekilmek** өзү менен өзү болуу, элден четтөө. ~ **gibi** катуу, бышык (*кездеме*). ~ **unu soymak** кабыгын арчуу.
kabuklanmak кабык байлоо.
kabuklu кабыктуу. ~ **amip** кабыктуу амёба.
kabuksuz 1. кабыксыз. 2. аарчылган. ~ **yumurtlatmak** тез жасайм деп терс жасоо (*сөзм. с. кабыгы жок жумуртка туудуруу*).
kabul, -lû 1. кабыл, ыраазычылык, макулдук. ~! макул! жарайт! ~ **mü?** жарайбы? 2. кабыл алуу. **resmî** ~

расмий кабыл алуу. ~ **edilmek** 1) кабыл алынуу (*ой-пикир, сунуш*). 2) кабыл алынуу (*зыйратчы, конок ж. б.*). ~ **etmek** 1) кабыл алуу, жаратуу, макул болуу. 2) (*бирөөнү*) кабыл алуу. ~ **günü** 1) кабыл алуу күнү. 2) (*түрк аялынын*) досторун үйүндө меймандаган күнү. ~ **ettirmek** (*бирөөгө бир нерсени*) кабыл алдыруу, макулдатуу. ~ **olunmayacak duaya amin demek** ишке ашпас нерседен үмүт кылуу. ~ **salonu** кабыл алуу бөлмөсү. ~ **ve tasdik etmek** кабыл алып бекитүү, ратификациялоо.

kabullenmek 1. кабыл алуу, макул болуу. 2. аргасыздан моюнга алуу. 3. өзүнө ыйгарып алуу, менчиктөө (*акысы жок туруп*).

kaburga 1. анат. зоол. кабырга. ~ **ke-miği** кабырга сөөгү. 2. дең. кеменин каркасы/сөөгү. 3. арх. курулуштун каркасы. ~ **ları çıkmak/sayılmak** кабыргасы чыгуу/саналуу (*абдан арыктоо*).

kâbus 1. жүрөк үшүткөн, коркуткан/коркунучтуу (*абал*). 2. албарсты. сал. **karabasan**. ~ **basmak/çökmek** коркуу, үрөйү учуу.

kabza 1. сап, тутка. **kılıcın ~sı** кылычтын сабы. 2. чымчым, ууч. 3. арго бир чымчым нашаа.

kabzımal ортомчу, алып-сатар (*жашылча-жемишти*).

kaç,-çı 1. канча? (*суроолуу сүйлөмдө*). ~ **para eder?** канча акча болот? ~ **ta** канчада? **saat ~ ?** саат канча? 2. канча жолу, далай. ~ **defa söyledim** канча жолу айттым. ~ **zamandır eve gelmiyor** далайдан бери үйгө жолобойт. ~ **ın kurası** алчы-таасын жеген/көптү көргөн (*оңой менен алданбас*) киши. ~ **paralık adam/şey** ишке жарабаган/болбогон (*киши, нерсе*).

kaçak,-ğı 1. качкын, дезертир. **asker ~ı**

аскерден качкан. 2. көчмөн. **va-purda bir ~ Rus ailesi vardı** кемеде бир көчмөн орус үй-бүлө бар эле. 3. контрабанда. ~ **mal** чек арадан жашыруун өткөрүлгөн товар. 4. тыюу салынган, уруксатсыз (*нерсе, аракет*). ~ **kat** жасак кат. 5. (*бир идиштен, түтүктөн ж. б.*) чыккан газ/суюктук. **gaz ~ı** газ сызынтысы. ~ **av** жасак аң. ~ **inşaat** уруксатсыз курулуш. ~ **yapmak** уруксатсыз жасоо.

kaçakçı контрабандист.

kaçakçılık,-ğı 1. (*бир нерсени жасоодон*) качуу/жашынуу. 2. контрабанда. ~ **yapmak** 1) контрабанда жасоо. 2) (*бир нерседен*) качуу.

kaçaklık,-ğı качкындык, дезертирлик.

kaçamak,-ğı 1. качуу, тайсалдоо, ойт берүү. ~ **göstermek** тайсалдоо, жоопкерчиликтен качуу. 2. жашыруун/тымызын жасалган нерсе/иш.

kaçamaklı так/кескин/анык эмес, бүдөмүк, ачакей (*сөз, жооп, кылык-жорук*).

kaçar канчадан? ~ **tane aldınız?** канчадан алдыңар? ~ **dağıttılar?** канчадан таратышты?

kaçgöç диний себептер менен мусулман аялдардын эркектер менен кошо жүрбөшү/көрүнбөшү. **aramızda ~ yok** бири-бирибизден качпайбыз.

kaçık 1. кыйшайган, жантайган, оогон. 2. ыдырап кеткен (*мис. байпак, тор*). 3. ыдыраган илмек. 4. өтм. мээси/акылы айныган, алжыган, кеңкелес.

kaçıklık,-ğı 1. кыйшактык, жантактык, оомалык. 2. мээси жоктук, кеңкелестик.

kaçımsar (*бир нерседен*) качкан, оолактаган, буйтактаткан, арсарсыган.

kaçıncı канчанчы? ~ **kez geldiniz?** канчанчы жолу келдиңиз? ~ **kat?**

канчанчы кабат?

качылмаз качып кутулгус, анык, айныксыз, сөзсүз боло турган. ~ **netice** айныксыз натыйжа.

качынмак 1. чегинүү, тайсалдоо, качуу, коркуу. **sen için hiçbir fedakârlıktan kaçınmam** сен үчүн эч кандай кыйынчылыктан кайра тартпайм. **sorulara cevap vermekten kaçındı** суроолорго жооп бергенден тайсалдады. 2. (аялдар) эркектерден качуу.

качырылмак качырылуу, уурдалып кетүү.

качырмак 1. качыруу, качырып кетүү. **suçluyu kaçırdılar** кылмышкерди качырып кетишти. 2. (бир нерсеге) кечигип калуу, убактысын өткөрүп жиберүү. **ilacın saatini** ~ дарынын убактысын өткөрүп жиберүү. **uçağı** ~ учакка кечигип калуу. 3. ала качып кетүү, алып кетүү. **kız** ~ кызды ала качып кетүү. 4. кол жуу, пайдалана албай калуу. **fırsatı** ~ мүмкүнчүлүктү качыруу. 5. качыруу, коркутуу. **müşterilerini** ~ кардарларын качыруу. 6. уурдоо. 7. ашыкча кетүү, чектен чыгуу. **içkiyi fazla** ~ ичкиликте көбүрөөк ичип коюу. 8. чыгаруу, сыздыруу (мис. газды, суюктукту). **çakmak gaz kaçırıyor** чакмак газ чыгарып ийип жатат. 9. дааратын тута албоо. **donuna** ~ ыштанын булгап алмак. 10. акылынан ажыроо, делирүү. **zavallı kaçırmış** бечара акылынан ажырап/айнып калыптыр. 11. (бир аснан) колунан тайып кетүү. **usturayı elinden kaçırdı, yanağını kesti** устара колунан тайып, жаагын кесип кетти. 12. (бирөөнү) качыруу, көргөзбөө. **gelini benden hala kaçırıyorlar** келинди менден дагы эле качырып жүрүшөт. 13. жаза атып алуу, качырып жиберүү.

tavşanı kaçırdım коёнду качырып жибердим. 14. уктай албоо. **uykumu kaçırdım** уйкум качты.

качыш качыш.

качышмак туш-тушка качып кетиш.

качкын качкын, дезертир. **timarhane** ~1 жиндиканадан качкан киши.

качл 1. катар номер, кезек, ирет. ~ **sınız?** канчанчысыз? 2. канча бөлүктөн / даанадан турат. **bu** ~ **kutuymuş?** кутуда канча бар экен? 3. кайсы / канчанчы жылкы. **oğlunuz** ~ ? уулунуз кайсы / канчанчы жылкы?

качлык 1. баасы канчалык? ~ **bir şey istiyorsunuz?** баасы канчалык нерсе каалайсыз? 2. канча бөлүктөн / сандан турган. ~ **paket aldınız?** канча бөлүк пакет алдыңыз? 3. канча жаштагы. ~ **ihtiyar?** канчалардагы карыя?

качма 1. качма, качыш. ~ **denemesi** качышка аракет. 2. ыдыроо. **çorap** ~ **sı** байпактын ыдырашы.

качмак 1. качуу, качып кетүү. **kediden evden kaçtı** мышык үйдөн качып кетти. **askerden** ~ аскерден качуу. 2. жашынуу, көрүнбөө. **alacaklıdan** ~ аласасы бардан качуу. **erkekten** ~ эркектерден качуу. 3. качуу, коркуу (бир ишти жасагандан). **ben masraftan kaçmam** мен чыгымдан качпайм. 4. чыгып кетүү, сызылып чыгуу. **borudan su kaçıyor** түтүктөн суу чыгып кетип жатат. 5. ыдырап кетүү. **çorabı kaçmış** байпагы ыдырап кетиптир. 6. кирип кетүү. **kulağına su kaçtı** кулагына суу кирип кетти. 7. жылып кетүү, кыйшайып калуу. **bu harf biraz aşağı kaçmış** бул тамга бир аз ылдый жылып кетиптир. 8. жок болуу, калбоо. **neşesi** ~ шайырдыгы калбоо, көңүлү чөгүү. **rahatı** ~ тынчы кетүү. 9. (түс үчүн) чалуу, окшоо. **bu mavi yeşile kaçıyor** бул көк жашылга чалып

турат. **mübalaga**ya ~ апыртмага окшоп кетүү. **10.** качыруу, салуу, колдонуу. **hilelere** ~ айлакердикке салуу, амал колдонуу. **11.** кирип кетүү. **gözüne çöp kaçmış** көзүнө кыпын кирип кетиптир. **12.** качып кетүү, уруксатсыз турмушка чыгып кетүү (*кыздар үчүн*). **13.** келүү, тийүү. **bu söz soğuk kaçtı** бул сөз катуу тийди. **kaçacak delik aramak** качарга жер таппай калуу. **kaçan balık büyük olur** мак. жоголгон бычактын сабы алтын. (*сөзм. с. колдон качкан балык чоң болот*). **kaçmaktan kovalamaya vakit olmamak** качкандан кууганга убакыт калбоо.

kaçmaz ыдырабаган (*байнак*).

kadana чоң ат. ~ **gibi** олбурлуу, чоң (*аял*).

kadar 1. **bu, o, şu** *ат атоочтор менен сан, даража, өлчөм билдирет. bu* ~ мынчалык. **bu ~ soğuk görme-miştim** мынчалык суук көргөн эмесмин. **o** ~ ошончолук, анчалык. **o ~ını ben de bilirim** анчалыкты мен да билем. **şu** ~ ушунчалык. **şu ~ versen yeter** ушунчалык берсең жетет. **2.** ...-дай. **bacak ~ çocuk** тырмактай бала. **avuç ~ yer** алакандай жер. **3.** чейин. **geç saate ~ bekledi** кеч сааттарга чейин күттү. **4.** сыяктуу, өңдүү. **eniştem de benim ~ halk müziği meraklısı** жездем да мен сыяктуу элдик музыкага берилген киши. **5.** ...-гыча, -ганчалык. **yaşadığı ~ yaşayacak değil ya** жашаганчалык (дагы да) жашайт дейсиңби. **sen gelinceye ~ biz gitmeyeceğiz** сен келгиче биз кетпейбиз. **6.** *сандар менен келгенде болжомо, чамалама билдирет. yüz* ~ жүз чамалуу. **elli** ~ элүүдөй. **-acak** ~ ... – гандай, -ганчалык. **insan öldürecek ~ vahşi mi?** киши өлтүрө турганчалык

жырткычпы? **bilindiği ~ıyla** билгенибизге караганда. **istediği ~** каалашынча. **ne ~? kança? fiyatı ne ~? baасы канча?**

kadastro кадастр. ~ **sunu çıkarmak** кадастрын чыгаруу. ~ **idaresi** кадастр мекемеси. ~ **haritası** кадастр картасы. ~ **memuru** кадастр кызматкери.

kadavra дене, өлүк (*тажрыйба жасоодо колдонулган*).

kadayıf кадайыф (*түрк тамтыусу; tel kadayıf, ekmek kadayıf, yassı kadayıf сыяктуу түрлөрү бар*).

kadayıfçı кадайыф саткан/жасаган киши.

kadeh 1. ичкилик чөйчөгү, бокал, рюмка. ~ **kaldırmak** чөйчөк көтөрүү. **2.** чөйчөктөгү ичкилик. ~ **arkadaşı** бөтөлкө дос. ~ **tokuşturmak** чөйчөк кагыштыруу.

kadem 1. кадам (*узундук бирдиги*). **2.** *өтм.* жол, шанс, таалай.

kademe 1. баскыч. ~ ~ баскыч-баскыч, адым-адым. **2.** деңгээл. **Dış İşleri Bakanları ~sinde bir konferans** Тышкы Иштер Министрлери деңгээлиндеги бир конференция. **3.** отряд, эшелон. ~ **lerle** эшелондор менен/түрүндө.

kademeli 1. баскычтуу. **çok** ~ көп баскычтуу. **2.** деңгээлдеги. **üst/ yüksek ~ toplantı** жогорку деңгээлдеги чогулуш. **3.** *аск.* эшелон түрүндөгү.

kademli 1. таалайлуу, жолдуу, ак жолтой. ~ **olsun!** ак жолтой болсун!

kademsiz кара жолтой, жолу болбогон.

kader тагдыр, жазмыш, буйрук, маңдайга жазылган жазуу. *сал. alın yazısı, yazgı.* ~ **birliği** тагдырлаш. ~ **in buyruğuna boyun eğmek** тагдырдын жазганына моюн сунуу. ~ **kismet** буйрук, жазуу. ~ **e küsmek** тагдырына таарынуу. ~ **e meydan okumak** тагдырына моюн сунбоо. ~ **e ne denir !** тагдырга айла жок !

~de varmış! маңдайга жазып коюптур, эмне кыласың!

kaderci 1. тагдырга/маңдайдагы жазууга ишенген киши, фаталист. 2. фаталисттик.

kadercilik, -ği филос. фатализм.

kaderiye филос. мусулманчылыктагы мутазимет сектасына тиешелүү тагдырды танган окуу.

kadı мус. кады, казы, сот. **Cezayır ~sı gibi kurulmak** манчыркоо, көөдөнүн көтөрүү.

Kadıköy : ~ **taşı** геол. халцедон (минералдык таш).

kadılık, -ğı 1. кады/казынын кызматы жана милдети. 2. тар. бир кадыга караган район.

kadın 1. аял, катын. ~ **doktoru** гинеколог. ~ **düşkünü** катынпоз. 2. турмушка чыккан (кыз эмес). 3. улгайган аялдардын атына кошулуп сүйлөнгөн кайрылуу түрү. **Fatma** ~ Фатма эне. 4. сарамжалдуу, бүйрө, оокатка тың (аял). 5. үй кызматчысы. ~ **ağızlı** ушакчы/майда сөздүү (эркек). ~ **avcısı** катынпоз. ~ **bağı** айыз чүпүрөгү. ~ **çamaşırı** аялдардын ич кийими. ~ **düşmanı** аялга өч. ~ **lı erkekli** катын-эркек дебей. ~ **lar hamamı** аялдар мончосундай (бака-шака түшкөн жер). ~ **a** аялча, аялдар чөйрөсүндө. ~ **kadıncık** төрт тарабы төп келишкен аял. ~ **olmak** 1) катын болуу (эркек менен байланышуу). 2) мыкты аял болуу. ~ **parmağı** аял бармак (жүзүм сорту).

kadınbudu, -nu кадынбуду (майга куурулуп бышырылган түрк котлетти).

kadınca 1. аял сыяктанып/өңдөнүп. 2. аялча, катынча.

kadıncağız, kadıncık, -ğı бечара аял, кичинекей аял.

kadıncıl катынпоз, жүрөөнөк (эркек).

kadıngöbeği, -ni кадынгөбеги (түрк тамтыгуу).

kadınlaşmak 1. катындашуу, катын сыяктуу жоруктар жасоо (эркек). 2. бойго жетүү (кыз).

kadınlık, -ğı 1. аялзат. ~ **âlemi** аялдар дүйнөсү, аялзаты. 2. аялдык (милдет, сезим). ~ **gururu** аялдык сыймык. 3. чарбачылдык, сарамжалдуулук, бүйрөлүк, эпчилдик.

kadınnine 1. чоң эне. 2. жашы улгайган аял.

kadınsı 1. катын/аял сымал, зайпана (эркек). 2. аялзатына тиешелүү/мүнөздүү (касиеттер).

kadırga дең. согуш кемесинин бир түрү.

kadıntuzluğu, -nu бот. сары жыгач, бөрү карагат бадалы (*Berberis vulgaris*).

kadife 1. баркыт. **pamuklu** ~ чийбаркыт. 2. баркыттан жасалган. ~ **koltuk** баркыт кресло. ~ **çiçeği** бот. баркыт гүл (*Amaranthus albus*). ~ **gibi** баркыттаи (жумшак, жалтылдаган тери, кездеме; коңур, жумшак үн).

kadifeli баркыттуу, баркыт капталган/менен кооздолгон/кыюуланган.

kadim байыркы, илгерки, эски, антик. ~ **den beri** байыртан/илгертен бери. ~ **dünya** антик дүйнө.

kadir I, -dri 1. кадыр, барк, баа. ~ **ini bilmek** кадырын билүү. 2. астр. жылдыздардын жаркырактык даражасы. **göz ancak ilk altı ~de bulunan ve sayısı 8450 olan yıldızları seçebilir** көз биринчи алты кадырдеги жана саны 8450 болгон жылдыздарды таанып алат. **K~ gecesi** кадыр түн (Рамазан айынын 27-түнү; Мухаммед Пайгамбарга Куран алгач вахий этилген ыйык күн болуп саналат). **K~ gecesi doğmuş** жолдуу, таалайлуу (сөзм. с. кадыр түндө туулган).

kadir II,-dri күчтүү, касиеттүү. (Аллаанын сыпаты). ~ **olmak** колунан ар нерсе келүү, баарына алы жетүү.

Kadirî дин кадирилик тарикатынын мүчөсү.

Kadirîlik, -ği Шейх Абдулкадир Гейлани тарабынан XII кылымда курулган тарикат.

kadribilir кадырга жеткен, кадырды билген, кадыркеч.

kadirşinas к. **kadribilir**.

kadmiyum хим. кадмий.

kadran (өлчөгүч куралдарда) шкала, циферблат.

kadriil кадриль. ~ **oynamak** кадриль бийлөө.

kadro 1. кадрлар, штат, кызматкерлер/персоналдар. ~ **ya almak** штатка алыш. ~ **dışı bırakmak** штаттан чыгарып салыш. 2. штаттагы орун. **müdürlükteki bütün ~lar dolu** штаттагы бүтүн орундар бош эмес. 3. (велосипедде) металл тулку.

kadrolu штаттагы, штатка алынган.

kadrosuz 1. штат тышы. 2. убактылуу (кызмат).

kafa 1. баш (көбүнчө кишинин). ~ **sını sallamak** башын ийкөө. 2. акыл, мээ, аң. ~ **sı almamak** мээси/акылы жетпөө. ~ **sından atmak** эсинен/оюнан чыгаруу. 3. көз караш, пикир. 4. мех. (куралдардын, машинелердин) башкаруу борбору. ~ **sı bozulmak** 1) жини келүү, кыжырлануу. 2) башы ооруп чыгуу. ~ **sı bulanmak** мээси айнуу, башы катуу. ~ **yı bulmak** арго кызуу, мас болуу. ~ **sı çalışmak** башы иштөө. ~ **sıyla çalışmak** акыл эмгеги менен/башы менен иштөө. ~ **sı çalışmaz** мээси иштебейт, акылы жок. ~ **yı çekmek** арго мээсин сергитүү, жанын жыргатуу. ~ **sından çıkarmak** (бир нерседен) баш

тартуу, башынан чыгаруу. ~ **sına dank etmek** оюна кылт этүү, башына келүү. ~ **dengi** көз караш/пикир бирдиги. ~ **sının dikine gitmek** өз билгенин кылуу, өчөшүп жасоо. ~ **ya dikmek** (ичкиликти) көңтөрүп ичүү. ~ **sı dinç olmak** башы оорубоо/тынч болуу. ~ **yı dinlemek** баш сергитүү, мээ эс алдыруу. ~ **sı dönmek** 1) башы айлануу, көңүлү айнуу. 2) өтм. өзүн жоготуу, каардануу, улкунуп-жулкунуу. ~ **sı dumanlı** 1) кызуу, ичип алган, башы/көзү тумандаган. 2) ою тумандаган. ~ **sı durmak** башы иштебей калуу. ~ **sı gailili olmak** ою онго, санаасы санга бөлүнүү. ~ **dan gayri müsellaһ** шылд. башында бир нерсе жетишпейт. ~ **sı geç işlemek** мээсине оңой менен жетпөө. ~ **sından geçmek** оюна түшүү, ойлоп коюу. ~ **sına girmek** түшүнүү, башына жетүү. ~ **göz yarmak** башы-көзүн жарып алыш, чогоолдук/эби жоктук кылыш. ~ **ile vurmak** спорт (монту) башы менен ойноо. ~ **işçisi** акыл менен иштеген киши. ~ **sı işlemek** башы иштөө. ~ **sını işletmek** башын иштетүү. ~ **ya çarışmak** карма-курп алдынан чыгуу. ~ **ya vermek** баш тийиштирип жашыруун сүйлөшүү (бир канча киши). ~ **kağıdı** туулгандыгы тууралуу күбөлүк, кимдик. ~ **sı kalın** кем акыл. ~ **sı karışmak** башы чаташуу. ~ **sını kaşıyacak zamanı olmamak** башын тырмай турганчалык чо-лоосу болбоо. ~ **ına kaynar su dökmek** баштан ылдый кайнак суу төгүп жибергендей болуу. ~ **sı kazan olmak** башы казандай болуу. ~ **sını kırmak** опуза башын жулуп алуу. ~ **nı kıracağım!** башыңды жулуп салам! ~ **sını kızdır-mak** (бирөөнүн) жанын кашайтуу,

кыжырын кайнатуу. **~sı kızmak** жини келүү. **~dan kontak** ооз. башы иштебеген, мээси жок. **~sına koymak** ойлоп алуу, оюнан кетпөө. **~sını kullanmak** башын/мээсин иштетүү. **~sını kurcalamak** ой-санаасын бийлеп алуу. **~ patlatmak** (*иштин көптүгүнөн*) башы жарылып кете жаздоо, башы катуу. **~dan sakat** башынын мандеми бар. **~sına sıgmamak** башына жетпөө, түшүнө албоо. **~sını sokmak** башын батыруу, баш калкалоо. **~sına söz girmemek** кулагына сөз кирбөө. **~sında şimşek çakmak** 1) катуу капа болуу. 2) башына бир ой келүү. **~ şişirmek** башын оорутуу (*жагымсыз добуш, чечилбеген маселе*). **~sı şişmek** 1) башы зыңылдап чыгуу, кулагынын кужурун алуу (*ызы-чуу*). 2) башы жарылчудай болуу (*көп иштегенден*). **~sına takılıp kalmak** оюнан кетпөө, жанын жай алдырбоо (*бир ой/пикир*). **~sı taşa çarpmak** башы ташка тийүү (*бир иштин аягы жаман бүтүү*). **~sını taştan taşa çarpmak/vurmak** башын ташка койгулоо (*абдан өкүнүү*). **~sında tutmak** эсинде сактоо. **~ tutmak** каршы чыгуу, каяша айтуу, баш көтөрүү. **~ tutucu** өжөр, кежир, көк. **~yü tütsülemek** *арго* мас болуу. **~ ütülemek** (*бирөөнүн*) мээсин ачытуу (*маңыз сөздөр менен*). **~sına vur, ekmeğini elinden al** боз койдон момун киши (*сөзм. с. башка бир кой, тоочун тартып ал*). **~sına vura vura** башка-көзгө койгулап атып, зордук/кыйынчылык менен. **~sına vurmak** башына чыгуу (*ичкилик*). **~sını vurmak** *эск.* (*бирөөнүн*) башын кесмек. **~vuruşu** *футб.* башы менен согуу (*топту*). **~ yağ** *арго* бел суу, сперма. **~yü yere vurmak** 1) төшөккө

жатып/ооруп калуу. 2) башын жаздыкка коюу. **~sı yerine gelmek** башы/мээси ордуна келүү. **~sı yerinde olmamak** ою ордунда болбоо. **~ yormak** баш катыруу.

kafadar пикирдеш, жакшы санаалаш, жактоочу, таламдаш.

kafalı 1. баштуу, башы бар. **çıplak** ~ такыр баш. **dar** ~ акылы кыска. 2. *өтм.* акылдуу, билимдүү. **geniş** ~ **adam** билими терең киши.

kafasız башы/мээси/акылы/эси жок (*киши*).

kafatasçı 1. расист. 2. расисттик.

kafatascılık,-ğı расизм.

kafataşı,-nı баш сөөгү (*кишинин/айбандардын*).

Kafdağı,-nı 1. мифологиялык тоо. 2. Кавказ. **~nın ardında/arkasında** деңиздердин, тоолордун ары жагында (*жомокто колдонулган адабий калып*).

kafein кофеин.

kafeinsiz тутумунда кофеин жок.

kafes 1. капас, уя. **kuş ~i** куш капасы. 2. жырткыч айбандардын капасы. 3. темир тор (*түрмөдө*). 4. *эск.* жаами, секталарда аялдарга бөлүнгөн тор менен тосулган орун. 5. *арго* түрмө. **~e almak** *арго* сөз менен тажатуу. **~ gibi** 1) арык куураган. 2) калбыр сыяктуу тешик. **~e girmek** *арго* тузакка түшүү, алдануу. **~e sokmak** *арго* тузакка түшүрүү.

kafesçi 1. капас жасаган/саткан киши. 2. *арго* амалкөй, алдамчы, шумпай (*киши*).

kafeterya кафетерий.

kâfi 1. жетиштүү. **bu kadar** ~ ушунчасы жетет. 2. жетишет! болду! токтот! **~ işinize gidebilirsiniz!** жетишет, ишинизге кете бериңиз! **~ gelmek** жетиштүү болуу. **~ görmek** жетиштүү деп эсептөө. **~ ve lâzım şart** жетиштүү жана зарыл шарт.

kafile 1. кербен, колонна, отряд, эшелон, конвой. **askerî** ~ аскердик эшелон. **gemi ~si** кемелер кербени. **otuz kişilik** ~ отуз кишилик топ. 2. саякат/экскурсия тобу. 3. партия. **mallarım ilk ~si dün geldi** товарларын биринчи партиясы кечээ келди.

kafir 1. капыр, мусулман эмес. 2. ооз. христианин. 3. өтм. таш боор, заалим. 4. өтм. (эркекетүү, тамашалоо үчүн айтылат) каапыр. **seni ~ seni!** сени каапыр, сени!

kafirlik,-ği 1. каапырлык, кудайга ишенбөөчүлүк. 2. таш боордук, заалимдик.

kafiye ад. уйкаш, рифма. ~ **düşürmek** уйкаштыруу.

kafiyeli ад. уйкаш, рифмага салынган.

kafiyesiz ад. уйкаш эмес, уйкашпаган.

Kafkasya 1. Кавказ. 2. Кавказга тиешелүү/мүнөздүү.

Kafkasyalı кавказдык.

kaftan тар. чапан, кафтан. ~ **böceği** зоол. эл кайда көчөт (*Coccinella*). ~ **giydirmek** имаратты жарыктандыруу. ~ **kalıbı** ооз. сандырак, келжирек.

kafur, kafuru 1. камфора. 2. аппак.

kagir таштан же кирпичтен жасалган. ~ **ev** таштан/кирпичтен салынган үй.

kağan тар. какан/каган, мамлекет башчысы.

kağanlık,-ğı 1. кагандык (кагандын кызматы жана жоопкерчилиги). 2. кагандын бийлигине караштуу жер, каганат.

kâğıt,-dı 1. кагаз. ~ **fabrikası** кагаз фабрикасы. **duvar ~ı** дубал кагазы, обои. 2. кат, мессаж, билдирүү, жазуу, кабар. **müdürlükten ~ geldi** дирекциядан жазуу келди. 3. карта (оюн). 4. экзамен суроолору жазылган кагаз. 5. ооз. акча. 6. чакыруу (аскерге). 7. документ.

resmî ~ расмий документ. 8. кагаз, кагаздан жасалган. ~ **para** кагаз акча. ~ **açmak** (карта ойнууда) көзүр ачуу. ~ **dağıtmak** карта таратуу. ~ **a dökmek** кагазга төгүү, жазуу. (**birinin yüzü**) ~ **gibi olmak** жүзү кубаруу, өң-алеттен кетүү. ~ **kaplamak 1)** кагаз каптоо. 2) дубал кагазы чаптоо. ~ **kebabı** кагаз оролуп бышырылган шишкебек. ~ **kurdu** зоол. кагаз курту (*Ptirida*). ~ **oynamak** карта ойноо. ~ **sepeti** кагаз (ташталган) себет. ~ **üzerinde** кагазга жазылган, жазылуу. ~ **üzerinde kalmak** кагаз жүзүндө калмак. ~ **üzerine koymak** кагазга жазып калтыруу.

kâğıtçı кагаз өндүргөн же саткан киши.

kâğıtçılık, -ğı кагаз өнөр жайы.

kâğıthelvası,-ğı тегерек, кыртылдак халва.

kâğıtlamak кагаз менен ороо/каптоо.

kağı эки дөңгөлөктүү араба. ~ **gibi gitmek** жай жүрүү.

kağsamak 1. какжыроо, эскирүү, ыпыроо. 2. кыйроо, жыгылуу, кулоо.

kâh кайталама байламта: да, да; кээде... кээде..., бирде... бирде... **boğaz ~ dalgahı, ~ dalgasızdır** мойнок кээде толкундуу, кээде толкунсуз. ~ **soğuk, ~ sıcak** бирде суук, бирде ысык.

kahhar жеңүүчү, сокку берүүчү.

kahır,-hırı 1. зордук-зомбулук, каар, жок/тыйпыл кылуу, ишин бүтүрүү. 2. каар, азап, мүшкүл, запкы, эзүү. **geçmişi ~larla dolu bir Türk köylüsü** турмуштун каарын тартып келген бир түрк дыйканы. ~ **ını çekememek** каарына чыдай албоо. ~ **ını çekmek** каарын тартмак, азабын жемек. **annesine bakabil-mek için yirmiye kadar yaramazın ~ını akşama kadar çekerdі** энесин багуу үчүн кечке жыйырмага жакын бейбаштын азабын тарта

турган. ~**ına katlanmak** каарына чыдоо. ~**ından ölmek 1)** катуу капа болуу. **2)** кайгыдан өлүү. ~**ına uğramak** каарына калыш.

kahırlanmak кайгыруу, капа болуу.

kahırlı кайгылуу/мундуу/каар тарткан (*киши*). ~ ~ **içini çekti** муңкана үшкүрүндү.

kahin көзү ачык.

kahinlik,-ği 1. көзү ачыктык (*daremet*). **2.** көзү ачыктык (*kesin*).

kahkaha каткырык, катуу күлкү. ~ **atmak** каткырып күлмөк. ~**уу basmak/koparmak/salivermek** каткырып коё/сала берүү. ~ **çiçeği bot.** чырмоок (*Convolvulus*). ~**dan kırılmak** күлкүдөн боору эзилүү.

kahkül к. **kakül.**

kahpe орой 1. аяагы суюк аял, шуркуя, сойку. **2.** арамзаа, кески, жүзү-кара. ~ **düşman** арамзаа душман. ~**nın dölü орой** арам сийдик. ~**nin kıızı орой** шерменде.

kahpelik,-ği 1. аягы суюктук, шуркуялык, сойкулук. **2.** арамзаалык, кескилик, жүзүкаралык, туруксуздук. ~ **etmek 1)** сойкулук кылыш. **2)** арамзаалык/жүзүкаралык кылыш.

kahraman 1. каарман, баатыр, эр жүрөк. **2. ад.** , *санат* каарман (*чыгарманын*).

kahramanca каармандарча, баатырларча.

kahramanlık,-ğı каармандык, баатырдык. ~ **göstermek/yarmak** каармандык көргөзүү/кылуу.

kahretmek 1. эзүү, зомбулук көрсөтүү, кыйноо, азапка салуу. **2.** каргышты тийүү, каарына калуу. **Allah hepinizi kahretsin!** каргыш Аллаа Тааланын каарына калгыла! **3.** кыйналуу, жапа тартуу, кайгыруу, санааркоо.

kahrolmak азап тартуу, кыйналуу, жабыр тартуу, муңкануу, жаны жай таппоо. **kahrolası!** каргыш тийгир!

ант ургур! **kahrolsun!** жоголсун! **kahrolsun düşmanlar!** жоголсун душмандар! **kahrolayım** өлүп кетейин (*каргануу*). **kahrolayım, doğru söylüyorum** өлүп кетейин, чын айтып атам.

kahvaltı,-уу 1. эртең мененки тамак, нанүштө. **2.** нанүштө сыяктуу берилген жеңил тамак. ~ **etmek 1)** эртең мененки тамакты ичүү. **2)** жеңил шам-шум этип алуу.

kahve 1. bot. кофе дарагы (*Coffea arabica*). **2.** бул дарактын даны. **3.** кофе данынан тартылган порошок. **4.** кофе (*ичимдик*). **5.** кофе. *сал.* **kahvehane. kır ~si** талаа кафеси. ~ **çekirdeği** кофе даны. ~ **çekmek** кофе ичип коюп отуруш. ~ **değirmeni** кофе жаргылчагы. ~ **dolabı** кофе куурулган айлампаказан. ~ **dövcünün hınk deycisi 1)** жардам кылымыш болгон киши. **2)** кошулуп/коштоп ырдоочу. ~ **falı** кофе чөйчөгүнө карап бал ачуу. ~ **fıncanı** кофе чөйчөгү. ~ **osağı** кофекана (*чай, кофе кайнатылган жер*). ~ **parası** бахшиш, чай пул.

kahveci 1. кофе өстүргөн/даярдаган/саткан киши. **2.** кофе ээси.

kahvehane кофекана (*кофе/ чай/ суусундуктар саткан жай*).

kahverengi,-yi 1. куурулган кофе түстүү (*коюу күрөң*). **2.** бул түстө болгон. ~ **kapı** күрөң эшик.

kâhya 1. ооз. башкаруучу, бригадир. **2. тар.** цехтин бригадир. **terlikçiler ~sı** бут кийимчилердин бригадир. **3. какшык** биринин ишине кийлигишкен, адвокат. (*birinin başına*) ~ **kesilmek** куюшканга кыпчылуу, керексиз жерден кийлигишүү.

kâhyalık,-ğı 1. кахиялык, бригадирлик (*милдет/жоопкерчилик*). **2.** кахия айлыгы. **3.** өзүнө тиешесиз иштер-

ге кийлигишмечилик. ~ **etmek**
1) кахиялык кызмат аткаруу. **2)** *өтм.* бардык жерге кийлигишүү.
kaide **1.** каада, эреже, адат. ~ **olarak** каада боюнча, эреже катары. **2.** негиз, таман алды, пайдубал. **abidenin ~si** эстеликтин пьедесталы. **3.** *геом.* негиз. **4. дең.** кеменин таманы.
kain жашаган, бар болгон.
kainat,-tı **1.** бүтүн барлык, аалам, дүйнө. *сал.* **evren.** **2. өтм.** элдин баары.
kak ооз. как (*кургатылган жемини*).
kaka **1.** (*балдардын тилинде*) быкий, кака, кир, ыпылас. **2. табу** бок. ~ **yarmak** чоң даарат ушатуу.
kakalamak I **1.** кагып-силкүү, жемелөө какыс-кукус кылуу. **2.** (*соодада*) алдоо, начар товар сатуу.
kakalamak II **1.** (*балдар тилинде*) чоң даарат жасоо. **2.** булгоо, кирдетүү.
kakao **1.** (~ **ağacı**) *бот.* какао дарагы, индия бадалы (*Theobroma cacao*). **2.** бул дарактын даны. **3.** какао данынан тартылган порошок. **4.** какао (*ичимдик*). ~ **çekirdeği** какао даны. ~ **yağı** какао майы.
kakavan ооз. **1.** карыган, наалыган, сүйлөнгөн (*киши*). **2.** мурдун көтөргөн, кекирейген, манчыркаган (*киши*).
kakavanlık,-ğı **1.** кейиниш, наалыш, кер сүйлөш. **2.** текеберлик, кекирейиш, манчыркаш.
kakış,-cı *дуал.* кагуу, жеме.
kakım, kakım **1.** *зоол.* арс (*Mustela erminea*). **2.** арс ичик.
kakımak ооз. кагуу, жемелөө. **onu niçin kakıdınız?** аны эмне үчүн кактыңыз?
kakırdamak **1.** кагыроо, катыроо. **2.** куруп/катып калыш. **3.** *арго* өлүш (*карыган киши*).
kakır : ~ ~ какылдоо, какылдап күлүү.
kakışmak **1.** кагышмак, түртүшмөк. **2. ооз.** кайым/каяша айтышуу. **itişip-kakışmak** **1)** өз ара түрткүлөшүү.

2) тилдешүү, кайым айтышуу.
kakma **1.** какма, кагылган. **2.** кагылып кооздолгон (*мис. күмүш, седен менен*).
kakmacı гравёр.
kakmak **1.** кагып/уруп жибериш. **2.** какма аркылуу кооздош. **3.** кагуу (*мис. мыкты, казыкты ж. б.*).
kakmalı какмалуу, кагып кооздолгон. **fildişi ~ çekmece** пил тиши кагылып кооздолгон тартма.
kaknem **1.** итирейген, тыртайган, арык, түрү суук (*көбүнчө аялдар жөнүндө*). **2.** каткан, куруган.
kaktüs кактус.
kakule **1.** *бот.* кардамон (*Elettaria cardamomum*). **2.** бул өсүмдүктүн жыт үчүн колдонулган уругу.
kakül көкүл.
kaküllü көкүлдүү.
kal, -li **1.** *эск.* көңүл, эс. ~ **e almamak** эске/көңүлгө албоо. **2.** сөз, кеп.
kala **1.** калганда (*убакыт белгилөө үчүн*). **ikiye çeyrek** ~ экиге он беш мүнөт калганда. ~ ~ калып отуруп. ~ ~ **ikimiz kaldık** калып отуруп (*аягында*) экөөбүз калдык. **2.** калганда (*аралык белгилөө үчүн*) **kente üç kilometre** ~ шаарга үч километр калганда.
kalabalık,-ğı **1.** калың эл, жыйын, көпчүлүк. **meydanda büyük bir ~ bekliyordu** майданда калың эл массасы күтүп турган. **2.** түртүшмө, дүрбөлөң, тополоң. **3.** саны/бүлөсү көп, жыш. ~ **bir aile** чоң үйбүлө. **günün en ~ saatinde** күндүн эң (эл) жыш саатында. ~ **etmek** **1)** тополоң/дүрбөлөң чыгаруу. **2)** кишинин/буюмдардын санын көбөйтүү. **bu dolap burada ~ ediyor** бул шкаф бул жерде жөн эле орун ээлеп турат.
kalabalıklaşmak саны көбөйүү, жыш орун алуу, артуу, арбуу.
kalafat, -tı **1. дең.** кемени суу өткөрбөс

кылып бышыктоо иши. **~a çekmek** (*кемени*) бекемдөө үчүн ремонтко чыгаруу. **2. тех.** кадоо, кадама (*кооздоо түрү*). **4. ооз.** сабак, жаза **~ vermek** сабак бериш, көргүлүктү көргөзүш. **5. тар.** жаңы черүүлөрдүн баш кийими. **6. өтм.** оңдоо, түздөө, ремонттоо. **~ etmek** к. **kalafatlamak**.

kalafatlamak 1. дең. кеменин аштоолорун бекемдөө, майлоо, сырдоо, ремонттоо. **2. тех.** чеканкалоо. **3. ооз.** (*бир нерсенин*) сыртын жалтыратуу. **4. ооз.** жемелөө, тилдөө, акесин танытуу.

kalakalmak 1. селдейип/селейип калыш, таң калып туруп калыш. **2.** кыйын абалда калыш.

kalamar зоол. кальмар (*Loligo vulgaris*).

kalan 1. калган (*кеткендин каршысы*). **2.** ашкан, арткан. **~ parama ev kiraladım** арткан акчама үй тутум. **3. мат.** кемитүү амалында айырма; бөлүү амалында тийиндиден ашып калган сан.

kalantor көйрөң, мактанчаак орто жаштагы бай киши.

kalas устун, калың тилинген узун тактай. **~ gibi** одоно, орой.

kalay 1. калай. **~ kaplamak** калай капташ. **2. арго** сөгүү, жеме. **~ı atmak/basmak** арго сөгүп-сагыш, жер-жеберине жетиш. **3.** жасалмалуулук, көйрөңдүк.

kalaycı 1. калайчы, калай менен иштеген киши. **2. өтм.** алдамчы, көз боёмочу, шарлатан.

kalaycılık,-ğı 1. калайчылык (*адистик*). **2. өтм.** жасалмалык, көз боёмочулук.

kalaylamak 1. калайлоо, дат басуудан коруу. **2.** тилдөө, урушуу, жемелөө. **3.** жылмалоо, жымсалдоо, кемчиликтерин үстүртөн жаап - жашырып коюу.

kalaylı 1. калайланган, калайлуу. **2.** ка-

лай кошулмасы бар. **3. өтм.** үстү/тышы жалтырак, ичи калтырак.

kalaysız 1. калайсыз. **2.** тутумунда калай болбогон.

kalben чын жүрөктөн/дилден/ыклас-тан. **~ inanmak** чын жүрөктөн ишенүү.

kalbur калбыр. **~a çevirmek** калбырдай тешкилемек. **~ çibanı** эск. рак (*oory*). **~ deliğinden düşmek** кыйынчылыктардан өтүү. **~dan dö-külür gibi** көнөктөн куйгандай (*катуу жааган жамгыр*). **~a dönmek** калбырдай тешилүү. **~dan geçirmek 1)** калбырдан өткөрүү. **2)** өтм. электен өткөрүү, катуу текшерүү. **~la su taşımak** калбыр менен суу ташуу (*майнапсыз иш менен алек болуу*).

kalburcu калбыр жасаган/саткан киши.

kalça сан, жамбаш. **~ kemiği** анат. кашка жилик.

kalçalı 1. жамбаштуу. **2.** жамбаш сөөгү чоң.

kalçalık,-ğı добулбасчылардын добулбас өтпөсү үчүн сандарына төшөгөн тери бучкагы.

kaldıraç, -cı тех. рычаг.

kaldırım 1. таш төшөлгөн жол. **2.** тротуар. **yaya ~ı** тротуар, жөө жолу. **~ çığnemek** шаардын турмушуна көнүү. **~ kargası арго 1)** полиция агенти. **2)** аягы суюк аял. **~ mühendisi** шылд. көчө таптар (*сөзм. с. тротуар инженери*). **~ süpür-gesi/yosması** сойку аял (*сөзм. с. тротуар шыпыргысы*). **~ taşı** көчөгө төшөлгөн таш.

kaldırmak 1. (*бир нерсени турган жери-нен*) козгош, жылдырыш. **2.** өйдө көтөрүш. **başını ~** башын көтөрүү. **başını kaldırmadan** баш көтөрбөй (*мис. иштөө*). **3.** бийиктетип. **duvarı bir metre daha kaldırmalı** дубалды бир метр бийиктете

түшүш керек. **4.** (*эгин, түшүмдү ж. б.*) топтоо, жыйноо. **harman** ~ түшүмдү жыйнаш. **sofrayı** ~ дасторконду жыйнаш. **5.** тартыш, ташыш. **bu araba bu yükü kaldıramaz** бул араба бул жүктү ташый албайт. **6.** *өтм.* чыдаш, көтөрүш. **o bu acıyı nasıl kaldırır?** ал бул кайгыны кантип көтөрөт? **7.** *өтм.* ылайык келиш, жарашыш. **bu kumaş fazla süs kaldırmaz** бул кездемеге ашыкча кооздуктун кереги жок. **8.** (*бир нерсени*) жоюш, колдонуудан чыгарыш. **anlaşmanın iki maddesi kaldırıldı** келишимдин эки пункту жоюлду. **9.** *argo* уурдап кетиш, качырыш. **kız** ~ кызды ала качып кетиш. **10.** ачыш. **jalüziyi** ~ жалюзини ачыш. **11.** көмүш. **onu bugün kaldırıyorlar** аны бүгүн көөмп жатышат. **12.** ойготуш, тургузуш. **beni erken kaldırdın** мени эрте ойготкула. **13.** оорулууну ооруканага жаткырыш. **hemen hastaneye kaldırsaydı kurtulmuş** дароо ооруканага жаткырылса, аман калмак экен. **14.** айыктырыш, сакайтыш. **hastayı bir haftada kaldırdı** оорулууну бир аптада сакайтып койду. **baş** ~ баш көтөрүү, көтөрүлүшкө чыгуу. **kadeh** ~ ичкилик ичүү, чөйчөк көтөрүү. **parmak** ~ кол көтөрүү (*мис. окуучулар, добуш берүүчүлөр*) **talebeyi** ~ окуучуну тургузуп суроо. **toz** ~ чандатуу, чаңтополоң салуу.

kale **1.** *түз, өтмө маанилерде:* чеп. ~ **duvarı** чептин дубалы. ~ **komutanı** чеп команданты. **2.** *спорт* дарбаза. ~ **yi korumak** дарбазаны коргоо. **3.** *шахм.* ладья. ~ **gibi 1)** бийик, бышык, заңгыраган (*имарат*). **2)** кайраттуу, чымыр, олбурлуу, абройлуу (*киши*). ~ **yi içinden fethetmek** өз көрүн өзүнө каздыруу;

чыккынчы колдонуп жеңишке жетишүү.

kalebent,-di *эск.* чепте тутулган туткун. **kaleci** *спорт* дарбазачы, голкипер.

kalem **1.** калем/калам, карандаш, уч. **kurşun** ~ карандаш. **dolma** ~ сыя калем. ~ **açmak** карандаш учтоо. ~ **kâğıt** кагаз-калем. **kamış** ~ камыш калем. **renkli** ~ түр карандаш. **2.** канцелярия, бюро. ~ **odası** канцелярия. **3.** стиль, жазуу. ~ **erbabı** жазуучулар, калемгерлер. **4.** түр, сорт. **üç** ~ **erzak** үч түрлүү азык. **5.** тешкич, көзөөч. **taşçı** ~ **i** таш тешкич. ~ **açacağı** карандаш учтагыч. ~ **e almak** калемге алуу, жазуу. ~ **aşısı** *бот.* (бакты) кыйыштыруунун бир түрү. ~ **çekmek** чийип/сызып салуу. ~ **inden çıkmak** калеминен жаралыш/чыгыш. ~ **efendisi** катчы. ~ **işi** кол менен/калем менен тартылган дизайн (*салттуу Ислам стилинде*). ~ **e kâğıda geçirmek** кагазга түшүрүш, жазыш. ~ **inden kan damlamak 1)** калеминен кан тамчылоо, мундуу нерселер жазуу. **2)** жеткире жазуу. ~ **kaşlı** калем каш, кашы чийип койгондой. ~ **kulaklı** кулагы тик, шам кулак (*айбан*). ~ **kutusu** калем куту, пенал. ~ **i kuvvetli** калемин күчтүү. ~ **i olmak** жазганга шыктуу болуш. ~ **oyunatmak 1)** калемин ойготуу. **2)** оңдоо, түзөлтүү. **3)** (*бир жазууну*) өзгөртүү. ~ **sahibi** калемин төшөлгөн/күчтүү. ~ **sapı** калемсап. ~ **e sarılmak** жазганга киришүү. ~ **savaşı** кайым айтышуу, полемика. ~ **iyle yaşamak** жазганы менен жашоо. ~ **yontmak 1)** калем учтоо. **2)** (*камыш калемди*) жонуу. **bir** ~ **le** бир шилтемде, бир жолкуда. **eli** ~ **tutmak** жазганды билиш, жаза билиш.

kalembek, -ği **1.** жыпар жыттуу сандал

дарагы. **2.** египед жүгөрүсү.
kalemen жазуу жүзүндө/жазылуу түрдө.
kalemiş зоол. келемиш (*Viverra*).
kalemkâr **1.** кездемеге түс салган сүрөтчү. **2.** үйдүн дубалын, шыбын кооздогон уста.
kalemlik, -ği калем куту, пенал.
kalemтираш **1.** камыш калемдерди учтаган бычак. **2.** калем/карандаш учтагыч.
kalender **1.** календер, жер кезген дервиш, кечил. **2.** жөнөкөй, карапайым, момун, жупуну.
kalenderî **1.** ад. элдик ырдын түрү. **2.** муз. эл акындары тарабынан календери үчүн жазылган обон.
Kalenderiye карапайымдыкты/жупунулукту жактаган ислам сектасы.
kalenderlik, -ği **1.** календерлик, аскеттик, думаналык, кечилдик. **2.** филос. дүйнөкапарлык, жөнөкөйлүк, жупунулук.
kalenşöve **1.** эск. кол өнөрчүнүн учу шуштугуй калпагы. **2.** бот. тамырдын учун коруган оймокчо.
kaleska ат арабасы (< *орус.* коляска).
kalevi хим. шакар.
kaleydoskop колейдоскоп.
kalfa **1.** калпа, уста жардамчысы, шакирт. **2.** куруучудан жетилип чыккан архитектор жардамчысы. **3.** эск. (*сарайларда*) малай аялдардын анабашысы. **4.** (*баишталгыч мектепте*) мугалимдин жардамчысы.
kalfalık, -ğı **1.** калпанын иши жана милдети. **2.** калпанын айлык акысы.
kalgımak секирүү, үркүү (*мис. ат*). **at kalgıdı** ат үрктү.
kalıcı **1.** өлбөс, өчпөс (*чыгарма*). **2.** түбөлүк, туруктуу, узун мөөнөттүү.
kalım **1.** калып, болуш. **2.** : **ölüm** ~ өлүм-калым/өлүш-калыш.
kalımlı туруктуу, түбөлүк, өлбөс-өчпөс, өлүмсүз.

kalımsız **1.** жалган, убактылуу. **2.** өлүмдүү.

kalın I **1.** калың, жоон. ~ **kaş** калың каш. ~ **dudak** калың эрин. **2.** коюу. ~ **duman** коюу туман/түтүн. **3.** жоон. ~ **ses 1)** жоон үн. **2)** линг. жоон үндүү. ~ **sesliler** жоон үндүүлөр. ~ **bağırsak anat.** жоон ичеги. ~ **bağırsak yandısı мед.** колит. ~ **kafalı** маң баш, аңкоо. ~ **yağ tech.** мотор майы, оор май (*метиктерди майлоодо колдонулат*).

kalın II калың (*келин үчүн берилген*).

kalınca калыңча, калыңыраак.

kalınlaşmak **1.** калыңдоо. **2.** семирүү, толуу. **3.** жооноюу (*мис. бак, үн*). **sesi kalınlaştı 1)** үнү жоонойду (*өспүрүм үчүн*). **2)** үнүн катуу чыгарып сүйлөдү. **4.** коюулашуу, караруу (*мис. туман*). **5.** диал. баюу, бардар болуу.

kalınlık, -ğı **1.** калыңдык. **2.** жоондук. **3.** коюулук. **4.** физ. калыңдык (*өлчөм бирдиги*).

kalıntı **1.** калдык, артык. **2.** чалдыбар, уранды. **ortaçağ ~ları** орто кылым чалдыбарлары. **3.** ышаарат, из, так. **4.** эстелик.

kalıp, -bı **1.** калып, модел, шекил, үлгү. **şapka ~ı** шапканын калыбы. **ayakkabı ~ı** бут кийим калыбы. **2.** калыпка куюлган, куб. **bir ~ peynir** бир калып быштак. **bir ~ sabun** бир калып самын. **3.** тышкы көрүнүш, кебете, түр. ~ **tan ~a girmek** миң түрлөнүү/кубулуу. **4.** бычым, үлгү. **5.** куулук, шумдук. ~ **ının adamı olmamak** көрүнүшүнөн башкача чыгыш. ~ **ını almak** калыпка кирүү, калыбын алуу. ~ **ını basmak** (*бир нерсеге*) кепил болуу, өтүлүн алуу. ~ **ını çıkarmak** калыбын/моделин чыгарыш. ~ **ı değiş-tirmek/dinlendirmek** арга өлүш, о дүйнөгө кетиш. ~ **a dökmek** ка-

лыпка куюш. ~ **etmek** алдап кетүү, куулук кылуу. ~ **a geçirmek/koy-mak/vurmak** калыпка салыш. ~ **gibi oturmak** (кийим) куюп койгондой чак келүү/жарашуу. ~ **gibi serilmek/yatmak** бутун тартпай жатып калуу (чарчагандан). ~ **gibi uyumak** өлгөн немедей уктоо. ~ **kesilmek** селдейип/катып калуу. ~ **kıyafet** көрүнүш, кебете. ~ **ı kıyafeti babasına tıpatıp benziyor** кебетеси атасынын эле өзү. ~ **kıyafeti yerinde** жарашыктуу, жакшы кийинген.

kalıpcı 1. калыпчы (калып жасаган/саткан киши). 2. (бир нерсени) калыпка салган киши. 3. куу, шумпай, амалкөй, алдамчы.

kalıplamak 1. калыпка салыш/куюш. 2. калыбына келтириш.

kalıplaşma 1. калыпташуу/калыптануу/калып алуу. 2. калыпка айлануу, көнүмүш болуп калуу.

kalıplaşmış калыпка айланган, көнүмүш болуп калган. ~ **işyelik** грам. калыпташкан таандык мүчө.

kalıplı 1. калыпка салынып тигилген/жасалган. 2. өтм. жарашыктуу, көрктүү. ~ **kıyafetli** жарашыктуу кийинген.

kalıpsız жарашыксыз, көрксүз, көрүнүшү начар. ~ **kıyafetsiz** үстүбашына карабаган, жүдөө.

kalıt,-tı 1. мурас, өлгөндөн калган мүлк. 2. тукум кууган өзгөчөлүк. ~ **bilimi** биол. генетика.

kalıtçı мурасчы.

kalıtım тукум куучулук.

kalıtımsal тукум кууган, генетикалык. ~ **hastalıklar** тукум кууган оорулар.

kalıtsal к. **kalıtımsal**.

kalibre калибр, чап (аткыч куралдардын найынын диаметри).

kalifiye квалификациялуу, адис, маш. ~ **işçi** адис жумушчу.

kaliforniyum хим. калифорний.

kaligraf каллиграф.

kaligrafi каллиграфия.

kalinis зоол. калинис, суу тоогу (*Charadrius morinellus*).

kalinos зоол. окунь балыгы (*Perca fluviatilis*).

kalipso 1. ямайка бийи. 2. калипсо бийинин музыкасы.

kalite сапат. ~ **kontrolü** сапат текшерүүсү.

kaliteli сапаттуу. ~ **içki** жогорку сапаттуу ичимдик. ~ **mal** сапаттуу товар.

kalitesiz сапатсыз, сапаты начар.

kalkan I 1. калкан (курал). 2. өтм. коруучу, сактоочу, калканч. ~ **kıkırdağı** анат. калкан кемирчегі.

kalkan II (~ **balığı**) зоол. калкан балык (*Scophthalmus maximus*).

kalkanbezi, -ni анат. калкан бези.

kalker геол. акиташ.

kalkerli акиташтуу. ~ **kumtaşı** акиташтуу чап.

kalkık 1. көтөрүлгөн. ~ **pencere** (өйдө) көтөрүлгөн/түрүлгөн терезе. **masanın bir tarafı** ~ үстөлдүн бир тарабы көтөрүлүп турат. ~ **kaşlar** көтөрүлгөн каштар. 2. дөмпөйүп чыгып турган. **kaplamanın ortası** ~ каптаманын ортосу дөмпөйүп турат. 3. кайкы. ~ **burun** кайкы мурун. 4. тик турган (мис. чач). **saçları diken gibi** ~ чачтары тикенектей тик турган.

kalkındırmak өнүктүрүү, өстүрүү, бутуна тургузуу.

kalkınma өнүгүш, өсүш, прогресс. **ekonomik** ~ экономикалык өнүгүш. ~ **hızı** өсүш ылдамдыгы.

kalkınmak өнүгүү, өсүү, жакшыруу, илгерилөө, чыңдалуу.

kalkış 1. туруш (ордуан, төшөктөн ж. б.). 2. көтөрүлүш, учуп чыгыш (мис. учак, куш). ~ **a geçmek** көтөрүлө баштоо. 3. жөнөш, чы-

гыш. ~ **saatleri** жөнөө сааттары.

kalkışmak (колунан анча келе бербеген бир ишке/демилгеге) баштоо, аракет кылуу, киришүү, далалат кылуу. **öğüt vermeye** ~ кеңеш бергенге аракет кылыш. **beste yapmaya** ~ обон чыгарууга далалат кылыш.

kalkmak,-ar 1. туруш, өйдө болуш, көтөрүлүш. **sabah kalktığında** эртең менен турганда. **sofradan** ~ дасторкондон туруп кетүү. 2. чыгуу, жөнөө, ордунан козголуу. **tren kalktı** поезд ордунан козголду. 3. учуп чыгуу, жерден көтөрүлүү. 4. жоюлуу, жок болуу, колдонуудан чыгуу. **sokağa çıkma yasağı kalkıyor** көчөгө чыгуу жасагы жоюлду. 5. жок болуу, колдонуудан чыгуу. **bu adetler çoktan kalktı** бу адаттар эбактан жок болду. **ortadan** ~ ортодон жок болуш. 6. кабаруу, сыйрылып түшүү, ажыроо. **masanın kaplaması kalktı** үстөлдүн каптамасы сыйрылды. **güneşten vücudunun derisi kalktı** күндөн денесинин териси сыйрылды. 7. капысынан бир иш/аракет жасай баштоо. **gitmeye** ~ (капысынан) жөнөп калуу. **çocuğunu dövmeye kalktı** баласын уруп кирди. **dört nalla** ~ таскактатып чаап жөнөө. 8. жыйналуу, топтолуу. **ürün kalktı** үрөн жыйналды. 9. айыгуу, сакаюу (мис. бир ноокас киши). **hasta bir haftaya kalmaz kalkar** оорулуу бир аптага жетпей туруп кетет. 10. көчүп кетүү, ордун өзгөртүү. **postane buradan kalktı** почта бул жерден көчүп кетти. 11. булак этип чыга калуу. **tavşan kalktı** коён чыга калды. **kalk gidelim olmak** жоголуп кетүү, жиги билинбей калуу. **kalkıp kalkıp oturmak** (ачуусунан) отуруп тура калуу.

kalkopirit, -ti хим. халькопирит, жез колчеданы.

kalleş ооз. арамзаа, куйту.

kalleşlik, -ği арамзаалык, куйтулук. ~ **etmek** куйтулук кылуу, алдап кетүү.

kalma калган. **eskiden** ~ **bir ayna** эскиден калган бир күзгү. **babamdan** ~ **ev** атамдан калган үй.

kalmak,-ır 1. *ар түрдүү маанилерде* калуу. **aç** ~ ачка калыш. **ayakta** ~ аякта туруп калыш. **baş başa** ~ жекеме жеке калыш. **boğazında** ~ тамагына туруп калуу, тамагынан өтпөө. **izi** ~ изи/аты калыш. **yalnız** ~ жалгыз калыш. 2. артып/ашып калмак. **bir çuval pirinç kaldı** бир кап күрүч артып калды. 3. убактылуу калуу, токтоо. **hangi otelde kalıyorsunuz?** кайсы отелге токтодуңар? 4. башына түшүү, мойнуна жүктөлүү. **bu iş size mi kaldı?** 1) бул иш сизге калдыбы? 2) сиздин эмне ишиниз бар? 5. бир нерседен кур калуу. **işten** ~ 1) иштен бошоп калуу. 2) ишке жарабай калуу. 6. жылдырылуу, кийинкиге калуу. **düğün güze kaldı** той күзгө калды. 7. тынчуу, токтоо. **fırtına kalkacağına benzemiyor** бороон токточудай көрүнбөйт. 8. ыраазы болуу, топук кылуу. **yalnız dayak atmakla kalmadı, onu işinden de çıkarttı** токмоктоп эле тим болгон жок, аны ишинен да чыгартты. 9. жашоо, убакыт өткөрүү. **yurtdışında on yıl kaldı** чет өлкөдө он жыл жашады. **kaç saattir beklıyoruz, nerede kaldın?** канча сааттан бери күтүп отурабыз, кайда жүрдүң? 10. классында/ордунда калуу. **sınıfınızda kalanlar var mı?** классыңарда көчпөй калгандар барбы? 11. чакчыл -ып, -а мүчөлөрүн алган этишке жалганым,

белгилүү мөөнөткө созулган аракетти билдирет. **bakakalmak** карап туруп калуу. **şaşakalmak** аңтаң калып калуу. **donakalmak** селдейип калуу. **oturup kalmak** отуруп калуу. **bakıp kalmak** карап калуу. **kala kala** болгону, калып отуруп. **okulun kapanmasına kala kala iki hafta kaldı** мектептин жабылышына болгону эки жума калды. **kala kala üç kişi kaldık** калып отуруп үч киши калдык. **kaldı ki** ал эле эмес, анан калса, ал аз келгенсип. **yarın bayram, kaldı ki çocuklar da gelecekler beraber oluruz** эртең майрам, анан калса балдар да келишет, чогуу болорбуз. **kalırsa 1)** бирөөнүн ою боюнча. **bana kalırsa** менин оюмча, менден сурасаңар. **2)** бирөөнүн эркинде/колунда болсо. **babama kalırsa hiç göndermek istemez** атамдын оюна койсоң, жибергиси жок. (... -la) **kalmamak** муну менен эле чектелбестен. **iş bununla kalmamış** иш муну менен эле бүтүп калбаптыр. **(-dan) kalır yeri yok** ...-дан айырмасы/ кемчили жок. **az kalsın** аз жерден. **az kalsın düşecekti** аз жерден түшүп кете жаздады. **kalmadan/kalmaz** жетпей. **bir saate kalmadan (kalmaz) çalışmamız tamamlanır** бир саатка жетпей ишибиз бүтөт.

Kalmuk калмак.

kalori физ. калория **~si düşük** калориясы аз. **~si yüksek** калориясы күчтүү.

kalorifer 1. буу менен жылыткыч. **2. (~radyatörü)** жылыткыч радиатор.

kaloriferli борбордук жылытма системасы болгон.

kalorili калориялуу.

kalorimetre физ. калориметр.

kaloş көлөч.

kalp 1, -bi 1. жүрөк. **~ atması** жүрөктүн

кагышы. **~ hastalığı** жүрөк оору. **~ karağı** жүрөк капкагы. **2.** жүрөк оорусу. **~ten öldü** жүрөк оорудан өлдү. **3. өтм.** сүйүү, көңүл, ышкы. **4. өтм.** борбору, чордону, толтосу (*бир жердин / иштин / мекеменин ж. б.*). **5. өтм.** сезим, туюм. **onda ~ denen bir şey yok** анда сезим деген нерсе жок. **~ten** чын көңүлдөн/дилден. **~ini açmak** сырын айтуу, чечилүү. **~ ağrısı 1)** жүрөк оору. **2) өтм.** сүйүү азабы. **~i ağzına gelmek** жүрөгү оозуна тыгылуу. **~i bozuk 1)** жүрөгү оорулуу. **2)** ниети бузук. **~i bütün** ак ниет, кең пейил. **~ine doğmak** жүрөгү сезүү. **~i fesat** арам ойлуу, шекчил. **~ten gelen** чын жүрөгүнөн чыккан. **~ine göre** пейилине жараша. **~ine işlemek** жүрөгүн жылытуу. **sözlerin ~ime işledi** сөздөрүң жүрөгүмү жылытты. **~i kan ağlamak** жүрөгү сыздоо, жүрөгүнөн кан тамуу. **~i kanamak** жүрөгү каноо. **~ini kazanmak** (*бирөөнүн*) көңүлүн алуу, жагуу. **~ini kırmak** (*бирөөнүн*) көңүлүн оорутуу. **~i parçalanarak** жүрөгү сыздап/тилинип. **~ine yer etmek** көңүлүнө уюп калуу, жагуу.

kalp 1, -bi 1. калп, жасалма, көз боёмочу. **~ akçe** жасалма акча (*чыныгы эмес*). **2.** жасалма, миң кубулган эки жүздүү (*киши*). **~ adam** калпычы киши.

kalpak, -ğı тумак, папах, калпак.

kalpakçı калпак жасаган/саткан киши.

kalpaklı калпактуу/калпакчан.

kalpazan 1. жасалма акча жасаган. **2.** шумпай, куу, алдамчы, шарлатан.

kalpazanlık, -ğı 1. жасалма акча жасоо иши. **2.** шумпайлык, куулук, алдамчылык, шарлатандык.

kalplaşmak шыгын/жөндөмүн жоготуу, кайдигер болуу.

kalplık, -ğı 1. калпычылык, жасалма-

лык, көз боёмочулук. **2.** ишке кайдыгерлик.

kalpli 1. жүрөк оорусу бар. **2. iyi** ~ ак ниет. **kötü** ~ арам ниеттүү.

kalpsiz мээримсиз, таш боор, заалим.

kalseduan мин. халседон.

kalsit, -ti мин. кальцит.

kalsiyum хим. кальций. ~ **karbonat** көмүр кычкыл кальций.

kaltaban 1. амалкөй, эки жүздүү, куйту. **2.** шарлатан.

kaltak,-ğı 1. ээрдин жайык бөлүгү. **2. ооз.** шерменде, аягы суюк (*аял*).

kaltaklık,-ğı шермендечилик, абийирсиздик, сойкулук.

kalubelâ жер каймактагандан бери, атам замандан бери.

kalya 1. майга куурулган чамгыр. **2.** куурулган баклажан.

kalyon тар. желкен менен да, күрөк менен да айдалган согуш кемеси, галион.

kam кам, шаман.

kâm тилек, максат. (**-dan**) ~ **almak** тилегенине жетүү.

kama 1. шынаа. ~ **çakmak** шынаа коюу. **2.** канжар, кош миздүү бычак. ~ **ya gelmek** бычакташуу. **3.** замбиректин капкагы. **4. ооз.** утуштуу оюн. ~ **basamak** оюнда жеңип алуу.

kamalamak 1. шынаа коюп бекемдөө. **2.** канжар менен жаралоо.

kamañço : ~ **etmek** колдон колго өткөрүү.

kamara 1. (*кемелерде*) каюта. **2.** палата (*Британия Парламентинде*). **Avam K-sı** Өкүлдөр Палатасы. **Lordlar K-sı** Лорддор Палатасы.

kamarot,-tu 1. каюта кызматчысы (*кемеде*). **2.** бөлмө кызматчысы (*отелде*).

kamaşmak 1. (*көз*) уялуу. **2.** (*тиш*) камашуу.

kamaştırmak 1. (*көз*) уялтуу. **2.** (*тиш*) камаштыруу.

Kamber 1. Камбер (*Халиф Алинин кулу*

Камбердин аты). **2.** ишенимдүү жөкөр.

kambiyo 1. эки өлкө акчасын алмаштыруу. **2.** (*банкада*) валюта алмаштыруу ишин жүргүзгөн бөлүм.

kambiyocu 1. валюта алмаштыруучу. **2.** валюта алмаштырып пайда тапкан киши.

Kamboçya к. **Kamruçya.**

Kamboçyalı к. **Kamruçyalı.**

kambur 1. бүкүр. **2.** өркөч. **3.** (*курулушта, буюмдарда*) томпок, төмпөк. **4. өтм.** кыйынчылык, кыйналыш. ~ **adam** бүкүр киши. ~ **unu çıkarmak** жонун үрпөйтүү (*мышык*). ~ **u çıkmak 1)** бели бүкүрөйүү. **2)** таскагы чыгуу (*көп иштеп чарчаганды*). **3)** карылыктан бели бөкчөйүш. ~ **felek** таалайга жазган (*наалыганда айтылат*). ~ **üstüne** ~ кырсык үстүнө кырсык. ~ **zambur** бүкүр, ийри-буйру.

kamburlaşmak бүкүрөйүү, бүкчүйүү.

kamburluk,-ğu 1. бүкүрлүк. **2.** томпок-тук.

kamçı 1. камчы, шапалак. **2. дең.** бир учу байланган, бир учу бош аркан. ~ **çalmak/vurmak** камчы чабыш. ~ **şaklatmak** камчы менен шакылдатып сабоо. ~ **yemek** камчы жеш.

kamçılamak 1. камчылаш, камчы менен уруш. **2.** бетке уруу (*шамал, жаан, кар*). **3. өтм.** тездетүү, ыкчамдатуу, сүрөө. **merakını** ~ кызыгуусун арттыруу.

kamçılı 1. камчылуу. **2.** кызыл камчы.

kamelıa бот. камелия (*Camellia*).

kamer эск. ай.

kamera камера.

kameraman кино оператор.

kamerî ай. ~ **ay** айлуу ай. ~ **sene** ай жылы.

kameriye камерие (*жайкысын бакчада курулган чарпая сымал жай*).

Kamerun Камерун, Камерун Республикасы.

Kamerunlu камерундук.

kamet, -ti 1. бой, тулку, дене. **2.** мечите намазга чакыруу үчүн окулган азан. **~i artırmak** катуу сүйлөө. **~ getirmek** намазга чакыруу. **~i ömür** өмүр бою. **~ vermek** айкырып-кыйкыруу.

kamış 1. бот. камыш (*Phragmites australis*). **2.** суусундук ичилген түтүк. **3.** арго эркектин жыныс органы. **4.** зоол. моллюска (*Mollusca*). **5.** камыштан жасалган. **~ kalem** камыш калем. **~ı kırmak** гонорея жугузуп алыш. **~ koymak 1)** арго (*бирөөнүн*) ишин/мамилесин бузуу. **2)** (*бирөөнү*) шылдың кылуу, мазактоо. **~a su yürütmek** арго жыныстык жактан жетилүү (*эркек бала*).

kamışkulak кулагы камыштай тик (*am*).

kamışlı камыштуу.

kamışlık, -ği камыштуу жер/саз.

kâmil 1. бүтүн, толук. **2.** жеткилең, кынтыксыз, кемчиликсиз. **3.** бышкан. **4.** билимдүү, жетик, шыктуу, демилгелүү. **5.** арго банги зат.

kâmilên толугу менен, бүтүндөй, жетеринче.

kamîneto спиртовка.

kamp, -rı 1. лагерь, отоо. **2.** концлагерь. **~a girmek** (*спортсмендер*) шаардан узак жерде машыгуу өткөрүү. **~ kurmak** лагерь куруу.

kampana 1. коңгуроо. **~ çalmak** коңгуроо чалыш. **2.** тех. тормоз барабаны/цилиндри. **3.** арго эркек жумурткалыгы.

kampanya кампания. **~ açmak/yarmak** кампания жүргүзүү. **seçim ~sı** шайлоо кампаниясы. **yardım ~sı** жардам кампаниясы.

kampanyacı кампания жүргүзгөн/ кампанияга катышкан киши.

kampçı лагерь курган/лагерде жашаган киши.

kampçılık 1. лагерь куруу иши. **2.** ла-

герь жашоосу.

kamping, -ği кампинг.

kamplaşmak лагерлерге айрылуу, жаатташуу.

Kamuçya Кампучия.

Kamuçyalı кампучиялык.

kampus кампус (*шаар тышында курулган университет шаарчасы*).

kamu 1. эск. бүт, баары, түгөл. **~ âlem** бүтүндөй аалам. **2.** жалпы эл, коомчулук. **~ düzeni** коомдук тартип. **~ hakları** коом укуктары. **~ hizmeti** коомдук кызмат, элдин пайдасына сунулган кызматтар. **~ kurumu** коомдук мекемелер. **~ sektörü** коомдук сектор.

kamuflaj камуфляж, көздөн жазгырыш/далдалаш. **~ etmek** көздөн далдалоо, жашыруу.

kamufle : **~ etmek** көздөн далдалоо, жашыруу, маскалоо.

kamulaştırma мамлекеттештирме.

kamulaştırmak мамлекеттештирүү.

kamuoyu,-nu коомдук пикир/көз караш. **~ yoklaması** коомдук пикирди аныктоо.

kamusal коомдук, жалпы элдик. **~ güven** элдин коопсуздугу/тынчтыгы.

kamutanricı пантеист.

kamutanricılık, -ği пантеизм.

kamyon жүкташыр (*машина*).

kamyoncu 1. жүкташыр иштеткен киши. **2.** жүкташыр шофёру.

kamyonet,-ti жеңил жүкташыр машине.

kan 1. кан. **2.** өтм. тек, тукум. **saf ~ / asil** ~ таза кандуу, асыл тукум. **~ına yabancı karışmak** тукумуна бөтөн кан аралашкан. **~ı ağır** токтоо, башы оор. **~ akçesi** кун, жаза (*өлтүргөн же жаралаган үчүн*). **~ ağlamak** кан ыйлоо. **~ akıtmak 1)** кан агызуу. **2)** курман/садага чалуу. **~ akmak** кандуу кагылышуу болуу. **~ akmaksızın** кан төгүшпөй. **~ akrabalığı** каны бир, бир тукумдан. **~ aktarımı** кан

куюу. ~ **aktarmak** (*бирөөдөн*) кан алып куюу. ~ **alacak damarı bilmek 1)** иштин көзүн таануу. **2)** (*бирөөнүн*) талуу жерин билүү. ~ **alma** мед. кан алма. ~ **almak** кан алыш. ~ **bağı** каны бирдик. ~ **bankası 1)** кан сакталган жер, донор пункту. **2)** консерваланган кан жетеги (*запасы*). ~ **basıncı** кан басымы. ~ **basıncı yükseklik** кан басымы жогорулук, гипертония. ~ **başına sıçramak/ ~ı beynine çıkmak/vurmak** каны башына чыгуу (*ичимдиктен, ачуудан*). ~ **boğmak** мээсине кан куюлуп өлүү. ~ **boşalmak** кан токтобоо. ~ **a boyamak/bulanmak** канга боёо, канды-булоон салуу. ~ **a boyanmak/ bulanmak** канга боёлуу. ~ **ı bozuk** каны бузук. ~ **cereyanı** кан айлануу. ~ **cisimciği** физиол. кан бүртүкчөлөрү. ~ **çanağı gibi** кан толгон (*көздөр*). ~ **ı çekilmek 1)** каны качуу. **2)** күчкүбаттан таюу. ~ **çekmek 1)** тукумуна тартуу/окшошуу. **2)** каны тартуу, жакындык сезүү. ~ **çıbanı** чыйкан. ~ **çıkmaк** кан чыгуу, каноо. ~ **damarı** кан тамыр. ~ **davası** кан доосу, кун куума, өч. ~ **dere gibi akmaк** кан суудай агуу. ~ **ına dokunmak** канын кайнатуу, кыжырына тийүү. ~ **dolaşımı/deveranı** кан айлануу. ~ **ı donmak** каны муздай түшүү (*таң, калуудан, коркуудан*). ~ **dökmek** кан төгүш. ~ **dökücü** кан төгүлгөн (*согуш*). ~ **ına ekmek doğramak** (*бирөөнүн*) жамандыгына сүйүнүү. ~ **emici** кан ичер, кан соргуч. ~ **ını emmek** канын соруу. ~ **gelmek** кан келүү. ~ **ına girmek 1)** өлтүрүү, канына сабын болуу. **2)** (*бирөөнүн*) кыздыгын алуу. ~ **gitmek** кан кетүү. ~ **gövdeyi götürmek** кан селдей агуу. ~ **grubu** кан группасы. ~ **gütmek** кун кубалоо. ~ **hısıını** бир тукум-

дан, каны бир (*тууган*). ~ **hücreсі** кан клеткасы. ~ **hücumu** кан агымы. ~ **ı ısınmak** (*бирөөгө*) ичи/жүрөгү жылуу. ~ **ını içine akıtmak** кан жутуу. ~ **ignesі** кан алган ийне. ~ **istemek** кан кубалоо. ~ **işeme** кан сийүү. ~ **a kan !** канга кан ! ~ **a kan istemek** канга кан талап кылуу. ~ **ı kanla yumak** канды кан менен жууш. ~ **kanseri** мед. кан рагы. ~ **kardeşi** кан жалап ант беришкен бир тууган. ~ **kaybetmek 1)** кан жоготуу. **2)** өтм. мурунку күчүн жоготуу, алсыроо, начардоо. ~ **ı kaynamak 1)** каны дүргүү, чечекейи чеч болуу. **2)** ичи жылуу, мээримин түшүү, жактыруу. **3)** тентек/шок болуу (*көбүнчө балдар үчүн*). ~ **ları kaynaşmak** дароо тил табышуу. ~ **kesici** кан токтотуучу (*дары*). ~ **kırmızı** чымкый кызыл (*түс*). ~ **ı kurumak** тажоо, жадоо. ~ **ını kurutmak** айласын кетирүү, тажатуу, жанынан бездирүү. ~ **kusmak 1)** кан кусуу. **2)** азап тартуу, катуу кыйналуу. ~ **kusturmak** кан кустуруу. ~ **kusup, kızcılık şerbeti içtim demek** кыйналганынан сыр бербеш. ~ **kürecikleri** кан топчолору. ~ **merkezi** кан куюу борбору. ~ **muayenesi** ук. кан тести (*аталык аныкташ үчүн*). ~ **nakli** кан куюу. ~ **olmak 1)** кан төгүлүү. **2)** кун кубалашмак. ~ **ında olmak** канында болуу. ~ **ıyla ödemek** каны менен төлөө. ~ **ı pahasına** каны/өмүрү баасына. ~ **pihtılaşması** кан уюу. ~ **portakalı** кызыл апельсин. ~ **revan içinde** кандар ичинде, канга чөмүлүп. ~ **ı sıcak** жанга жакын, эпилдеген, кичи пейил. ~ **ı soğuk** тоң, кайдигер, мерес. ~ **ının son damlasına kadar savaşmak** кашык каны калганча согушуу. ~ **ı sulanmak** каны азаюу. ~ **sulanması** анемия, аз кандуулук.

~а (-ına) **susamak** (бирөөнүн) канына суусоо. ~ **şekeri** кан шекери. ~ **tahlili** кан анализи. ~ **ter içinde kalmak** кан-тер ичинде калыш. ~ **testi** кан тести. ~ **tutmak 1)** кан көргөндө эстен тануу. **2)** дайнын таппай калуу, карбаластоо, кача албай калуу, каны коё бербөө (киши өлтүргөндү). **3)** капысынан мүрт кетүү. ~ **tükürmek** кан түкүрүү. ~ **verme** кан берүү. ~ **yutmak** кан жутуу. ~ **yutturmak** кан жуткузуу. ~ **1 yüzüne çıkmak** ачуусунан кыпкызыл болуу. ~ **zehirlenmesi** каны уулануу.

kanaat,-ti 1. канагат, канаат. ~ **etmek** канааттануу. **2.** ишенич. **3.** ой, пикир. ~ **imizce** биздин оюбуз боюнча. ~ **ini muhafaza etmek** пикирин өзгөртпөө. ~ **getirmek/~ hasil etmek** ишенүү, пикирге баруу. ~ **ine katılmak** пикирине кошулуу. ~ **inde olmak** пикиринде болуу. ~ **sahibi** топуктуу, көзү ток киши. ~ **uyandırmak** пикир берүү.

kanaatkâr топуктуу, көзү ток, ынсаптуу.

Kanada Канада.

Kanadalı канадалык.

kanaktarım кан куюу.

kanal 1. канал. ~ **ıyla** канал аркылуу. **Süveyş ~1** Суэц каналы. **2. anat.** канал. **3.** телеканал. **4.** тактайдагы вертикалдык ачакей киринти. ~ **açmak** канал ачуу. ~ **havuz** каналдын шлюзу. ~ **tedavisi мед.** (миш) каналын дарылоо.

kanalcık, -ğı каналча.

kanalizasyon канализация. ~ **borusu** канализация системасы.

kanama канама. **burun ~sı** мурун канамасы. **beyin ~sı** мээге кан куюлуу. **dahili/iç ~sı** ичтен канама.

kanamak 1. каноо, кан келүү/кетүү/жоготуу. **2. өтм.** кайгысын/азабын тартуу, жапа чегүү.

kanamalı канамасы болгон, бир жери канап жаткан. ~ **hasta** канамасы бар ноокас.

kanara эск. мал союлган (касак) жери.

kanarya канария (сары чымчык түрү) (*Serinus canaria*). ~ **çiçeği** канария гүлү (*Tropeolum peregrinum*) ~ **sarısı** ачык сары (түс).

kanat,-dı 1. канат (куштарда, курт-кумурскаларда). **2.** канат (учакта). **3.** (имараттын) оң, сол тарабы. **4.** капкак (ачылып-жабылган эшик, терезелерде). **5.** түгөй, тарап (мис. терезе парданын). **6.** пикир өзгөчөлүгүнө ээ болгон топ. **partinin sağ/sol ~1** партиянын оң/сол канаты. **7.** айланган нерселердин (батперек, мотор, желдеткич ж. б.) желекчелери. **yel değirmeni ~1** жел тегирмендин канаты. **8. аск.** канат (колдун тизилишинде). **ordunun sağ ~1** колдун оң канаты. **9. спорт** тарап (чабуулда). ~ **açmak 1)** учуп кетиш/чыгыш. **2) өтм.** (бирөөнө) канат ачуу, калкалоо. ~ **alıştırmak** (бир нерсенин) үйрөнүү, көнүгүү. ~ **1 altında** канаты/колтугу/калкалоосу алдында. ~ **1 altına almak** канаты алдына алуу, калкалоо. ~ **germek** канат жаюу. ~ **vermek** канат-бутак болуш. ~ **vuruşu** канат кагыш/сермеш.

kanata оозу чоң кумура.

kanatçık, -ğı канатча.

kanatlanmak 1. канат кагыш/шилтеш/сермеш. **2.** канат байлоо. **3. өтм.** уядан учуш, канат сермеш. **4. өтм.** (кубанычтан) учуп калуу, буту жерге тийбөө.

kanatlı канаттуу. ~ **at** канаттуу ат. ~ **böcekler** канаттуу курт-кумурскалар.

kanatmak канатуу, кан агызуу.

kanatsız канат сымал.

kanatsız канатсыз.

kanava, kanaviçe 1. канва, ири тор кездеме (*сайма иштеринде колдонулат*). ~ **işlemek** канва үстүнөн сайма сайыш. **2.** кап катары колдонулган кендир кездеме.

kanca илгич, кайырмак. ~ **atmak 1**) илгич/кайырмак ыргытуу. **2) өтм.** бирөөгө жабышуу. ~ **yı takmak/atmak 1**) (*бирөөгө*) тузак куруу. **2)** (*бирөөнүн*) жамандыгын тилөө.

kancalamak 1. (*бир нерсеге*) илгич тагуу. **2.** илип тартуу. **3.** (*бир нерсеге/бирөөгө*) жабышып-жармашуу, тажатуу.

kancalı илгичи болгон, илгичтүү. ~ **iğne** англис төөнөгүч. ~ **kurt** анкилостома (*Ancylostoma*).

kancık,-ğı 1. канчык, айбандардын ургаачысы. ~ **eşek** ургаачы эшек. ~ **köpek** канчык ит. **2.** (*карта ойнууда*) дама. **3.** ооз. аял. **4. өтм.** өң кубулган, ишенимсиз, аягы суюк.

kancıklık,-ğı 1. (*айбандарда*) ургаачылык. **2. өтм.** эки жүздүүлүк, алдамчылык, арамзаалык. ~ **etmek** арамзаалык кылуу.

kançılar (*элчиликтерде*) катчы.

kançılarlık,-ğı 1. (*элчиликте*) катчынын иши. **2.** канцелярия.

kandaş кандаш, тектеш, тукумдаш, тууган.

kandaşlık,-ğı кандаштык, тектештик, бир туугандык.

kandır 1. (~ **ağacı**) *бот.* атыр жыттуу бир жасалга гүлү (*Lipia citriodora*). **2.** (~ **otu**) көп жылдык чырмоок чөп (*Calamagrostis*).

kandırıcı 1. ынандыруучу, ишендирүүчү. **2.** ишенимдүү, далилдүү, көңүлгө толорлук. **3.** тойгузуучу, каныктыруучу, (*суусун*) кандыруучу.

kandırış, kandırma 1. ынандырма, көндүрмө. **2.** алдоо, азгыруу.

kandırmak 1. ынандырыш, көндүрүш,

макулдатыш. **2.** алдоо, азгыруу, жолдон чыгаруу. **3.** кандыруу, чаңкаганын басуу.

kandil 1. чырак, лампа. **2. арго мас. kör** ~ ылжыган мас. **3. мус.** Исламдагы төрт ыйык түн (*бул түндөрү жаами минареттери жанып турат*). ~ **çöreği** кандил күндөрү сатылган алкакча тоочтор. ~ **gecesi** мусулманчылыктын ыйык түндөрү: Мухаммед пайгамбардын көзү ачылган, көккө чыккан, жаратылган жана төрөлгөн түндөрү. ~ **günü** кандил түнүнөн мурунку күн. ~ **yağı** начар сорт зайтун майы. ~ **in yağı tükenmek** арго суусу түгөнүү, өлүү. **Meryem Ana ~i gibi** бүлбүлдөгөн алсыз жарык.

kandilci 1. (*мечитте*) кандил жаккан киши. **2.** кандил тоочу жасаган же саткан киши.

kandilleşmek (*бири-бирин*) кандили менен куттуктоо.

kandilli 1. лампалар менен айдыңдалган (*жер*). **2. арго** ылжыган мас. ~ **küfür** оозго алгыс сөз/сөгүнүш. ~ **temenna/selam** жүгүнүп салам берүү.

kandillik, -ğı 1. кандиллер турган жай. **2.** кандилге байланыштуу.

kanepe диван, софа.

kangal I 1. ором, түрмөк (*түрүлгөн нерселердин*). **2.** ар бир түрүм/ором, алкак.

kangal II ооз. төө тикен.

kangallamak ороо, түрүү.

kangren мед. гангрена (*дененин бир жеринин чириши*). ~ **olmak** гангрена болуп кетүү.

kangrenleşmek 1. гангренага айланып кетүү. **2. өтм.** (*бир иш/абал*) ойрон/түзөлгүс болуу.

kanguru зоол. кенгуру (*Macropus giganteus*).

kanı канагат, бүтүм, пикир, көз караш.

~**ıma göre/kanımca** оюм/пикирим/көз карашым боюнча. ~**sında olmak** пикирде/көз карашта/ойдо болуу. ~**ya varmak** пикирге/ойго келүү.

kanık, -ği жөнөкөй, топуктуу, көзү ток, ынсаптуу.

kanıklık, -ğı топуктуулук, ынсаптуулук, көзү токтук.

kanıklamak каныгуу, көзү/көңүлдү тоюу.

kanıksanmak 1. көнүп калуу, тоотпоо, бышып калуу. **dayaktan korkmaz, kanıksanmış** таяктан коркпойт, бышып бүтүптүр. 2. тажоо, тануу. **eti** ~ этти тануу.

kanırmak омкоруу, томкоруу, жулуп алуу. **ağacın dalını** ~ бактын бутагын омкоруу. **çivi** ~ мыкты жулуп чыгаруу.

kanış 1. пикир, ой, көз караш. 2. алданыш, азгырылыш.

kanıt, -tı далил, аргумент.

kanıtlamak далилдөө.

kanıtlı далилдүү.

kanıtsamak далил катары көрүү.

kani, -i ишениш, ынаныш. ~ **olmak** ишенүү, канааттануу.

kaniş каниш (*узун тармал жүндүү, таза кандуу ит*).

kankan аялдардын кыймылдуу бийи.

kanlamak 1. кан төгүү, канга булоо. 2. кан жугуу. 3. кан толуу **gözü kanlandı** көзүнө кан толду. 4. кан жүгүрүү, чымыр тартуу.

kanlı 1. кандуу. ~ **mendil** кандуу жүз аарчы. 2. кан төгүлгөн, кандуу. ~ **savaş** кан төгүлгөн согуш. 3. чала бышкан (*эт*). 4. канкор, кан ичер. 5. кан толгон/баскан. ~ **göz** кан толгон көз. 6. каны толук, толук кандуу. ~ **adam** каны жетик киши. ~ **canlı** ден-соолугу мыкты. ~ **basur** дизентерия, ич өткөк. ~ **bıçaklı olmak** касташуу, бычакташуу. ~ **katil** канкор, киши өлтүргүч. ~ **yaşlar dökmek** көзүнөн кан

азгызуу, күйүп-бышып ыйлоо.

kanmak 1. ишенүү, ынануу, көзү жетүү. 2. канааттануу, ыраазы болуу, алымсынуу. 3. кануу (*мис. суусу*). 4. алдануу, азгырылуу. **kana kana** кана-кана, кангыча.

kano каноэ (*эни тар узун жеңил кайык*).

kanser мед. рак. **kan ~i** кан рагы, аккан. ~ **olmak** рак болуш, рапка чалдыгыш.

kanserli 1. рапка айланган, рак ташыган (*орган*). 2. рапка чалдыккан (*оорулуу*).

kanseroloji рак изилдөө.

kansız 1. кансыз. ~ **ameliyat** кансыз операция. ~ **devrim** кансыз төңкөрүш. 2. каны аз. 3. солгун, алсыз, дармансыз, бош. ~ **cansız** кансыз-жансыз, алсыз-күчсүз.

kansızlık, -ğı 1. кансыздык, анемия. 2. чабалдык, жүүнү боштук, өтүмсүздүк. 3. тексиздик.

kant шекер, лимон менен ичилген ысык суу.

kantar 1. кол тараза. 2. кантар (*оордук өлчөмү = 56, 452 кг*). ~ **ağası** тар. тараза башы. ~ **kolu** таразанын сабы. ~ **topu** таразанын ташы. ~ **a çekmek/vurmak** 1) таразага тартуу. 2) (*бирөөнү*) сыноо. 3) *өтм.* таразага салуу, ойлонуу.

kantarcı 1. таразачы (*тараза тарткан киши*). 2. тараза жасаган же саткан киши.

kantariye тараза салыгы.

kantarlamak 1. таразага тартыш. 2. *өтм.* таразага салыш, жакшылап ойлонош. 3. (*бирөөнү*) сынаш, тамырын тартып көрүш.

kantarlı argo : ~ **küfür**, ~**yı savurmak** ашатып сөгүш.

kantarma кантарма, ооздук (*аттын жүгөнүндө*).

kantarmak ооздукту тарта байлоо, кантаруу.

kantaron *бот.* кекире (*Gentiana lutca*).

kantaşı, -nı *мин.* кан ташы, гелиотроп.

kantat, -tı *муз.* кантата.

kantin **1.** ашкана, буфет (*мектеп, казарма, ишкана ж. б. жерлерде*). **2.** *арго* жалган, калп. ~ **atmak** жалган айтуу.

kantinci буфетчи.

kanto кабареде ырдалган ыр.

kantocu кабаре ырчысы.

kanton кантон (*аймак бирдиги*).

kanun I 1. *ар түрдүү мааниде* мыйзам.

2. кодекс. **ceza ~u** кылмыш кодекс.

medeni ~ граждандык кодекс.

~a aykırı мыйзамга каршы. **~la çatışmak** мыйзамга терс келмек.

~a dayanmak мыйзамга таянуу. **~ dışı**

мыйзам тышы. **~ gücü/kuvveti**

мыйзам күчү. **~ hükmünde** мый-

замга тете. **~ maddesi** мыйзам бе-

ренеси. **~ nazarında** мыйзам боюн-

ча. **~a sığınmak** мыйзамга баш кал-

калоо. **~ tasarısı** мыйзам долбоору.

~a uygun мыйзамга ылайык. **~ yolu**

ile мыйзам жолу менен.

kanun II *муз.* канун (*музыкалык*

аспан). **~ çalmak** канун чалыш.

kanunen мыйзам боюнча.

kanunî мыйзамга ылайык, мыйзамдуу,

мыйзам ченемдүү. **~ yollarını ara-**

mak мыйзам жолун издөө.

kanunî II канун чалган музыкант.

kanuniyet, -ti мыйзамдуулук, мыйзам

күчүндө болуу. **~ kesbetmek**

мыйзам күчүнө кириш.

kanunlaşmak мыйзамдашуу, мыйзамга

айлануу.

kanunname мыйзамдар жыйнагы, ко-

декс.

kanunsuz **1.** мыйзамсыз. **2.** мыйзамга

айкыры/терс.

kanunsuzluk, -ğu мыйзамсыздык, мый-

замга айкары аракеттер/жорук-

тар.

kanyak, -ğı коньяк.

kanyon *геогр.* каньон, кабак.

kaolin *мин.* каолин, фарфор топосу.

kaos хаос.

kap, -bı I 1. идиш, тара. **2.** идиш-аяк. ~

kaçak идиш-аяк. **3.** кап, футляр,

куту, себет, сандык ж.б. сактоочу/

ташуучу боюмдар. **4.** мукаба, кап-

как (*китептин, журналдын*

ж. б.). **5.** кап. **yorgan ~ı** үстүнкү

шейшеп. **yastık ~ı** жаздык кап.

6. табак. ~ı dar чыдамсыз, күйкө-

лөк (*киши*). **~a koymak, bir ~a**

kotarmak бир чечимге келиш. **~ına**

sıgmamak 1) ичи-койнуна батпоо

(*кубанычы*). **2)** жарылып кете

жаздоо (*ачуудан*). **3)** тынчсызда-

нуу, чый-пыйы чыгуу.

kap, -bı II аялдардын бешманты.

Karadokya Кападокия (*Ички Аанада-*

лудагы тарыхый аймак).

kapak, -ğı I. *ар кандай мааниде* капкак.

arabanın ~ı машиненин капоту.

kol ~ları жең, манжет. **şişe ~ı** ши-

шенин капкагы. **tencere ~ı** мискей-

дин капкагы. **2.** (*шкаф, гардероб*

ж. б.) эшиги. **3.** мукаба, тыш

(*китептин, дептердин ж. б.*).

4. анат. капкак, клапан. **5.** тыгын,

пробка. **~ı atmak** баш калкалоо,

башын ала качуу. **~ kâğıdına pişti**

vermek *арго* мээсинен айнуу. **~ taşı**

мүрзө/белги ташы.

kapakçık, -ğı I. капкакча. **2.** *анат.*

капкакча, клапан (*жүрөктүн*).

kapaklanmak 1. үстөмөндөп жыгылуу.

2. дең. кеменин ала салышы.

kapaklı 1. капкактуу, тыгындуу, оозу

бүтөлгөн/жабылган. **2.** эшиктүү

(*шкаф, шифоньер ж. б.*). **3. өтм.**

жашыруун, тымызын. **gizli ~**

жашыруун-жабык (*иш, сыр*).

kapaksız 1. капаксыз. **2.** эшиксиз

(*шкаф, шифоньер ж. б.*). **3. өтм.**

тарбиясыз, адепсиз.

karalı 1. жабылган, бүтөлгөн. **2.** жабык

(*дүкөн, ишкана ж. б.*). **3.** жоолук

салынган (*аял*). **4.** туюк, чыгышы

жок (*жол, жер*). 5. туюк, ачыгы жок (*көйнөк, кийим*). 6. үстү жабык, чатырлуу. ~ **garaj** үстү жабык гараж. 7. *лингв.* туюк, жабык. ~ **hece** жабык муун. 8. каймана, туюк (*сөз*). 9. жабык. ~ **oturum** жабык чогулуш. 10. түнт, өзү менен өзү болгон (*киши*). 11. бүркөк (*күн*). ~ **devre электр.** туюк чынжыр. ~ **celse** жабык сот. ~ **çarşı** жабык базар. ~ **geçmek** унчукпай кутулуу. ~ **gişe oynamak** (*театр, кино*) билеттер толук сатылып кетүү. ~ **hava** бүркөк күн. ~ **kalp amelyatı** жүрөктү токтотпой жасалган операция. ~ **kutu 1)** сырдуу, кырс, түнт (*киши*). 2) жашыруун, билинбеген (*нерсе*). ~ **sözler** туюк айтылган сөздөр. ~ **rejim** тыш менен байланышы жок мамлекеттик түзүлүш.

карама 1. жапма, капатма, бүтөмө. 2. капама (*козу этинен жасалган түрк тамагы*). 3. *эск.* кийит, сарпай.

карамak 1. капатуу, жабуу, бүтөө. **dolabı** ~ шкафты жабуу. **gözlerini** ~ көздөрүн жумуу. **kitabı** ~ китепти жабуу. 2. каптоо, көргөзбөй салуу, тосуу. **bu yarı manzarayı kapadı** бул курулуш көрүнүштү тосуп салды. 3. тоскоол/бөгөт болуу. **kar yolu kapadı** кар жолду бүтөп салды. 4. толтуруу. **çukuru** ~ чуңкурду толтуруу. 5. өчүрүү, токтотуу (*сууну, электрди ж. б.*). 6. бүтүрүү, токтотуу. **bu konuyu karayalım** бул сөздү бүтүрөлү. 7. жаап салуу, токтотуу (*ишкананы, газетаны ж. б.*). 8. камоо, кармап туруу. **tımarhaneye kapamak** жиндиканага камоо. **hapishaneye** ~ түрмөгө камоо. 9. жабуу, туура келүү, төлөө. **borçları** ~ карыздарды төлөө.

каран 1. капкан. 2. *өтм.* капкан, тузак.

~ **a düşmek / tutulmak / yakalanmak** капканга түшүү. ~ **a düşürmek** капканга/тузакка түшүрүү. ~ **a kısılmak** капканга кыстырылуу. ~ **kurmak** тузак куруу.

karanıк 1. жабык, жабылуу. 2. бүркөк (*күн*). 3. түнт, ичимен тап (*киши*). 4. көңүлсүз, тажатма (*жер*). ~ **iştah** тамакка табитсиздик.

karanış жабылыш. ~ **saati** жабылыш сааты. ~ **ta söyleyen sözünde** жабылышта сүйлөгөн сөзүндө.

kapanmak 1. жабылуу, бүтөлүү, бүтүү. **delik** ~ тешик бүтөлүү. **dolap** ~ шкаф жабылуу. 2. тыш менен байланышты үзүү, бекинүү. **mağaraya kapandı** үңкүргө бекинди. **odaya** ~ бөлмөгө бекинүү. 3. иши токтоо, жабылуу. **gazete kapandı** газета жабылды. 4. бүтүү, токтоо. **söz burada kapandı** сөз бул жерде бүттү. 5. басып калуу/жатып алуу. **üzerine kapandı** үстүнө басып жыгылды. 6. каникулга тароо. **okullar kapandı** мектептер тарады. 7. (*жара*) карттануу, айыгуу. 8. (*көз*) көрбөй калуу. 9. (*күн*) бүркөлүү. **ayaklarına** ~ бутуна жыгылуу, кечирим суроо. **içine** ~ түнт тартуу, өзү менен өзү болуу.

kaparo күрөө. ~ **vermek** күрөө берүү.

kaparoz argo арам акча/мал-мүлк.

kaparozcu арам тамак.

kapasite 1. жөндөм, шык, мүмкүнчүлүк. **çalışma ~si** иштөө жөндөмү. 2. көлөм, сыйымдуулук.

kapatılmak 1. жабылуу, бүтөлүү. 2. токтотулуу. 3. камалуу.

kapatma 1. жапма, бүтөмө. 2. *өтм.* бир эркек менен никесиз жашаган аял. 3. арам мүлк. 4. *спорт* оюнчуга бөгөт болуу.

kapatmak 1. жабуу. 2. камоо. 3. чыгашаны жабуу. **masraflarını** ~ чыгымдарын жабуу. 4. эсеби так чыгуу, эсептешүү. 5. токтотуу, бүт-

көрүү. **meseleyi** ~ маселени бүткөрүү. **6.** арам жолдон пайда табуу. **7.** аял менен никесиз жашоо. **8.** (*телефонду*) жаап салуу.

карчик, -ği 1. капчык. **2. бот.** чанак.

кары, -уу 1. эшик, каалга, дарбаза, капка.

2. иштеген жер. ~ **arkadaşı** кесиптеш. **sık sık ~ değiştirmek** тез-тез кызмат которуу. **3.** киреше жери, жардам алчу жер. **bir ~ım vardı o da kapandı** бир киреше келген жерим бар эле, ал да жабылды. **4.** мамлекеттик мекеме. **hükümet ~sı** өкмөт мекемеси. **5. өтм.** мурдун учу, эшиктин алды, жакын. **kış ~da** кыш кирип келди. **6.** эшик (*тавла ойнуңда*). ~ **sı açık** меймандос. ~ **açmak 1)** эшик салуу. **2)** сөз кылуу. ~ **уу açmak 1)** (*бир нерсенин*) баштоо. **2)** чыйыр салуу, өрнөк болуу (*бир иште*). ~ **ağası** эшик ага (*падышанын, вазирдин сарай ичиндеги иштерин аткарган кызматчы*). ~ **ağzı** эшиктин оозу. ~ **almak/yapmak** (*тавла ойнуңда*) бир уяда эң аз эки пул топтоо. ~ **altı** күзөтчү. ~ **sını aşındırmak** эшигин жыртуу. ~ **baca açık** каалга-терезеси ачык (*жакшы корунбаган жер*). ~ **sı bacası yok** кыйраган, бүлүнгөн. ~ **уу büyük açmak** чыгымдуу ишке киришүү; көп чыгаша болуу. ~ **sında büyümek** эшигинде/колунда чоңоюу. ~ **sını çalmak 1)** эшигин кагыш. **2)** жардам сураш. ~ **dan çevirmek** эшиктен кайруу, кабыл албоо. ~ **ya dayanmak 1)** жакындап келүү, келип калуу. **kış ~ya dayandı** кыш кирип келди. **2)** (*бирөөнү бир иш үчүн*) зордоо, кыстоо. ~ **dışarı etmek** эшиктен чыгарып салуу, кууп ийүү. ~ **duvar** үн жок, шек-шоорат жок (*чалынган эшикке эч ким жооп бербегенде*). ~ **gibi** тоодой-таштай

(*киши*). ~ **halkı 1)** *тар.* пашанын согуш гвардиясы. **2)** бай үй-бүлөнүн малайлары. ~ **nın ipini çekmek** үймө-үй кыдырыш. ~ **kadar** тоодой, бакыйган (*киши*). ~ **kapamaca 1)** жапырт/баары бир жакка кетүү. **2)** бүтүндөй, толугу менен. ~ ~ **dolaşmak** үймө-үй/түтүнмө түтүн кыдыруу. ~ **sına kilit vurmak 1)** эшигин бекитип/жаап салуу. **2)** иши оң кетпөө/жүрбөө, банкрот болуу. ~ **kolu** эшиктин туткасы. ~ **komşu** эшиктеш коңшу. ~ **dan kovsan/kovulsa bacadan düşer/girer** жүзү жок, арсыз (*сөзм. с. эшиктен куусаң, түндүктөн түшөт*). ~ **mandalı 1)** эшиктин тээги. **2)** колунан иш келбеген адам. ~ **numarası** эшик номери. ~ **oğlanı тар.** чабарман, кол бала. ~ **sı olmak ...** акча туруу (*баланча акча талап кылмат*). **bu on bin liranın kapısıdır** бул эшик он миң лира турат. ~ **tokmağı** эшиктин токмогу (*эшикти кагыш үчүн колдонулган металл алкак*). ~ **уу vurmak** эшикти кагуу/тыкылдатуу. ~ **yapmak 1)** кириш жасоо, сөздү узактан баштоо. **2)** (*тавла ойнуңда эки ташты бир уяга салуу*). **3)** айылчылоо. ~ **lar yüzüne kapanmak** тилеги таш кабуу. **ikisi de aynı ~ya çıkar** ак ит, кара ит баары бир ит. **yanlış ~ya çalmak** көздөгөн кишисине туш келбей калыш.

карыс 1. подъезддин жана бакчанын майда-чүйдө иштерин аткарган кызматчы, швейцар. **2. тар.** (*Османлы Сарайында*) эшик ачар.

карысчылык, -ği капычынын, иши жана милдети.

карыланмак бир ишке орношуу/кирүү.

карылган 1. жашык, мууну бош. **2.** оома, айдама, ишенчээк, көңүлчөөк, элпек.

kapılğanlık, -ğı 1. жашыктык, мууну боштук. 2. оомалык, ишенчээктик, көңүлчөөктүк.

kapılı 1. эшиктүү, дарбазалуу, капкалуу. **çok** ~ **oda** эшиги көп бөлмө. 2. *өтм.* иштеген иши бар. ~ **bacalı olmak** тескери карашуу, аралары бузук болуу.

kapılmak 1. кабылуу, учуроо. **korkuya** ~ коркуп кетүү. **akıntıya** ~ агып кетүү. 2. ашык болуу, сүйүп калуу. 3. азгырылуу, алдануу. **ben onun sözlerine kapıldım** мен анын сөздөрүнө ишендим. **hayale** ~ кыялга батуу. **paniğe** ~ дүрбөлөңгө түшүү. **ümitsizliğe** ~ үмүтүн жоготуу.

kapısız 1. эшиксиз, дарбазасыз. 2. иши жок, бекер. ~ **kalmak** ишсиз калыш.

karış алыш, кармаш, жулуп алыш, тартып алыш. ~ ~ колго тийбей. ~ ~ **gitmek** колго тийбей калыш, дароо сатылып кетиш. ~ ~ **karışmak** жулмалашмак, кызыл чеке болмок, жулкулдашмак. ~ ~ **yemek** үзүнүп-жулкунуп жеш.

karışılmak талануу, колго тийбөө, таңсык болуу.

karışmak 1. (*бир нерсени*) талап кетүү, үстүнө үймөлөктөө, жапатырмак киришүү. **karışa karışa** жерге/колго тийгизбей. 2. жулкулдашуу, жулмалашуу, кызыл чеке болушуу. 3. (*күрөштө, ар кандай беттешиүүдө*) качырышуу, таймашуу.

kapik (<*орус. копейка*) тыйын.

kapital, -li капитал, байлык.

kapitalist, -ti 1. капиталист. **büyük** ~ ири капиталист. 2. капиталисттик. ~ **ülkeler** капиталисттик өлкөлөр. ~ **sistem** капиталисттик система.

kapitalizm капитализм.

kapitone 1. шырылган (*жууркан, кийим ж. б.*). 2. жумшак, көптүрүл-

гөн, калыңдатылган (*мебель, эшик ж. б.*).

kapitülasyon капитуляция.

kapkacak, -ğı идиш-аяк, казан-аяк.

kapkaç алып/жулуп качуу (*уурулуктун бир түрү*).

kapkaççı 1. алып/жулуп качкан ууру, зордукчу. 2. *өтм.* плагиат, халтурщик, адеми ууру.

kapkaççılık, -ğı 1. алып/жулуп качма, зордукчулук. 2. *өтм.* халтура, адеми уурулук, плагиат.

kapkara капкара, ындыкара.

kapkaranlık, -ğı капкараңгы, көөдөй караңгы.

kaplam *лог.* мазмун, түшүнүк.

kaplama 1. каптама, каптоо. 2. кап, чехол. **mobilyanın ~sı** мебелдин каптамасы. ~ **çarşaf** каптама шейшеп. 3. калоо/калалоо үчүн колдонулган материал. **duvar ~sı** дубалга каланган (*кагаз, тактай ж. б.*). 4. жалатылган. **gümüş** ~ күмүш жалатылган. **altın** ~ алтын жалатылган. 5. жасалма. ~ **diş** жасалма тиш.

kaplamacı каптама иштерин жасаган уста. **kalay** ~ калай каптамачы/уста.

kaplamak 1. каптоо, жабуу. **duman** ~ туман/түтүн каптоо. **sessizlik** ~ жымжырттык басуу. 2. курчоо. **evi üç tarafından orman kaplıyor** үйдү үч тарабынан токой курчап турат. 3. каптоо, кабуу. **yorgan** ~ жууркан каптоо. **çarşaf** ~ шейшеп каптоо. 4. бүркөө, чүмкөө. **karla kaplanmış dağlar** кар менен чүмкөлгөн/капталган тоолор. 5. каптоо, жалатуу. **gümüşle** ~ күмүш жалатуу. 6. жайылуу, тароо. **ünü cihani kapladı** аты/атагы ааламга тарады. 7. (*сезим, туюмдар үчүн*) бийлеп алуу, толуу. **içini sevinç kapladı** ичине кубаныч толду.

kaplamalı капталган, капталуу.

kaplamalık, -ğı каптоого жараган/ыла-йык (*материал*).

kaplan зоол. жолборс (*Felis tigris*).

kaplanboğan бот. аконит (*Aconitum napellus*).

kaplanböcek, -ği зоол. мите курттар менен азыктанган пайдалуу бир курт түрү (*Cicindela campestris*).

kaplı 1. капталган. **deri** ~ тери капталган. **2.** мукабасы/тышы бар. **3.** чүмкөлгөн, бүркөлгөн, чулганган. **gökyüzü bulutlarla** ~ асманды булут чулгап турат, күн бүркөк.

kaplıca I ысык/минералдык булак, арашан. ~ **tedavisi** арашан суу менен дарылоо.

kaplıca II майда дандуу буудай түрү (*Triticum monococtum*).

kaplık, -ğı 1. идиш-аяк коюлган жер. **2.** каптама материал. ~ **kağıt** каптама кагазы. **3.** бир идишке баткыдай/толтургудай. **iki** ~ **çorba** эки табак сорпо.

kaplumbağa зоол. ташбака (*Testudo*). ~ **gibi** ташбакадай, кыбыр, жай. ~ **yürüyüşü** ташбака жүрүш.

kapmak, -ar 1. жулуп/талап/тартып алыш. **kitabı elinden** ~ китепти колунан жулуп алыш. **2.** ээлеп алыш. **erken gelenler ön sıraları kapmışlar** эрте келгендер алдыңкы катарларды ээлеп алышыптыр. **3.** үйрөнүп алыш, ыгын алыш, түшүнө коюш. **bir usulü** ~ ыгын ала коюу. **4.** жугузуп алыш. **hastalık** ~ оору жугузуш. **mikrop** ~ микроп жугузуш. **5.** ала/жула качыш. **kurt kuzuyu kaptı** карышкыр козуну ала качты. **6.** алып кетүү, чайнап салуу (*техника үчүн*). **makine parmağını kapmış** машине бармагын чайнап салыптыр. **kararı kapana** таланып жок болуу, бекер кетүү. **kararın elinde kalmak 1)** жетишкен жетишип, жетпеген куру калмак. **2.** (*бир нерсе*) өтм. таңсык,

жетпес болуш. **kapıp koyuvermek** аларын алып, анан таштап коюш.

kaporta 1. авто. алдыңкы капкак, капот, корпус (*машинанын*). **2.** (*кемеде*) люк.

kaportacı машинанын корпус бузуктарынын оңдогон уста.

kapriçyo муз. капричио.

kapris каприз, кара жин, кыял. ~ **i tutmak** капризи/кара жини кармамай калуу. ~ **yapmak** чырдоо, кыялын карматуу.

kaprisli кыялы чатак, кырс, кергиштеген, жылкы кыял/мүнөз, каприздүү.

kaprissiz жоош, момун, түшүнүктүү, чатагы/кыялы жок.

kapsam 1. алкак, ич, чөйрө, кучак. **sal. şümûl. 2.** лог. түшүнүктүн камтуу аянты, түшүнүктү түзгөн нерселердин чогуңдусу. ~ **ına alma/alınma** кучагына алма/алынма. ~ **i içinde** алкагында, ичинде.

kapsama кучагына алма, камтуу. ~ **alanı dışında** кучагы/алкагы тышында.

kapsamak өз ичине/кучагына/ алкагына алыш.

kapsamlama ad. синеқдоха.

kapsamlı 1. кучагына/ичине алган. **2.** ар тараптуу, кеңири, ийне-жибине чейин, масштабдуу. ~ **çalışmalar yürütülüyor** ар тараптуу иштер жүргүзүлүп жатат.

kapsık туткун, камалган киши. ~ **su** артезиан кудугу.

kapsız 1. идишсиз, тарасыз. **2.** атайын идиштерге куюлбаган, киллолоп/литрлеп сатылган.

kapsol, -lû 1. аск. капсула, пистон. **2.** шишенин капкагы. **3.** хим., физ. капсула (*идиш*). **4.** бот. (*айрым өсүмдүктөрдө*) чанак. **5.** фарм. дары капсуласы.

kapsül к. kapsol.

kaptan 1. капитан (*кемеде, учакта*). **2.** спорт. капитан. ~ **paşa, ~ı derya**

мар. Деңиз Министри. ~ **köprüsü/köşkü** капитандын башкаруу бөлмөсү (*кемеде*). ~ **pilot 1)** учак командири. **2)** шаарлар аралык автобустун шофёру.

kapitanlık, -ğı капитандык кызмат/милдет.

kapıkaçtı 1. минибус. **2.** бир түр карта оюну. **3.** чөнтөкчүлүк, майда уурулук.

kaptırmak 1. алдыруу, жулдурдуу, куру жалак калуу. **2.** (*бир жерин*) алдыруу, чайнатып/үздүрүп/каптырып алуу. **3.** мүмкүнчүлүк берүү, алдыруу, таасирине кабылуу. **kendini** ~ өзүн унутуп коюу, берилүү. **içkiye** ~ ичкиликке алдыруу.

kapuska (< *орус.* капуста) *капустасы демделип бышырылган эттүү тамак.*

kaput I, -tu 1. *аск.* шинель. **2.** *авто.* капот. **3.** презерватив. ~ **bezi** бышык токулган пахта кездеме.

kaput II, -tu 1. жеңиш (*карта оюнунда*), капут. ~ **etmek** утуш, жеңилүүгө учуратыш. ~ **gitmek/olmak 1)** (*карта оюнунда*) жеңилиш. **2)** *арго* эч бир экзаменден өтө албоо.

kaputluk, -ğu: ~ **kumaş** шинелге жараткан кездеме.

kapüşon капюшон.

kar кар. ~ **dan adam** кар киши. ~ **alaca oldu** ала кар. ~ **ayakkabısı** кийиз өтүк, чокой. ~ **basmak** кар басуу. ~ **çığı** кар көчкү. ~ **düşmek** кар түшүү. ~ **fırtınası** борошо, бороон. ~ **da gezip izini belli etmemek** изин жашыруу (*бир ишти*) жашыруун жасоо. ~ **gibi** кардай (*антак/таза*). ~ **helvası 1)** кар аралаштырылган пекмез (*к.*). **2)** жасагандардын өзүнө да жакпаган бир иш. ~ **kuşu** зоол. кар кушу (*Plectrophenax nivalis*). ~ **körü** кардан көз камашуу. ~ **kuyusu** кар шыкалган ку-

дук. ~ **a saplanmak** карга тыгылуу. ~ **topu 1)** кар тобу. **2)** *өтм.* аппак тоголок жүздүү. ~ **yağmak** кар жааш.

kâr 1. пайда, киреше. **2.** *ком.* өздүк нарк менен баа арасындагы айырма. ~ **birakmak** киреше түшүрүү, пайда алып келүү. ~ **çikarmak** пайда чыгарыш. ~ **gayesi gütmeksizin** пайда көздөбөстөн. ~ **haddi** пайданын чеги. ~ **koymak** нарктын үстүнө пайдасын коюу. ~ **ı olmamak** пайда түшпөө. **3.** иш, жумуш, күч. **bu benim ~ım değil** бул мага жараган иш эмес. **akıl ~ı olmayan** акылга сыйбаган. ~ **etmek 1)** пайда табуу. **2)** пайдасы тийүү. ~ **ını tamam etmek** *өтм.* өлтүрүү, көзүн тазалоо.

kara I кургактык, жер, континент, материк. ~ **da** кургактыкта. ~ **dan** кургактыктан. ~ **ya ayak basmak/~ya çıkmak** кемеден топуракка аяк басуу. ~ **ya çekmek** жээкке чыгарыш (*кемени, кайыкты*). ~ **içi** континент ичи. ~ **iklimi** континенталдык климат. ~ **da kaplan, denizde aslan** жүрөктүү, айбаттуу (*киши*). ~ **kaplumbağası** кургак ташбака. **K~ Kuvvetleri** Кургактык Күчтөрү. ~ **ya oturmak** кургакка отуруп калуу (*кеме*). ~ **da ölüm yok** мындан ары кыйналыш жок. ~ **suları** өлкөгө тийиштүү деңиз жээги тилкеси. ~ **vapuru** *ооз.* поезд. ~ **ya vurmak** жээкке шилеп/чыгарып салуу (*мис. балыктарды*). ~ **yolu** кара (*машина*) жол. ~ **yolculuğu** машине менен саякаттоо. ~ **yürüyüşü** *аск.* кургактык жүрүшү.

kara II 1. кара (*түс*). ~ **barut** кара дары. ~ **toprak** кара топурак. **2.** кара тору жүздүү. ~ **kız** кара кыз. **3.** *өтм.* кайгылуу, кара, ачуу. ~ **günler** кара күндөр. ~ **haber** ачуу/кара кабар. **4.** кара ырк/раса.

5. фото. негатив. 6. айрым зоологиялык, ботаникалык терминдердин тутумунда: ~ **ağaçkakan** зоол. кара тоңкулдак (*Dryocopus martius*). ~ **akbaba** кара жору (*Cathartes papa*). ~ **alınlı örümcek kuşu** зоол. кара кашка жөргөмүш кушу (*Lanius minor*). ~ **ardıç** бот. кара арча (*Juniperus sabina*). ~ **dut** бот. кара тыт (*Morus niger*). ~ **karga** зоол. кара карга (*Corvus corax*). ~ **kavak** кара терек (*Populus nigra*). ~ **kurbağa** зоол. кара бака (*Bufo bufo*). ~ **leylek** кара илегилек (*Ciconia nigra*). ~ **pelin** бот. кара шыбак (*Artemisia*). ~ **sağan** зоол. кара карлыгач (*Apus apus*). ~ **sevda 1)** үмүтсүз ашыктык, ашыктык жиндиси. 2) психол. чөгүш, меланхолия. ~ **sevdaya düşmek/kapılmak/tutulmak/uğramak 1)** айлаласыз/үмүтсүз сүйүүгө чалдыгуу. 2) көңүлү чөгүү, рухий басынтыга кирүү. ~ **sevdalı 1)** үмүтсүз ашык болгон, ашыктык жиндиси. 2) меланхолик, асанкайгы. ~ **sığircık** зоол. кара чыйырчык (*Sturnus unicolor*). ~ **söğüt** бот. кара тал (*Salix nigra*). ~ **ağızlı** кара ооз. ~ **atmak** каралоо, жалаа жабуу. ~ **lar bağlamak/~lara bürünmek / giymek** кара кийүү, аза күтүү. ~ **bayram** кара күн, аза күнү. ~ **borsa** кара базар/чаршы. ~ **borsacı** алыпсатар, сүткор. ~ **bulut 1)** кара булут. 2) балакет, жамандык. ~ **cahil** түркөй, караңгы. ~ **cehennem** түнөргөн, сүрдүү (*киши*). ~ **cümle** ооз. төрт амал. ~ **cümlesi eksik/zayıf** арифметикасы начар. ~ **çalı argo** чагымчы, жүүт, бузуку. ~ **çalmak** жалаа жабуу, жамандоо. ~ **ya çalmak** каралжын тартуу. ~ **damar** көк кан тамыр. ~ **elmaz 1)** кара алмаз (*аска тешич курал*). 2) өтм. кара алтын (*таш көмүр*). ~ **erik fırtınası**

деңиз бороону. ~ **et** кара кесек эт. ~ **giymek** кара кийүү. ~ **gün** кара/каран күн. ~ **gün dostu** кара күндө жаныңда болгон дос. ~ **humma** мед. ич келте. ~ **kaplı kitap 1)** *какиык* кара китеп (*ар кандай маалыматтар жазылган китеп*). 2) мыйзам. ~ **düşünmek** башы катуу/чирүү. ~ **kaş** кара каш. (*aralarından*) ~ **kedi geçmek** (*эки жакын кишинин*) арасы бузулуу. ~ **kış** кыштын эң ызгаардуу кези, чилде. ~ **kuru** тыржыйган кара (*киши*). ~ **kutu** авиа кара куту. ~ **kuvvet** дин кара/реакциячыл күчтөр. ~ **liste** кара тизме. ~ **listeye alınmak** кара тизмеге түшүп калуу. ~ **maça** каткан кара катын. ~ **mizah** мыскыл. ~ **saban** соко (*эң одоно түрү*). ~ **sakız** кара сагыз. ~ **sakız gibi yapışmak** чапкенедей жабышуу. ~ **sarı** каралжын сары. ~ **sevda 1)** үмүтсүз ашыктык. 2) меланхолия. ~ **sığır** топоз. ~ **suları** ук. бир мамлекеттин чек арасы ичиндеги деңиздердин эгемендигине кирген суу тилкелери/территориал суулар. ~ **talih** кара жолтой. ~ **sürmek** каралоо, жалаа жабуу. ~ **tahta** кара такта. ~ **yağız 1)** карагер, каратору. 2) чымыр, бышык, саламаттыгы мыкты. ~ **yazı** кара таалай, арылбаган шор, таалайы/тагдыры тайкылык. ~ **yazılı** таалайы тайкы, шору арылбаган, шоркелдей. ~ **yel 1)** түндүк-батыштан соккон шамал. 2) түндүк-батыш. ~ **yer** кара жер, мүрзө. ~ **yere girsin!** *каргыш* кара жерге кирсин! ~ **yolu** кара жол. ~ **yosunları** бот. мохтор. ~ **yüz/yüzlü** жүзүкара, бети жок.

karaağaç, -cı бот. кара жыгач (*Ulmus*). **karabasan 1.** албарсты. 2. өтм. өгө оор, кыйналыштуу учур.

karabaş 1. кечил. **2.** өтм. бойдок, үйлөнгүсү келбеген эркек. **3.** ооз. короочу ит. **4.** ооз. кара буудай. **5.** карабаш (*жыттуу өсүмдүк*) (*Lavendula staechas*). **6.** үндүктөрдүн илдеги.

karabet, -ti жакындык, туугандык.

karabiber 1. бот. кара мурч (*Piper nigrum*). **2.** жакшынакай кара тору (*кыз/аял*).

karabina карабин.

karaburçak, -ğı бот. кара бурчак (*Ervum ervilla*).

karaca I каралжын. ~ **darısı** бот. кара таруу (*Panicum milliaceum*).

karaca II зоол. тоо эчки (*Capreolus*).

karaca III анат. ийин. ~ **kemiği** ийин сөөгү.

karacı I аск. Кургактык Күчтөрү аскери/офицери.

karacı II жалаакор, каралаган.

karaciğer анат. боор. ~ **iltihabı** боордун сезгенүүсү.

karacalı 1. бот. караган (*Prunus spinosa*). **2.** өтм. бузуку. ~ **sı elinde** ушакчы, чагымчы.

Karadağ 1. Карадаг (*тоо*). **2.** Черногория (*мамлекет*).

Karadağlı черногориялык.

Karadeniz Кара деңиз. ~ **Boğazı** Босфор кысыгы. ~ **de gemilerin mi battı?** неге маанайың пас? (*сөзм. с. Кара деңизге кемелерин чөктүбү?*).

Karadenizli карадеңиздик.

karafa, karafaki раки куюлчу графин.

karafatma зоол. зыянкечтер менен азыктанган чоң кара курт (*Cara-bus*).

Karagöz I 1. түрк элдик куурчак театры. **2.** бул оюндун башкы каарманы.

karagöz II зоол. каракөз (*балык түрү*) (*Sargus sargus*).

karagözcü 1. карагөз ойноткон артист. **2.** карагөз фигураларын жасап саткан киши.

karagözlük, -ğü куудулдук, тамаша-көйлүк.

karagül каракүл (*көрпө*).

karagi көсөө (*от ичкериштирген*).

Karahanlı Каракандыктар (*орто кылымда Орто Азияда курулган Түрк мамлекети*).

karahindiba бот. каакым (*Taraxacum officinale*).

Karaim караим, карай.

Karaimce караим тили, карайча.

karakabarcık, -ğı мед. күйдүргү (*малдын жугуштуу оорусу*).

karakaşan кара эшек.

karakalem 1. көмүр калем (*сүрөт тартуучу өзгөчө калем*). **2.** бул ыкма менен тартылган сүрөт.

karakarga кузгун, кара карга.

karakeçi зоол. муруттуу балык (*Barbus fluvialilis*).

karakol 1. аймактык полиция бөлүмү, каракол. **2.** кароол, күзөтчү. ~ **binası** кароол имараты. ~ **gezme** күзөткө чыгыш. ~ **hattı** көзөмөл чеги.

karakolluk кылмыш деп эсептелген, полиция кийлигишүүсү талап кылынган (*иш, окуя*). ~ **olmak** полиция бөлүмүнө түшүп калыш/алып барылыш.

karakter 1. мүнөз, табият, касиет. ~ **sağlamlığı** мүнөздүн туруктуулугу. ~ **teşkili** мүнөздүн калыптанышы. **2.** кейипкер (*театрда*). ~ **oyuncusu** күлкүлүү каарман. **3.** каарман (*адабиятта*). **4.** комп., полигр. арип түрү.

karakteristik, -ği 1. мүнөздөмө. **2.** мүнөздүү, тиешелүү. ~ **vasıf** мүнөздүү касиет.

karakterli 1. мүнөзгө ээ, мүнөздүү. **yumşak** ~ мүнөзү жумшак. **2.** мүнөзү туруктуу, өзүн башкара билген.

karaktersiz мүнөзү/жүнүү бош, оома, чалагайым.

karaktersizlik, -**ği** мүнөзү боштук, оомалык, чалагайымдык.

karakul к. **karagül**.

karakulak *таp.* **1.** вазирдин оң колу. **2.** чабарман. **3.** тыңчы.

karakurbağası *зоол.* курбака (*Bufo* *nidae*).

karakuş **I** *зоол.* бүркүттүн бир түрү.

karakuş **II** (*туяктуу жаныбарларда*) аяк шишиги.

karalahana *бот.* жалбырагы коюу жашыл капуста.

karalama **1.** чиймеленген/үстү-үстүнө жазылган жазуу. **2.** кайра/кайра жазылган жазуу. **3.** кол көндүрүү. **4.** каралама, чагым, жалаа. ~ **defteri** каралама дептери.

karalamak **1.** жазып/сызып/чийип салыш, булгаш. **2.** *өтм.* каралоо, жамандоо, жалаа жабуу. **3.** (*бир жазууну*) оңдоо. **4.** (*сүрөттүн*) эскизин тартуу.

karaleylek, -**ği** *зоол.* кара илегилек (*Ciconia nigra*).

karalı **1.** каралары/кара темгили бар. **2.** үстү чийилген/сызылган/ оңдолгон (*жазуу*). ~ **beyazlı** карала.

karalık, -**ğı** **1.** каралык. **2.** кара темгилдер.

karaltı **1.** караан. ~**sı gözden kayboldu** карааны көздөн кайып болду. **2.** кара так.

karamak **1.** кордоо, төмөнсүнтүү. **2.** карартуу, так түшүрүү. **3.** жаман көрүү, жерүү. **4.** каралоо.

karaman *зоол.* куйруктуу кой, караман.

karambol, -**lü** **1.** карамболь (*бильярд оюнунда*). **2.** кагылышуу, сүзүшүү. ~**e getirmek** **1)** тополоңдон пайдаланыш. **2)** чампалап жасай салыш (*бир ишти*). ~ **yarmak** **1)** кагышуу. **2)** (*бильярдда*) таштарды бири-бирине тийиштирүү.

karamela карамель.

karamsar асанкайгы, пессимист.

karamsarlık, -**ğı** асанкайгылык, пессимизм.

karamsı карарган, каралжын.

karanfil **1.** *бот.* гвоздика (*Dianthus caryophyllus*). **2.** каранфил дарагы (*Caryophyllus aromaticus*). **3.** бул дарактын жыттуу түрү (*тамакка кошулат*).

karanlık, -**ğı** **1.** караңгы, кеч. ~ **bastırdı** караңгы кирди. **2.** караңгы, жарыгы жок. ~ **oda** караңгы бөлмө. **3.** *өтм.* кара, балакеттүү, белгисиз. ~ **bir durum** белгисиз бир жагдай. **4.** коркунучтуу, опурталдуу. ~ **işler** опурталдуу иштер. ~**ta** караңгыда. ~ **basmadan** караңгы кире электе. ~ **düşünce** арам ой. ~ **etmek** караңгы кылуу, жарыкты тосуу. ~**a gömülmek** караңгыга көмүлүү/чөгүү. ~**ta göz kırpmak** каймана сүйлөө, кыйытып айтуу. ~**a kalmak** караңгыга чейин калыш. ~**ı yırtmak** караңгыда кайсалоо, жарык издөө.

karantina карантин. ~**ya almak** карантинге алыш. ~**dan geçmek** карантинден өтүш. ~ **kordonu** карантин кордону. ~ **koymak** карантин коюш.

karar **1.** чечим. ~**ından dönmemek** чечиминен кайтпоо. **doğru** ~ туура чечим. **2.** өкүм, жаргы (*укук органдарынын*). **mahkeme** ~**ı** соттун өкүмү. **3.** туруктуулук, өзгөрбөс-түк, ырааттуулук. **makine bir ~ üzere çalışır** машина ырааттуулук менен иштейт. **4.** темп, ылдамдык. **yürüyüş** ~**ı** басыш ылдамдыгы. **5.** тынчтык, бейгамдык. ~**ını bozmamak** тынчтыгын бузбоо, кабатырланбоо. **6.** чек, жетиштүү өлчөм, көп да эмес, аз да эмес. ~**ınca**, ~**ında** керектүү өлчөмдө, ашык-кем эмес. ~**larında** ... жакын, чукул, болжол менен. **yemeğin tuzu ~ında** тамактын тузу жакшы.

~ **almak** чечим кабыл алыш. ~ **altına almak/~a bağlamak** чечим чыгарыш, бир чечимге/бүтүмгө байлаш. ~ **inda bırakmak** чектен чыкпоо. ~ **bulmak** бир бүтүмгө келүү, көнүү. ~ **kılmak** бир чечимге токтоо, бир жолду чечүү. ~ **inda olmak** (*бир иш жасоого*). киришүү, камынуу, ойлоо. ~ **a varmak** чечимге/бүтүмгө келүү. ~ **vermek** чечүү, жолун табуу.

karargâh **1.** жайгашкан жер, турук, парк. **2.** *аск.* ордо, штаб, кошуундун убактылуу өргүткөн жери.

kararış караруу, бүркөлүү.

kararlama **1.** болжоло, көз менен өлчөмө. **2.** болжолдуу, божомолдуу, түкшөмөлдүү.

kararlamadan кайсалабай, издебей, буйдалбай. **karanlıкта kararı** ~ **buldu** караңгыда эшикти буйдалбай (*дароо*) тапты.

kararlamak божомолдоо, болжоо.

kararlaşmak чечимге келинүү, чечилүү, макулдашуу, сүйлөшүлүү.

kararlaştırmak чечим/бүтүм чыгартуу, жыйынтыкка келүү.

kararlı **1.** чечкиндүү, катуу, кескин, кайра кайткыс. ~ **bir şekilde** чечкиндүүлүк менен, кескин түрдө. **2.** тең салмактуу, ырааттуу, бир калыпта/туруктуу. ~ **olmak** чечкиндүү болуш, бел байлаш. ~ **denge** *физ.* туруктуу тең салмак.

kararlılık,-ğı чечкиндүүлүк, кажыбастык, туруктуулук.

kararma **1.** карарыш, бүркөлүш, түнөрүш. **hava karardı** күн бүркөлдү. **gözlerim karardı** көздөрүм караңгылашты. **2.** өчүү, пастоо (*мис. от, өрт*). **3.** күчү түгөнүү, кысылуу. **4.** *өтм.* бушайман болуу, арманда калуу, ичи ачышуу.

kararname **1.** чечим, токтом (*жазуу жүзүндө*), резолюция. **2.** Түркиянын Министрлер Кеңеши же пре-

зиденти тарабынан кол коюлган чечим.

kararsız **1.** өзгөргүч, туруксуз, кубулган, орунтуксуз. **2.** арсар, олкусолку, эки анжы, он кубулган, чечкинсиз, оома. ~ **adam** чечкинсиз/оома киши. ~ **kalmak/olmak** эки анжы/ олку-солку болуу.

kararsızlık,-ğı **1.** туруксуздук, өзгөргүчтүк, орунтуксуздук. **havada ~ var** аба ырайы өзгөрүп турат. **2.** чечкинсиздик, оомалык, эки анжылык, олку-солкулук.

karartı караан, карарган так/темгил.

karartma **1.** (*бир нерсени*) карартма. **2.** *аск.* (*абадан корунууда*) жарыктарды өчүрүп, караңгылыкка чөмүлмө. **3.** кино экрандын карартылмасы.

karartmak **1.** карартуу, күйгүзүү (*мис. денени*). **2.** күңүрт көргөзүү, чүмкөө. **3.** өчүрүү (*жарыкты, отту*). **4.** *өтм.* капа/ыза кылуу, көңүл оорутуу. **içini** ~ жанын кейитүү/кашайтуу.

karasal континентал, материкке тиешелүү. ~ **iklim** континентал климат.

karasinek,-ği зоол. кадимки кара чиркей (*Stomoxys calcitrans*).

karasu мед.глоукома.

karasın кара тору, кара, брюнет.

karatavuk,-ğu зоол. кара тоок (*Turdus merula*).

karate каратэ.

karateci каратеист.

karaturp,-pu бот. кара түрп (*Raphanus sativusvar niger*).

karavan караван, вагонетка.

karavana тамак куюлчу чоң челек (*көбүнчө коомдук жайларда*).

karavaş (*согушта колго түшкөн же сатып алынган*) күң.

karavela **1.** дең. эск. чоң кеме. **2.** кеме деңиз эрежелерине ылайык келбеген жагдай.

karavide зоол. тайыз сууларда жашаган чаян (*Potamobius fluviatilis*).

karayanık, -ği мед. күйдүргү.

karayılan зоол. кара жылан (*Coluber*).

karbit, -di хим. кальций карбиди.

karboksil хим. карбоксил.

karbon хим. көмүр кычкыл газы. **K~devri** Таш көмүр доору. ~ **kâğıdı** копия кагазы, кара/көчүрмө кагаз.

karbonat, -tı хим. 1. көмүр кычкыл тузу, карбонат. 2. аш содасы.

karbondioksit, -ti хим. карбондиоксид.

karbonhidrat, -tı хим. карбонгидрат.

karbonik хим. көмүр тектүү. ~ **asit** көмүр кислотасы.

karbüratör тех. карбюратор.

karçiçeği, -ni бот. мандалак (*Leconium*).

kardaş ооз. к. **kardeş**.

kardan тех., мех. кардан.

kardelen бот. байчечекей (*Galanthus nivalis*).

kardeş 1. бир тууган. **öz kardeş** өз бир тууган. **erkek** ~ ини. **kız** ~ сиңди же карындаш. 2. пикирдеш, санаалаш. **din** ~и диндеш. 3. кайрылуу сөзү. **nasıl anlamazsın, ~im!** кантип түшүнбөйсүн, тууганым! ~ **çocukları** ага-ининин балдары. ~ **devletler** боордош мамлекеттер. ~ **ten ileri** бир туугандан артык. ~ ~ бир тууганча. ~ **katili** бир тууганын өлтүргөн (*киши*). ~ **kavgası** (*бир өлкөнүн*) ички чатагы. ~ **payı** **yarmak** тең бөлүшүү. ~ **şehirler** боордош шаарлар. **beş** ~ беш манжа, алакан.

kardeşce бир тууганча.

kardeşlik, -ği 1. бир туугандык. 2. боордоштук, агайындык, журтташтык. 3. кайрылуу сөзү. 4. өгөй бир тууган.

kardinal, -li кардинал.

kardiyograf кардиограф.

kardiyografi кардиография.

kardiyogram кардиограмма.

kardiyolog кардиолог.

kardiyoloji кардиология.

kare 1. чарчы. 2. *мат.* квадрат. ~ **sini almak/~ye yükseltmek** квадратка көтөрүү. **kilometre** ~ чарчы километр. **metre** ~ чарчы метр.

karekök, -kü *мат.* квадрат тамыр.

kareli 1. чарчы/чакмак сызыктуу. ~ **defter** чакмак сызыктуу дептер. 2. *мат.* квадраттык.

Karelya Карелия

Karelyalı карел.

karga зоол. карга (*Corvus*). ~ **bok yemeden** карга бок чокуй электе, таң азандан. ~ **burun** карга/куш мурун. ~ **gibi** арык, кара (*киши*). ~ **sekmez** ээн, киши барбас (*жер*).

kargacık: ~ **burgacık** 1. ийри-буйру. 2. карганын бутундай ийреңдеген (*жазуу*).

kargaşa 1. каргаша, дүрбөлөң, тополоң, анархия. 2. козголоң, бунт. ~ **çıkarmak** дүрбөлөң/тополоң чыгарыш.

kargaşalık, -ğı к. **kargaşa**.

kargatulumba колдон-буттан алып көтөрүү. ~ **çıkarmak/götürmek** колдон-буттан алып чыгарып жиберүү. ~ **etmek** (*бир канча киши*) колдон-буттан алып көтөрүү.

kargı 1. найза. 2. камыш.

kargılamak найза менен саяу, каргытуу.

kargımak каргыш айтуу, каргоо.

kargış ооз. каргыш. ~ **etmek** каргоо.

kargışlamak каргыш айтуу, каргоо.

kargışlı каргышка калган.

kargo 1. жүк кемеси. 2. жүк ташымачылык. 3. атайын жолдор менен ташылган жүк.

karı 1. жубай, аял, зайып (*бир эркектин*). 2. орой катын. ~ **ağızlı** аялдай (*ушак-айыңга аралашкан*) эркек. ~ **sı ağızlı** аялынын тилине кирген эркек. ~ **almak** аял алуу. ~ **gibi** аялдай (*эркек*). ~ **lar hamamı**

ызы-чуулуу жер, “базар”. ~ **koca** эрди-катын, жубайлар. ~ **koca hayatı** үй-бүлө жашоосу. ~ **oyunu yapmak** туруксуздук кылуу, сөзүнөн тануу. ~ **koca ipektir, araya giren köpektir** мак. эрди-катын урушат, эси кеткен болушат (сөзм. с. эрди-катын жибек, арага кирген ит).

karık, -ğı көздүн карыкмасы (мис. *кардан*), көз тайгылмасы (*бир нерседен*).

karıkmak көз карыгуу (*кардан*).

karılık, -ğı 1. аялдык, катындык (*абал жана мүнөз*). ~ **etmiş** аялдык/катындык кылыптыр. 2. жубайлык, аялдык (*милдет, жоопкерчилик*). ~ **etmek** 1) аялдык милдетин аткарыш. 2) (*эркек тууралуу*) митаамдык кылыш, жойпуланыш.

karılmak 1. аралашуу, кошулуу. 2. ооз. жупташуу (*айбандар*).

karımak ооз. каруу, улгаюу.

karın, -rını 1. карын, ич. ~ **ağrısı** ич оорусу. 2. жатын, курсак. **dokuz ay karnında taşıyan annesi** тогуз ай курсагында көтөргөн энеси. 3. (*нерселердин*) көбүңкү/шишимик бөлүгү. **şişenin** ~ бөтөлкөнүн ичи. 4. ашказан, курсак. ~ **ım aç** курсагым ач. 5. ооз. ой, ич, көңүл, акыл. **ben senin ~ındakini ne biliyim?** мен сенин ичиндегини кайдан билейин? 6. физ. кең чабыттуу толкун. ~ **ı acıkmak** курсагы ачуу. ~ **ı ağrımak** ичи ооруу. ~ **boşluğu anat.** ич көңдөйү. ~ **ı burnunda** ай-күнүнө жетип турган (*кош бойлуу аял*). ~ **ını deşmek** кардын жаруу. ~ **ı doymak** курсагы тоюу. ~ **ını doyurmak** курсагын тойгузуу. ~ **ı dolu sırtı pek** бакыбат жашаган (*киши*). ~ **ı dümbelek çalışor** ичи курулдоо (*ачкалыктан*). ~ **ı karnına geçmiş** ичи ичине жабышкан, арык (*киши, мал*).

~ **ından konuşmak** 1) ичинен сүйлөнүү. 2) жалган айтуу. ~ **ı tok** курсагы ток. ~ **ım tok (bu sözlerle)** бул сөздөргө тойдум. ~ **ını şişirmek** ооз. боюнда кылып коюу, боозутуп салуу. ~ **tokluğuna çalışmak** кара курсак үчүн иштөө. ~ **zarı** ич көңдөйүн каптаган чел, перитон. ~ **zarı yangısı/iltihabı** мед. перитонит, ич челинин сезгениши ~ **ı zil çalmak** ичи кабышуу/ курулдоо, курсагы ачуу.

karınca 1. зоол. кумурска (*Formica*). 2. (*металлдарда*) дат басканда же куюу маалында аба кирип калганда пайда болгон боштук. ~ **ağzı** тар ооздуу (*идиш*). ~ **belli** бели кумурсканын белиндей (*ичке*). ~ **ı bile incitmeyen** чөптөн башкага зыяны жок, момун, боорукер. ~ **duası gibi** майда, түшүнүксүз жазуу. ~ **kararınca/kaderince** мүмкүн болушунча, колдун келишинче. ~ **yuvası gibi kaynamak** кумурскадай жайноо, опсуз көп болуу.

karıncalanma чымырама.

karıncalanmak 1. (*бир жерди*) кумурска басып кетүү. 2. уктаган бир органдын жанданышы/ чымырай башташы. 3. (*металлдарда*) дат баскандан майда тешиктер пайда болуу. 4. өтм. (*чарчагандан, уйкусуздуктан*) башы кеңгирөө, акылы эч нерсени албоо.

karıncık, -ğı *анат.* жүрөктүн алдындагы оң жана сол боштуктар.

karındaş *эск.* бир тууган.

karınlı курсактуу, бөйрөктүү, курсагы кампайган. ~ **şışe** бөйрөктүү бөтөлкө.

karınsa (*куштардын*) түлөгөн маалы.

karıntı (*суунун*) ийрими/айлампасы.

karış карыш. ~ ~ 1) карыш-карыш. 2) узун туурасынан. ~ ~ **gezme** карыш-карыш кыдырып чыгуу. ~ ~ **dili var** тили бир карыш.

karışık, -ğı 1. аралаш, ар кошкон, чатышкан, баш аламан. ~ **köfte** аралаш котлет. ~ **süt** катыктуу (накта эмес) сүт. 2. дүрбөлөң, тополоң. ~ **zaman** тополоң заман. 3. түшүнүксүз, туюк. 4. жиншайтан менен байланышы бар. 5. тиеше, байланыш. **onun bu işe hiçbir ~ı yok** анын бул ишке тиешеси жок.

karışıklık, -ğı 1. аралашма, ар кошкондук. 2. чаң-тополоңдук, башаламандык. ~ **çıkarmak** дүрбөлөң/тополоң чыгаруу. 3. толкундоо, тынчсыздануу, жүрөкзаада болуу. **içindeki ~ı yendi** ичиндеки жүрөкзаадасын жеңди.

karışım аралашма, кошунду, айкалыш. **kırmızı ve sarının ~ı** кызыл менен сарынын кошундусу/айкалышы.

karışlamak карыштоо, карыш менен өлчөө.

karışmak 1. аралашуу, кошулуу. **suya süt karışmış** сууга сүт аралашып кетиптир. 2. саксаюу, чатышуу. **saçları, sakal bıyığı karışmış bir ihtiyar** чачтары, сакал-муруту саксайган бир абышка. 3. булгануу, түнөрүү, бузулуу. **hava karıştı** күн бүркөлдү. 4. татаалдашуу, чатышуу. **işler karıştı** иштер татаалдашты. 5. (суу башка бир сууга) куюу. **Çubuk suyu Sakarya'ya karışır** Чубук суусу Сакарияга куят. 6. киришүү, кийлигишүү. **sen bu işe karışma!** сен бул ишке кийлигишпе! 7. милдеткер/жоопкер болуу. **bu işe belediye karışır** бул ишти беледие башкарат. **etliye sütlüye karışmamak** эч нерсеге кийлигишпөө. **karışanı görüşeni olmamak 1)** ишине эч ким кийлигишпөө, өзүн-өзү билүү. 2) жалгыз, келим-кетими жок жашоо.

karıştırıcı 1. *тех.* аралаштыргыч, жуугуч, миксер. 2. *өтм.* бузуку,

куйту, журтбузар.

karıştırmak 1. аралаштыруу, кошуу. **toprağı kuma** ~ топуракты сууга аралаштыруу. 2. куюу, төгүү (*мис. бир суюктукту*). **salataya zeytin yağı** ~ салатка зайтун майын куюш. 3. баш-аламан кылып салуу, аралаштырып жиберүү. **kağıtlarımı karıştırmışsın** кагаздарымы аралаштырып салыпсың. 4. аңтарып-теңтерүү, оодаруу. **eski evraklarını karıştırıyor** эски документтерин оодарып отурат. 5. алайман салуу, тополоңдотуу. **ortalığı karıştırdı** тополоң салып жиберди. 6. барактоо, көз жүгүртүү (*мис. журналды, газетаны*). 7. чаташтыруу, алмаштырып алуу. **zihnini** ~ мээсин/башын айлантуу. 8. кийлигиштирүү, аралаштыруу, кошуу. **kimseyi işime karıştırmam** эч кимди ишине кийлигиштирбейм. **beni bu işe karıştırma** мени бул ишке аралаштырба.

karides зоол. кариес (*Palaemon*).

karikatür 1. карикатура. ~**ünü yapmak** карикатурасын тартуу. 2. окшоштурумуш болуу, чампалоо.

karikatürcü, karikatarist карикатурист.

karikatürize: ~ **etmek** карикатурага айландыруу.

karina дең. 1. кеменин суу алдында калчу бөлүгү, түбү. 2. кеменин омурткасы. ~ **etmek/~ya basmak** кемени бир жагына жантайтуу.

kariyer карьера, кесип. ~ **yapmak** карьера жасоо.

karkara зоол. каркыра.

karizma каризма, жагымдуулук.

karizmatik, -ği каризматик, сүйкүмдүү, жанга жакын, адамды өзүнө тарткан.

karkas *тех.* каркас (*бетон курулушта*).

karlamak кар жааш/басыш.

karlı кардуу. ~ **dağ** кардуу тоо. ~ **hava**

кардуу күн.

kârlı 1. пайдалуу, кирешелүү. 2. өтм. майлуу. ~ **çıkmaк** пайда табуу (бир иштен). ~ **iş** майлуу иш/кызмат.

karlık,-ğı 1. күбүр, погреб. 2. карлык (эки каты арасына муз же кар салынып, муздаткыч катары колдонулган тышы себеттелген идиш).

kârlılık,-ğı пайдалуулук, кирешелүүлүк, рентабелдүүлүк.

Karluk тар. карлуктар (эски түрк уруулары).

karma 1. кошмо, курама. ~ **komisyon** кошмо комиссия. ~ **futbol takımı** курама футбол командасы. ~ **hükümet** коалициялык өкмөт. 2. жуурунду, көөлөндү.

karmaç,-cı (курулуштарда) цементти/шыбакты жуургуч.

karmak,-ar 1. аралаштыруу, кошуу, эзүү. **boya** ~ боёкту/сырды эзүү. 2. батыруу, саюу.

karmakarışık к. **karmakarışık**.

karmakarışık баш-аламан, чачык, астын-үстүн, тартипсиз, иретсиз. ~ **etmek** баш-аламан кылуу, чачуу. ~ **olmak** чачылуу, тартиби/ирети бузулуу.

karman: ~ **çorman** чачык, астын-үстүн, баш-аягы жок, иретсиз.

karmanyola каракчылык, талоончулук.

karmaşa 1. чаң-тополоң, аралашма, чатыш, иретсиздик. 2. акылдан адашуу, акыл-эсин жыйнай албоо. 3. психол. комплекс, кемсинүү.

karmaşık аралашкан, чатышкан, ар кошкон, ар түркүн. ~ **düşünce** чатышкан пикир. ~ **iş** чатак иш.

karmaşmak чачылуу, ирети/тартиби бузулуу, чатышуу.

karnabahar бот. гүлдүү капуста (*Brassica oleracea botrytis*).

karnaval 1. карнавал (көңүл ачуулар). 2. карнавал мезгили. ~ **maskarası** 1) карнавал костюмун кийген

киши. 2) бакча каракчысы.

karne 1. окуучулардын ар жарым жылдык окуусунун, жүрүш-турушунун жыйынтыгын билдирген документ. 2. карточка (тамак-аш, унаа ж. б. үчүн). 3. дептер, күбөлүк. **sağlık karnesi** саламаттык дептери.

karnıkara фасоль.

karnıyarık,-ğı карныйарык (куурулган баклажан жана тууралган эттен жасалган түрк тамагы).

karni хим. реторта (буулантып ажыратуу процессинде колдонулган бөйрөктүү, ийри моюндуу колба).

karo 1. (карта ойнунда) момун. 2. төрт чарчы бетон таштар (жерге төшөлөт).

karoser кузов (автомобилде).

karoserci кузов жасаган жана оңдогон уста.

karpit,-di хим. карбид. ~ **lâmbası** карбид лампы.

karpuz 1. бот. дарбыз (*Citrullus vulgaris*). 2. тоголок, ири нерсе. **lâmba ~u** шар түрүндөгү абажур. **eşekten düşmüş ~a dönmek** шалдайып/ээси ооп калуу. **ayağının altına ~ kabuğu koymak** бут тосуу.

karpuzcu дарбыз өстүргөн/саткан киши.

karsak,-ğı зоол. карсак (*Vulpes corsac*).

karsız карсыз. ~ **kış** карсыз кыш.

kârsız пайдасыз, кирешесиз.

karst,-tı геол. карст. ~ **gölü** карст көлү.

karşı 1. каршы, теке/бет маңдай. ~ **mdaki adam sessizdi** маңдайымдагы киши үндөбөдү. 2. аркы өйүз. (жол, көчө, суу ж. б.) ~ **yaka** аркы жээк/өйүз. ~ **ya geçmek** аркы өйүзгө өтүү. 3. каршы, карама каршы, душман, кас, атаандаш. ~ **parti** атаандаш партия. 4. каршы, жооп иретинде. **bu durum karşı-sında ne diyeceğimi şaşırdım** бул жагдайга каршы эмне дээрмди

билбей калдым. 5. карата. **ede-biyata** ~ **ilginiz ne zaman uyandı?** адабиятка карата кызыгууңуз качан ойгонду? 6. жакын, жуук. **akşama** ~ кечке жуук. **sabaha** ~ таңга жуук. ~ **sına almak** каршы чыгуу, жаат болуу. ~ **dan bakmak** каршыдан карап туруу. ~ **çıkmaк** каршы чыгыш. ~ **sına dikilmek 1)** тиктеп туруп алыш. 2) каршы келиш. ~ **durmak/gelmek** баш ийбөө, моюн сунбоо. ~ **devrim** контр-революция. ~ **devrimci** контр-революционер. ~ **gelim 1)** биол. каршыкелим, антогонизм. 2) каршы туруу, туруштук. ~ **ya** бетме бет. ~ **dan ya 1)** бир учунан экинчи учуна, берки өйүздөн аркы өйүзгө 2) тымызын, шек билдирбей. ~ **koymak** каршы коюу. ~ **olmak** каршы, каршысында болуу. ~ **sında olmak** маңдайында болуу. ~ **oy** каршы добуш (*шайлоодо*). ~ **sav** лог. антитеза, антитезис, бири-бирин жокко чыгарган. ~ **taarruz** каршы чабуул. ~ **taraf** каршы/душман тарап. ~ **teklif** каршы сунуш.

karşıcasus каршычалгын, контрчалгын.

karşıcı 1. тосуп алган. 2. оппозиционер. сал. **muhelif.**

karşıki маңдайдагы, каршыдагы.

karşılama тосуп алуу. ~ **töreni** тосуп алуу аземи/расмиси.

karşılamaк 1. (*түз, өтмө маанилерде*) тосуп алуу. **sevinçle** ~ кубануу менен тосуп алыш. **üzüntü ile** ~ кайгыруу менен тосуп алыш. 2. канааттандыруу, чыгымын жабуу/төлөө, тең келүү, барабар болуу. **ihtiyaçları** ~ ыктыяждарын канааттандыруу. **masrafları** ~ чыгымдарды жабуу. 3. алдын алуу, чарасы/дабасы болуу. **bu ilâç sıtmayı karşılar** бул дары безгекке даба болот. 4. спорт атаандашынын

чабуулунун мизин кайтаруу.

karşılaşma 1. жолугушма, көрүшмө. 2. (*эки спортсмен же команда арасында*) мелдеш, матч.

karşılaşmak 1. жолугушуу, көрүшүү, бет келишүү, алдынан чыгуу. 2. спорт мелдешүү, күч сынашуу, таймашуу, жарышуу. 3. (*бири-бирине*) каршы чыгуу, касташуу.

karşılaştırma 1. салыштырма, теңештирме. 2. хим. кошулма. 3. жолугуштурма, жүздөштүрмө. ~ **derecesi грам.** салыштырма даража.

karşılaştırmak 1. салыштыруу, теңештирүү. 2. жүздөштүрүү, бетме-бет жолугуштуруу. 3. экон. баланс жасоо. 4. хим. кошуу, аралаштыруу.

karşılaştırmalı салыштырмалуу. сал. **mukayeseli.** ~ **anatomi** салыштырмалуу анатомия. ~ **dil bilgisi** салыштырмалуу грамматика.

karşılayıcı 1. тосуп/утурлап алуучу. 2. алдын алуучу. **tehlikeyi** ~ **yöntemler** коркунучтун алдын алуучу чаралар. 3. жүзгө/ишке ашыруучу, канааттандыруучу, талапка жооп берүүчү. **isteği** ~ талапка жооп берүүчү.

karşılık,-ğı 1. каршылык, жооп. ~ **mı alamadık** жообун ала албадык. 2. теңдеш, каршылык, эквивалент (*мис. бир сөздүн башка тилдеги*). 3. бедел, акы. **bir günlük emeğimin** ~1 бир күндүк эмгегимдин акысы. 4. карама каршылык. ~ **istemez!** каяша айтпа! каршы чыкпа! 5. нарк, баа. **doların Türk parasıyla** ~1 доллардын түрк акчасы менен наркы. 6. экон. каржылама, дотация. ~ **ında 1)** акысына. 2) жооп катары. ~ **olarak** жооп катары. ~ **vermek 1)** жооп берүү. 2) каршы чыгуу, каяша айтуу. **her lâfa** ~ **verir** ар сөзгө жооп берет. 3) акысын/беделин төлөө. **hizmetinin** ~1

verilecektir кызматынын акысы берилет. **buna** ~ буга карабастан, андай/мындай болгону менен.

karşılıklı 1. өз ара, эки тараптан тең, бири-бирин. ~ **saygı** өз ара сыйлашуу. ~ **yardımlaşma** бири-бирине жардамдашуу. **2.** карама-каршы, бет маңдай. ~ **açılar** мат. карама каршы бурчтар. ~ **kapılar** бет маңдай эшиктер. **3.** бири-бирине каршы. ~ **bağışmak** өз ара кыйкырышуу.

karşılıksız 1. каршылык көргөзбөстөн, макулдук/ыраазычылык менен. **2.** акысыз, бекер, пайда күтпөстөн. ~ **yardım** акысыз/арт ниетсиз жардам. **3.** төлөм күчү жок. ~ **çek** фин. төлөм күчү жок чек. **4.** жоопсуз, беделсиз, кадыры билинбеген. ~ **çikmak** фин. (чектин) курулай/төлөм күчү жок чыгышы.

karşın карабастан. **buna** ~ буга карабастан.

karşıt, -tı 1. карама каршы, тескери, терс, теңирден тескери, айкыры, контраст. ~ **anlamli** карама каршы маанидеги. ~ **duygu** психол. кыртышы сүйбөө, антипатия. ~ **görüşteki** тескери көз караштагы. ~ **teorem** мат. терс теорема. **2.** карама-каршы, кас, душман, атаандаш.

karşıtçı каршы чыккан, тескерисин жактаган, каршы тараптагы. *сал. aleyhtar.*

karşıtlık, -ğı 1. карама-каршылык, оң-тетирилик, контраст. ~ **lara dolu bir hayat yaşadı** карама-каршылыктарга толгон бир өмүр жашады. **2.** жаат, антогонизм, оппозиция. **3.** мат. бир теореманын тескерисинин да туура болуш ыктымалы. **4.** психол. кежирлик, терсаяктык, тежиктик.

kart I, -tı 1. карт, карган, улгайган. ~ **adam** картайган киши. ~ **ağac** карт

дарак. **2.** катуу, каткан, куруган. ~ **tavuk** каткан тоок. ~ **kız** кара далы кыз.

kart II, -tı 1. ар кандай мааниде карт, карточка. ~ **vizit** визит карты. ~ **doldurmak** карт толтуруу. **basın** ~1 журналист карты. **2.** почтакарт, открытка. ~ **göndermek** почтакарт жибереш. **3.** карта (оюн). ~ **larını açmak** картасын ачуу, (бир нерсени) ачыктоо. **açık ~larla oynamak** (бир нерсени) ачык жасоо.

kartal зоол. бүркүт (*Aquila*). ~ **burun** бүркүт тумшук, коңкогой/куш мурундуу. ~ **ağacı** алой/бүркүт дарагы (*Aquilara agallocha*). ~ **a kaçmak/varmak 1)** картайган, улгайган. **2)** эскирген.

kartaloş, kartaloz арго карыган, картайган, көксөөл, какбаш.

kartel экон. картель.

karter тех. картер.

kartlanmak, kartlaşmak 1. картаюу, каруу. **2.** эскирүү, катуу, куруу, серттешүү.

karthık, -ğı 1. карылык. **2.** эскилик, катуулук, серттик.

kartograf картограф.

kartografi картография.

karton 1. картон. **2.** (томбала ойнунда) карта. **3.** сигарет кутусу, блок. **bir** ~ **cigara** бир куту сигарет. ~ **film** мультфильм. ~ **kapak** мукаба (китепте).

kartonpiyer 1. престелген картон. **2. архит.** дубал менен шып арасын кооздоо үчүн колдонулган оюм-чийимдүү гипс.

kartopu, -nu 1. бот. калина (*Viburnum*). **2.** кардан топ. ~ **oynamak** кардан топ жасап ойноо.

kartotek, -ği 1. картотека. **2.** картотекалар жайгаштырылган суурма, шкаф. ~ **fışı** картотека карты.

kartpostal, -li почтакарт, открытка.

kartuş 1. аск. картуш. **2.** калемдин сыя

толтурулган жетегі. **3.** *комп.* компьютер сыясы.

kartvizit, -ti визиткарт.

Karun 1. Карун, Карын. (*Куранда айтылган эсепсиз бай киши*). **2.өтм.** бай киши. ~ **gibi** Карун сыяктуу бай.

karyağdı майда чыбыр гүлү бар ак кездеме.

karyola керебет. ~ **örtüsü** керебет жабуу. **portatif** ~ бүктөмө керебет.

kas булчуң. ~ **ağrısı** булчуңдун ооруксунуусу. ~ **bilimi** миология. ~ **doku anat.** булчуң тканы. ~ **kasılması** булчуңдун түйүлүп калышы. ~ **kopması** булчуңдун үзүлүшү. ~ **tutukluğu** булчуңдун ооруксунуп калышы (*көнүмүш эмес кыймылдар жасаганда*).

kasa 1. сейф. **2.** касса. ~ **ya ödeyin** кассага төлөгүлө. **3.** (*айрым оюндарда*) акча алып, карт тараткан киши. **4.** кузов. **5.** куту, коробка, ящик. **bir** ~ **süt** бир ящик сүт. **6.полигр.** шрифт кутусу. **7.** терезе, эшиктин алкагы. **8. спорт.** аттама бөгөтү.

kasaba шаарча, чоң кыштак.

kasadar кассир, кассиер.

kasap,-bı 1. касап, касапчы. **2.** касап дүкөнү. **3. өтм.** канкор, киши өлтүргүч. ~ **havası** элдик бий түрү жана анын музыкасы. ~ **süngeriyile silinmiş** мурду балта кеспеген, жоон моюн (*киши*). ~ **a yağ kaygısı, keçiye can korkusu** касапчыга мал кайгы, кара эчкиге жан кайгы.

kasaphane *эск.* касап, мал союлган жер.

kasaplık, -ğı 1. касапчылык (*кесип*). **2.** касапчы акысы, кол кесер. **3.өтм.** кан төгүшүү, кыргын. **4.** союуга жарактуу (*мал*), союш.

kasara дең. кеменин башында жана куйругундагы кичине палуба.

kasatura сүңгү, бел бычак.

kasaveti, -ti кесепет, кайгы, капа, санаа. **2.** маанайы/көңүлү пастык. **3.** таш боордук, заалимдик. ~ **basmak** кайгы басуу. ~ **çekmek/etmek** кайгы тартуу, сарсанаа болуу. ~ **etmek** муңканыш, капаланыш.

kasavetli 1. кесепеттүү, кайгы-капа берүүчү, зериктирүүчү, тажатма. **2.** бүркөк, түнөргөн. ~ **gün** бүркөк күн.

kasavetsiz кесепетсиз, кайгы-капасыз, санаасыз, бейкапар.

kâse 1. кесе, чыны. **2.** карапа, фарфор, жыгачтан жасалган чуңкур табак. **3.** *арго* көчүк, жамбаш.

kasem *эск.* касам. ~ **etmek** касам ичиш, ант бериш.

kasık,-ğı anat. чат, жука чурай. ~ **bağı** бандаж. ~ **biti** зоол. чурай бити (*Phthirus pubis*). ~ **çatlağı/fitiği/yarığı** *мед.* чурай чуркусу. ~ **otu** чурай оту (*Herniaria hirsuta; чурайдагы жараларга шыпаалуу*).

kasıl 1. *биол.* булчуңга байланыштуу/тиешелүү. **2.** булчуңдуу.

kasılım, kasılma түйүлүш, жыйрылыш. *сал.* **takallüs.**

kasılmak 1. түйүлүү, жыйрылуу. **2.** бүгүлүү, бекчейүү, бөкчөйүү. **3.** кирп/тарып кетүү (*кийим*). **4.өтм.** кыйынсынуу, мурдун көтөрүү. **kasıla kasıla konuşmak** мурдун көтөрүп сүйлөө.

kasım I 1. ноябрь. **2.** (*элдик календарь боюнча*) жылдын жарымы (8-ноябрдан 6-майга чейин).

kasım II 1. бөлүү, ажыратуу. **2. мат.** бөлүүчү.

kasım III: ~ ~ kasılmak көтөрүлүү, менменсінүү, кыйынсынуу.

kasımpatı bot. хризантема (*Chrysanthemum*).

kasınç,-cı булчуңдун түйүлүп/жыйрылып кетиши, тарамышы тырышуу/карышуу.

kasınmak тарамышы тырышуу/түйү-

лүү.

kasıntı 1. бүктөм (*көйнөктүн*). ~ **kastır-mak** тарытуу, бүктөмүн чоңойтуу. ~ **sını sökmek** кеңейтүү, бүктөмүн жазуу. **2.** *argo* менменсиниш, кыйынсыныш, текеберлик, мурдун көтөрмө.

kasır, -srı сарай, сепил.

kasırğa 1. куюн, бороон, ураган, циклон. **2.** *өтм.* көңүлдүн эргүүсү/чабыты, шатыра-шатмандык.

kasıt, -stı 1. максат, мүдөө. ~ **ı mahsus** атайын максат. **2.** кара ниет, арам ой, кастык. (**birine**) ~ **ı olmak** (*бирөөгө*) кастыгын тигиш. **bana ~ın mı var?** мага кастыгың барбы?

kasıtlı атайлап, билип туруп, атайын максат менен.

kasıtsız арам ойсуз, атайын максатсыз.

kasıde *ад.* касыйда, мактоо ыры.

kasıs 1. жолду кесип өткөн арык. **2.** жолдогу өңгүл-дөңгүлдөр, чуңкурлар.

kaskatı 1. капкатуу, темирдей катуу, каткан. **2.** *өтм.* катуу, таш боор, мээримсиз. ~ **kesilmek** сенейип/селдейип калыш.

kasketi, -ti каска, шапка, кепка.

kasko *ук.* толук камсыздандырма (*машинени*).

kaslı булчундуу, тарамыштуу.

kasmak 1. кыскартыш, тарытыш, бүгүш (*кийимди*). **2.** бийлеш, башкарыш, эзиш. **kasıp kavurmak 1)** эзиш, зордук-зомбудук/кордук көргөзүш, коркутуш. **2)** зыян келтириш, кыйратыш. **bölgeyi kasıp kavuran fırtına ancak sabaha doğru dindi** аймакты кыйратып зыянга учураткан бороон таңга жуук гана басылды.

kasnak, -ğı 1. эңдүү алкак. **2.** элек, калбырдын жыгач алкагы. **3.** сайма саюуда колдонулган жыгач кергич. **4.** балбандар кийген тери шымдын кашаты. **5.** *тех.* кайыш

тасма кийгизилчү шкив (*темир дөңгөлөк*). ~ **kayışı** кыймыл тасмасы. **6.** бара, барабан. **fren ~ı** тормоз барасы/барабаны. **7.** *архит.* устунду түзүп турган цилиндр таштар. ~ **işi** кергичке керилип сайылган сайма.

kasnaklamak 1. алкак/чамбар ичине алыш. **2.** кучакташ.

kast I к. kasıt.

kast II, -ti *социол.* тап, каста, класс.

kastaniyet, -ti *муз.* кастаньет.

kastanyola 1. *дең.* кеме чынжырына такалып, токтотуучу темир кол. **2.тех.** чарыктын тиштерине такалып, артка айландыруучу тил.

kastar агартуу (*пахта кездемени*).

kastarlamak (*пахта жибин/кездемени*) жууп агартыш.

kasten атайлап, жаман/арам ой менен, билип туруп, кастык менен. ~ **yapmak** атайлап жасоо.

kastetmek 1. тийиштирип, ойлоп, тууралап. **ben bu sözü kimseyi kastetmeden söylemiştim** мен бул сөздү эч кимге тийиштирбей эле айткам. **doktor diye seni kastediyor-dum** доктор деп сенден сөз кылып аткам. **2.** кастыгын тигүү, арам саноо, кол салуу. **birinin hayatına ~** бирөөнүн өмүрүнө кол салуу.

kasti атайлаган, уюштурулган, кастык менен жасалган. ~ **cinayet** атайлап уюштурулган өлүм.

kastor 1. кундуз. **2.** кундуздун териси. **3.** кундуздун терисинен жасалган. ~ **kürk** кундуз ичик.

kasvet, -ti кайгы, муң, санаа, убайым, куса. ~ **basmak/çökmek** убайым/санаа басуу. ~ **vermek** кайгы-муңга салыш.

kasvetli кайгылуу, муңдуу, сарсанаалуу, убайымдуу, кусалуу.

kaş 1. каш. **açık ~** ортосу ачык каштар. **kalem ~** калем каш. **2.** ийилген/иймейген нерселер. **eyerin ~ı** ээр-

дин кашы. **yüzüğün** ~ı шакектин көзү. **3.** тик жар, учурум. **4.** *архит.* арка. **5.** топурактан жондонтуп жасалган чек ара/тосмо. ~ **almak** каш терүү. **kaşının altından bakmak** көзүнүн кыйыгы менен кароо. ~**nın altında gözün var dememek** каршы чыкпоо, баарына макул болуу, мышыгына "мыш" дебөө. ~ **atmak** каш серпүү. ~**larını çatmak** каштарын жыйруу, кабагын чытуу. ~ **göz etmek** (*кашы-көзү менен*) ышаарат жасоо. ~**la göz arası** каш-кабактын ортосунда. **kaza ~la göz arasında meydana geldi** кырсык каш-кабактын ортосунда болду. ~ **yapayım derken göz çıkarmak** мак. мүйүздүү болом деп кулагынан ажыроо.

kaşağı 1. ат тарак. **2.** тырмооч (*жонду тырмоо үчүн колдонулган учу тиштүү жарак*).

kaşağılamak тырмоо, кашуу.

kaşalot, -tu 1. зоол. кашалот. **2.** өтм. аңкоо, дөдөй.

kaşane көрктүү/көркөмдүү үй, чарбак, вилла.

kaşar, kaşar peyniri 1. койдун сүтүнөн жасалган сыр/быштак. **2.** өтм. арамзаа, куйту, айлакер (*оюнда*).

kaşarlanmak 1. (*бир иште*) кандим/тажырыйбалуу/адис болуу. **2.** өтм. жаман үйрөнүп алуу, (*бир ишке*) кынык алып алуу.

kaşarlı 1. быштак кошуп жасалган. ~ **pide** быштак менен жасалган тандыр нан. **2.** өтм. тажырыйбалуу, каныккан, уста.

kaşe 1. мөөр, тамга. **2.** дары каптамасы, пилюля.

kaşer к. kaşar.

kaşık, -ğı 1. кашык. **çorba** ~ı аш/сорпо кашыгы. **çay** ~ı чай кашык. **2.** кашык шекилиндеги ийнелүү кайырмак. **3.** кашык (*музыкалык аспап*). ~ **atmak/çalmak** (*тамак-*

ты) сугунуп/ бурдап жемек. ~ **çalımı** эл орунга отурган кез. ~ **düşmanı** жубай, аял. ~ **kadar** кашыктай, кичинекей. ~ ~ кашык-кашык, кашыктап. ~ **oyunu** кашык чалып бийленген бий. ~**la yedirip, sapıyla göz çıkarmak** кайырдын чайырын чыгаруу (*сөзм. с. кашык менен жедирип, сабы менен көзүн оюп алуу*).

kaşıkçı кашык жасаган же саткан киши.

kaşıkçıkusu, -nu зоол. күлгүн биргазан (*Pelecanus onocrotalus*), тармал биргазан (*Pelecanus crispus*).

kaşıkçın, kaşıkaga зоол. кашык тумшук (*Platalea leucorodia*).

kaşıklamak кашыктап ичмек/жемек.

kaşıklık, -ğı 1. кашык салгыч. **2.** кашык жасоого ылайык. ~ **ağaç** кашыкка ылайык жыгач. **3.** бир кашыкка бата турганчалык.

kaşımak тырмоо, кашуу.

kaşındırmak кычыштыруу, тырмандыруу.

kaşınmak 1. кычышуу. **elim kaşınıyor** колум кычышып жатат. **2.** өтм. бир жери кычышуу, тийишүү. **kendin kaşındın** өзүң тийиштиң. **3.** тырмануу, кашынуу (*айбандар үчүн*). **kedi kaşınıyor** мышык кашынып атат.

kaşıntı кычышма, кычыткы. ~ **yarmak** кычыштыруу.

kaşıntılı кычышкан, кашындырган, тырмандырган.

kaşif (*бир нерсени*) биринчи тапкан/ачкан, жол/чийыр салган.

kaşkaval 1. (~ **peyniri**) кой быштагы. **2.** *argo* келесоо, макоо, аңкоо.

kaşkol шарф.

kaşkorse аялдардын жука токулган ич көйнөгү.

kaşlı каштуу. **çatık** ~ кабагы чытылган. ~ **gözlü** каштуу- көздүү, ажардуу.

kaşmir 1. кашемир, кашмир (*тыгыз*

токулган жүн кездеме). 2. бул кездемеден жасалган (*кийим*).

kat I, -tı 1. кат, катмар. **bir ~ yufka, bir ~ peynir** бир кат жупка, бир кат быштак. 2. кабат. **alt ~** алдыңкы кабат. **üst ~** үстүңкү кабат. 3. сыйра, кат, катар. **üç ~ elbise** үч сыйра/катар кийим. 4. алды, жаны, маңдайы. 5. бүктөм, кат, каттам. **kumaşın ~ı** кездеменин каты. 6. кызмат, даража, мартаба. 7. эсе. **üç ~ pahasına** үч эсе баасына. 8. геол. катмар. **~ında 1)** кабатында, каршысында. 2) оюнча, пикиринче. **~ çıkmak** (үйгө) бир кабат кошуу. **~ kaloriferi** жекече жылытма системасы. **~ ~ 1)** кат-кат, кабат-кабат. 2) кайра-кайра.

kat II, -tı эск. 1. кесүү, үзүү. 2. токтотуу, мамилесин бузуу. 3. бүтүрүү, жыйынтыктоо.

katabolizma бот. катаболизм.

katafalk, -kı катафалк.

katakomp, -pu катакомба.

katakulli арго айлакердик, куйтулук, арамзаалык. **~ oynamak/yarmak** көз жазгыруу, куулук кылуу, алдоо.

katalepsi мед. каталепсия.

katalitik хим. катализге байланыштуу.

kataliz хим. катализ.

katalizatör хим. катализатор.

katalog 1. каталог (*китепканада*). 2. басма/жарыя каталогу.

katana ири ат түрү. **~ gibi** сөөк-саактуу, албеттүү (*аял*).

Katar Катар.

katar 1. катар, кербен, тизмек. **deve ~ı** төө кербени. **yük ~ı** жүк ташыган поезд/машинелер катары. **otomobıl ~ı** автомобиль катары. 2. поезд, паровоз, вагондор катары. **bugün beş ~ kalkacak** бүгүн беш поезд жөнөйт. **sıhhiye ~ı** санитардык поезд. **sürat ~ı** ылдам поезд.

katarakt, -tı мед. катаракта. **~ olmak**

катаракта болуш/басыш.

katarlamak катарлоо, катарга тизүү, катар-катар коюу, кербен тизүү.

Katarlı 1. катарлык (*киши*). Катарга мүнөздүү/тиешелүү.

katarsis психол. катарсис.

katedral, -li катедрал, собор.

kategori категория.

katetmek 1. (*жолду*) басып өтүү, жол жүрүү. 2. эск. бөлүү, кесүү.

katgüt мед. кетгут (*ичегиден жасалган медициналык жип*).

katı I 1. катуу, бышык, серт. **~ cizim физ.** катуу зат. **~ tedbirler** катуу чаралар. **~ yakıt** катуу күйүүчү зат. 2. катуу (*суюктун терси*). **~ yumurta** катуу бышкан жумуртка. **~ gıdalar** катуу тамак-аштар. 3. өтм. катуу, көңүлгө тийген, таш боор, заалим. **~ kişi** катуу/мээримсиз киши. **~ söz** катуу сөз. **~ yağ** тоң май. **~ yürekli** таш боор. 4. эск. катуу, аябай, абдан (*күчөтмө сөз*).

katı II (куштарда) богот.

katık, -ğı 1. катык. 2. мед. каймагы алынган жуурат. **~ etmek 1)** катыктоо. 2) тамакты үнөмдөө үчүн нанды көбүрөөк жеп огожо кылыш.

katıklı катыкталган. **~ aş** талкандан жасалган катыкталган шорпо.

katıksız 1. катыксыз, накта. **~ süt** накта/таза сүт. 2. таза тектүү, чалымы жок. 3. касиеттүү, сапаттуу, ишеничтүү, туура жүргөн. **~ kişiliğe sahip** абийири таза киши.

katılma хим., физ. катуулашма, катма, серттешме.

katılaşmak 1. катуулашуу, ката баштоо, серттешүү. 2. өтм. катуу/таш боор/сараң боло баштоо.

katılган: ~ doku анат. байланыштыргыч ткань.

katılık, -ğı 1. катуулук, серттик, бышыктык. 2. өтм. катуулук, таш боордук, заалимдик.

katılma 1. кошулма, аралашма. **2.** катышма, кирме (*бир уюмга, коомго ж. б.*). **3.** макулдук, ыраазычылык.

katılmak I 1. кошулуу, аралашуу (*бир нерсеге*). **2.** катышуу, кирүү, кошулуу, ичинде орун алуу (*бир уюмга, партияга ж. б.*). **3.** макул болуу, келишүү, колдоо.

katılmak II ичеги-боору эзилгенче (*күлмөк, ыйламак*). **katıla katıla ağlamak** ичеги-боору эзилип ыйлоо. **katıla katıla gülmek** ичи эзилип, каткырып күлүү.

katır I 1. зоол. качыр. **2.** өтм. кежир, тежик, терсаяк. ~ **inadı** эшектей кежирлик, терсаяктык.

katır II: ~ ~ же ~ **kutur туур.** с. катыр-катыр, катыр-күтүр. ~ **yemek** катыратып жеш.

katırboncuğu, -nu 1. мингич айбандардын мойнуна кооздук үчүн тагылган көгүлтүр айнек мончок. **2.** бул мончокко кошо тизилген майда деңиз кабыктары.

katırtırnağı, -nı бот. качыр тырмак (заара чыгаруучу катары колдо-нулган сары гүлдүү өсүмдүк) (*Genista scoraria*).

katışık аралашкан, кошунду, чалмакей, катыктуу.

katışksız аралашпаган, таза, аруу, нак.

katışmak катышуу, кошулуу, кирүү (*бир пикирге, уюмга, чогулушка ж. б.*).

kati 1. сөзсүз. ~ **olarak** сөзсүз түрдө. **2.** кескин, анык. ~ **karar** кескин чечим. ~ **teklif** ачык/так сунуш.

katil I, -tli 1. киши өлтүрүү. ~ **etmek** өлтүрүү, жок кылуу.

katil II, -tli 1. киши өлтүргүч. **kardeş ~i** бир тууганын өлтүргөн. **kiralık** ~ жалданган киши өлтүргүч. **2.** өлтүрүүчү, өлүмгө себеп болгон, өлүм ташыган. ~ **kurşun** өлтүргөн ок.

katileşmek анык/кескин/ачык болуу, аныкталуу, ачыкка чыгуу.

katip, -bi катчы, катип, секретарь. ~ **î ezeli** түбөлүк жаздырган (*Кудайдын эпитеттеринен бири*). **baş** ~ башкы катчы. **hususî** ~ өздүк катчы.

katiplik, -ği катиштик, катчылык (*кесиби жана милдети*).

katiyen 1. таптакыр, дегеле, эч кандай, эч качан, сөзсүз. **2.** кескин түрдө.

katiyet, -ti аныктык, тактык, кескиндик. ~ **le** сөзсүз, кескин/чечкиндүү түрдө.

katkı 1. салым, кошумча, жардам. **2.** катык (*бир нерсеге кошулган*). **3.** (металлдарга) ширетүүдө кошулган заттар. ~ **da bulunmak** салым кошуу.

katkılı катыгы/кошумчасы болгон, таза эмес.

katkisiz 1. катыгы/кошумчасы жок, таза, накта. **2.** өтм. сапаты өзгөрбөгөн, бузулбаган.

katlama 1. каттама. **2.** ооз. каттама (*ачытылбаган камырдан сыр кошуп же кошпой жасалган тамак, жупка*).

katlamak 1. каттоо, бүгүү, бүктөө. **Elbisesini katlayıp dolaba koydu** кийимин бүктөп, шкабына койду. **çakıy** ~ макини бүктөө. **2.** көбөйтүү, эселентүү. **hesabı dörde katladım** эсепти төрт эселендирдим. **3.** эск. кайталоо.

katlanır катталган, бүктөлгөн, бүгүлгөн.

katlanmak 1. катталуу, бүктөлүү, бүгүлүү. **2.** өтм. баш ийүү, көтөрүү, чыдоо. **ben bu acıya nasıl katlanırım?** мен бул кайгыга кантип чыдайм?

katletmek өлтүрүү (*кишини, айбандарды*).

kath 1. катталган, бүктөлгөн. ~ **mendilleri dolaba koydu** катталган жүз

аарчыларды шкафка койду. **2.кабаттуу. üç ~ ev** үч кабаттуу үй. **iki ~ otobüs** эки кабаттуу автобус.

katliam кыргын, тукум курут кылыш, боо түшүрүш, геноцит.

katma 1. кошмо. **2.** кошулган, уланган, аралашкан. ~ **bütçe** кошумча бюджет. ~ **değer vergisi** кошумча нарк салыгы.

katmak 1. кошуу, кошумчалоо, катуу, аралаштыруу. **rakıyı su katmadan içermiş** рақыга (*türk aragı*) суу кошпой ичет экен. **o para üstüne daha elli milyon kattı** ал акчанын үстүнө дагы элүү миллион кошту. **2.** айдоо, ээрчитүү. **kuzuları sürüye** ~ козуларды айдап оторго кошуу. **önüne** ~ алдына салып айдап алыш. **3.** кошуп жиберүү, аңдытуу, изине салуу. **kafileye muhafız** ~ отрядга кароол кошуп бериш. **4.** ооз. салуу. **boğa** ~ бука салыш. **5.** чагым салыш, арасын бузуш. **birbirine** ~ чатак чыгарыш, ортого от жагыш. **7.** апыртуу, мактануу. **bire bin** ~ бирге минди кошуп айтуу.

katman 1. катмар, сыйра. **2. геол.** катмар. **3. социол.** катмар. ~ **karabulut** катмарланган кара булут. ~ **bulut** катмар булуттар.

katmanlaşmak катмарлануу, кат-кат болуп жатуу.

katmer 1. катмар. **2.** каттама (*арасына каймак сүрүлүп, жупкадан жасалат*). ~ **kaldırmak** ооз. чатак чыгаруу. ~ катмар-катмар.

katmerli 1. катмардуу, кабатталган. ~ **çiçek** катмардуу гүл. **2.** аябагандай, барып турган. ~ **enayi** барып турган келесоо. ~ **kurnaz** аябагандай куу. ~ **yalan** карандай жалган. ~ **birleşik zaman** грам. кабатталган татаал чак (*мис. gelir idiysem* келе турган болсом).

Katolik,-ği католик. ~ **dini** католик

дини. ~ **kilisesi** католик чиркөөсү.

Katoliklik,-ği католиктик.

katot,-du физ. катод. ~ **ışınları** катод нурлары.

katran хим. катран, кара чайыр. ~ **ardıcı bot.** кызыл арча (*Juniperus oxycedrus*). **bitki ~ı** табигый катран. **maden ~ı** таш көмүр катраны. ~ **gibi** капкара, ындыкара.

katranlamak катран (*смола*) төгүү.

katranlı катран төгүлгөн, катран менен капталган. ~ **kâğıt** толь.

katre эск. тамчы, тамчылаган (*персе*). ~ тамчы-тамчы, аз-аздан. ~ **si kalmadı** тамчысы да калбады.

katrilyon квадрильон (10^{24}).

katsayı мат. көрсөткүч, коэффициент.

katyuvary,-nı астр. стратосфера.

kauçuk,-ğu каучук. ~ **ağacı bot.** каучук дарагы (*Ficus elastica*). ~ **eriyiği** резина клей.

kav I 1. куу. **bez ~ı** билик. **mantar ~ı** кургатылган козу карын. **2.** ооз. жыландын чыгарып салган эски териси. ~ **gibi** куураган, от алып кете турган.

kav II шарап сакталган чуңкур, погреб.

kavaf арзан/одоно бут кийим жасаган/саткан жер. ~ **işi** эптеп-септеп, одоно жасалган. ~ **malı** арзан, сапатсыз товар.

kavak,-ğı bot. терек (*Populus*). ~ **boylu** эңгезердей, узун бойлуу. ~ **inciri bot.** ачык сыя көк түстүү зайтун.

kavaklık,-ğı теректери көп же терек өстүрүлгөн жер.

kaval чоор. ~ **çalmak** чоор тартуу. ~ **kemiği** анат. кичи жото жилик.

kavalye 1. кавалер. **2.** (*буйде*) партнёр, кавалер.

kavalyelik,-ği кавалерлик. ~ **etmek** аялдарды бийде же башка жерде коштоп жүрүү.

kavanoz айнек/чопо банка, кичине, орто бойдогу капкактуу челек. **reçel ~u** варенье банкасы. ~ **dolusu**

банкага толтура. ~ **dipli dünya** жалган дүйнө (көңүл жубатуу үчүн айтылат).

kavas (элчилик, консулдуктарда) атайын кийимдүү сакчы.

kavaslık, -ğı кавастык (милдет/кызмат).

kavasya бот. ачуу квассия (*Quassia amara*).

kavga 1. коога, жаңжал, чатак, чыр, уруш. 2. эск. согуш. 3. өтм. күрөш. **ekmek ~sı** жашоо үчүн күрөш. ~ **aramak** чатак чыгаргысы келүү, урунарга тоо, урушарга жоо таппоо. ~ **çıkarmak** чатак чыгарыш. ~ **ya girişmek/tutuşmak** уруша/чатакташа кетүү. **ağız ~sı** жаакташуу, кайтым айтышуу. **hayat ~sı** жашоо үчүн күрөш. **iç ~lar** ички чатактар. **taç ve taht ~ları** таажы/ такты үчүн күрөш.

kavgacı чатак, урушчаак, коогачы, жаңжалчы.

kavgalı 1. чатактуу, жаңжалдуу, коогалуу. 2. (өз ара) урушкан, чатакташкан, таарынышкан.

kavgasız 1. чатаксыз, жаңжалсыз, жайынча, тынч. **iş ~ bitti** иш чатаксыз бүттү. 2. ынтымактуу, чыр чатаксыз, бейпил. ~ **ev** чыр-чатаксыз үй.

kavi 1. күчтүү, кубаттуу, чымыр, бышык. ~ **bina** бышык имарат. 2. өтм. катуу, аябай. ~ **vaat** катуу убада. 3. өтм. бардар, бай.

kavil, -vli 1. сөз. ~ **ince** сөзүнө караганда. ~ **ve fiil** сөзү менен иши. 2. макулдашуу, сүйлөшүү, келишүү. ~ **etmek** макулдашуу, бир пикирге келүү.

kavim, -vmi уруу, урук, эл.

kavis, -vsi 1. жаа, иймек. ~ **çizmek** жаа тартуу. 2. грам. кашаа. ~ **içine almak** кашаанын ичине алып. 3. жаа (курал). 4. Жаа (зодиак жылдызы).

kavlak, -ğı 1. кабыгы жок. ~ **ağaç** кабык-

сыз дарак. 2. күндөн териси сыйрылган (киши).

kavlamak (кабык/теринин) сыйрылышы.

kavmiyat, -tı эск. этнография.

kavmiyet, -ti 1. уруулук, уруктук. 2. уруу/урук өзгөчөлүгү.

kavram I түшүнүк, маани, маңыз, идея. **gramer ~ı** грамматикалык түшүнүк/маани.

kavram II 1. анат. карын чели, карын. ~ **yağı** карын майы. 2. ооз. ууч, тутам, кочуш.

kavrama 1. түшүнүү, аңдоо. 2. жыгач алкак (бир нерсе туттуруш/курчап үчүн). 3. кичине орок. 4. тех., авто. илиштирме, жалгама. ~ **cıvatası** илиштирме болту. ~ **pedalı** илиштирме педалы. ~ **yayı** илиштирүүчү пружина.

kavramak 1. кучактоо, айланта кармоо, тутуу. **çocuğu koltuk altından kavrayıp kaldırdı** баланы колтугунун алдынан кармап көтөрдү. 2. өтм. толук түшүнүү, аңдап билүү, көзү жетүү.

kavramcılık, -ğı филос. концептуализм.

kavramsal түшүнүккө байланыштуу, концептуалдык.

kavranılmaz акылга сыйбас.

kavrayış 1. кармаш, тутуш. 2. аңдаш, түшүнүш, көзү жетип. ~ **kudreti** аңдап билүү кудурети/жөндөмү.

kavruk 1. куурулган. 2. куураган, куу, күнгө күйгөн. 3. өтм. арык, тыржыйган, өспөй калган. ~ **çocuk** илмейген бала.

kavrulma куурулма.

kavrulmak 1. куурулуу. 2. күнгө күйүү. 3. өтм. кууроо, какжыроо (мис. бак).

kavrulmuş куурулган. ~ **kahve** куурулган кофе.

kavşak, -ğı кесилиш, тоом, куюш (жолдун, суунун ж. б.). **su ~ı** суунун куюшу. **yol ~ı** жолдордун тоому.

kavuk, -ğu 1. эск. чалма/селде оролгон топу. **2. (sidik ~u) anat.** табарсык. **3. ооз.** ичи көңдөй нерсе (**birine**) ~ **sallamak 1)** баш ийкөө, макул болуу. **2)** жасакерленүү, кошомат кылуу.

kavukçu 1. кавук жасаган/саткан киши. **2. өтм.** кошоматчы, жасакер.

kavuklu 1. кавук/чалма кийген. **2.** Кавуклу (*орта оюнундагы баш каармандардын бири*).

kavun бот. коон (*Cucumis melo*).

kavuncu коончу.

kavuniçi, -ni күлгүн-сары, коон түстүү.

kavurga куурмач (*буудай, жүгөрү ж. б.*).

kavurma 1. куурма (*иши*). **2.** куурма (*куурулуп сакталган эт*).

kavurmaç, -cı куурмач (*куурулган буудай*).

kavurmak 1. кууруу. **2.** кууруу, кактоо, ысык алып кетүү, күйгүзүү. **rüz-gâr ekinleri kavurdu** шамал эгинди кууратып/күйгүзүп кетти. **3. өтм.** басынтуу, чүнчүтүү. **kalbini kavuran acı dinmek bilmiyordu** жүрөгүн эзген кайгы жанын жай алдырбады. **kasıp** ~ катуу таасири алдына алуу.

kavurmalık 1. куурдакка ылайык (*эт*).

2. бир куурдактык (*эт*).

kavuşma 1. жолугушма, бет келишме, (*кайрадан*) табышма. **2. бот.** изогамия, эки башка клетканын биригиши. **3.** улашуу, алуу, жетишүү, ээ болуу. **köyün elektriğe kavuşması uzun sürdü** айылдын электрге жетиши узун убакыт алды.

kavuşmak 1. жолугушуу, табышуу, көрүшүү. **oğluna on yıl sonra ancak kavuşabildi** уулуна 10 жыл кийин гана жолуга алды. **2.** колго тийүү, ээ болуу. **sağlığına kavuşmak** саламаттыгы оңолуу. **3. (суу үчүн)** куюш. **bu su Kızılırmağa kavuşur**

бул суу Кызылырмакка куят. **4.** жетүү, бүчүлөнүү. **ceketin önü kavuşmuyor** эки өңүрү бири бирине жетпейт. **5.** жетүү, баруу. **nihayet vatanıma kavuştum** акырында мекениме жеттим. **Allahın rahmetine** ~ Кудайдын ырайымына жетүү, өлүү.

kavuştak, -ğı ад., муз. кайрык. сал. **nakarar.**

kavuşturmak 1. бириктирүү, кайчылаштыруу. **ellerini** ~ колдорун кайчылаштыруу. **2.** жолуктуруу, кезиктирүү. **Allah kavuştursun!** Аллаа кайрадан жүз көрүштүрсүн! (*тилек*).

kavuşum астр. жалгашуу, жакындоо. **alçak** ~ төмөнтөн жалгашуу. **yüksek** ~ жогортон жалгашуу.

kavut, -du талкан (*куурулуп тартылган буудай*). **2.** кавут (*талкандан жасалган тамак*).

kaya 1. аска, аска таш, зоо, зоока. ~ **suуу 1)** зоо булагы. **2)** булак суусу. **2. айрым ботаникалык, зоологиялык терминдердин курамында:** ~ **antilopu** зоол. тоо антилопасы (*Oreotragus oreotragus*). ~ **balığı** зоол. аскалуу сууларда жашаган каралжын кичине балык (*Cobius*). ~ **güvercini** зоол. көк көгүчкөн (*Columba livia*). ~ **kartalı** зоол. аска бүркүтү (*Aquila chrysaetus*). ~ **kırlangıcı** зоол. зоо карлыгачы (*Ptyonoprogne rupestris*). ~ **gibi** аскар тоодой (*чың, бышык, кайраттуу*). ~ **lifi** асбест. ~ **mezarı** аска мүрзөлөрү. ~ **tuzu** таш туз.

kayağan жылмакай, жылмаяк.

kayak, -ğı лыжа. ~ **kaymak** лыжа тебүү. ~ **sporu** лыжа спорту.

kayakçı лыжачы.

kayakçılık, -ğı лыжачылык.

kayalık, -ğı 1. аскалуу/зоокалуу жер. **2.** аска, зоока. ~ **ve dik tepe** аскалуу тик чоку.

kayan 1. кыян. **2.** ооз. жазы катмарлуу таш. **3.** тез, куюндаган.

kayar (*айбандарды*) такалама иши.

kayarlamak 1. (*айбандарды*) жаңыртып такалоо. **2.** ооз. сөгүү, тилдөө.

kaybetme жоготмо, житирме.

kaybetmek 1. жоготуш, житириш. **gözden** ~ көздөн кайып кылып жибериш. **kontrolünü** ~ эркин жоготуп коюш. **zaman** ~ убактысын бошко кетириш. **2.** жеңилиш, утулуш. **harbi** ~ согушта жеңилүү. **maçı** ~ матчта утулуу.

kaybolmak жоголуу, көздөн кайым болуу. **altın yüzüğü kayboldu** алтын шакеги жоголду. **kaybol!** жогол! көзүмө көрүнбө!

kayd к. **kayıt**.

kaydetmek 1. каттоо, жазып алуу. **çocuğu okula** ~ баланы мектепке каттатуу. **deftere** ~ дептерге жазып алуу. **hesaba** ~ эсебине жазып коюу. **2.** көңүл бөлүү, эсепке алуу, маани берүү. **3.** белгилөө, басым жасоо. **şunu kaydedeyim ki ...** муну айтып коёюн... **4.** (*тасмага, кассетага ж. б.*) жазып алуу. **5.** комп. компьютердин эсине каттатып коюу. **6.** өтм. жакшы натыйжа алуу. **başarı** ~ ийгиликке жетүү. **7.** эстеп калуу, унутпоо. **8.** спорт эсебине упай жаздыруу.

kaydırak,-ğı 1. жалпак ири шагыл. **2.** балдардын мындай шагыл менен ойногон ойну. **3.** балдардын отуруп жылмышып түшүүлөрү үчүн орнотулган оюн түрү. **4.** таш кесимдерин аскадан оңой жылдырып түшүргөн жер.

kaydırmak 1. жылдырыш, жылмыштырыш. **2.** орун алмаштырыш, иштен алыш. **3.** аск. өңүт алмаштырыш.

kaydolmak катталуу, жазылуу.

kaygan жылма, тайгалак, сыйгалак, жылмаяк. ~ **taş** жылма таш.

kaygana 1. кайгана, омлет. **2.** *жумурт-*

кадан чалып жасалган таттуу түрү.

kayganlık,-ğı жылмалык, жылмакайлык, сыйдалык.

kaygı,-yı санаа, сарсанаа, кам, убайым, кайгы. ~(**sını**) **çekmek** убайымын жеш, камсанаш, кайгысын тартыш, сарсанаа болуш. ~**sına düşmek** убайымга түшүү/батуу. ~ **duymak** санаа тартыш, убайым жеш. ~ **içinde kalmak** камсанаш, санаасы санга бөлүнүш.

kaygılanmak 1. сарсанаа болуш, тынчы кетиш, кам жеш. **2.** кайгырыш, капа болуш.

kaygılı кайгылуу, капалуу, санаалуу, убайымдуу.

kaygısız кайгысыз, санаасыз, бейкапар, бейгам.

kaygısızlık,-ğı кайгысыздык, санаасыздык, бейкапарлык, бейгамдык.

kayık I,-ğı жылган, кыйшайган, кулаганы/ураганы/жыгылганы турган.

kayık II,-ğı кайык. ~ **köprüsü** кайык көпүрөө. **yelkenli** ~ жел кайык. **motorlu** ~ моторлуу кайык. ~ **tabak** кайык шекилиндеги табак. ~ **yaka** кайык жака.

kayıkçı кайыкчы.

kayıkçılık,-ğı кайыкчылык.

kayıkthane кайыккана.

kayın I,-ynı бот. кайың (*Fagus silvatica*).

kayın II,-ynı кайни (*эркек үчүн да, аял үчүн да*).

kayınbaba кайната.

kayınbirader кайни, кайнага.

kayınlık I,-ğı кайың токою.

kayınlık II,-ğı кайын журт тарабы.

kayınpeder кайната.

kayıntı ооз. шам-шум эткенге жараган тамак.

kayınvalide кайнене.

kayıp,-ybı 1. жоготуу, кайып, жок болуу. **acı/ağır** ~ катуу жоготуу. **can**

~1 жандан/кишиден жоготуу. **mal** ~1 мал-мүлктөн жоготуу. **2.** бошко кетируу, пайдасыз колдон чыгаруу. **zaman** ~1 убакытын бошко кетиши. **3.** жоголгон, дайынсыз болгон. ~ **eşya** жоголгон буюм. ~1 **karatmak** чыгашаны төлөө. ~**lara karışmak** жоголуп кетүү, дайынсыз болуу. ~ **vermek** жоготууга учуроо.

kayır калың кум.

kayırıcı колдоочу, коргоочу, арка, жөлөк.

kayırış колдоо, коргоо, жардам, камкордук.

kayırmak 1. камкордук көрүү, колдоо/коргоо көргөзүү. **az gelirli vatandaşları** ~ кирешеси аз журтташтарга камкордук кылуу. **2.** орноштуруу, кызматка коюу.

kayısı 1. бот. өрүк, кайналы (*Prunus armeniaca*). **2.** бул дарактын жемиши.

kayış I 1. кайыш. **bel** ~1 бел кайыш. **saat** ~1 саат кайышы. **2.** кайыш кемер, кур. **3.** бүлөө катары колдонулган тери тилкеси. ~ **aşırmak** арго амалданыш, кууланыш. ~ **atmak 1)** к. ~ **aşırmak. 2)** көңүл бурбоо. ~1 **ben çekiyorum** бүтүн жүк менин мойнумда. ~а **çekmek/vurmak 1)** устараны кайышка сүртүү. **2)** алдап кетүү. ~ **gibi 1)** катуу, үзүлбөгөн, кайыштай чоюлган (*эм*). **2)** капкара (*тепи*).

kayış II сыйгалануу, тайгалануу.

kayışçı 1. кайышчы, кайыш жасаган/саткан киши. **2.** арго алдамчы, шүмшүк, шарлатан.

kayışdili, -ni 1. орой/маданиятсыз тил, жаргон. **2.** одоно сүйлөшүү/кеп.

kayıt,-ydı 1. каттоо. ~ **süresi** каттоо маалы. **2.** жазып коюу. **3.** өтм. чектөө, жүрүш-турушун жөнгө салуу. **hiçbir ~ ileri sürmeksizin** эч кандай чектөө койбостон. **4.** себеп, шарт.

kayıyla шарты менен. **cevabını hemen vermek ~ıyla** жообун дароо берүү шарты менен. **5.** расмий иш кагазы. **6.** үндү/сынды/көрүнүштөрдү (*магнит лентага, кассетага ж. б.*) жаздыруу иши. **7.** комп. компьютердин эсине каттоо. ~ **altına girmek** чектелүү, кысымга алынуу. ~ **defteri** каттоо дептери. ~а **değer** көңүл бурууга арзырлык, кызыктуу. ~**tan düşmek** тизмеден чыгаруу, каттоосун өчүрүү. ~а **geçirmek** каттоого алуу. ~ **kuyut** каттоо-маттоо. ~**ını silmek** тизмеден/каттоодон өчүрүп салуу.

kayıtım филос. танууну тануу.

kayıtlamak 1. шарттарга байлоо, чектөө. **2.** жазып алуу, каттоо.

kayıtlı 1. катталган, жазылган. **2.** өтм. шартталган, чектелген.

kayıtsız 1. катталбаган, жазылбаган, белгисиз. **2.** кайдигер, көңүл кош. ~ **kalmak** көңүл бурбоо, кайдигерлик кылуу. **3.** чектелбеген, шартталбаган, чексиз. ~ **şartsız** каршылыксыз, шартсыз, кыңк этпестен, кыйшаюусуз. ~ **şartsız teslim** кыңк этпестен баш ийип берүү.

kayıtsızca көңүл коштук/кайдигерлик менен, көңүл бурбастан, тоңдоосун.

kayıtsızlık,-ğı 1. көңүл коштук, кайдигерлик, бейгамдык, бейкапарлык. **2.** каттоонун/жазуунун/эсеп-чотко алуунун жоктугу.

kaykılmak кайкайып, какайып отуруу.

kaykıltmak кайкытуу.

kayma 1. жылма, жылмышма, кыйшайма, тайгаланма, сыйгаланма. ~ **açısı** кыйшаюу бурчу. ~ **düzeyi** тех. сыйгалануу бети. **2.** кино көрүнүштүн бүдөмүктөнүшү, кадрлардын аттатылышы. **3.** геол. жер көчкү. **4.** мед. көздүн чалырлыгы.

kaymak I, -ğı 1. каймак. ~ **ağzi** калпылган каймак. ~ **altı** каймагы кал-

пылган сүт. ~ **bağlamak/tutmak** каймак байлоо, каймактоо. ~ **gibi 1)** каймактай аппак. **2)** каймактай жумшак, таттуу. **3)** *өтм.* каймактан кыл суургандай, оңунда. **işler ~ gibi gidiyor** иштер каймактан кыл суургандай жүрүп жатат. ~ **kağıdı** жылмакай (*сапаттуу*) кагаз. ~ **tabakası/takımı** *өтм.* (бир нерсенин) каймагы, эң мыкты бөлүгү, элдин эң тандалган катмары. ~ **taşı** алебастр.

kaymak II, -ar 1. жылышуу, тайгалануу, сыйгалануу. **ayağı** ~ буту тайып кетүү. **2.** жылгаяк/лыжа/чана тебүү. **3.** көчүү, жылуу. **toprak kaydı** жер көчтү. **4.** өтүү, өзгөртүү. **üyelerin çoğu diğer partilere kaydı** мүчөлөрдүн көбү башка партияларга өтүп кетти. **5.** бурулуу. **kelimenin anlamı kaymış** сөздүн мааниси бурулуп калыптыр. **dili** ~ тили бурулуу. **gönlü** ~ көңүлү бурулуу. **gözü** ~ көзүн ала албоо.

kaymakam 1. каймакам (*Түркияда илче башкаруучусу*). **2.** *эск.* подполковник. **Yalova ~ı тамаша** чоңсунган/кыйынсынган кишилерге айтылат.

kaymakamlık, -ğı 1. каймакамдык (*милдет, кызмат*). **2.** каймакамдык (*имарат*). **3.** илче (*район*).

kaymakçı каймакчы.

kaymaklanmak каймактоо.

kaymaklı 1. каймактуу, каймагы алынбаган. ~ **yoğurt** каймактуу жуурат. **2.** каймак кошуп берилген. ~ **dondurma** каймак балмуздак. ~ **kadayıf** каймактуу кадайыф (*түрк таттуусу*).

kaynaç, -cı *геол.* гейзер.

kaynak, -ğı 1. булак, кайнар булак. ~ **suуу** булак суусу. **2.** *өтм.* булак, чыккан жери. **enerji ~ı** энергия булагы. **gelir ~ı** киреше булагы. **haber ~ı** кабар булагы. **ısı ~ı**

жылуулук булагы. **malumat ~ı** маалымат булагы. **3.** ширетме, ширетилген жер. ~ **çeliği** ширетме болот. ~ **lâmbası** ширеткич лампа. ~ **yapmak** ширетүү. **4.** *ооз.* жандуу, тың, жаны тынбаган. **5.** *ооз.* көчүк.

kaynakça библиография, булак.

kaynakçı ширетүүчү.

kaynaklamak ширетүү, кандоо.

kaynaklı 1. бир булагы болгон, булакка таянган. **BBC ~** Би-Би-Сиге таянган (*кабар*). **2.** ширетилген, кандалган.

kaynama кайнама. ~ **ısısı** кайнама температурасы. ~ **noktası** *физ.* кайнама чекити.

kaynamak 1. кайноо. **su kaynadı** суу кайнады. **et kaynamış** эт кайнаптыр. **2.** боркулдоо, бууракандоо, толкуу. **deniz kaynıyor** деңиз бууракандап жатат. **3.** курулдоо. **mide ~** ич курулдоо. **4.** (*бир жерден*) чыгуу, оргуу. **pınar ~** булактын оргуп чыгышы. **5.** ачуу, кычуу. **6.өтм.** өтө көп болуу, кайноо. **meydanda insan kaynıyor** аянтта адам кайнайт. **7.** бүтүү, эски калыбына келүү (*сынган сөөк үчүн*). **8.** айыгуу (*жара үчүн*). **9.** *арго* тымызын жасалуу. **burada bir iş kaynıyor** бул жерде бир амал/сыр бар. **10.** *арго* жок болуу, көздөн кайым болуу, изи табылбай калуу. **bizim para kaynadı** биздин акча жок болду. **11.** бошко, бекерге кетүү. **lâfa daldık, ders kaynadı** кепке кызып, сабакты өткөрүп ийдик. **12.** артуу, көбөйүү, күчөө.

kaynana кайнене. ~ **ağzı** өйдө-төмөн сүйлөө. ~ **ziriltisi** шыңгырак (*балдар оюнчугу*).

kaynanadili 1. *бот.* кактус түрү (*Opuntia*). **2.** тордомо түрү.

kaynanalık, -ğı 1. кайненелик (*мамиле, милдет*). **2.** заардык, митаамдык. ~

- etmek 1)** кайнене заардыгын көргөзүү. **2)** (*бир ишке*) ашкере кийлигишүү.
- kaynar 1.** кайнар, булак. **2.** кайнак, кайнаган, абдан ысык. **başına bir kazan ~ su dökmek** башынан ылдый кайнак суу төгүп ийгендей болуу, катуу таң калуу.
- kaynarca 1.** кайнар булак. **2.** кайнатма (*оорулууларга кайнатып ичирилген суюк аш*).
- kaynaşık 1.** бириккен, жабышкан, жабышып бүтүп калган. **2.** ооз. жел таман, ойноок (*аял*).
- kaynaşma 1.** бирикме, үйүр алма, жатыкма, кошулма. **2.** жанданма, аракеттенме, толкундама. **ülke çarında ~lar başladı** өлкө боюнча толкундоолор башталды.
- kaynaşmak 1.** ширешүү, жуурулушуу. **çakılla çimento kaynaşır** шагыл менен цемент ширешет. **2.** кошулуп/үйүр алып кетүү, тил табышуу. **çocuklar hemen kaynaştılar** балдар дароо үйүр алышып кетишти. **3.** жарашуу, төп келүү. **kırmızı sarıyla pek kaynaşmış** кызыл сары менен сонун жарашып калыштыр. **4.** өтө көп болуу, кайноо. **bodrumda fareler kaynaşıyor** подвалда чычкандар кайнайт. **5.** *хим.* кошулуу.
- kaynaştırmak 1.** бириктирүү, ширетүү, кандоо. **2.** жакындаштыруу, үйүр алдыруу, көндүрүү.
- kaynata** кайната.
- kaynatalık,-ğı** кайнаталык (*мамиле, милдет*).
- kaynatmak 1.** кайнатыш. **çorba ~** сорпо кайнатыш. **2.** *тех.* ширетиш, каңдаш. **3.** *арго* маңызсыз/мазмунсуз сүйлөш. **4.** *арго* кытып алуу, унуткаруу. **5.** *арго* жок кылуу, көзүн тазалоо.
- kayrak 1.** сыйгалак, тайгалак, жылма. **~ yol** тайгалак жол. **2.** *өтм.* миң кубулган, жылма, ишеничсиз (*киши*). **3.** *хим.* майлуу. **4.** ооз. уурдалган. **~ gözlü** колу шок.
- kayraklık,-ğı 1.** сыйгалактык, тайгалактык, жылмалык. **2.** *өтм.* эки жүздүүлүк, жылмалык, митайымдык.
- kayra** ырайым, ырыскы, жакшылык, кайрым.
- kayracılık,-ğı** *филос.* жалгыз теңирге ишенүүчүлүк, провиденциализм.
- kayrak,-ğı 1.** кайрак (*жер*). **2.** кайрак (*таш*).
- kayran** токойдун ачык жери.
- kayser** цезарь, кесарь, император, кайзер (*Рим, Византия, Германия императорлоруна берилген наам*).
- kayşa** *геол.* көчкү.
- kayşamak** *геол.* (*жер/тоо/зоонун*) көчүшү.
- kaytak 1.** *к.* **kuytu.** **2.** туруксуз, ишеничсиз, миң кубулган (*киши*). **3.** реакционер, бүлгүнчү.
- kaytan 1.** боо (*жибектен, пахтадан жасалган*). **2.** *дең.* кеменин желкенин жыйыруучу аркан. **~ bıyıklı** узун ичке мурутчан.
- kaytarmak 1.** кайтаруу, кайра берүү. **2.** иштен качуу.
- kayyım 1.** мечит кызматкери. **2.** *эск. ук.* (*бир иште*) милдеткер, жоопкер.
- kaz 1.** *зоол.* каз (*Anser*). **~ tüyü** каз жүнү. **2.** *өтм.* макоо, аңкоо. **~ beyinli/kafalı** мээси жок, маңбаш. **Agop'un ~ı gibi bakmak** аңкайып кароо. **~ adımı** каз кадамы. **~ın ayağı kaç olduğunu göstermek** эмененин кайда экенин көргөзүш. **~ın ayağı öyle değil** тескересинче, таптакыр андай эмес. **~ gibi** аңырайып, маңырайып. **~ı koz anlamak** бээ десең, төө деш. **~ palazı** каз баласы, каздын чоңойгон жөжөсү.
- kaza I 1.** кырсык. **~ yerinde** кырсык

болгон жерде. ~**ya neden olmak** кырсыкка себеп болуу. **2. эск.** сот, соттоо. **3. эск.** казынын кызматы. **4. дин** каза (*убагында жасалбай калган намаз/орозонун ырасмисине жараша кийин жасалышы*). ~ **(yı) atlatmak** кырсыктан аман калуу. ~ **geçirmek/ ~ya uğramak** кырсыктоо, кырсыкка чалдыгуу/учуроо. ~ **ile** капысынан, ойдо жок жерден. ~ **kurşunu** ажалдын огу. ~ **olmak** кырсык болуу. ~ **sigortası** кырсыкка каршы камсыздандыруу. **elimden bir ~ çıkacak** колум кычышып турат (*"болду, ушунчасында токтот"* маанисинде).

kaza II каза (*административдик бирдик*), район.

kazaen байкабай, кырсык болуп, күтүлбөгөн жерден.

Kazak, -ğı **1.** казак (*Казакстандын жергиликтүү калкы*). **2.** Дон казагы. **3.** казактарга мүнөздүү/тиешелүү.

kazak I, -ğı **1.** свитер. **2.** чабендес курткасы.

kazak II, -ğı **1.** (*Россияда, Иранда*) аттуу аскер. **2. өтм.** өткүр, аялына сөзү өтүмдүү эркек.

Kazakça **1.** казак тили. **2.** казактар сыяктуу, казактарча.

Kazakistan Казакстан.

kazaklık, -ğı аялына сөзү өтүмдүүлүк, өткүрлүк.

kazan **1.** казан (*тамак бышырылган*). ~**da yemek pişiyordu** казанда тамак бышып аткан. ~**ın kulpu** казандын кулагы. **2. буу машинасы, жылытуу системасы үчүн суу кайнатылган казан.** ~ **devirmek/ kaldırmak** *тар.* (*жаңы черчүүлөр үчүн*) баш көтөрүү, козголоң чыгаруу. ~**ı kapalı kaynamak** сыр бербөө/алдырбоо. **bir ~da kaynamak** *өтм.* бир казанда кайноо. **(bir yer) ~, (biri) kepçe** тинтүү, аңтарып-теңтерүү, издебеген жери калбоо.

İstanbul ~, ben kepçe, üç gün seni aradım Стамбулдун төрт бурчун тинтип, үч күн бою сени издедим.

kazançı казанчы (*кесиби жана милдети*).

kazançılık, -ğı казанчылык.

kazanç, -cı **1.** айлык, киреше, пайда, утуш. ~ **vergisi** кирешеден салык. ~ **hırsı** алдым-жуттумдук, ач көздүк. **2. өтм.** жеңиш, байлык, пайда. **edindikleri bilgiler gençlerimizin ~ı olacaktır** алган билимдери жаштарыбыздын байлыгы болот.

kazançlı **1.** пайдалуу, кирешелүү. ~ **bir iş** пайдалуу иш. **2.** жеңиштүү. **sonunda yine sen ~ çıktın** аягында баары бир сен жеңиштүү чыктың.

kazançsız пайдасыз, кирешесиз.

kazandırmak пайда/киреше алып келиш.

kazandibi, -ni **1.** түбүнө бир аз күйгүзүп бышырылган мухаллеби. *к. muhallebi.* **2.** казандын кырмычыгы. **3. ооз.** кенже бала.

kazanılmak **1.** иштеп табылган. **2.** же-тишилген, ээ болунган, колго тийген. **kazanılan bağımsızlık** колго тийген көз карандысыздык. **kazanılmış hak** ээ болгон укук.

kazanmak **1.** иштеп табыш, киреше киргизиш. **hayatını sebze satarak kazanıyor** жашылча сатып күн көрөт. **2.** ээ болуш, колго тийгизиш, күтүш. **arkadaş ~** жолдош күтүү. **ün ~** атак-даңкка ээ болуш. **3.** жеңишке жетиш, утуш. **davayı ~** доодо жеңип алыш. **şampiyonluğu ~** чемпион болуу. **ikramiye ~** лотереядан утуп алыш. **4.** ылайык көрүлүш, ээ болуш. **çocukların sevgisini ~** балдардын сүйүүсүнө ээ болуу. **5.** учураш, кабылыш. **dert ~** дартка учураш.

kazara **1.** капысынан, байкабай. **2.** кырсык/балакет басып.

kazaratar эсковатор.

kazasız кырсыксыз. ~ **belâsız** кырсыксыз, балаасыз.

kazasker *тар.* жогорку аскердик сот (*Османлы Императорлугунда*).

kazayağı,-nı **1.** *бот.* каз таман (*Chenopodium*). **2.** көп колдуу илмек. **3.** ачык сары-кызыл түс. **4.** көчөнүн/жолдун кесилиши/тоому. **5.** кайчылаштырылып көктөлгөн шырык. **6.** *дең.* үч учтуу аркан.

kazazede кырсыкка кабылган, жапа чеккен, жабыр көргөн.

kazboku,-nu *орой* киргил-сары, жаш-гылт-сары (*түс*).

kazgıç,-cı **1.** казгыч, кыргыч (*тандырдан нанды кырып чыгарган курал*).

2. казгыч (*өсүмдүк тамырын казып чыгарган иш*).

kazı **1.** *археол.* казуу. ~ **bilimci** археолог. ~ **bilimi** археология. ~ **yapmak** казуу жүргүзүү. **2.** (*такмай, металл бетине*) оюм-чийим. ~ **resim** гравюра.

kazıcı **1.** казуучу, казган киши. **mezar** ~ көр казган киши. **2.** (*такмай, металл бетине*) оймочу, чиймечи, гравёр.

kazık,-ğı **1.** казык, түркүк, бакан. ~ **a bağlamak** казыкка байлоо. ~ **çakmak** казык кагыш. **beygir** ~1 мамы. **2. тар.** казык (*адамдарды кыйнап өлтүрүү үчүн колдонулган эки учу тең учтуу курал*). ~ **a oturtmak** казыкка отуртуу. **3.** *эск.* казык (*жаза түрү; адам казыкка отуртулуп өлтүрүлгөн*). **4.** *спорт* (*күрөштө*) атаандашынын шымынын кашатынан кол салып жиберүү. **5. арго** алдамчылык, көз боёмо, амалдануу, сызга отургузуу. ~ **dikmek** түркүк болуу. **dünyaya kim** ~ **dikecek?** дүйнөгө ким түркүк болот эле? ~ **gibi** казыктай, шырыктай. ~ **gibi bir kadın, onun neresini beğenmiş?** шырыктай болгон

бир катын, анын эмнесин жактырып калыптыр? ~ **kadar** *шылд.* бакандай, килейген, бакыйган. ~ **kadar oldun, hâlâ çocuk huyundan vazgeçmiyorsun** бакандай болдуң, дагы эле бала кыялыңы кармата-сың. ~ **kakmak** **1)** казык кагыш. **2)** (*бир жерде*) көпкө отуруп алыш. **3)** күтүлгөндөн узун жашаш. ~ **kesilmek** **1)** катып калуу. **2)** какайып/сенейип туруп калуу. ~ **kök** *бот.* өзөк тамыр. ~ **marka** *арго* өтө кымбат. ~ **yemek** алдатылуу, сызга отургузулуу. ~ **yutmuş gibi** казык жутуп алгансып. ~ **a vurmak** казыкка отургузуп өлтүрүш.

kazıkçı *арго* амалкөй, алдамчы, көз боёмочу.

kazıklamak **1.** (*бир жерге*) айланта казык кагыш. **2.** *эск.* казыкка отуртуп жазалаш. **3.** алдап кетиш, ашыры кымбат сатыш.

kazılmak **1.** казылуу (*мис. бир жер*). **2.** орноп калуу, кетпей калуу, унутулгус болуу. **hafızaya** ~ эстен кетпей калуу.

kazıma **1.** кырма, кырып чыгарма. **tencerenin dibini** ~ мискейдин түбүн кырма. **2.** (*металл/такмайдын бетине*) оюм-чийим түшүрмө. **3.** бойдон/денеден (*бир нерселер*) алдырма, аборт.

kazımak **1.** кыруу, тырмалоо, тытуу. **duvarın boyasını** ~ дубалдын боёгун кыруу. **2.** өчүрүү. **yazıyı iğneyle** ~ жазууну ийне менен өчүрүү. **3.** катуу ушалoo. **4.** *мед.* денеден бир зыяндуу/керексиз нерсени кырып/чукуп алыш. **çıbanı kazıyarak aldılar** сыздоокту чукуп (*суурун*) алышты. **5.** сакал-мурут, чач алыш. **6. арго** (*бирөөнүн*) мээсин чиритиш. **7. арго** куру жалак калтырыш, сызга отургузуш.

kazımık, -ğı кырмычык.

kazınmak **1.** кырылуу, чукулуу, тытма-

лануу. **2.** тырмануу, тытынуу. **3.** чачын/сакал-мурутун тасырайта кыруу. **4.** кырынып-сүрүнүү, таза-лануу. **5.** *argo* тонолуу, сызга отуруп калуу.

kazıntı **1.** казынты, казылып алынган нерсе. **2.** жазуунун өчүрүлгөн/кырылган жери. **3.** кырынды, таарынды.

kazma **1.** казма (*иши*). ~ **kürek** казма/сайма күрөк. **2.** күрөк. **3.** оюлуп/кесилип жасалган. ~ **gibi** орсойгон (*миш*). ~ **resim** гравюра.

kazmacı кенчи, шахтёр.

kazmadiş орсок тиш.

kazmak,-ar **1.** казуу, оюу, чуңкурайтуу.

2. (*металлга, жыгачка ж. б.*) оюп/кесип шекил берүү. **çukur** ~ **1)** чуңкур казуу. **2)** *өтм.* (*бирөө-гө*) кыянаттык кылуу. **mühür** ~ мөөр түшүрүү. **kendi kazdığı çukura kendi düşmek** өзү казган чуңкурга түшүү.

kazmir **1.** кашмир. **2.** кашмирден жасалган.

KDV (katma değer vergisi) *нин кыск.*) кошумча нарк салыгы.

kebab, -bı **1.** кебеп. **şiş** ~ **ı** шишкебеп. **taş** ~ **ı** таш кебеп. **2.** кууруп, кактап бышырылган ар кандай тамак. **kestane** ~ **ı** каштан кебабы.

kebağcı **1.** кебеп жасаган/саткан киши. **2.** кебеп сатылган/желген жер.

kebağlık,-ğı кебеп жасаганга ылайык, кебепке арналган. ~ **et** кебепке ылайык эт.

kebe одоно кийизден жасалган кемен-тай.

kebuter *эск.* кептер.

kebze *анат.* далынын сөөгү.

kebzeci далыга карап төлгө ачкан киши.

keçe **1.** кийиз. ~ **kaplamak** кийиз калоо. **2.** кийиз (*жерге төшөлгөн*). **yol** ~ **si** жолго төшөлгөн кийиз. **3.** кийизден жасалган. ~ **kulah** кийиз күлө.

~ **şapka** кийиз шапка. ~ **baş** кой-эчкинин учук оорусу. ~ **bıçak** колунан иш келбеген. ~ **delen/geçiren** шыбыргак жамгыр. ~ **gibi** кийиздей кирип калган (*чачтар*). ~ **kulah etmek** кызматтан алуу. ~ **sini sudan çıkarmak** кыйынчылыктан кутулуп кетүү. ~ **yi suya atmak** ар-намыстан ажыроо.

keçeci кийиз жасаган/саткан киши.

keçelemek **1.** кийиз менен ороо. **2.** кийиз менен сүртүп жалтыратуу.

keçeleşmek **1.** кийиздей кирип калуу (*мис. чачтар*), уйпалануу, түйтө-йүү (*мис. бир түктүү нерсе*). **2.** уюп/уктап калуу (*дене органдары*). **3.** кууроо, куудуроо, кеберсүү (*мис. кол, жүз*).

keçeli кийиз салынган/капталган. ~ **kapı** кийиз капталган эшик.

keçi **1.** зоол. эчки (*Capra hircus*). **2.** *өтм.* кежир, тежик, терсаяк, көк, өжөр. **Ahfeş'in ~si gibi başını sallamak** сөзгө түшүнүп-түшүнбөй эле баш ийкей берүү. ~ **çobanı** эчки кайтарган киши. ~ **inadı** эчки кежирлиги. ~ **leri kaçırma** делирүү, акылдан айнуу. ~ **mantarı bot.** кадимки шампиньон (*Agaricus campestris*). ~ **sakal** эчки сакал. ~ **sakalı bot.** крит ладаны (*Cistus creticus*). ~ **söğüdü bot.** эчки тал (*Salix caprea*). ~ **yolu** эчки/кой жол. ~ **ye can kaygısı, kasaba et/yağ kaygısı** мак. кара эчкиге жан кайгы, касапчыга мал кайгы.

keçiboyunu, -nu bot. эчки мүйүз дарагы (*Ceratonia siliqua*). ~ **gibi** машакаты көп, берекеси жок (*миш*).

keçikulağı bot. аткулак.

keçileşmek өжөрлөнүү, кежирленүү.

keçilik, -ği *өтм.* өжөрлүк, кежирлик.

keder кайгы, капа, муң. ~ **çekmek** кайгы тартуу. ~ **ine iştirak etmek** кайгысын тең бөлүшүү. ~ **vermek** кайгыртуу, капа кылуу.

kederlenmek капалануу, кайгыруу.

kederli кайгылуу, капалуу, муңдуу.

kedersiz кайгысыз, капасыз, бейкапар, муңсуз.

kedi зоол. мышык (*Felis domesticus*). ~ **balığı 1)** зоол. деңиз түлкүсү (*Raja clavata*). **2)** зоол. деңиз ити (*Scyliorhinus canicula*). ~ **ciğere bakar gibi bakmak** (бир нерсеге) тамшанып кароо. (**her zaman**) ~ **gibi dört ayak üstüne düşmek** суудан кургак чыкмак (сөзм. с. ар дайым мышыктай төрт аягы менен түшүү). ~ **ile harara/ çuvala girmek** мүнөзү начар киши менен мамиле түзүү (сөзм. с. мышык менен капка кирүү). ~ **ile köpek gibi** ит менен мышыктай. ~ **nanesi** мышык жалбыз (*Nepeta cataria*). ~ **ne, budu ne? 1)** ак-караны тааный элек жашта. **2)** колуна эмне келет. ~ **olalı bir fare tuttu** жок дегенде бир ишти жасады. ~ **otu** бот. мышык оту, шыпаалуу валериана (*Valeriana officinalis*). **aradan kara ~ geçmek** арасын кара мышык аралоо. ~ **yetişemediği ciğere pis dermiş mak.** мышык майга жетпей, сасык дептир.

kediyağı, -nı бот. мышык таман (*Antennaria dioica*).

kedidili балмуздак менен желген бисквит.

kefal 1. зоол. кефаль (*Mugil cephalus*). **2.** (мектепте) орто баа.

kefalet, -ti ук. кепилдик, жоопкерчилик алыш, гарантия. ~ **etmek** кепил-дигин алуу. ~ **le salıvermek** кепилдик алдында бошотуу.

kefaleten кепилдиги менен, кепилдик алдында.

kefaletname кепилдик актысы.

kefare, -ti күнөөнүн кечилиши үчүн берилген садага, кармалган орозо. ~ **ini ödemek** жазасын тартуу. ~ **keçisi** топурагы жеңилдик.

kefe таразанын табагы.

kefeki 1. жонулбаган таш (бейит ташы үчүн колдонула турган). **2.** тиштердин түптөрүндө уюп калган акиташ катмары.

kefen кешин. ~ **i boynunda olmak** өлүм алдында жатуу. ~ **in cebi yoktur** кешиндин чөнтөгү жок (дүнүйөнү о дүйнөгө алып кете албайсың). ~ **i yırtmak** өлүп тирилиш, катуу оорудан сакайыш.

kefenlemek кешиндөө.

kefenlik, -ği кешиндик (материал).

kefil кепил, гарант. ~ **göstermek** кепил катары көрсөтүү. ~ **olmak** кепил болуу.

kefillik, -ği кепилдик.

kefir кефир.

kefiye кефие (арантар колдонгон чачылуу эркек жоолугу).

kehanet, -ti көзү ачыктык, төлгөчүлүк, олуялык. ~ **etmek/~te bulunmak** боло тургандарды алдын ала айтуу, олуялык кылуу.

kehanetli олуялык менен айтылган.

Kehkeşan астр. Саманчынын Жолу.

kehribar 1. январь. **2.** январь түсү. **3.** январдан жасалган. ~ **gibi** сапсары.

kek, -ki кекс.

keka(h) сырд. с. сонун! укмуш!

keke кекеч.

kekeç, -ci кекеч.

kekeleme кекечтенме.

kekelemek 1. кекечтенүү. **2.** муактануу.

kekeme кекеч.

kekemelik, -ği кекечтик.

kekik, -ği бот. кекик (*Thymus vulgaris*).

keklik, -ği 1. зоол. кекилик (*Perdix perdix*). ~ **palazı** кекиликтин баласы/жөжөсү. **2.** өтм. сулуу аял. ~ **gibi** сулуу, ачык-айрым.

kekre 1. кекире. **2.** ачкыл, кычкыл. ~ **şarap** кычкыл шарап.

kekremsi 1. даамы кычкыл. **2.** жыты мурунду жарган. **3.** өтм. кабагы

ачылбаган, керсейген.

kel 1. таз, кел. 2. чачы түшкөн. 3. (*жер үчүн*) такыр, жылаңач. ~ **tepe** жылаңач чоку. 4. жалбыраксыз, солуган (*өсүмдүктөр*). 5. бош, ээн, буюмдары аз (*бөлмө, үй*). ~**i açıl-mak/görünmek** 1)тазы көрүнүү. 2)кемчилиги ашкереленүү. ~ **baş a şimşir tarak** тазга шимшир тарак-тын кереги эмне. ~**in ilâcı olsa başına sürer mak.** өз ишин жасай албаган кишиден эмне жардам. ~ **kahya** бардык ишке киришкен. ~**i körü toplamak** аксак-тексектерди топтоп алмак.

kelâm 1. сөз, кеп. 2. мусулманчылык окуусу. 3. сүйлөө бычымы. ~ **etmek** айтуу, сүйлөө.

Kelâmkadim Куран-ы Керим.

kelaynak, -ği узун түмшуктуу илегилек (*Geronticus eremita*).

kelebek, -ği 1. зоол. көпөлөк (*Lepidoptera*). 2. (~ **hastalığı**) көк мээ (*кой ылаңы*). 3. *тех.* дроссель. ~ **otu bot.** жапайы беде. ~ **gözlük** пенсне. ~ **kırvat** көпөлөк галстук. ~ **kulaçı спорт** баттерфляй (*кулач уруп сүзүү түрү*).

kelek, -ği 1. чала бышкан коон. 2. үйлөгөн чанач үстүнө курулган сал. 3. ар кай жери такыр. ~ **mısır** алабаш жүгөрү. 4. кылсыз, көсөө, түгү түшкөн. ~ **tulum** кылсыз чанач. 5. *argo* келесоо. ~**e bağlamak** жакшы ишти бүлдүрүү.

kelem капуста.

kelep, -bi келеп.

kelepçe 1. кишен. ~ **takmak/vurmak** кишен тагуу. 2. *тех.* чынжыр.

kelepçelemek кишендөө, кишен тагуу (*колуна*).

kelepçeli колуна кишен тагылган.

kelepir ооз. 1. бекер/арзан түшкөн оокат. 2. өгөй кыз/уул. ~**e konmak/yakalanmak** (*бир нерсени*) арзан алуу.

keleplemek (житти) келептөө.

keler зоол. кескелдирик. **alaca** ~ ала кескелдирик.

keleş I 1. ооз. эр жүрөк, баатыр. 2.сулуу, келишимдүү.

keleş II 1. таз, чакалай баскан. 2. чачы түшкөн. 3. шүмшүк, жүүт.

kelime сөз. ~ **arası** сөз арасы. ~ **hazinesi** сөз байлыгы. ~ ~ / ~ **be** ~ сөзмө сөз. ~**si** ~**sine** сөзмө сөз, төкпөй-чачпай. ~ **oyunu/cambazlığı** сөз оюну. ~**i şahadet din** келме. ~**i şahadet getirmek** келме келтириш. ~ **takımı** сөз тизмеги. ~ **yapımı** сөз жасоо. **basit** ~ жөнөкөй сөз. **bileşik** ~ татаал сөз.

kelle 1. баш, келде (*дуал.*). 2. даана, баш. **bir** ~ **peynir** бир тоголок быштак. **iki** ~ **lâhana** эки баш капуста. 3. машак. ~ **götürür gibi** аңды-дөңдү карабай, шашып-бушуп, артынан жоо кубалагандай. ~ **kulak yerinde** келишимдүү, зыңкыйган. ~**sini koltuğuna almak** жанын оозуна тиштөө. ~**sini uçurmak** башын кыя/жыга чабыш. ~**yi vermek** жанын курман кылуу.

kelli: ~**felli** 1. барандуу, зоболосу бийик, көрүнүктүү. 2. жакшы/жарашыктуу кийинген.

kellik, -ği 1. таздык. 2. кашкабаштык. 3.такыр/чөп өспөгөн жер.

Keloğlan 1. Келоглан (*түрк жомогунун баш каарманы*). 2. өтм. багар-көрөрү жок бала.

Kelt Келт.

Keltçe келт тилинде, келтче.

kem I 1. жаман, начар. ~ **söz** жаман сөз. 2. кем, өксүк, кемчил. ~ **akçe** кем акча. ~ **göz** жаман көз. ~ **gözle bakmak** 1) кара ниет менен кароо. 2)көз тие тургандай/тамшанып кароо.

kemal, -li 1. жетилген, курак, эрезе. 2.жетиктик, тетиктик. ~**ini bulmak/-e ermek** 1) эрезеге жетүү,

жетилүү. **2)** жетик болуу. **3.** баа, нарк. **~i nedir?** баасы кандай? **~i ciddiyyetle** кадыресе олуттуулук менен. **~i sükünetle** эч камаарабай.

Kemalist, -ti кемалист (*Мустафа Кемал Ататүрктүн окуусун жактоочу*).

Kemalizm кемализм, ататүркчүлүк.

keman 1. *эск.* жаа. **2.** скрипка. **~ çalmak** скрипка чалуу. **~ konçertosu** скрипка үчүн концерт. **~ gibi** ичке, чийилген (*каш*).

kemancı 1. скрипка жасаган/саткан киши. **2.** скрипач.

kemane 1. (*кылдуу аспаптарда*) жаа. **2.** улуттук музыкалык аспап түрү. **3.** *тех.* бургуну/ачкычты буроодо колдонулган жаа түрүндөгү аспап. **4.** айкелчи кескичи (*мрамор кесүү үчүн*). **~ çekme** спорт майлуу күрөш ыкмасы.

kemençe кеменче, кыл кыяк (*тизеге коюп чалынган үч кылдуу кичинекей музыкалык аспап*).

kemençesi 1. кеменче чалган киши, кыл кыякчы. **2.** кеменче жасаган/саткан киши.

kement, -di 1. чалма (*айбандарды кармоо үчүн*). **~ atmak** чалма чалуу. **2.** *эск.* адам асууда колдонулган кайыш илмек.

kemer 1. кемер, кур. **kayış** **~** кайыш кемер. **can kurtaran ~i/emniyet ~i** коопсуздук кемери. **sırmalı** **~** саймалуу кур. **2.** кашат (*этек, шым ж. б.*). **3.** *эск.* акча ташылган тери кур. **4.** *архит.* арка (*көпүрөөнүн*). **5.** кемер шекилиндеги сөөктөргө берилген ат. **kaş ~i** каш кемери. **damak ~i** таңдай кемери. **6.** коңкогой. **~ burun** коңкогой мурун. **~ altı** жабык базар. **~ bağlama** жаңы келген келинге алтын же күмүш кемер тагуу салты. **~i dolu olmak** бай/бардар болуу. **~ini sıkamak** *өтм.* белин бекем бууш.

kemerli 1. *архит.* арка/жаа түрүндөгү.

2. курчалган, айланта тосулган. **3.** коңкойгон. **~ burun** коңкогой мурун.

kemgöz *өтм.* суук көз.

kemha камка (*жибек кездеме түрү*).

kemik, -ği 1. сөөк. **~ iliği** сөөктүн чучугу. **~i kalın** сөөгү жоон. **~ kırığı** сөөк сыныгы. **2.** сөөктөн жасалган. **~ kutu** сөөк куту. **~ atmak 1)** сөөк ыргытуу. **2)** *өтм.* (*бирөөнүн*) көңүлүн алуу. **~ bilimi anat.** анатомиянын сөөккө байланыштуу тармагы, остеология. **~ doku anat.** сөөк тканы. **~ erimesi мед.** сөөктүн эриши, остеолис. **~ gibi 1)** сөөктөй катуу. **2)** бышык, бекем, чың, тын. **~ iltihabı мед.** кулгуна, остит. **~ine kadar işlemek** сөөгүнө жетүү. **~ kesilmek** селейип калуу. **~lerini kırmak** *онуза* сөөгүн сөпөт кылуу. **~leri sayılmak** кабыргасы саналуу.

kemikleşmek сөөктөшүү, сөөккө айлануу.

kemikli 1. сөөктүү. **2.** сөөк-саактуу, ири, олбурлуу.

kemiksi anat. сөөк сымал. **~ doku** сөөк менен кемирчек арасындагы ткань.

kemiksiz сөөксүз.

kemircik, -ği кемирчек.

kemirgen к. kemirici.

kemirgenler кемирүүчүлөр (*Rodentia*).

kemirici кемирүүчү.

kemiriciler к. kemirgenler.

kemirme кемирме.

kemirmek 1. кемирмек, тиштегилемек. **fare tahtayı kemiriyordu** чычкан жыгачты кемирип аткан. **tırnaklarını** **~** тырмактарын тиштегилөө. **2.** жеп кетүү, жоюу. **demiri pas kemirir** темирди дат жеп салат. **3.** *өтм.* тынчын алмак, ичтен жемек. **bu endişe sürekli içini kemiriyordu** бул санаа аны ичинен жеп турган.

kemküm: **~ etmek** күңк-мыңк этүү.

kemlik, -ği жамандык. **~ etmek** жаман-

дык кылуу.

kenar 1. чет, уч, кыр, жээк. **damin** ~1 чатырдын учу. **uçurumun** ~1 жардын кыры. **yolun** ~1 жолдун жээги. **2.** жээк, алкак. **mendilin** ~1 çok güzel işlenmiş жүзаарчынын жээги абдан кооз тордолуптур. **3. мат.** жак. **üçgenin** ~ları үч бурчтуктун жактары. **4.** алыс, окчун, обочо. **şehirin** ~1 шаардын чети. **~da kal-mak** четте калыш. **(bir) ~a çekilmek** обочолонуу, четтөө. **5.** элет, чет. **~ bir yer** элет жери. **~ devletler** чектеш мамлекеттер. **6.** кырбуу. **şapkanın** ~1 шапканын кырбуусу. **~a atmak** (бир нерсеге) анча маани бербөө, ойдон чыгарып салуу. **~ı bastırmak** четин бекитүү (мис. кездеменин). **~da köşede** булуң-бурчта. **~ın dilberi** шылд. элет мөлмөлү (адеби тайкы көйрөң аял). **~ına bak bezini al, anasına bak kızını al** мак. эшигин көрүп төрүнө өт, энесин көрүп кызын ал.

kenarlı 1. чети/жээги/учу/кыры/кырбуусу болгон. **~ şapka** кырбуусу бар шапка. **2.** жээги кооздолгон/тордолгон/саймаланган. **~ mendil** жээги тордолгон жүзаарчы.

kenarlık,-ğı тосмо, алкак, курчоо. **bal-kon** ~1 балкон тосмосу.

kenarsız чети/жээги/учу/кыры/чеги жок.

kendi 1. таандык мүчөлөрдү алуу менен: өзү. **~m** өзүм; **~n** өзүн; **~si** өзү; **~miz** өзүбүз; **~niz** өзүңүз; **~leri** өздөрү. **~m giderim** өзүм барам. **~leri neden sormuyorlar?** өздөрү эмнеге сурашпайт? **2.** өз (башкасынын эмес). **~ kardeşim** өз бир тууганым. **~ evin** өз үйүң. **~ işini** **~ görmek** өз ишини өзү жасоо. **~nce** өзүнчө, өзү билгендей. **~liğinden** өзүнөн өзү. **~ni ağır almak** кыйынсынуу, текеберленүү. **~ ağzıyla tutulmak** өз оозунан жаңылуу. **~ni**

alamamak өзүн кармай/токтото албоо. **~ âlemine dalmak** өзү менен өзү болуу, кыялга/ойго батуу. **~ni alıştırmak** өзүн көндүрүү. **~ini ate-şe atmak** өзүн өзү балакетке салуу. **~ni atmak** дароо киришүү/кирип баруу. **~ni avutmak** өзүн өзү жооткотуу/сооротуу. **~ başına** өзүнчө, өзү жалгыз. **~ni beğenme** менменсинме, кыйынсынма. **~ni beğen-mek** көтөрүлүү, менменсинүү. **~ni bırakmak 1)** өзүн карабоо. **2)** өзүн бир нерсеге арноо/берүү. **3)** магыдыроо, мемирөө, өзүн бош коё берүү. **~ni bildi bileli** эс тартканы. **~ni bilen/bilir 1)** баскан-турганын билген. **2)** өз баркын билген. **~ni bilmek 1)** акыл-эси ордунда болуу. **2)** эрезеге жетүү. **~ni bilmemek** эс-учун жоготуу. **~ni bilmez 1)** эс-учун жоготкон абалда. **2)** адепсиз, тарбиясыз. **~ni bir şey sanmak** өзүн кыйын саноо. **~ni bir yerde bulmak** (байкабай) бир жерге барып калыш. **~ni bulmak 1)** киши болуу. **2)** иши оңолуу. **3)** өзүнө/эсине келүү. **~ çalıp ~ oynamak** өзүн өзү билиш, өтүгүн төргө илиш. **~ çapında** өз алына жараша. **~ine çeki düzen vermek 1)** үстү-башын тартипке келтирүү. **2)** өтм. баш-учун жыйноо, турмушун оңдоо. **~ çıkarı için** өз кызыкчылыгы үчүн. **~ni dar atmak** эптеп чыгуу/жетүү/кутулуу. **~ derdine düşmek** өз кайгысы менен алек болуу. **~ni dev aynasında görmek** менменсинүү, көтөрүлүү, чоңсунуу. **~ni dinlemek 1)** өзүн өзү аңдуу (ноокастык коркунучу менен) **2)** жалгыз калуу. **~ni dirhem dirhem satmak** бааланыш, барктаныш. **~ eliyle** өз колу менен. **~ni ele vermek** өзү билдирип коюш. **~ne etmek** өзүнө өзү кылуу. **~inden geçmek 1)** эс-учун жоготуп коюу. **2)** өзүн уну-

туп коюу, элөп-желөп болуу, экстазга кирүү. **3)** жинденүү, буркан-шаркан түшүү. **~ne gel!** өзүнө кел! **~ gelen** өзүнөн өзү келген, көктөн түшкөн. **~ine gelmek 1)** эс-учун жыйноо. **2)** өзүн токтотуу, кармаңуу. **3)** оңолуу, түзөлүү (*иши*). **~ göbeğini ~ kesmek өтм.** өз киндигин өзү кесүү. **~ne göre 1)** өзүнө жараша, өзүнө ылайык. **2)** өзү билген, өзүнүн ою боюнча. **~ne göre haklı** өз ою боюнча туура. **~ni göstermek** өзүн көргөзүү. **~ gözündeki mertegi görmez, elin gözündeki çöpü görür мак.** өз башындагы төөнү көрбөй, бирөөнүн башындагы чөптү көрөт. **~ne güvenen** өзүнө ишенген. **~ne hakim olmak** өзүн кармай билиш. **~ hâlinde** өзү менен өзү, момун, жоош. **~ hâline/havasına bırakmak** жайына коюш. **~ne has** өзүнө тиешелүү. **~ havasına gitmek/~havasında olmak** өз билгенин/оюна келгенин жасоо. **~ni hissettirmek** өзүнүн баркын билгизүү. **~ni kapıp koyuvermek (бир нерсеге)** катуу киришүү, өзүн унутуп коюу. **~ni kaptırmak (бир нерсе менен)** катуу алектенүү, жан дили менен берилүү. **~ni kaybetmek 1)** өзүн жоготуп коюу, эмне кылганын билбей/алапайын таппай калуу (*кайгыдан, ачуудан, кубанычтан*). **2)** эс-учун жоготуу. **~ ~ne 1)** өзү менен өзү. **~ ~ne konuşmak** өзү менен өзү сүйлөшүү. **2)** өзүнчө, эч кимге кошулбай. **3)** өзүнчө эле, туруп туруп эле. **kapı ~ ~ne açılıvermişti** эшик өзүнчө эле ачылып кеткен. **~ ~ne gelin güvey olmak** ишке аша элек ишке сүйүнүп алыш. **~ ~ni tenkit** өзүн өзү сыңдоо. **~ ~ni yemek** өзүн өзү жеш. **~ne kıymak** өз жанын кыйыш. **~ kuyusunu ~ kazmak** өз көрүн өзү казыш. **~ne mal etmek**

өзүнө менчиктеп/ ыйгарып алыш (*бирөөнүн оокатын/ ишин/оюн*). **~ne malik olamamak** өзүн кармай албоо. **~ miktarını bilmek** өз ордун билүү. **~ni müdafaа** өзүн өзү коргоо. **~ni naza çekmek** наздануу, кербезденүү. **~inde olmamak** өзүн билбей, акыл-эси ордунда болбой калыш. **~inde olmadan** байкабай, билбей. **~inden pay/paha biçmek** баалануу, каадалануу. **~ payıma** менимче, менден сурасанар. **~ne sahip olamamak** өзүнө ээ боло албай калуу. **~ni satmak** өзүн жакшы көргөзүү. **~ni sıkamak** өзүн кармоо/кыйноо. **~ni sıkma!** жаныңды кыйнаба! кыйналба! **~ne ... süsü vermek** өзүн ... деп көрсөтүү. **~ni tartışmak** өзүнүн абалын байкоо. **~ni tekrarlamak** өзүн өзү кайталоо, жылыш жасабоо. **~ni toparlamak/toplamak 1)** баш-аягын жыйноо, белин бекем буунуу. **2)** айыгуу, тыңуу. **~ni tutamamak** өзүн кармай албай кетүү. **~ni tutmak** өзүн кармоо, сабыр кылуу. **~ni vermek (бир ишке)** берилүү, өзүн арнап коюу. **~ne vazife bilmek** мойнунун парзы деп эсептөө. **~ yağ ile kavrulmak** өз азабын өзү тартуу. **~ne yedirememek** ыза болуу, ардануу, намысына тийүү. **~ni yemek** өзүн өзү жеш. **~ne yontmak/~nden yana yontmak** көмөчүнө күл тартуу, өз кызыкчылыгын көздөө. **~ni yerden yere atmak 1)** өлүп-тирилүү, буй салуу/кылуу, урунуп-беринүү (*жаман кабардан/оорудан улам*). **2)** жанын коёрго жер таппоо, каардануу, күйүп-бышуу (*ачуусу келгенден*). **~ni zaptetmek** өзүн кармоо.

kendiliğinden 1. өзүнөн өзү. **2.** автоматтык түрдө, эч жардамсыз. **3.** уюмсуз, уюшмасыз, стихиялуу

түрдө. **4. бот.** табигый, жаратылыштан. ~ **türeme биол.** өзүнчө тукумдоо, абногенез. **5.** көнүмүш боюнча. **elleri ~ cebine uzandı** колдору көнгөн адат боюнча чөнтөккө карай сунулду.

kendilik,-ği филос. **1.** маңыз. **2.** жекелик, өзгөчөлүк.

kendince 1. өзүнчө, өзүнчө эле. **2.** өзүнүн ою боюнча.

kendir 1. бот. кендир (*Cannabiz sativa*). **2.** кендирден жасалган.

kene зоол. кене (*Trichodectes*). ~ **gibi yapışmak** чап кенедей жабышуу. ~ **göz** бүтүк көз. ~ **otu бот.** кене оту (*Ricinus communis*).

kenet,-di 1. металл аткуур (*таш плиталарды бири-бирине байлоодо колдонулат*). **2.** кыпчуур, кычкач (*таш кыпчыган*). ~ **gibi yapışmak** жакындашуу, дос болуу.

kenetlemek 1. кенет менен карматуу/тутуштуруу. **2.** катуу байлоо/чырмоо/аштоо.

kenetlenmek 1. металл аткуур менен карматылуу. **2.** катуу байлануу, чырмалуу, карышып калуу. **çeneleri kenetlenmiş** жаактары карышып калыптыр. **elleri kenetlenmiş** колдору карышып калыптыр. **3. (космосто)** ашташуу.

kenetli 1. ашташкан, карматылган, тутуштурулган. **2.** карышкан, катуу жабылган.

kenevir бот. кара куурай (*Cannabis sativa*).

kengel, kenger бот. эшек тикен (*Cynara cardunculus*).

kenozoik геол. кайнозой (*эрасы*).

kent I, -ti шаар. ~ **bilimi 1)** урбаноология. **2)** шаар пландамасы. ~ **soylu** буржуа. ~ **soyluluk** буржуазиялык.

kent II, -ti муз. квинта.

kental,-li кинтал, центнер (оордук бирдиги).

kentet муз. квинтет.

kentilyon квинтиллион.

kentler ~ arası шаарлар арасы.

kentleşme шаарлашма.

kentleşmek шаарлашуу/шаарга айлануу.

kentli шаардык.

Kenya Кения.

Kenyali кениялык.

ker,-pi 1. кепка, кырбуусу жок баш кийим. **2.** медиктердин баш кийими. **3.** университет мугалимдеринин/студенттердин атайын баш кийими.

kepaze 1. начар, жаман, айласыз. **2.** жүзү жок, абийирсиз, шүмшүк, шерменде, бетпак. ~ **etmek** абийирин төгүү, уят кылуу, жер каратуу. ~ **olmak** абийири төгүлүү, уят/шерменде болуу.

kepazelik,-ği абийирсиздик, шүмшүктүк, бетпактык.

kerçe 1. чөмүч, сузгу. **2.** сузгуч (*чоюнду калыпка куюуда колдонулат*). **3.** бир чөмүчкө баткандай. **4.** көпөлөк кармаган тор. **5.** экскаватор. **6. спорт** күрөш ыкмасы. ~ **kulak** калкан кулак. ~ **kuyruk арга** жатып ичер, жанбакты. ~ **surat** бети/жүзү кичине.

kerçelemek спорт эки кол менен топту кайра кайтаруу (*волейболдо*).

kepek,-ği 1. кебек. **2.** какач (*чачтагы*). **3. мед.** айрым ооруларда теринин какачы.

kepeklenme какач басма (*чачты*).

kepeklenmek 1. какачтануу, какач басуу. **2.** (*алма үчүн*) ширесиз/даамсыз болуу.

kepekli 1. кебектүү. ~ **un** кебектүү ун. ~ **ekmek** кебек нан. **2.** какачтуу. ~ **saçlar** какачтуу чачтар.

kepenek I, -ği көпөлөк, жетим көпөлөк.

kepenek II, -ği кементай (*койчулардын кийизден жасалган бүчүсүз сырт кийими*).

kepenk,-ği темир тор (*дүкөндөрдүн*

эшигинин сыртына капталган).
~leri indirmek 1) иштен эс алууга чыгыш. **2)** дүкөндү жаап салыш.
keramet,-ti керамет, укмуш. ~ **buyurdunuz/-te bulundunuz** туура айттыңыз, туура кылдыңыз (*жасакерлик сөзү*). ~ **sahibi** олуя, кераметтүү.
kerametli кераметтүү.
keramik, -gi керамика.
kerata 1. көзүнө чөп салынган (*эркек*), шүмшүк, акмак. **2.** тентек, чычым. **izin almadan çıkmış** ~ уруксат албай чыгыптыр чычым. **3.** бут кийим кашыгы.
keratin биол. кератин.
keratinli кератиндүү.
Kerbela дин Кербела (*Исламда аты аталган Ирандагы шаар*). ~ **gibi** суусуз жер.
kere 1. кез, жолу, сыйра. **birkaç** ~ бир канча жолу. **çok** ~ көп жолу. **2.** *mat.* жерде, көбөйтүү. **iki** ~ **iki dört** эки жерде эки төрт. **bir** ~ **1)** бир жолу. **2)** баарынан мурун. **bu** ~ бул жолу.
kerecik,-gi жолу, кез. **bir** ~ **olsun gitmedim** бир да жолу барбадым.
kerem 1. кең пейилдик, кайрымдуулук, жоомарттык. **2.** удуулук, асылзаадалык, тектүүлүк. ~ **buyurun/eyleyin** ыракым кылыңыз, уруксат бериңиз (*сыпайыгерчилик сөзү*). ~ **etmek** жакшылык кылуу. ~ **sahibi** кең пейил, жоомарт.
kereste 1. кыйылган карагай, тактай (*курулуш материалы катары*). ~ **fabrikası** тактай тилме ишканасы. **2.** *argo* олдоксон, орой, аңгүдүк. **3.** өтүкчүнүн курал-жабдыктары.
keresteci тактайчы.
kerestelik,-gi тактай тилгенге жарактуу (*карагай*).
kerevet, -ti керебет.
kerevides к. **kerevit**.
kerevit, -ti зоол. суу чаяны (*Potamobius*

fluviatilis).
kereviz 1. *bot.* жыттуу селдерей (*Apium graveolens*). **2.** *argo* маңбаш, дөөдүр.
kerhane орой жалапкана.
kerhaneci 1. жалапкана ээси. **2.** *орой* сөккөн сөз.
kerhen 1. жийиркенип, жек көрүп. **2.** аргасыздан, зордукталып, көңүлү менен эмес.
kerih жийиркеничтүү, жек көрүмчү.
kerim 1. асылзаада, тектүү. **2.** март, кең пейил, берешен. **3.** Кудайдын аттарынан бири. **Allah** ~ Кудай ырайымдуу.
kerime эск. кыз бала.
keriz 1. кир суунун түтүгү. **2.** *argo* ыпылас. **3.** *argo* кумар. **4.** көңүл ачуу. **5.** *argo* тажырыйбасыз/алакөөдөн кумарчы.
kerkenez зоол. күйкө (*Falco tinnunculus*).
kerki ооз. керки (*отун кертүүчү*).
kerliferli көрүнүктүү, барандуу, бакыйган (*орто жаштагы киши*).
kermen кермен, чеп.
kermes 1. чиркөө аземи. **2.** жарман-келүү жыйын (*чакан шаарларда*).
kerpeten кышчуур, искек.
kerpiç,-ci 1. кыш, бышпаган кирпич. **2.** кыштан согулган. ~ **dökmek** кирпич куюу. ~ **gibi** кирпичтей, катуу.
kerpiççi кирпич куйган/саткан киши.
kerrat,-tı (**kere**'нин көпт. т.) көп жолу. ~ **la** кайра-кайра, көп жолу. ~ **cetveli** жадыбал.
kerte 1. керттик, белги, из. **2.** даража, чек, деңгээл, баскыч. ~ **sini geçmek** чектен ашып кетүү. **son** ~ акыркы чек. **tam ~sinde 1)** так маалында. **2)** ойдогудай, туура өлчөмдө. **3.** *дең.* компастан даража көрсөткүчү. ~ **sine getirmek** ыңгайын келтириш. ~ ~ шашпай, баскыч-баскыч, адым-адым.

kertenkele зоол. кескелдирик (*Lacer-tus*).
kerteriz дең. компас боюнча багыт. ~
etmek компас боюнча багыт анык-тоо.
kertik,-ği кертик, кетик, кертилген. ~ ~ кетик-кетик.
kertiklemek кертик/кетик жасоо, кер-түү.
kertikli кертиги/кетиги бар.
kertmek 1. кертүү, керттип белги коюу.
 2. бир жерин катуу уруп алуу, ооруксунтуу.
kervan 1. кербен. 2. улашып/тизилип келген нерселер. ~а **katılmak** бир жамаатка кириш. **işsizler ~ına katılmak** ишсиздер кербенине кошулуу.
kervanbaşı, -nı кербен башы.
kervancı кербенчи.
kervancılık, -ğı кербенчилик.
kervansaray кербен сарай.
Kervankıran, Kervan Yıldızı астр. Чолпон жылдыз.
kes баскетбол/гимнастика бут кийими.
kesafet,-ti 1. жыштык, көптүк. **nüfus ~i** калктын жыштыгы. **trafik ~i** жол киймылынын жыштыгы. 2. тумандуулук, бүдөмүктүк. 3. булга-нычтык, кир-кок, ыпыластык.
kesat,-di 1. сооданын солгундугу. 2. жок-чулук, кемчилик, жут, тартыш.
kesatlık,-ğı 1. соодада солгундук. 2. жут.
kesbetmek ээ болуу, көнүгүү. **ehemmi-yet** ~ мааниге ээ болуу. **meleke** ~ жатыгуу, көндүм болуу (*бир иш-me*). **şöhret** ~ атак-даңкка ээ болуу.
keser I 1. кесе, баштык, торбо. **mühür ~si** мөөр баштык. **para ~si** капчык. 2. чөнтөк, бюджет, акча. **her ~ye elverişli** бардык чөнтөктөргө ыла-йык, арзан. ~**sinden ödemek** өз чөнтөгүнөн төлөө. 3. мончо кол кабы (*түрк мончосунда жыш-ныш үчүн колдонулат*). 4. анат.

боштук. **safra ~si** өт. 5. кап. **Kuran ~si** Курандын кабы. 6. *тар.* 500 куруштук акча бирдиги. ~**nin ağzını açmak** маруу, акчаны кенен каржай баштоо. ~**sine bir şey girmemek** эч пайда таппоо. ~**nin dibi görünmek** акчасы түгөнүү. ~**si-ne göre** чөнтөгүнө жараша. ~**sine güvenmek** акчасына ишенүү. **bol ~den** аянбай, марттык менен. ~ **kâğıdı** кагаз пакет.
keser II кыска/туура (*жол*).
kesecik, -ği анат. кулак торбосу.
kesek,-ği 1. кесек (*монурак*). 2. чым. 3. тезек.
keseklenmek кесек-кесек болуу (*мис. монурак*).
kesekli кесектүү, ири-ири.
kesel кесел, дармансыздык, алсыздык, муун-жүүндүн бошошу. ~ **tutmak** кесели кармоо, кеселдөө.
keselemek мончодо кесе (к.) менен жышуу.
keselenmek кесе менен жышынуу.
keseli 1. баштыктуу, киселүү. 2. зоол. чөнтөктүү/баштыктуу. ~ **ayı** чөн-төктүү аюу (*Phascolarctos cine-reus*).
kesen мат. кесүүчү сызык.
kesenek,-ği 1. айлыктан кесилген акча. 2. аренда. 3. (*фабрика, фермалар-да*) кирешесин сатып алыш. ~**e almak** кирешесин сатып алыш.
kesenkes ооз. 1. сөзсүз. 2. так, анык, кескин. ~ **cevap** так жооп. ~ **ödeyecek** сөзсүз төлөйт.
keser ай балта, керки.
kesici 1. кескич. 2. мал сойгон киши, касап. 3. кескен, тоскон. **ağrı** ~ оору басуучу. **yan** ~ чөнтөкчү. **yol** ~ жол тоскон. ~ **diş** анат. маңдайкы тиш
kesif 1. жыш, калың, коюу, тыгыз. ~ **duman** 1) коюу туман. 2) коюу түтүн. ~ **kar** калың кар. 2. катуу. 3. киргилт, тунук эмес.

kesik,-ği 1. кесик, кесилген, кыйылган. ~ **çizgi** кесик сызык. ~ **parmak** кесик бармак. **2. мат.** кесилген. ~ **koni** кесилген конус. **3.** уюган. ~ **süt** уюп калган сүт. **4.** майсыз быштак. **5.** кесинди (*газета/журналдан*). **6.** алсыз, күчсүз, чарчаган. **7.** өчүк (*мис. электр, суу ж. б.*). ~ ~ кесик-кесик, үзүл-кесил. ~ **kelime** грам. кыскартылган сөз.

kesikli кесилген, үзүл-кесил.

kesiklik,-ği 1. кесиктик. **2.** алсыздык, дармансыздык. **3.** (*суу/ электрдин*) кесилиши.

kesiksiz 1. кесиксиз, тынымсыз. ~ **akım** элек. туруктуу ток. **2.** кесиксиз, бүтүн, кесилбеген.

kesilmek 1. кесилүү, токтоо, тынуу. **su kesildi** суу токтоду. **dersler** ~ сабак токтоо. **arkası kesilmeden** үзүлбөй, уланып. **2.** кесилүү, бычылуу (*кийим*). **3.** чарчоо, чаалыгуу. **ayakları yorgunluktan kesildi** буттары чарчагандан жылбай калды. **4.** ирип/бузулуп кетиш. **mayonez kesildi** майонез ирип кетти. **5.** окшошуу, айлануу, сыяктуу болуу. **taş** ~ таштай катыш калуу. **buz** ~ муздай тонуп калуу. **6.** болуу. **düşman** ~ душман болуу. **yüzü kıpkırmızı** ~ жүзү кыпкызыл болуу. **7.** ... сыяктуу көргөзүү, ... ордуна коюу. **kahraman** ~ баатырсынуу. **aslan** ~ өзүн арстан сыяктуу көргөзүү. **8.**...-дан калуу, ажыроо. **kuvvetten** ~ күчтөн калуу. **sütten** ~ сүттөн/эмчектен чыгарылуу. **9.** арга ырахаттануу, жыргоо.

kesim 1. кесиш, союш (*мис. малды*). **2.** кесиш, бычыш (*кийимдерди*). **3.** токтотуу, кесүү, аралык берүү. **cereyan** ~i электрдин токтошу. **4.** аренда, күрөө. **5.** аянт, бөлүк, район, аймак. **dağlı** ~ тоолуу район. **6.** белги коюлган жер, чек.

7. ооз. бой, турпат. ~ **noktası** мат. кесилиш чекити.

kesimci күрөөчү, арендатор.

kesimhane, kesimevi касапкана.

kesin 1. так, анык, кескин, катуу, талашсыз. ~ **karar** так чечим. ~ **önlemler** катуу чаралар. **2.** сөзсүз. ~ **geleceğiz** сөзсүз келебиз. ~ **değil** анык эмес. ~ **olarak** кескин түрдө.

kesinleşme аныкталма, такталма.

kesinleşmek 1. аныкталыш, такталыш.

2. ук. өзгөрүлбөс болуп кароого коюлуу.

kesinlik,-ği 1. аныктык, тактык, кескиндик. **2.** чечкиндүүлүк, талашсыздык. ~ **kazanmak** анык/так болуу. ~le **söylemek** чечкиндүү/катуу айтуу.

kesinlikle кескин түрдө, анык, ачык, так, сөзсүз, талашсыз.

kesinti 1. кесинди, өөн. **kumaş ~si** чүпүрөктүн өөнү. **2.** токтолуш, өчүрүлүш, тыным, үзгүлтүк. **işimiz hiçbir ~ye uğramadı** ишибиз эч бир үзгүлтүккө учурабады. **3.** акчадан кармалган бөлүм, кесинди. **maaş ~leri** айлыктан кесиндилер (*birini*) ~ye **almak** бирөөнү шылдың кылуу.

kesintili 1. үзгүлтүктүү, аралыктуу. **2.** (*акча үчүн*) кесиндиси бар, кармалып алынган.

kesintisiz 1. үзгүлтүксүз, тынымсыз, аралыксыз. **2.** (*акча үчүн*) кесилбеген, кармалбаган, толук.

kesir,-sri 1. кыйратуу, талкалоо, бүлүндүрүү. **2. мед.** сынык. **3. мат.** бөлчөк.

kesirli мат. бөлчөк. ~ **sayı** бөлчөк сан.

kesişen геол. кесилишкен (*сызыктар*).

kesişmek 1. кесишүү, бири-бирин кесүү, бычакташуу. **2.** кесилишүү, кайчылашуу. **3.** (*соодалашууда*) бир бүтүмгө келүү, макулдашуу. **4.** эсептешүү. **5.** (*оюнда*) тең чыгуу. **6.** арга (*аял, эркек*) көз

ымдашуу.

kesit, -ti 1. кесим. ~ **alan** кесим аянты. **ağacın ~i** жыгачтын кесими. 2. коомдун катмары. 3. *мат.* кесим шекили.

keskenmek ооз. кезөө, жазгоо.

keski кескич (*таш, металл кесүүдө колдонулган*).

keskin 1. курч. ~ **bıçak** курч бычак. 2. *өтм.* сак, заар, өткүр. ~ **bakışlı** өткүр караган (*көздөр*). ~ **kulak** сак кулак. 3. катуу. ~ **rüzgâr** катуу шамал. ~ **ayaz** катуу аяз. 4. күчтүү. ~ **sirke** күчтүү уксус. 5. тик, урчук. ~ **bir kaya** тик аска. 6. заар, ачуу (*үн*). 7. көзгө атар, таамай. ~ **nişancı** көзгө атар мерген.

keskinleşmek курчуу, өткүр болуу.

keskinlik, -ği 1. *түз, өтмө маанилерде* курчтук, өткүрлүк. 2. заардык, ачуулук (*үндүн*). 3. күчтүүлүк (*ичимдиктин ж. б.*). 4. тиктик, урчуктук. 5. *арго* эркек жандуулук (*эркектин*).

kesme 1. кесме. 2. темир кескен кайчы. 3. *мат.* сектор. 4. союш (*малды*). 5. чарчы-чарчы кесилген. ~ **taş** чарчы кесилген каптама таштар. ~ **şeker** кант. 6. акыркы, бекем, туруктуу. ~ **fiyat** туруктуу баа. 7. *ад.* жарым ташталган, бүтпөгөн сүйлөм. ~ **çorbası** кесме сорпо. ~ **işareti** апостроф. ~ **kalıp** трафарет. ~ **noktalar** көп чекит.

kesmece 1. (*арбуз, коон ж. б. жемиштер үчүн*) кесип-кесип сатылган. 2. дүң баада сатылган. ~ **iki milyondan satıyor** дүңүн эки миллиондон сатып атат.

kesmek 1. кесмек, кыймак, айырмак, туурамак. **ağaçları** ~ бактарды кыюу. **eti** ~ этти тууроо. **bilet** ~ билет айыруу. **saç** ~ чач кесүү. 2. бутатамак. **dalları** ~ бутактарды бутуу. 3. союу. **koyun** ~ кой союу. 4. токтотуу, бүтүрүү. **dersleri** ~

сабакты токтотуу. 5. айыктыруу, басуу. **bu ilaç baş ağrısını keser** бул дары баш ооруну басат. 6. өчүрүү. **gazi** ~ газды өчүрүп салуу. 7. белгилөө, болжоо, тактоо. **gününü** ~ күнүн болжоо. 8. кесип/кармап калуу. **maaşımın üçte birini kesmişler** айлыгымын үчтөн бирин кармап калышыптыр. 9. акча чыгаруу/басуу. 10. бөгөт болуу. **rüzgâr geminin yolunu kesti** шамал кеменин жолун кести. 11. сөз кесүү/талашуу. **lâfımı kesme!** сөзүмдү кеспе! 12. (*карта оюнунда*) картанын бир бөлүгүн бөлүп коюу. 13. (*шашки оюнунда*) дамканы жеп алуу. 14. тороо, тосуу. **yolu** ~ жолду тороо. 15. кесилишүү. **caddeyi kesen iki sokağın biri** проспектти кескен эки көчөнүн бири. 16. кыскартуу (*фильмди, жазууну ж. б.*). 17. унчукпоо. **kes sesini!** үнүңдү чыгарба! бас жаагыңды! 18. айлануу, болуу. **aka** ~ akka айлануу, агаруу. 19. *арго* маңыз сүйлөө, келжирөө, калп айтуу. **kes!** болду! жетет! **kesip atmak** 1) (*бир ишти*) шарт чечип салуу. 2) олку-солку болбоо. **kesip attığı tırnak olamamak** (*бирөө башкасынын*) тырмагына тең келбөө. **kesip biçmek** 1) оозуна келгенди сүйлөө/оттоо. 2) кекетип-мокотуу.

kesre кесра (*арап алфавитинде и тамгасын белгилеген белги*).

kestane 1. каштан. ~ **ağacı** *бот.* каштан дарагы (*Castanea sativa*). 2. каштан (*түс*). ~ **dorusu** жээрде (*ат түсү*). ~ **fişegi** фейерверк. ~ **kabuğundan çıkmış da kabuğunu beğenmemiş** тегин жеригендер үчүн айтылат. (*сөзм. с. каштан кабыгынан чыгып, кабыгын жериптир*). ~ **suyu gibi** суюк (*кофе*).

kestaneci каштан кебеп саткан киши.

kestanecik,-ği 1. *анат.* простата. 2. *зоол.* ат бутуна чыккан мүйүз сымал жоор.

kestirme 1. аңдама, түшүнмө. 2. кыска/туура (*жол*). ~**den gitmek** кыска жол менен баруу. 3. кыска, так, соңку. ~ **cevap** кыска жооп. 4. кыскача, жыйынтыктап, жонунан. 5. таасирдүү, катуу, пайдалуу. ~ **hareket** катуу аракет. 6. болжолдуу.

kestirmek 1. кестирүү. 2. алдын-ала болжоо/аныктоо/билүү. **önceden** ~ алдын-ала билүү. 3. иритүү, бузуу (*мис. сүттү*). 4. чечимге/бүтүмгө келиш. **söze nereden nasıl başlayacağımı kestiremiyorum** сөздү канттип баштарымы биле албай турам. 5. чыrm этип алуу, көзү илинип кетүү. **on dakika kestirdi** он мүнөт көзү илинди. **kestirip atmak** шарт чечип салуу.

keş 1. майсыз быштак. 2. *арго* аңкоо, макоо, дөөпөрөс.

-**keş** – кеч/кер (*берилген, тарткан, ичкен маанисин кошкон куранды мүчө*). **gayretkeş** кайраткер. **mihnetkeş** мээнеткеч.

keşen ооз. кишен.

keşfetmek 1. ачуу, ачылыш жасоо. 2. ашкерелөө, таап чыгуу. 3. *аск.* чалгындоо.

keşfiyat, -tı 1. ачылыштар, табылгалар. 2. *аск.* чалгын жыйынтыктары/маалыматтары.

keşide 1. (*бир нерсени*) ойнотуш. **piyan-go ~si** лотерея ойнотулушу. 2. (*арап жазуусунда*) байланыштыргыч сызык. ~ **etmek** 1) ойнотуу (*мис. лотереяны*). 2) өткөрүү, уюштуруу.

keşif,-şfi 1. ачылыш, ойлоп табуу, табылга, изилдөө. **coğrafi ~ler** географиялык ачылыштар. **tıptaki yeni ~ler** медицинадагы жаңы табылгалар. 2. таап чыгыш, ачыкка

чыгарыш, ашкерелеш. 3. *ук.* изилдөө, иликтөө, тинтүү, оодаруу. 4. чалгын. ~ **hizmeti** чалгындоо кызматы. ~ **kolu** чалгындоо отряды. ~ **uçağı** чалгынчы учак.

keşifçi чалгынчы.

keşik,-ği 1. кешик, корук. 2. кезек, нөөмөт.

keşikleme кезектешме, нөөмөттөшмө.

keşikleşmek нөөмөттөшө/кезектеше иштөө.

keşiş кечил.

keşişhane монастырь.

keşişleme 1. түштүк-чыгыштан соккон жел. 2. түштүк-чыгыш (*компас боюнча*).

keşişlik, -ği кечилдик.

keşke аттиң, атаңдын көрү, ... эмне! ... кана! (*ишке ашпаган бир иш үчүн өкүнүү/шытынуу билдирет*). ~ **sen yanımda olsan!** атаңдын көрү, сен жанымда болсоңчу! ~ **gelseler!** келишсе эмне! келишсе кана!

keşkül 1. дервиштердин тилемчи табакы. 2. кешкүл, кешкүлфукара (*сүттөн жана тартылган мистеден жасалган таттуу*).

keşmekeş 1. уруш, күрөш, кармашуу. 2. чатак, жаңжал. 3. баш аламандык. ~ **içinde** баш аламандык ичинде.

keşmir к. **kaşmir**.

ket,-ti жолтоо, бөгөт. ~ **vurmak** жолтоо/бөгөт болуу, татаалдануу.

ketçap, -bı кетчуп.

keten 1. *бот.* зыгыр (*Linum isitatissimum*). ~ **helvası** зыгыр халвасы. ~ **kuşu** *зоол.* зыгыр куш (*Carduelis linaria*). ~ **tohumu** зыгырдын уругу. 2. кете, кетен (*зыгыр буласынан токулган кездеме*). ~ **mendil** кетен жүз аарчы. ~ **tarağı** зыгыр буласын тараган тарак.

kethüda 1. *эск.* эконо́м, үй башкаруучусу. 2. бригадир.

keton *хим.* кетондор.

ketum сырга бекем, ишеничтүү. ~

davranmak сыр бербөө/алдырбоо.
ketumiyet, -ti, ketumluk сырга бекемдик,
бир сырдуулук.

keven бот. астрагал (*Astragalus*).

kevgir 1. кепкир. 2. сүзгүч, дуршлаг.

Kevser дин бейиштеги ыйык суу. ~ **gibi**
даамдуу, таттуу (*тамак*).

keyfetmek шаңдануу, шайырлануу,
жарпы жазылуу.

keyfi 1. көңүлгө/каалоого/ыктыярга
жараша. 2. ой келди, эрежеге/
укукка таянбаган. ~ **karar** ой
келди чечим. 3. сапаттуу.

keyfiyet, -ti 1. сапат. **kemiyet ve** ~ сан
жана сапат. 2. шарт, жагдай. 3. иш,
факт, кубулуш, маселе. 4. *грам.*
жыныс.

keyif, -yfi 1. ал-жай, дең-соолук. ~ **sor-**
mak ал-жай сураш. 2. кейип,
көңүл, маанай. **bugün ~i yok** бүгүн
маанайы пас/көңүлсүз. 3. шайыр-
лык, шатмандык, ырахат. ~ **düş-**
künü оюн-күлкүнү сүйгөн. **herkes**
~**inde** элдин баарынын көңүлү
көтөрүңкү. 4. кызуу, алагүү
(*алкоголь алганда*). **çakır** ~ кызуу.
5. жүйөөсүз каалоо/ тилек. **ben ~e**
hizmet etmem мен жүйөөсүз каа-
лоолорду аткара албайм. ~**ince** өз
билгенинче/оюндагыдай. ~**im iste-**
diği zaman качан көңүлүм келсе.
6. *арго* нашаа. ~**ine bak!** ойноп күл!
каалаганыңды кыл! ~**ine bakmak**
өз билгенин жасамак. ~**im benim,**
köy Mehmet ağanın өзүмүн көөнүм
жайында, башка менен ишим жок.
~**ine bırakmak** жайына коюу, кий-
лигишпөө. ~**i bilmek** өзүн өзү
билмек. **gelirse gelir, gelmese ~i**
bilir келсе келет, келбесе өзү
билет. ~**ni bilmek** тамырын тартуу.
~**ini bozmak/kaçırmak** көңүлүн
чөгөрүү, капа кылуу. ~**i bozulmak**
1) ден соолугу начардоо. 2) капа
болуу, көңүлү чөгүү. ~ **çatmak**
шарактоо, жарпы жазылуу. ~**ini**

çıkarmak жыргалын көрүү/татуу,
жыргалына батуу. ~**inden dört köşe**
olmak кубанычы койнуна батпоо.
~**i düzelmek/yerine gelmek** кабагы
ачылуу, көңүлү жайлануу. ~**i gel-**
mek көңүлү ачылуу, жадырап-
жайноо. ~**ine gitmek** айтканын/ка-
алаганын жасоо. ~ **hâli** кызуу,
алагүү. ~ **için** көңүлү үчүн. ~**in iyi**
mi? алы-жайың кандай? ~**i**
kaçmak көңүлү/маанайы бузулуу.
~**inin kâhyası olmamak** (*бир нерсе-*
ге) кийлигишпөө. ~**i olmamak**
1) өзүн жакшы сезбөө. 2) сабыры
суз болуш. ~**i oluncaya kadar** 1) ка-
багы ачылганга чейин. 2) көңүлү
ачык/жайдары кезинде. ~ **sıra**
оюндагыдай/каалаганындай. ~
sürmek жыргап/ ыракаттанып жа-
шоо. ~ **vermek** 1) көңүлдү ачуу,
ырахат берүү. 2) эңги-деңги кы-
луу (*алкоголь*). ~**i yerinde** 1) кө-
ңүлү жай/көтөрүңкү. 2) ден соо-
лугу жайында.

keyiflenmek 1. көңүлү/кабагы ачыл-
мак, жарпы жазылмак, шаттанмак.
2. чала кызуу болуп алмак.

keyifli 1. көңүлдүү, шаттуу, шайыр. 2.
кызуу, алагүү.

keyifsiz 1. көңүлсүз, суз, маанайы пас.
2. ноокас.

keyifsizlik, -ği 1. көңүлсүздүк, сабыры
суздук. 2. ноокастык.

kez жолу, сыйра, кез, сапар. **bir ~ 1)** бир
жолу. 2) биринчиден, баарыдан
мурун. **bu ~** бул жолу. **her ~** ар
качан. **kaç ~** канча жолу.

keza ошондой, ошого окшош, да, так
эле ошондой. ~ **ve** ~ жана башка,
жана башка.

kezzap хим. азот кычкылы.

kg (kilogram’дын кыск.) килограмм, кг.

kible 1. кыбыла. 2. түштүктөн соккон
жел. 3. өтм. кыйналганда кай-
рылчу жер.

Kıbrıs Кипр.

Kıbrıslı кипрдик.

kıç,-çı орой 1. көчүк, көт, жамбаш, соору (малда). **2.** диал. сан, бут. **3.**(кемеде) арт тарап. ~ **atmak 1)** (айбан) арткы аягы менен тебүү. **2)** орой жамбашын чайкоо. **3)** ооз. (бир нерсени) абдан эңсөө, күсөө. ~ **attırmak** ооз. аркада калтыруу. ~**tan bacaklı** кодогой, буту кыска (киши). ~**ına bakarak/baka baka** куру кол, каалаганына жетпей. ~**ına batmak** майлуу жер табуу. ~**ını kaldırmamak** көчүгүн көтөрүп/туруп койбоо. ~**ının kolları ağarmak орой** абдан карып калуу, көксөөл болуу. ~**ının kolları ile balık avlamak орой** жолдуу чыгыш, иши оңолуш. ~**ına kına yaksın** табасы кансын. ~**ı kırık** болбогон, жарыбаган. ~**ına tekme yi atmak/vurmak орой** көчүккө тээп айдап ийиш. ~ **üstü oturmak 1)** көчүк басуу. **2)** өтм. сызга отуруп калуу. ~**ını yırtmak орой 1)** көтү айрылганча бакырыш. **2)** жанын үрөш, болгон күчү менен аракет кылыш.

kıçın: ~ ~ артка кетүү. ~ ~ **gitmek 1)** артка кетенчиктөө. **2)** (жааш бала) аркасы менен жылуу.

kıdem 1. (бир кызматта) эскилик, улуулук. **2.** сиңирилген эмгек жылы, стаж. ~ **tazminatı** белгилүү мөөнөт иштегендерге иштен кеткенде берилген акча.

kıdemli 1. эски, эскиден берки. ~ **müşteri** эски кардар. **2.** стажы көп, эмгеги сиңген.

kıdemsiz стажы жок, эмгеги сиңбеген, тажырыйбасыз.

kıdım: ~ ~ кыдың-кыдың, аз-аз, майда-майда.

kığ, kığı кык (кой, эчки, төөнүн).

kıh (бала тилинде) кых, жаман, булганч.

kıkır: ~ ~ кыт-кыт (күлүш).

kıkırdak, -ğı anat. кемирчек. **göz** ~ı көз

кемирчеге. ~ **doku anat.** кемирчек ткань.

kıkırdamak 1. кыт-кыт күлүш. **2.** арго суукка тоңуш. **3.** арго өлүш.

kıkırtı кытылдаган күлкү.

kıl I 1. кыл, чач, түк, жүн. ~**ını dökmek** түтү/жүнү түшүү, түлөө. **at** ~ı аттын кылы. **2.** эчкинин кылы. **3.** өсүмдүктүн чачысы. **4.** кылдан жасалган. ~ **kilim** кыл килем. ~**ını bile kıpırdatmamak/oynatmamak** кылын кыймылдатпоо, кол кабыш жасабоо. ~**ına dokunmamak** кылына тийбөө. ~ **kadar** кылдай. ~ **kadar kalmak** (бир нерсенин болоруна) аз калмак. ~**ı kırk yaran** кара кылды как жарган. ~**dan** ~ **karmak** кылдан кыйкым табыш. ~ **olmak** кыжыры кайноо, (бир нерсени) көтөрө/чыдай албоо. ~ **payı** аз жерден. ~ **payı kurtuldu** аз жерден аман калды.

kılağı металлды курчутканда пайда болгон өгөндү/таарынды.

kılağılamak курчутулган/өгөлгөн нерсени бүлөө.

kılaptan пахта/жибек жипке алтын кошуп ийрилген жип.

kılavuz 1. жол көрсөткүч, гид. **2.** жол көрсөткүч, даанышман. **imlâ** ~u орфографиялык сөздүк. **3.** жуучу. **4.** өтм. көсөм, жол башчы, лидер. ~**umuz Atatürk** жол башчыбыз Ататүрк. **5. tex.** буроолорго сай чыгарган курал. **6. tex.** узун тар жерден зым, кабелдерди өткөрүү үчүн учуна байланган серт нерсе.

kılavuzluk, -ğu 1. жол башчылык/көрсөткүчтүк (милдет, кесип). **2.** өтм. жол башчылык, көсөмдүк, лидерлик. **3.** жуучулук. **4.** кемени портко киргизүү/чыгаруу иши. ~ **etmek** жол көрсөтүш, кеңеш бериш.

kılcal кыл сымал, кылдай ичке. ~ **damar** кыл/капилляр тамыр.

kılçık, -ğı 1. кылчык. **balık** ~ı балыктын

кылчыгы. **arpanın** ~1 арпанын кылчыгы/муруту. **2. спорт** бир күрөш ыкмасы. ~ **atmak** (бирөөнүн) ишине бөгөт болуу, жамандык жасоо. ~ **ayıklamak** кылчык тазалоо.

kılçıklı 1. зоол. кылчыктуу. ~ **balık** кылчыктуу балык. **2. бот.** кылчыктуу, муруттуу. **3. өтм.** чиеленген, татаал, опурталдуу (*uuu*).

kılçıksız кылчыксыз. ~ **balık** кылчыксыз балык. ~ **buğday** бот. кылчыксыз буудай (*Triticum spelta*).

kılgı кылгылык, аткарыш, орундаш, практика.

kılğılamak кылыш, аткарыш, ишке ашырыш.

kılgılı 1. колдонмо, кылгын, практикалык. **2.** максатка ылайык, жарамдуу.

kılgın практикалык, кылгын, кылганга боло турган/кылына турган. **bu fikri** ~ **bulmadım** бул пикирди кылганга ылайык деп тапкан жокмун.

kılğısal практикалык, иш жүзүндө.

kılıbık катынбаакы, аялынын тилинен чыкпаган/көзүн караган (*эркек*).

kılıbıklık,-ğı катынбаакылык, аялына көз карамалык. ~ **etmek** аялынын алдында бүжүрөш.

kılıcıma капталынан, кырынан. ~ **yerleştirilmek** капталынан/кырынан коюу.

kılıç,-cı 1. кылыч. ~ **açmak** кылыч(ын) кайроо. **2. к.** кылыч балыгы. **3.** кумар ойну. ~ **atlamak** ант берүү, кылыч аттоо. ~ **bacak** кыйшык бут. ~ **balığı** зоол. кылыч балык (*Xiphias gladius*). ~ **çekmek** кылыч сууруш. ~ **tan geçirmek** кылычтан өткөрүү, кылычтап салуу. ~ **tan geçmek** кылычталуу, кырылуу. ~ **kını** кылыч кыны. ~1 **kınına koymak** согуштан чыгуу. ~ **oyunatmak** башкаруу, бийлөө. ~ **oyunu** кылыч

оюну, фехтование. **Damokles(in)** ~1 Дамоклдин кылычы.

kılıçkarlıgaç,-cı зоол. кара карлыгач (*Apus apus*).

kılıçlama 1. кылычтама. **2.** туурасынан. **çantayı** ~ **asınmış** сумканы туурасынан асынып алыптыр.

kılıçlamak кылычтап өлтүрүш, кырыш.

kılıf 1. кап, сырт, тыш, кын, кылып. **şemsiye** ~1 кол чатырдын кабы.

koltuk ~1 креслонун тышы. **yastık** ~1 жаздык кап. **2. анат., зоол.** чурай.

3. өтм. жолу болбогон ишке көргөзүлгөн шылтоо. ~ **geçirmek** сырттоо, каптоо. ~1 **ına uydurmak** мамилесине/шартына жараша ылайыкташуу.

kılıflamak каптоо, сырттоо, тыштоо.

kılıflı капталган, тышталган.

kılık,-ğı 1. кебете, көрүнүш, турпат, түр. ~ **değiştirmek** кебетесин өзгөртүү. ~1 **ına girmek** (бирөөнүн) кебетесин кийүү. **2.** кийим-кече, үстү-баш, форма. ~ **kıyafet** кийим-кече. ~ **kıyafet düşkünü** көйрөң, көтөнкооз. ~ **tan ~a girmek 1)** кийимден кийим тандоо. **2) өтм.** бат-бат пикир өзгөртүү. ~ **kıyafet, ~ bacak köpeklerle ziyafet** начар/жарашыксыз кийинген, үстү-башы самтыраган.

kılıklı көрүнүшүндө, кебетеленген, түрдөнгөн. **itfaye** ~ өрт өчүргүч көрүнүшүндө. **dilenci** ~ тилемчи кебетеленген. ~ **kıyafetli** жакшы кийинген.

kılıksız самтыраган, жүдөгөн, кебетеси келишкен.

kılınmak кылынуу.

kılkuyrık, -ğu 1. шылд. бечара, байкуш. **2. зоол.** кылкуйрук (*Anas acuta*).

kullanmak 1. кыл басуу/чыгуу. **2.** сакал, мурут чыгуу.

kıllı кылдуу, кыл баскан, түктүү.

kılmak кылуу, жасоо. **fayda** ~ пайда

кылуу. **namaz** ~ намаз окуу. **mecbur** ~ мажбур кылуу. **tasdik** ~ тастык кылуу.

kılsız 1. кылсыз, түксүз. 2. сакал-муруту чыга элек.

kımıldamak кыймылдоо, аракеттенүү.

kımıldatmak кыймылдатуу.

kımlı: ~ ~ тынымсыз кыймылда болгон. ~ ~ **kımıldamak** тынымсыз кыймылдоо.

kımlı кыймыл, термелүү, толкуу, аракет.

kımız кымыз.

kımlanmak 1. (куш) талпынуу. 2. (куш) обдулуу.

kın 1. кын, кап. ~ **ından çekmek** кынынан сууруу. 2. бот. жалбырактын сапты орогон бөлүгү.

kına 1. кына (боёк). ~ **koymak/sürmek/yakmak** кына сүртүү. 2. (~ **ağacı**) бот. кына дарагы (*Lawsonia inermis*). ~ **çiçeği** кына гүлү (*Balsamina hortensis*). ~ **gibi** кумдай, майда. ~ **lar yakmak** (бирөөнүн) жамандыгына сүйүнүү. ~ **gecesi** кына кечеси (салт боюнча тойдон бир күн мурун колуктунун үйүндө жалаң аялдар катышкан кече).

kınakına 1. бот. хина дарагы (*Cinchona*). 2. хина (суусундук).

kınalamak кына менен боёо.

kınalı 1. кына менен боёлгон. 2. кына (кызгын) түстөгү. ~ **keklik** зоол. кекилик түрү (*Alectoris graeca*).

kınama айыптама, сынтакма.

kınamak жактырбоо, жаратпоо, айыптоо, сыңдоо.

kınkanatlılar зоол. кын (септ) канаттуулар (*Coleoptera*).

kınlamak кынына салыш (бычакты, кылычты ж. б.).

kınnar, -bı кендир жип.

Kırçak, -ğı Кыпчак.

Kırçakça 1. кыпчакча. 2. кыпчактарча.

kırık жүлжүйгөн, кысылган (көз). ~ **gözlü** жүлжүк көздүү.

kırır: ~ ~ 1) кыбыр-кыбыр, жаны тынбаган, ордунда турбаган, шок. 2) жаны жай албаган, мээнеткеч. 3) кыймылдуу, аракеттүү. ~ ~ **kaynamak** шараптап кайноо.

kıırdak 1. кыбыраган, жандуу, аракеттүү, тынбаган (куш). 2. кыймылдуу, дирилдеген, титиреген (нерсе).

kıırdamak 1. кыбыроо, кыймылдоо, аракетке келүү, жандануу. 2. дирилдөө. **kimse kıırdamasın!** эч ким кыймылдабасын! **kılı kııırdamamak** кылы кыйшайбоо.

kıırtı кыбырак, болор болбос кыймыл, дирилдек.

kııştırmak (көздү) ирмегилөө, кысуу.

kıpkırmızı кыпкызыл. ~ **kesilmek** кыпкызыл болуп кетүү. **utancından ~ kesilmek** уялганынан кыпкызыл болуп кетүү.

kıpkızıl к. **kıpkırmızı**.

kırma кысма, ирмеме (көздү).

kırmak, -ar кысуу, ирмөө.

kıpramak кыймылдоо.

Kıptı 1. копт. 2. цыган.

Kıptice 1. копт тилинде, коптчо. 2. цыганча.

kır I 1. боз, агыш. 2. ак боз (*am түсү*). ~ **düşmek** (чач) агара баштоо. ~ **saçlı** агала чачтуу. ~ **sakal** агала сакал.

kır II 1. талаа, түс, жайык. 2. элет, шаардын чет жагы. ~ **evi** дача. 3. зоологиялык, ботаникалык терминдердин тутумунда. ~ **çiçeği** талаа гүлү. ~ **kırlangıcı** талаа карлыгачы (*Hirunda rustica*). ~ **kahvesi** талаа кафеси. ~ **koşusu спорт** талаа чуркоосу. ~ **lâlesi** талаа мандалагы (*Tulipa*).

kıraat, -tı 1. кыраат, окума. 2. окума китеби. 3. Куранды кырааты менен окума. ~ **etmek** окуш.

kıraathane 1. (газета, китеп ж. б.) окума жери, кырааткана. 2. кафе, кофекана.

kıraç кайрак (*жер*).

kırağı кыроо. ~ **çalmak** кыроо чалуу. ~ **düşmek** кыроо түшүү.

kıran I 1. сындыргыч, бүлдүргүч, талкалагыч. **taş** ~ таш талкалагыч. **2.** тумоо, эпидемия. ~ **girmek** тумоо каптоо, кырылуу.

kıran II 1. жээк, бой. **2.** кыраң, кыр, жон (*тоонун*).

kıransız учу-кыйырсыз, чексиз.

kırantı 1. агала, агарган. **2.** чачы агарган (*эркек*). **3.** орто жаштагы, жарашыктуу кийинген.

kırat, -tı 1. карат. **2.** өтм. сапат, касиет.

kırba 1. суу ташыган чанач. **2.** ооз. чоң курсак. **3.** *арго* аракеч.

kırbaç, -cı шапалак, камчы. ~ **darbesi** шапалак (*жаза*). ~ **vurmak** шапалак алуу. ~ **yemek** шапалак жеш.

kırbaçlamak шапалак/камчы уруш (*жаза иретинде*).

kırçıl 1. агара/ак кире баштаган (*сакал, чач ж. б.*). **2.** ак сакалдуу, карыган киши.

kırdırmak 1. кырдыруу. **2.** баасын түшүртүү, арзандатуу. **3.** сындыртуу, бүлдүртүү.

kırgın 1. таарынган, чөккөн, көңүлү калган. **2.** арзандатылган, төмөндөтүлгөн. **3.** кыргын, малдын массалык илдет, тумоо.

kırğınlık, -ğı 1. суздук, көңүлсүздүк. **2.** ыза, таарыныч. **3.** шалдыроо, ыксыроо.

Kırgız кыргыз.

Kırgızca кыргызча, кыргыз тили.

Kırgızistan Кыргызстан.

kırıcı 1. кыргыч, талкалагыч, бузгуч, бүлдүргүч. **2.** көңүл калтырган, ачуу, заардуу (*сөз, мамиле*). **3.** алдын алуучу, бөгөт болуучу. **4.** *эск.* алып сатар, кызыл кулак.

kırık I, -ğı 1. сынык, кыйратылган, бүлдүрүлгөн, бузулган, кесик, кетик. ~ **ayna** сынык күзгү. **2.** сынык

(*сөөктөгү*). ~ **tahtası** шакшак.

3. таза кандуу эмес, аргын. ~ **tazı** аргын тайган. **4.** бузук. ~ **yerini bulamamak** бузук жерин таба

албоо. **5.** жара тартылган (*дан*), талкан. **arpa** ~ **ı** арпа талкан. **taş** ~ **ı** үбөлөнгөн/майдаланган таш. **6.** *геол.* жарык, жылыш, көчүш. **7.** начар баа. **karnesinde** ~ **yok**

чейрегинде начар баасы жок. **8.** таарыныч, көңүл калыш. ~ **almaz** начар баа алыш. ~ **çizgi mat.** сынык сызык. ~ **çoğul gram.**

бузук көптүк түр. ~ **dökük 1)** эски,

тамтыгы чыккан, сынык-сунук, эскиден калма. **2)** баш-аягы жок, маанисиз (*сөз, кеп*). ~ **vermek** жаман баа коюш.

kırıkçı сыныкчы.

kırıklamak майдалоо, талкалоо, үбөлөө.

kırıklık, -ğı 1. шалдырама, алдан тайма, дармансыздык, ноокастык. **2.** көңүл чөгүш, капалык, суздук, маанайсыздык. **vücutta** ~ **hissetmek**

денеси шалдыроо/алсыроо.

kırılan 1. бат сынган, морт. **2.** *өтм.* ызакор, чынтийбес.

kırılanlık, -ğı 1. морттук. **2.** *өтм.* ызакордук, чынтийбестик.

kırılım *физ.* сыныш (*жарыктын*), рефракция.

kırılma 1. сынма. ~ **sı kolay** сынмасы оңой. ~ **payı** *соода* сынык үчүн төлөп берүү. **2.** *физ.* сынма, рефракция (*жарыктын*). ~ **lı dürbün**

рефрактор. ~ **ölçer** рефрактометр. **3.** *арго* ойсоңдоо, кыйшаңдоо (*көбүнчө аялдар үчүн*).

kırılmak 1. сынуу, талкалануу, кыйроо. **2.** бүгүлүү, катталуу. **3.** кырылуу. **soğuktan, açlıktan kırılmışlar** сууктан, ачкалыктан кырылышыптыр.

4. шалдыроо, алы/дарманы кетүү. **5.** ыза болуу, таарынуу (*бирөөгө*). **6.** ойсоңдоо, кыйшаңдоо (*аялдар*

үчүн). 7. арзандоо, азаюу, төмөндөө. **fiyat** ~ баа түшүү. **soğuk** ~ суук пастоо. 8. физ. (жарык) сынуу. **kırılıp bükülmek** жалпактоо, кошоматтануу. **kırılıp dökülmek 1)** сыпайысынуу. 2) сынып-бүлүнүү, тымтыракайы чыгуу. 3) жаны жер тартуу, алы кетүү/куруу.

kırılmaz 1. сынбас. ~ **cam** сынбас айнек. 2. өтм. кайраттуу, сабырдуу (киши).

Kırım Кырым.

kırım I 1. кыргын, тукум курут. сал. **katliam.** 2. (малдын) кырылышы. 3. сынык (бир нерсенин). 4. (христиандарда) посттун бүтүшү. 5. бүкүм, бүктөм (кийимдин).

kırım II: туур. с. ~ ~ ойсоң-ойсоң. ~ ~ **kırıtmak** ойсоң-ойсоң этүү.

Kırımlı кырымдык.

kırınım физ. дифракция.

kırıntı 1. сынык, кесек. 2. күкүм. **ekmek** ~сы нандын күкүмү. 3. калдык, кагынды, мурас. **baba servetinin** ~ları ата байлыгынын калдыгы. 4. ооз. кургатылган отун. 5. таштанды.

kırış: ~ ~ бырыш-тырыш. ~ ~ **yüz** бырышкан/бырыштуу жүз. ~ ~ **gömlük** бырышкан-тырышкан көйнөк.

kırışik 1. бырыш (денедеги). **yüzünde** ~ **yok** бетинде бырыш жок. 2. бырыш, тырыш. **yine** ~ **elbise giymiş** дагы эле бырыш көйнөк кийип алыптыр. 3. бырышкан, бырыш баккан.

kırışiklı 1. бырыштуу, бырышкан. 2. тырышкан.

kırışiklik, -ğı 1. бырыш. 2. бырыштуулук.

kırıiksız 1. бырышсыз, жылма, тасырайган. 2. бырышы/тырышы жок, үтүктөлгөн.

kırısmak 1. бырышуу, тырышуу. 2. көңүл калтырышуу. 3. кагыштыруу,

чагыштыруу. **yumurta** ~ жумуртка кагыштыруу. 4. талашуу, мелдешүү (бир нерсе үчүн). 5. соодалашуу. 6. тең бөлүшүү.

kırısmaz бырышпас, тырышпас (кездеме).

kırıştırmak 1. бырыштыруу, тырыштыруу. 2. ойноо, жүрүү (аял).

kırıtmı, kırıtmış ойсокелик, кылыктамыш, ойкушташ.

kırıtkan ойсоңдогон, ойкуштаган, кылыктанган.

kırıtmak 1. ойсоңдоо, ойкуштоо, кылыктануу. 2. сүлкүлдөп/жамбашын чайкап басуу. 3. кокустатуу, мертинтүү (бутту).

kırk, -kı 1. кырк. 2. көп жолу. 3. кырк (баланын төрөлүшүнөн кийинки кырк күн). 4. кырк (өлүмдүн кыркынчы күнү). ~ **kez** кырк (көп) жолу. ~ **bir kere maşallah!** Кудай көз тийгенден сактасын! (абдан ыраазы болгон нерсе үчүн айтылат). ~ **ı çıkmak** (баланын) кыркы чыгуу. ~ **defa** кырк жолу. ~ **dereden su getirmek** кырк шылтоо айтуу. ~ **fırın ekmek yemek** узун жылдар ачуу-таттууну бирге татмак. ~ **karpın ipini çekmek** (бир күндө) бир канча үйгө кирип чыгыш. ~ **ları karışmış olmak** кырк күн ичинде туулган балдар. ~ **ından sonra azmak** кыркынан кийин кутуруш. ~ **ından sonra saz çalmak** карыганда бир ишке баштоо. ~ **tarakta bezi olmak** бир топ иште иштөө. ~ **yamalı** кырк жамактуу. ~ **yılın başında** өтө сейрек. ~ **yılda bir** кырк жылда бир.

kırkambar 1. миң түркүн нерсе сакталган жер/салынган буюм. 2. өтм. билбегени жок (киши). 3. арго кыдырып сатар. 4. дең. ар кошкон жүк.

kırkayak, -ğı зоол. 1. кыркаяк (*Julus terrestris*). 2. чурай бити.

kırkı жуушаң кайчы.

kırkıcı кыркымчы.

kırkım кыркын.

kırkıncı кыркынчы, кыркмачы.

kırkıncı кыркынчы. ~ **kez** кыркынчы жолу.

kırklamak 1. кыркы чыгуу (*бала төрөлгөндө*). 2. кыркы болуу (*бири өлгөндө*). 3. кайра-кайра бир нерсени жасоо.

Kırklar дин кырктар (*мусулман дининдеги кырк ыйык*). ~ **a kavuşmak** дайынсыз жоголуу.

kırklı 1. кыркы чыккан/өткөн (*төрөлгөнүнөн/өлгөнүнөн*). 2. кырк күн ичинде төрөлгөн (*балдар*).

kırklık, -ğı 1. кырк бөлүктөн турган. 2. кырк жаштарында болгон. 3. эск. кырктык акча. 4. кырктык (*жаңы төрөлчү балага даярдалган көйнөк*).

kırkma 1. кыркма. 2. көкүл. 3. (*айбан-дарда*) туяктын оорусу.

kırkmak кесүү, кыркуу, кыюу, кыскартуу.

kırkmerdiven тик /өр (*жер*).

kırlangıç, -cı 1. зоол. карлыгач (*Hirundo*). 2. *таар*. тез жүрүүчү жеңил согуш кемеси. 3. кыдырмачы көз табыбы. ~ **balığı** зоол. карлыгач балык. (*Trigla hirundo*). ~ **dönümü** октябрдын башы. ~ **fırtınası** апрелдин башындагы бороон.

kırlaşmak (*чачтар*) агара баштоо.

kırılık, -ğı талаа, түздүк.

kırma 1. сындырма. 2. бүйүрмө, бүктөмө, пли (*кийимде*). 3. талкан. **buğday ~sı** буудай талкан. 4. *полигр.* кагазды бүктөө/каттоо (*kıten барагы үчүн*). 5. аргын. **arap ~sı bir at** арап атынан аргындаштырылган. 6. талкаланган, майдаланган. 7. бүктөмө, жыйма. ~ **sandalye** бүктөмө отургуч.

kırmacı 1. *полигр.* кагаз бүктөөчү, фальцовщик. 2. талкан сатар. 3.

тегирменчи.

kırmak, -ar 1. сындырыш, талкалаш. **ka-seyi** ~ кесени талкалаш. **ekmeği** ~ нанды сындырыш. **ayağını** ~ бутун сындырып алыш. 2. бир шекилге келтирип каттоо. **forma** ~ *полигр.* формага келтирүү (*kıten барагы*). 3. кырыш, жок кылыш (*мис. малды*). 4. азайтыш, төмөндөтүш, арзандатыш. **fiyat** ~ баасын арзандатыш. **itibarını** ~ аброюн түшүрүш. **rüzgârın etkisini** ~ шамалдын күчүн азайтыш. 5. көңүл калтырыш, таарынтыш. **şerefini** ~ намысына тийиш. **hatırını** ~ кадырын түшүрүш. 6. бүктөө, бүтүү, каттоо. 7. буруш. **direksyonu** ~ рулду буруш. 8. *фин.* векселди дисконт кылыш. 9. *арго* качыш, жоголуш. **kıran kırana** өлөрчө, аябастан (*мушташуу, күрөшүү*). **kırasıya gitmek** алды-артын карабай аракет кылыш. **kırdığı koz(lar) kırkı/ bini aşmak** жасаган жаңылыштыктарынын эсеби жок. **kırıp dökmek** кыйратуу, бүлдүрүү, талкалоо. **kırıp geçirmek** 1) кыруу, жок кылуу, тукумун курут кылуу. 2) (*бирөөнүн*) көңүлүн катуу оорутуу. 3) (*бирөөлөрдү*) күлкүлүү сөздөрү менен боорун катыруу. 4) маашыр кылуу, тамшандыруу.

kırmalamak 1. майдалоо, тартуу, үбөлөө. 2. бүктөө, каттоо, бүйүрүү.

kırmalı бүйүрмөлүү, бүкмөлүү. ~ **etek** бүкмөлүү этек.

kırmız кермес, кырмыз (*кырмыз куртунан алынган кызыл боёк*). ~ **böceği** зоол. кырмыз курту (*Coccus ilicis*).

kırmızı 1. кызыл (*түс*). **kan ~sı** кандай кызыл. ~ **yanaklı** кызыл жүздүү. 2. *ботаникалык, зоологиялык терминдердин тутумунда*. ~ **balık** зоол. кызыл балык (*Carassius carassius*). ~ **biber** бот. кызыл калемпир (*Capsicum annuum*). ~

doğan зоол. кызыл шумкар (*Circus aeruginosis*). ~ **dut** бот. кызыл тыт (*Morus rubra*). ~ **lâhana** кызыл капуста ~ **tilki** зоол. кызыл түлкү (*Vulpes vulpes*). ~ **dipli mumla davet etmek** көшөрүп/ көгөрүп (бир нерсени) сурануу. ~ **fenner** арго сойкулар үйү. ~ **gömlek** жашырууга болбой турган нерсе. ~ **körlüğü** мед. дальтонизм.

kırmızılaşmak кызаруу, кызгылт тартуу.

kırmızılık, -ğı кызылдык.

kırmızımsı, kırmızımtırak кызгылт, кызгыч.

kırnak, -ğı 1. эск. күң. 2. ооз. жасанган, боёнгон (*аял*). 3. сулуу, тыкан. 4. кылыктуу, наздуу, эрке (*аял*).

kıro ооз. чатак, зөөкүр, аксым.

kırpık кыркылган, четинен алынган, кесилген.

kırpıntı кесинди, айрынды, үзүндү.

kırpmak 1. кесүү, кыркуу. 2. кесип салуу, кармап калуу, азайтуу (*мис. айлыктан*). 3. (көз) кысуу. **gözünü kırpmadan** 1) көзүн ирмеп койбой. 2) коркпостон, тайсалдабастан.

kirro к. **kıro**.

kırt: ~ ~ *туур. с.* кырт-кырт.

kırsal айыл/элет жери. ~ **alan/bölge** элет аймагы. ~ **nüfus** айылдыктар, элеттиктер.

kırtasiye 1. окуу куралдары. 2. окуу куралдарын саткан дүкөн. 3. кагаз менен жасалган ар түрдүү иштер.

kırtasiyeci 1. окуу куралдарын саткан киши. 2. (*мамлекет иштеринде*) майдачыл, бюрократ.

kırtasiyecilik, -ği 1. окуу куралдарын сатуу иши. 2. бюрократия, майдачылык, керексиз сактык.

kırtipil арго 1. арабөк, чала-чарпыт, ишке жарабаган. 2. кадыр- барксыз (*киши*).

kıs: ~ ~ *туур. с.* кыт-кыт (*митайым*

күлүш). ~ ~ **gülmek** кыт-кыт күлүш.

kısa ар кандай мааниде кыска. ~ **adım** кыска адым/кадам. ~ **boylu** кыска бойлуу. ~ **dalga radio** кыска толкун. ~ **devre** элек. кыска тийиш. ~ **dönüş** кескин бурулуш. ~ **etek** кыска/мини этек. ~ **geçmek/kesmek** ток этер жерин айтуу. ~ **görüşlü** акылы тайкы. ~ **günün kârı** жоктон көрө жогору. ~ **hece** грам. кыска муун. ~ **ömürlü** 1) өмүрү кыска. 2) көпкө сакталбаган. ~ **söz** кыска сөз. **uzun sözün ~sı** узун сөздүн кыскасы. ~ **tutmak** 1) (*бир нерсени*) кыска кылып коюу. 2) кыскача айтып бүтүрүү. ~ **ünlü** кыска үндүү. ~ **vadede** кыска мөөнөттө. ~ **vadeli** кыска мөөнөткө ылайыкталган (*мис. кредит*). ~ **yoldan** 1) кыска жолдон, көп узартпай. 2) кескин түрдө.

kısaca 1. кыска. ~ **özeti** кыскача/ жы- йынтыгы. 2. кыскача. ~ **sı** кыскасы, кыскача айтканда.

kısacık кыпкыска, өтө кыска. ~ **hayatında** кыска өмүрүндө.

kısaç, -cı кычкач.

kısaçlamak кычкачтоо, кычкач менен кыпчуу.

kısalık, -ğı кыскалык.

kısalmak 1. кыскаруу. 2. (*убакыт*) таруу. **zaman kısaldı** убакыт тарыды.

kısaltma 1. кыскартма, кичирейтме (*бир буюмду*). 2. кыскартылган сөз, аббревиатура. 3. кыскартылган ой/ түшүнүк.

kısaltmak 1. кыскартуу, боюнан кесүү (*бир буюмду*). 2. кыскартуу, жы- йынтыктоо (*мис. сөздү*).

kısas эск. кысас, азап, бирөөгө жасалган кыянатчылыктын эсеби, өч. ~ **a** ~ жамандыкка жамандык, кыянатка кыянат.

kısık, -ğı 1. кысылган, үзүл-кесил, пасайтылган. ~ **ateşe pişirmek**

пасайтылган отто бышыруу. **2.** кысылган (көз). **3.** кысылган, араң чыккан (үн). ~ **sesle konuşmak** үнүн кичирейтип сүйлөшүү. **4.** *geogr.* кысык, тар капчыгай. **5.** *mat.* кыскарбас.

kısıklık, -ğı 1. кысыктык, пастык (*мис. үндүн*). **2.** тардык.

kısılış кысылыш.

kısıлма 1. кысылма, азайтылма, үнөмдөлмө. **masrafların ~sı** чыгымдардын кысылмасы/азайтылмасы. **2.** *физиол.* систола, жүрөктүн кысылышы.

kısılmak 1. кысылыш, басылыш, пасайыш, тарыш, азайыш. **musluğun suyu kısıldı** чоргонун суусу азайды. **2.** (үн) чыкпай калыш/каргылданыш. **3.** кыйын абалда калыш, аргасы түгөнүш. **4.** (жүрөгү) кысылыш.

kısılm, -smı 1. бөлүк, үлүш. **halkın bir ~ı** элдин бир бөлүгү. **eşyanın bir ~ı** буюмдардын бир бөлүгү. **2.** *аск.* бөлүк. **büyük ~** негизги бөлүк/күчтөр. **3.** *бир жыныстан болгон нерселердин тобу.* **çocuk ~ı** балачака. **kadın ~ı** катын-калач. **4.** бөлүм, секция. ~ ~ бөлүк-бөлүк, бөлөк-бөлөк.

kısınmak кысынуу, аянуу, үнөмдөө.

kısıntı 1. үнөм, кысынды, баш тартма. ~ **yarmak** үнөмдөө, ысырапты азайтуу. **2.** кыскартма, азайтма. **kadro ~sı** штат кыскартмасы.

kısıntılı үнөмдүү, бүйрө.

kısıntısız кысынбай, аянбай, кең-кесири.

kısır 1. кысыр, тукумсуз (*айбандар, адамдар үчүн*). **2.** берекесиз, кунарсыз (*жер*). ~ **toprak** берекесиз топурак. **3.** *өтм.* натыйжасыз, пайдасыз, жөнсүз. ~ **çalışma** пайдасыз иш. **4.** *биол.* өөрчүбөгөн, өнбөгөн, көбөйбөгөн (*клетка*). ~ **kalmak** кысыр калмак.

kısırdöngü 1. *лог.* куру айлампа (*аныктамалардын бири-бирине шилте-ниши*). **2.** *өтм.* натыйжасыз/пайдасыз нерселердин кайталанышы.

kısırganmak аянуу, сараңдануу.

kısırlaşmak кысырлашуу, кунары/берекеси кетүү.

kısırlaştırma *вет., мед.* кысырлаштырма, бычма.

kısırlaştırmak *вет., мед.* кысырлаштыруу, бычып салуу.

kısırlık, -ğı 1. кысырлык, тукумсуздук. **2.** берекетсиздик, кунарсыздык, арыктык (*мис. жердин*).

kısıt, -tı 1. *ук.* кысым, үстүртөн көзөмөл (*соттолгон кишинин мал-мүлкүнө*). **2.** *ук.* журтташтык укуктун жоюлушу (*соттолгон кишиде*).

kısıtlamak 1. (*бирөөнү*) айрым укуктарынан ажыратуу. **2.** (*бирөөнүн*) мал-мүлкүн көзөмөл алдына алуу. **3.** *өтм.* (*бир нерсени*) чектөө, азайтуу, тарытуу.

kısıtlayıcı 1. кыскач, кыскарткан, кысмакка алган. **2.** чектелген, тарыткан. **haklarını ~ tedbirler al-dılar** укуктарын чектеген чаралар алынды.

kısıtlı 1. кысымга алынган, кысылган, азайтылган. **2.** аз, өп-чап, жетер-жетпес.

kıskaç, -cı 1. кычкач, кыпчуур. **2.** *өтм.* кычкач, айлантып курчоо. ~ **içine almak** *аск.* эки жактан имерип курчоого алыш. **3.** тиш, азуу (*айрым жаныбарлардын*). **4.** кыпчуур/кычкач түрүндө болгон (*нерселер*). ~ **gözlük** пенсне.

kıskaç, -cı 1. кызганган, ичи тар. **2.** көрө албас.

kıskaçlık, -ğı 1. кызганч, кызганыш, ичи тардык. **2.** көрө албастык, эрегиш. ~ **yüzünden** көрө албастыктан. ~ **la** ичи тардык/көрө албастык менен.

kiskandirmak (*бирөөнүн*) ичин күйгүзүү, кызгандыруу, эрегиштирүү.

kiskanmak 1. кызгануу. **karısını** ~ аялын кызгануу. 2. көрө албоо, ичи таруу. **başarılarını kiskaniyor** ийгиликтерин көрө албайт. 3. аянуу, көп көрүү. **bir dilim ekmeğini** ~ бир кесим нанын аямак. 4. суктануу, сугу түшүү.

kıskı кыстырма, кысынты, өөн, шынаа.

kıs: ~ ~ кыт-кыт. ~ ~ **gülmek** кыт-кыт гүлүү.

kıskıvrak 1. аял-буялга келтирбей, арыдан-бери. 2. чырмап. ~ **bağlamak** чырмап байлоо. ~ **yakalamak** аял-буялга келтирбей колго түшүрүү.

kısmak 1. кысыш, кысмакка алыш. 2. (*үндү*) кичирейтиш, бастатыш. 3. (*отту*) басайтыш. 4. кысыш (*көздү*). 5. кыскартыш, тарытыш, кысыш (*белди, кемерди*). **kemerі** ~ кемерди кысуу. 6. азайтуу, үнөмдөө. **masrafları** ~ коромжуну/чыгымды азайтуу.

kısmen бир/айрым бөлүк. **işi ~ bitirdik** иштин бир бөлүгүн бүтүрдүк. ~ **haksızın** айрым/кээ бир нерселерди туура айтасыз.

kismet,-ti 1. таалай, жол, бакыт, тагдыр. ~ **i açık olmak** бактысы ачык болуш. 2. (*кыз же жигит үчүн*) үйлөнүү бактысы. 3. *сырд. с.* Кудай буюрса! балким! ким билет! ~ **i açık 1)** бактысы ачык. 2) жуучусу көп (*кыз*). ~ **i açılmak 1)** иши оңолуу, бактысы ачылуу. 2) жолу ачылуу (*кыздын*). ~ **aramak** бактысын издөө. ~ **i ayağına (kadar) gelmek** бактысы аягына келмек. ~ **ini ayağıyla tepmek** аягына келген бактысын тебүү. ~ **ini bağlamak** бактысын байлап коюу (*дуба менен*). ~ **i bağlanmak** бактысы байланып калуу. ~ **beklemek** таалайынын/бактысынын ачылы-

шын күтүү. ~ **i çıkmak** бактысы/жолу ачылуу (*кыздын*). ~ **değilmiş** Кудай айтпаптыр. ~ **kapısı** киреше кирген жер. ~ **i küt olmak** таалайы тайкы болуу. ~ **ine mani olmak** (*бирөөнүн*) бактысына/жолуна жолтоо/бөгөт болуу. ~ **olmak** Кудай/тагдыр буюрса, насип болсо.

kismetli таалайлуу, жолдуу, ак жолтой.

kismetsiz 1. таалайсыз, жолу жок, кара жолтой. 2. күйөөдөн багы жок (*кыз*).

kısmî чала, жарым-жартылай, толук эмес. ~ **körlük** чала сокурлук. ~ **örtme астр.** жарым-жартылай тутулуу (*Күн, Ай*). ~ **seçim** толук эмес шайлоо.

kısrak, -ğı бээ.

kıssa *эск.* аңгеме, баян, болмуш. ~ **dan hisse** тамсилден чыккан сабак/тыянак. ~ **dan hisse almak** (*бир нерседен*) сабак алыш.

kıstak, -ğı *геогр.* жарым аралды материкке байлаган ичке узун жер тилкеси.

kıstas 1. чоң тараза. 2. чен, өлчөм, критерий. ~ **tutmak** өлчөм/критерий катары алмак.

kıstırmak 1. кыстыруу. 2. кыпчытуу. **parmağını kapıya kıstırdı** бармагын каалгага кыпчытып алды. 3. камоо, тосуу. **kaçanları kayalığa kıstırdılar** качкандарды зоокага камашты.

kış I кыш. ~ **bastırmak** кыш кирүү. ~ **buğdayı** күздүк буудай. ~ **i çıkar-mak 1)** кыштан чыгуу. 2) кыш бою созулуу. ~ **i etmek 1)** кышка чейин (*бир жерде*) калыш. 2) кыш-ка чейин созулуш. ~ **i geçirmek** кыштан/кыштап чыгуу. ~ **kıyamet** кыш кыяматы. ~ **uykusu 1)** кыш уйкусу (*айрым айбандарда*). 2) *өтм.* кыймылсыз/жансыз абал.

kış II *сырд. с.* кыш! кыш! (*куштарды айдоо*).

kışın кышында, кышкысын.

kışkırtı көкүтмө, бузукулук.

kışkırtıcı 1. (*бир нерсени*) көкүткөн, чагым салган, отун тутандырган, ара бузган. ~ **davranışlar** чагым салган аракеттер. **2.** чагымчы, бузуку, көкүтүүчү, от тутандыруучу, провокатор. **savaş ~ları** согуш отун тутандыруучулар.

kışkırtıcılık, -ğı чагымчылык, бузукулук, көкүтүүчүлүк.

kışkırtma чагым, көкүтмө, ара бузма.

kışkırtmak 1. көкүтүү, чагым салуу, (*бир нерсенин*) отун тутандыруу, козгоо. **2.** (*канаттууларды*) үркүтүү, айдоо.

kışkırlamak канаттууларды "кыш-кыш" деп айдоо.

kışla 1. казарма. **2.** ооз. мал короо.

kışlak, -ğı 1. кыштоо. **2.** кыштак.

kışlamak I 1. кыш кирүү. **bu yıl erken kışladı** быйыл кыш эрте келди. **2.** кыштоо, кышты өткөрүү.

kışlamak II канаттууларды үркүтүү.

kışlık 1. кыштык, кышкы. ~ **giysi** кышкы кийим. **2.** кыштык (*үй*).

kıt, -tı тартыш, таңсык, аз, жетишсиз, кем. ~ **kanaat geçinmek / ~ı ~ına geçinmek** эптеп-септеп жан багуу, өлбөстүн күнүн көрүү. ~ **akıllı** кем акыл. **sözü ~ adam** көп сүйлөбөгөн киши.

kıta 1. материк, континент. **Amerika ~sı** Америка материги. **2.** бөлүм, бөлүк, кесим, аянт, аймак. **3.** аск. бөлүк, отряд. **hücum ~sı** чабуул коюучу бөлүк. **4.** ад. куплет. **5.** көлөм, өлчөм. ~ **sı büyük kitap** көлөмү чоң китеп. **6.** даана. **7.** мат. сегмент. ~ **lar arası** континенттер арасы. ~ **lar arası füze** континенттер аралык мерчемдеги ракета. ~ ~ бөлүк-бөлүк. ~ **sahanlığı** деңиздин тайыз (*200 м'ге чейинки*) түбү.

kıtaat, -tı (*kıta'нын көпт. т.*) аскердик

бөлүктөр.

kıtal, -li 1. кыргын, таймаш. **2.** согуш.

kıtlık, -ğı пахта/кендир буласы (*матрац, жаздык, креслолордун ичин толтурууда колдонулат*).

kıtıpyos арго баасыз, барксыз (*киши*), киши сөрөй.

kıtır I 1. арго калп, жалган. **2.** куурулган жүгөрү. ~ **atmak/yuvarlamak** арго калп айтуу.

kıtır II *туур. с.* кытыр, кытырак. ~ ~ **olmak** кытырак болуу. ~ ~ **kesmek 1)** кытыратып кесиш. **2)** өтм. жайлап/өлтүрүп салыш. ~ ~ **gülmek** кыт-кыт күлүш.

kıtırıcı арго жалганчы, калпычы.

kıtırdamak кытыроо.

kıtırıtı кытырак.

kıtlama кантты аз-аздан керттип чай ичүү. **çayı ~ içer** чайды кант тиштеп ичет.

kıtlaşmak таңсык/жок болуш, табылышы кыйындаш.

kıtlık, -ğı 1. жетишсиздик, аздык, тартыштык, кемчилдик. **mal ~ı** товар жетишсиздиги. **2.** жут, ачкачылык. ~ **yılı** жут жылы. **3.** өтм. сөзгө сараңдык, түнттүк. ~ **tan çıkmış gibi** жуттан чыккандай. ~ **ına kıran girmek** тартыш/таңсык болуу (*мис. бир нерсе*).

kıvam 1. кыяп, коюулук/даярдык абалы (*мис. бир суюктуктун*). ~ **ında** кыябында. **2.** өтм. (*бир нерсенин*) так маалы, кызуусу. ~ **ın getirmek** учурун/ыңгайын келтирүү. **3.** тап (*мис. спортсмен же ат үчүн*). **4.** болуп/толуп/гүлдөп турган учуру. ~ **ını bulmak 1)** кыябын табуу. **2)** табына келтирүү.

kıvamlanmak 1. (*суюктуктар үчүн*) кыябына келүү. **2.** өтм. табына/кызуусуна келүү. **3.** маалы/учуру келүү.

kıvamlı кыябына/табына келген.

kıvamsız кыябына/табына келе элек.

kıvanç,-cı 1. сыймык. ~ **duymak** сыймыктануу. 2. кубаныч, сүйүнүч, ыраазычылык. ~ **duymak** сүйүнүү, кубануу.

kıvançlı 1. сыймыктанган, шерденген. 2. кубанычтуу, сүйүнүчтүү.

kıvanmak кубануу, сыймыктануу, ыраазы болуу.

kıvıl: ~ ~ кылкылдап (жөнөө).

kıvılcım 1. учкун. ~ **çakmak** учкун чачыроо. ~ **saçmak** учкун чачыш. 2. өтм. жышаан, таасир. **beyninde çakan şimşegin kıvılcımları hemen ağzından saçılır** өтм. мээсине тийген чагылгандай ой учкундары дароо оозунан (сөз болуп) чачырайт. **umut ~ı** үмүттүн шооласы. ~ **kafesi/siperi** учкун тоскуч.

kıvılcımlanmak учкун чачыратып күйүү.

kıvılcımlı учкундуу, учкун чачып күйгөн.

kıvır I: ~ ~ 1) тармал-тармал. **saçları** ~ ~ чачтары тармал-тармал. 2) кылтындаган, жылмандаган. ~ ~ **oynamak** сүлкүлдөп бийлеш. ~ ~ **yürümek** кылтың-кылтың этип басыш.

kıvır II: ~ - **zıvır** 1) ыпыр-сыпыр. 2) аки-чүкү, чоо-жай.

kıvırcık 1. тармал. ~ **saç** тармал чач. 2. тармал жүндүү кой (койдун өзгөчө түрү). 3. бот. быжыгыр салат (*Lactuca capitata*).

kıvırmak 1. түрүү, түйүү, тоголоктоо, толгоо. **kuyruğunu** ~ куйругун түйүү. 2. тармалдатуу. **saçlarını** ~ чачтарын тармалдатуу. 3. бүгүү, каттоо. **çarşafın kenarlarını kıvırdı** шейшептин четтерин бүктү. 4. кылакташ, чайкаш (мис. жамбашты). **kıvıra kıvıra oynadı** жамбаштарын чайкап бийледи. 5. бүтүрүп/мойсоп салыш, колунан келиш. **bir tencere çorbayı bir oturuşta kıvırdı** бир ичкенде бир

мискей сорпону бир ичип салды. 6. оозун көптүрүү, апыртуу, жалган сүйлөө. **yalanlar** ~ калп айтуу. 7. бурулуу. **araba sola kıvırdı** машине солго бурулду. 8. көздөн кайым болуу, качып жоголуу.

kıvrak 1. толгонгон, түрүлгөн, чыйратылган. 2. бүгүлгөн, катталган. 3. шайдоот, шамдагай, чапчаң, чыйрак. 4. зээндүү, жатык тилдүү, элпек. ~ **bir anlatım** элпек баяндама. 5. аялдардын жука чапаны. 6. ооз. шашма. 7. ооз. келишкен, жарашыктуу кийинген, тыкан.

kıvrakça чапчаңдык/шамдагайлык менен.

kıvraklık, -ğı 1. чапчаңдык, чыйрактык, шамдагайлык. 2. жатык/элпек тилдүүлүк (жазууда жана сүйлөөдө). 3. наздуулук, ойсокелик. 4. иреттүүлүк, кылдаттык, тыкандык..

kıvramak 1. тоголоктошуп/түйдөктөшүп/чатышып калыш. **iplik kıvramış** жип чатышып калыштыр. 2. бат басыш. 3. аракетке киришиш.

kıvrانmak 1. кыйналыш, кыйынчылык тартыш, чабалакташ. **sancı çeken kadın kıvrانmaya başladı** толгоо тарткан аял чабалактай баштады. 2. өтм. азап тартыш, жаны/зээни кейиш. 3. өтм. бир нерсеге катуу муктаж болуш. **yoksulluk içinde kıvrانıyordu** жокчулук ичинде айласы кетип турган.

kıvrık 1. чыйратылган. ~ **bıyıklar** чыйратылган муруттар. 2. бүгүлгөн, бүктөлгөн, ичине кайрылган. 3. бүктөм, кайырма (кийимде).

kıvrıklık, -ğı тармалдык.

kıvrılma 1. бүгүлмө, бүктөлмө. 2. геол. жер кыртышынын катталышы.

kıvrılmak 1. бүгүлүү, бүктөлүү, катталуу. 2. тармалдануу, толкундануу. 3. түйүлүү, түйдөктөшүү, түрмөктөшүү. 4. бүрүшүп/оролуп жатуу. 5. бурулуп кетүү.

kıvrım 1. уюлгуган, айланган, удургуган. ~ ~ **1)** тармал-тармал, түрмөктөлгөн. **duman** ~ ~ **kaınıyordu** туман удургулуп көтөрүлүп келатты. **2.** чабалактап, жан талашып. **3.** бүгүм, бүктөм. **4. anat.** мээнин бырыштары. **5. геол.** катмар, каттам (*мис. тоонун*).

kıvrımlanmak катталышуу, бүгүлүү.

kıvrımlı 1. бүктөмү/каттамы бар. **2.** уюлгуган, түрмөктөшкөн. **3. геол.** катталышкан, катмарлуу.

kıvrıntı 1. каттам, бүктөм, кайрылган жер. **2.** бурулуш. **yolun ~ında** жолдун бурулушунда.

kıya кылмыш.

kıyacı кылмышкер, киши өлтүргүч.

kıyafet, -ti 1. тышкы көрүнүш, кебете. ~ **düşkünü 1)** кийими начар/жупуну. **2)** кийимдин артынан түшкөн. **2.** расмий кийим, форма. **postacı ~indeki kimse** почточу формасын кийген бирөө. **3.** өзгөчө кийим, костюм. ~ **balosu** костюмдар баллы.

kıyafetli 1. кийимчен, кийинген, көрүнүшүндөгү. **asker** ~ аскер кийимчен. **2.** жакшы кийинген.

kıyafetname 1. бир өлкөнүн/бир доордун кийимдерин баяндаган китеп. **2.** кийимге карап кишиге баа берүү маалыматын берген китеп.

kıyafetsiz кийими начар.

kıyak 1. *argo* мыкты, жараган, келишкен, сонун, укмуш. ~ **bir söz** сонун сөз. ~ **bir delikanlı** келишкен жигит. **2.** ооз. таш боор, заалим, зуулум. ~ **kaçmak argo** туура болуу, төп келүү, орундуу болуу.

kıyakçı argo тобокелчи (*кумарда*).

kıyam *эск.* **1.** ордунан туруу, өйдө болуу. **2.** бир ишке баштоо/киришүү. **3.** көтөрүлүү, баш көтөрүү. **4.** (*Ислам ынанчында*) өлүмдөн кийин кайра тирилиш. **5.** (*намазда*) өйдө туруш.

kıyamet, -ti 1. кыямат, дүйнөнүн соңу. ~ **günü** кыямат күнү, сурак күнү.

2. өтм. ызы-чуу, тополоң, дүрбөлөң. ~ **alâmeti 1)** кыяматтын белгиси/жышаанасы. **2)** замандын начар жактары. ~ **gibi/kadar** аябай көп, эбегейсиз. ~ **e kadar** кыяматтык, кыяматка чейин. ~ **e kalmak** кыяматка калуу (*аягы көрүнбөгөн иш тууралуу*). ~ **leri koparmak** ызы-чуу түшүрүү, жаңжал салуу. ~ **kopmak 1)** кыямат күнү келүү. **2)** чатак/ жаңжал чыгуу.

kıyas 1. салыштыруу, теңештирүү. ~ **la** салыштырып/теңештирип караганда, салыштырганда, теңештиргенде. ~ **tan hariç** салыштырып/теңештирип болбойт. **2.** окшоштуруу, тууроо, өрнөк алуу. **3. лог.** силлогизм. *сал. tasım.* ~ **etmek** салыштыруу.

kıyasıya өлөрчө, аябай. ~ **dövüşmek** өлөрчө мушташуу.

kıyasî 1. эрежеси/жолу/тартиби менен жасалган. **2. лог.** окшош, бирдей, окшоштукка негизделген. **3. грам.** туура, регулярдуу (*этиш*).

kıyaslama салыштырма, теңештирме.

kıyaslamak салыштыруу, теңештирүү.

kıydırmak 1. кыйдыруу, кестирүү. **2.** өлтүртүү, көзүн тазалатуу. **3.: nikah** ~ нике кыйдыруу.

kıyı 1. жээк, жака, кылаа. **deniz ~sı** деңиз жээги. ~ **da gazinolar var** жээкте казинолар бар. ~ **boyu çisgisi** деңиз жакасындагы тилке. **2.** чет, уч, кыр. **tepsinin ~sı** көмөштандын кыры. **yolun ~sı** жолдун чети. **3. өтм.** ээн/жымжырт жер. ~ **ya atmak** жээкке сүрүп чыгаруу. ~ **da bucakta/ köşede** буйтка/көздөн далдоо жерде. ~ **ya çıkmak** жээкке чыгыш. ~ **çulluğu** зоол. жээк чулдугу (*Limosa lapponica*). ~ **dan gitmek** жээк бойлоп жүрүү. ~ **kırlangıcı** зоол. талаа карлыгачы

(*Sterna paradisaea*). ~dan ~dan узактан, алыстан. ~ suları жээк суулары.

kыуыс I 1. кыйган (мис. отунду, тамеки сотосун ж. б.). **2.** таш боор, заалим, аёосуз. сал. **zalim.**

kыуыс II 1. тар. жээк сүрүндүлөрүн чогулткан киши. **2.** жээкте жашаган балыкчы.

kыуычлык,-гы таш боордук, заалимдик. ~ **etmek** таш боордук кылуу.

kыуык I, -гы кыйык.

kыуык II, -гы темене.

kыуыlamak кылаалоо, жээктөө.

kыуылмак 1. кыйылуу, майда-майда тууралуу. **et kыылды** эт тууралды. **2.** кыйып кетүү. **paraya kыyamadı** акчаны кыя албады. **3.** алсыроо, чарчап-чалыгуу. **açlıktan içim kыы-lyor** ачкалыктан ичим кабышты.

kыуым 1. кесим, туурам, тууралыш. **tütün ~ı iri olmuş** тамекинин туурамы ири болуп калыштыр. **2.** тууроо/кесүү шекили. **ince ~ жука/ичке тууроо. iri ~ ири/жоон тууроо. 3.** бир жолкуда тууралган өлчөм. **4.** мыйзамсыздык, өзүмбилемдик. ~ ~ ичке-ичке, жука-жука. **iri ~ adam** сөөк-саактуу киши.

kыуымлы тууралган, кесилген. **ince ~** ичке/жука тууралган.

kыуым эзүү, басмырлоо, запкы көргөзүү.

kыуыммак 1. жаны жер тартуу, денеси оорлошуу. **2.** өзөрүү, ачка болуу. **midem kыыındı** ашказаным ачышты.

kыуымты 1. тууранды, кесинди, чамынды. **tahta ~sı** тактайдын чамындысы. **2.** алсыздык, дененин оордошу. **3.** мед. ашказандын жыйрылышы (*ачкалыктан*).

kыуыш туураш, кесиш.

kыуысал жээкке/бойго тиешелүү.

kыуышмак 1. макулдашуу, келишүү, убадалашуу. **2.** күч сынашуу, тең тайлашуу, бой өлчөшүү. **sen**

onunla kыуышamazsın сен ага тең келе албайсың. **3.** (*бир нерсеге*) бел байлоо, чымыркануу.

kыума 1. кыйма, туурама, кесме. **2.** тууралган эт, фарш. ~ **tahtası** эт тууралган тактай. **et ~ makinesi** эт туурагыч машине. **3.** майда куурдак.

kыумак, -ar 1. кыйыш, кесиш, туураш. **kыуык ~** кыйык кесиш. **et ~** эт туураш. **tütün ~** тамеки туураш. **2.** кыйып салуу, аябоо. **parasına kыуamyor** акчасын кыя албай турат. **3. өтм.** аёосуз өлтүрүү. **yavruma nasıl kыydılar?** кулунума кантип колдору барды? **4.** макулдашуу, келишим түзүү, каттоо. **nikah ~** нике кыюу.

kыумалы ичинде тууралган эти (*фаршы*) бар.

kыумалык,-гы туураганга ылайык (мис. эт).

kыумет,-ti 1. баа, нарк. ~ **i biçilmez** баасы бычылбас. **2.** барк, кыймат. ~ **artışı** баа артышы/көтөрүлүшү. ~ **biçmek** баа бычуу. ~ **ini bilmek** баасын/баркын билиш, кадырына жетиш. ~ **ten düşmek** наркы түшүү, баасы төмөндөө. ~ **koymak/takdir etmek** баалоо, баа бычуу. ~ **i olmak** баалуу болуу. ~ **vermek** барктоо, баалоо, баа берүү.

kыуметленmek 1. баасы көтөрүлүү, баалануу. **2.** баркы көтөрүлүү, кадыр-баркы артуу.

kыуметли 1. баалуу, кымбат. ~ **eşya** баалуу буюм. **2.** барктуу, кадырлуу, ардактуу. ~ **bir bilim adamı** ардактуу/барктуу илимпоз. ~ **evrak** баалуу кагаз/документ.

kыумetsiz 1. баасы жок. **2.** баркы жок.

kыумык,-гы кыпын, тикен, чөңөр. **eline ~ battı** колуна чөңөр кирди. **gözüme ~ kaçtı** көзүмө кыпын түштү.

kыумыкly тикендүү, чөңөрлүү.

kыуырик *argo* одоно, эптеп-септеп жа-

салган, жупуну.

kıyye эск. салмак бирдиги (1300 граммга жакын).

kız 1. кыз. ~ **arkadaş 1)** теңтуш кыз. **2)** сүйлөшкөн кыз. **genç** ~ бойго жеткен кыз, селки. **ihtiyar** ~ кары/ кара далы кыз. **2.** кыз бала. ~ **çocuk** кыз бала. **dört ~ı var** төрт кызы бар. **3.** кызым (кайрылуу сөзү). **müdürle bağlar mısın kızım** директорго байланыштырып койчу, кызым. **4.** дама (карта оюнунда). **karo ~ı** момун дама. **~lar ağası** (султан гареминде) бычмал эркек. ~ **alıp vermek** кыз алышуу. ~ **almak** кыз (келин) алуу. ~ **ı baştan çıkarmak** кыздын башын айлантуу, кызды алдап кетүү. ~ **böceği** зоол. жалпак ийнелик (*Libellula depressa*). ~ **evi** кыздын үйү, кызы бар үй. ~ **evlât** кыз бала. ~ **gibi 1)** кыздай (назик, сылык, уялчаак). **2)** таза, жаңы. ~ **gibi araba** жап-жаңы машина. ~ **istemek** кыздын колун сурап барыш, жуучу түшүш. ~ **kaçırmak** кыз ала качыш. ~ **kardeş** карындаш/синди. ~ **ı kısırağı** кыз-кыркыны. ~ **kızan** бала-чака. ~ **kuşu** зоол. ызгыт (*Vanellus vanellus*). ~ **lisesi** кыздар лицейи. ~ **oğlan** ~ аруу кыз. ~ **tarafı** кыз жак (күйөө жак каршысында). ~ **vermek** кыз бериш/чыгарыш. **anasına bak, ~ını al, kenarına bak bezini al** мак. энесин көрүп кызын ал, эшигин көрүп төрүнө өт. ~ **ın sana söylüyorum, gelinim sen anla** мак. керегем сага айтам, келиним сен ук, уугум сага айтам, уулум сен ук.

kızak,-ğı 1. чана. ~ **arabası** араба/чана. ~ **kaumak/yapmak** чана тебүү. **2.** дең. чана (үстүндө кеме жасалган/оңдолгон же түшүрүлүп/чыгарылган жай). **3.** тех. рама, такооч. **motor ~ı** мотор алды рама. ~ **a çek-**

mek 1) кемени текшерүү/оңдоо үчүн чанага чыгармак. **2)** өтм. (бирөөнү) ишинен төмөндөтмөк.

kızaklamak тех. тормозу иштебей калуу, тайгалануу (мис. машиненин ж. б.).

kızaklık,-ğı архит. полдун тирөөч-төрү.

kızamık,-ğı мед. кызамык. ~ **çıkarmak/olmak** кызамык чыгуу.

kızamıkçık,-ğı мед. кызылча (оору).

kızan I ооз. **1.** эркек бала. **2.** дөөгүрсүгөн/көпкөн жигит. **3.** бала-бакыра.

kızan II ооз. айбандардын куут маалы. ~ **a gelmek** (ургаачы айбандар) күүгө келмек.

kızarık,-ğı кызарып калган (жер). ~ **gözler** кызарган көздөр.

kızarıklık,-ğı кызарма, кызарган жер. **kolunda biraz ~ var** колунда бир аз кызарган жери бар.

kızarış кызарыш.

kızarma кызарма.

kızarmak 1. кызаруу, албыруу. **yüzü kızardı** жүзү кызарды. **2.** кызарып бышуу (жашылча, жемиштер). **domatesler kızardı** помидорлор кызарды. **3.** куурулуу. **etler iyice kızarınca su koyulur** эттер жакшы куурулган кезде суу куюлат. **kızarıp bozarmak** бир кызарып, бир бозоруу.

kızartı кызгылтым, кызгыч тарткан (жер, нур).

kızartma 1. кызартма, кызыл түс берме. **2.** куурма, майга куурулуп жасалган (тамак). **patlıcan ~sı** куурулган баклажан. **kabak ~sı** куурулган кабак.

kızartmak 1. кызартуу, кызыл түс берүү. **2.** : **yüzünü** ~ уят кылуу, бетин кызартуу. **3.** майга кууруп бышыруу.

kızdırmak 1. ысытуу, кызытуу, кызаргыча отко кармоо. **2.** өтм. (бирөө-

нүн) ачуусун/жинин келтирүү.

kızgın 1. кызыган, ысытылып кызартылган (*металл, май*). ~ **yağ** кызыган май. **2.** ысык, кайнаган, куйлаган. ~ **kum** ысык кум. ~ **güneş** кайнаган күн. **3. өтм.** ачуулуу, жинденген, кызандаган. ~ **baba** ачуулуу ата. ~ **bakış** ачуулуу көз караш. ~ ~ кызырандап, жинденип. ~ ~ **bakıyor** жинденип карайт. **4.** күүгө келген (*айбан*). ~ **bulut** геол. вулкандан көтөрүлгөн булут.

kızgınlasmak кызандоо, жинденүү, ачуулануу.

kızgınlık, -ğı 1. ысытылган/кызытылган абал. **2. өтм.** ачууланган/жинденген абал. **3.** күүгө келген учур (*айбандардын*).

kızıl 1. кызыл (*түс*). ~ **boya** кызыл боёк (*тамырдан алынат*). ~ **ışık** кызыл нур. ~ **saç** кызыл түстүү чач. **2.өтм.** кызыл, коммунист, революциячыл. **Kızıl Ordu** Кызыл Армия. **3.** кызылдай, ашкере, өтө, накта. ~ **cahil** кызылдай дөдөй. ~ **deli** кызылдай жинди. **4. мед.** скарлатина. **5.** ооз. алтын. ~ **açarmak** кызылтым тартуу. ~ **kıyamet koparmak** кызыл кыргын салмак.

kızılağaç, -cı бот. кызыл жыгач (*Alnus*).

kızılaltı, -nı физ. инфракызыл.

Kızılay Кызыл Ай (*коому*).

Kızılbaş мус. кызылбаш, шинит.

kızılca 1. кызгыч, кызгылт. **2.** кызыл буудай. ~ **kıyamet** кызыл кыргын, ызы-чуу, чатак, жаңжал. ~ **kıyamet koparmak** кызыл кыргын салыш.

kızılçık, -ğı (~ ağacı) бот. кызыл дарагы (*Cornus mas*). ~ **sopası** кызыл дарак бутагынан жасалган таяк. ~ **sopası yemek** таяк жемек.

Kızıldeniz Кызыл Деңиз.

Kızilderili жергиликтүү америкалык, кызыл терилүү.

Kızıllema 1. Османлылар тарабынан Рим жана Вена шаарларына берилген ат. **2.** дүйнө жүзүндөгү түрктөрдү баш коштуруп, бир чоң императорлук куруу жөнүндөгү идея.

Kızılhaç Кызыл Крест.

kızılısı жай саратаны (*июлдун экинчи жарымы*).

kızılkanat, -dı зоол. кызыл канат (*Scardinius erythrophthalmus*).

kızılkurt, -du кызыл курт (*ат, эшектердин ичегисинде жолуккан мите*).

kızılasmak кызыл тартуу, кызыл түс алуу, кызаруу.

kızılık, -ğı 1. кызылтым түс, нур. **2.** таң, таң шооласы, кызыл күүгүм. **akşam ~ında** кызыл күүгүмдө. **bir sabah ~ında** бир күн таң кызарып атканда. **3.** кызыл уна түрү. **4.** ооз. скарлатина.

kızılmak кызандоо, жини/ачуусу келүү.

kızılötesi, -ni к. **kızılaltı**.

kızılşap, -bı ачык кызгылт көк.

kızıltı кызгылтым нур, алоо.

kızılyaprak, -ğı бот. кызыл жалбырак (*Agrimonia eupatorium*).

kızılyara мед. чыйкан түрү.

kızılyörük мед. тилме, кыйма (*бет кызарып, дененини ар жери шишиген жугуштуу оору*).

kızıyık, -ğı 1. жинденген, каарданган, албууттанган. **2.** катуу, кызуу.

kızısmak 1. кызып кетүү, алоолонуу, күчөө. **güreş gittikçe kızıştı** күрөш барган сайын кызыды. **işler birden kızıştı** иштер дароо кызыды. **2.** ысуу, кызуу. **3. өтм.** кызуу, алоолонуу, күчөө. **politik münakaşalar kızıştı** саясий талаш-тартыштар кызыды. **4. (айбандар үчүн)** күүгө келүү.

kızıştırmak 1. козгоо, алоолондуруу, күчөтүү, жалындатуу (*мис. от-*

ту). 2. өтм. козгоо, күчөтүү, алоолондуруу, ырбатуу (мис. чатакты, согушту ж. б.). 3. өтм. жандандыруу, кызытуу, дем/кайрат берүү (мис. бир ишке).

kızlık, -ğı 1. кыздык белги. 2. кыз кез/чак. ~ **soyadı** кыз кезиндеги фамилиясы. 3. ооз. өгөй кыз. ~ **mi bozmak** кыздыгын алуу. ~ **zarı anat.** кыздык белгиси/чели.

kızmak 1. кызуу, ысып чыгуу. **demir kızdı** темир кызыды. 2. ачуусу/жини келүү, каардануу, жаалдануу. **oğluma kızıyordum** уулума жиним келди. 3. (айбандар үчүн) күүгө келүү. 4. (ургаачы куштар үчүн) күрп болуу.

kızmemesi, -ni 1. кыз эмчек (лимон, шабдалы түрлөрү). 2. грейпфрут.

ki багыныңкы сүйлөмдөрдү байланыштырган байл. 1. деп, дейсиң. **duydum ~ satılmış** сатылып кетти деп уктым. **öyle koşar ~ arkasından kurşun yetişemez** ушунчалык (катуу) чуркайт дейсиң, аркасынан ок жетпейт. 2. турган, ... – дай. **bir söz söylendi ~ kimse itiraz edemedi** эч ким каршы чыкпай турган бир сөз сүйлөндү. 3. сүйлөмдүн айрым мүчөлөрүнө басым жасап күчөтүп көргөзөт. **bir adam ~ söz dinlemez** сөз уга турган киши эмес. **o yerden ~ herkes kaçar, sen de kaç** элдин баары качкан ал жерден сен да кач. 4. биринчи сүйлөмдөгү аракеттин күтүлбөгөн жагдайга туш келгенин көргөзөт. **gözlerimi açtım ~ hastanedeyim!** көздөрүмү ачсам, ооруканада жатам! **elime aldım ~ sıcacık** колума алсам, ыпысык. 5. – са, эле, да байламталары сыяктуу карама-каршы маанидеги сүйлөмдөрдү байланыштырат. **hiç bir şey söylemedi ~ küseyim** эч нерсе сүйлөбөсө эле таарына

беремби. **âlemin ağzı torba değil ~ büzesin** элдин оозу баштык эмес да байлап койгудай. 6. нааразычылык билдирүү үчүн сүйлөмдүн аягына коюлат. **o hiçbir zaman annesini düşünmez ~!** ал эч качан энесини ойлоп койбойт эмеспи! 7. караганда, көрө байламталары сыяктуу, себеп багыныңкы сүйлөмдөрүн уюштурат. **evdekiler hâlâ duymamış olmalılar ~ daha aramadılar** үйдөгүлөр чалбагынына караганда, алигиче угуша элек болуш керек. 8. дейсиң (күчөтүү иретинде). **bize öyle bir hoş saatler yaşattı ~!** бизди бир жыргатты дейсиң! **o kadar çalışkan ~!** ушунчалык мээнеткеч дейсиң! **bir vurdu ~!** бир коюп калды дейсиң! 9. киринди сүйлөмдү негизги сүйлөмгө байлайт: эмеспи. **bir gelişinde - ~ o her zaman eve geç gelir...** бир келишинде, ал дайыма үйгө кеч келет эмеспи... 10. суруолуу сүйлөмдүн аягына келип, шектенүү, күдүктөнүү билдирет. **acaba, bana cevap verir mi ~?** мага жооп берер бекен? **bunu ona sorsam mı ~?** муну андан сурасам эмне болор экен? 11. сүйлөмдүн аягына келип, ага таңдануу, кыжырдашуу, күйгүлтүк сыяктуу сезимдерди катат: да. **ben yapmadım ~!** мен кылган жокмун го! **bilmem ~!** кайдан билейин! **çocuk değilim ~!** бала эмесмин да! **elbette ~!** ананчы! антпегендечи! **elbette ~ hayır** албетте, жок. **ona güvenilmez ~** ага ишенип болбойт да. 12. төл жана бөтөн сөздү байланыштырат. **annem derdi ~ siz de büyüyeceksiniz, adam olacaksınız.** апам: "силер да чоңоёсуңар, адам болосуңар" дечү. 13. айрым сөздөргө жалганып, модал сөздөр жасайт: **belki** балким, **çünkü** ант-

кени, **halbuki** чыныгында, **mademki** андай болгон соң, **sanki** ... –дай, кудум.

kibar **1.** сылык, назик, сыпайы. ~ **konuşmak** назик сүйлөө. ~ **adam** сылык киши. **2.** жарашыктуу, келишимдүү, тыкан, көрктүү. ~ **giyim** жарашыктуу кийим. ~ **eşya** көрктүү буюм. **3.** тектүү, асылзаада. ~ **bir aile** тектүү үй-бүлө. **4.эск.** улуулар, чоңдор. ~ **düşkünü** байлыгынан/кадыр-баркынан ажыраган киши. ~ **mı** ~ **1)** сылыктын сылыгы. **2)** тектүүнүн тектүүсү.

kibarane к. **kibarca**.

kibarca сылык/назик түрдө, сыпайылык менен. ~ **reddetti** сылык түрдө четке какты.

kibarlaşmak сылык/назик болуп чыгуу.

kibarlık,-ği **1.** сылыктык, назиктик, сыпайылык, жөнбилгилик. ~ **göstermek** сылыктык көргөзүү. **2.** тектүүлүк, асылзаадалык. **3.** керсегейлик, көтөрүлгөндүк. **üstünden/parçalarından** ~ **akmak** ашкере сыпайылык/сылыктык. ~ **budalası** сылык/сыпайы сөрөй. ~ **düşkünü** сылыксыңган/сыпайсыңган (*киши*). ~ **etmek** сылыктык/назиктик кылуу. ~ **taslamak** сылыксынуу, назик көрүнүү. ~ **ı tutmak** сыпайыгерчилиги кармай калуу.

kibernetik кибернетика.

kibir,-bri **1. эск.** улуулук, кадырмандык. **2.** көтөрүлүш, менменсениш, чоңсунуш. **3.** намыс, сыймык. ~ **ine dokunmak** намысына тийүү. ~ **ine yedirememek** намысы жол бербөө.

kibirlemek бой/мурдун көтөрүү, кекирейүү, кыйынсынуу, чоңсунуу.

kibirli бой көтөргөн, кекирейген, кыйынсыңган.

kibrit, -ti **1.** ширеңке. ~ **başı** ширеңкенин башы. ~ **çakmak** ширеңке чагуу. ~ **kutusu** ширеңке кутусу. **2.**

хим. күкүрт. ~ **suyu** күкүрт кислотасы. **köküne** ~ **suyu dökmek** тамырын курутуу, таптакыр жок кылуу.

kibritçi **1.** ширеңке саткан киши. **2. ооз.** сараң.

kifayet,-ti **1.** жеткиликтүүлүк, толуктук. **2.** жөндөм, шык, чебердик, адистик. ~ **etmek** **1)** жетишерлик болмок. **2)** жөндөмдүү/шыктуу/компетенттүү болмок.

kifayetli **1.** жетишерлик. **2.** жөндөмдүү, шыктуу, компетенттүү.

kifayetsiz **1.** жетишерлик эмес, өп-чап. **2.** жөндөмсүз, шыксыз, компетентсиз.

kik, -ki жарыш кайыгы.

kikirik,-ği **1.** шырыктай узун арык (*киши*). **2. ооз.** арахис.

kil ылай, чопо.

kile киле (*куюлма нерселерди өлчөөчү бирдик ≈ 40 л.*). **bir** ~ **buğday** бир киле буудай.

kiler **1.** азык-түлүк кампасы. **2.** амбар, депо.

kilerci *эск.* (*сарайларда*) кампачы.

kilim шалча, палас.

kilimci шалча жасаган/саткан киши.

kilise **1.** чиркөө, собор. **2.** чиркөө (*уюм*). **Katolik** ~ **si** католик чиркөөсү. **Ortodoks** ~ **si** православие чиркөөсү.

kilit,-di **1.** кулпу. ~ **ağızlığı** кулпунун оозу/тешиги. ~ **dili** кулпунун тили. **2. дең.** жарым айлана түрүндөгү бекиткич темир. **3. ооз.** (*аттарда*) кашка. **4. өтм.** ачкыч. ~ **noktası** бурулуш чекити, ачкыч абал. ~ **altında** *өтм.* жашыруун, жабык, тымызын. ~ **altına almak** кулпулап/ жашырып коюу. (**ağzı**) ~ **gibi** оозу бекем, сырга бек. ~ **gibi olmak** өтө ынак болуу, бири-биринен айрылбоо. ~ **kürek olmak** (*бир жердин*) сакчысы/таянычы болуу. ~ **taşı** *архит.* кулпу таш. ~

vurmak 1) эшигин кулпулоо. **2)** *(бир ишти)* жаап салуу.

kilitçi кулпу устасы.

kilitlemek 1. кулпу салуу/бекитүү. **2.** *(бирөөнү/бир нерсени)* камап/бекитип коюу. **çocuğu üst kata kilitlemişler** баланы үстүңкү кабатка бекитип салышыптыр. **3.** аштоо, илиштирүү, чиркештирүү *(мис. вагондорду бири-бирине)*. **4.** өтм. туткактоо, мыкчып кармоо, сыгуу.

kilitlenmek 1. кулпулануу, бекитилүү. **2.** карышып/туттугуп/тиштигип калуу. **çeneleri kilitlendi** жаактары карышты.

kilitli 1. кулпулуу, кулпуланган, бек, жабык. **kapı ~ idi** эшик кулпуланган/бек болчу. **2.** кулпусу бар. **~ bavul** кулпусу бар чемодан. **3.** чиркештирилген, ашталган. **4.** камалуу, бекитилүү. **içeride ~ kalmışlar** ичкериде камалып калышыптыр.

kilitsiz 1. кулпусуз, кулпусу жок. **2.** кулпуланбаган, бекитилбеген.

killiz камыш.

killi ылайлуу, чополуу.

kilo 1. кило, килограмм. **2.** эт, салмак. **~ almak** эт алуу, эттенүү, семирүү. **~ vermek** салмагы азаюу, арыктоо.

kiloamper физ. килоампер.

kilogram килограмм.

kilohertz физ. килогерц.

kilokalori килокалория.

kiloluk бир килолук/литрдик. **~ şişe** бир литрлик шише.

kilometre километр. **~ kare** чарчы километр. **~ küp** куб километр. **~ saat/sayacı 1)** спидометр. **2)** таксиметр. **~ taş** километр көрсөткөн мамыча.

kiloton миң тонналык.

kilovat,-tı элек. киловатт. **~ saat** киловатт-саат.

kilovolt, -tu киловольт.

kim I ким, кайсы. **~in** кимдин. **~imiz** кимибиз, кайсыбыз. **~iniz** кимиңер. **~isi** кимиси. **~inle** ким менен. **~**

bilir ким билет. ... ~, ... ~ ... ким, ... ким. **o ~, dürüstlük ~** ал ким, чынчылдык ким *(чынчылдыктан айланабы)*. **~ ~e dum duma** кимди ким билди, Быржыбайды там басты. **~i kimsesi** эмнеси/кандай тууганы. **~i kimsesi olmamak** эч кимиси/жакыны болбоо. **~e ne?** кимдин эмне иши бар? **~in nesi?** кимдин эмнеси? эмне болгон киши? **~(dir) o?** ким экен? ким ал? **~ olursa olsun** ким болсо, ал болсун; ким болсо да. **(sen) ~ oluyorsun?** сен ким экенсиң? **~ vurduya gitmek** ким көрдү кылып салуу. **~in arabasına binerse, onun türküsünü çağırır** мак. кимин жерин жердесең, ошонун ырын ырда. **~i köprü bulamaz geçmeye, ~i su bulamaz içmeye** мак. бири кечерге кечүү таппайт, бири ичерге суу таппайт.

kim II к. ki. Allah **~ dünyaları yaratmıştır...** дүйнөнү жараткан Аллаа эмеспи...

kimi 1. кээси, кээ бири/бирөөлөр, айрымдары. **~ buna şaşırmas bile** кээ бирөөлөр буга таң калбайт деле. **2.** бири, бирөө. **~ geliyor, ~ gidiyor** бири келип атат, бири кетип атат. **~ kimsesi** тууган-туушканы, жакыны. **~ zaman** кай/кээ бирде. **~ zaman toplanıp eğlendiğimiz oluyor** кээ бирде чогулуп көңүл ачабыз.

kimlik,-ği 1. кимдик, *(бирөөнүн)* аты-жөнү, дайны. **~i belirsiz bir kişi** аты-жөнү белгисиз бир киши. **2.** кимдик, күбөлүк, документ. **~ belgesi/cüzdanı** кимдиги, күбөлүгү.

kimono кимоно.

kimse 1. бирөө, кимдир бирөө. **~ler** кай бирөөлөр. **~den ~ye hayır gelmez** бирөөнөн бирөөнө кайыр келбейт. **2.** *(тангыч этиштер менен)* эч ким, эч бирөө. **~si yok** эч кимиси

жок. **odada ~ yoktu** бөлмөдө эч ким жок эле. ~ **kendi memleketinde peygamber olmaz** эч ким өз жеринде пайгамбар боло албайт.

kimsecik эч бир жан, кыбыр эткен жан. ~**ler bir şey duymaz** жан киши укпайт.

kimsesiz 1. эч кимиси жок, томолой, жападан жалгыз. ~ **çocuk** эч кимиси жок бала. **2.** ээн, бош. ~ **sokak** ээн көчө.

kimsesizlik,-ği 1. жалгыздык, жетимдик. **2.** ээндик, боштук.

kimya 1. химия. **organik** ~ органикалык химия. **tahlilî** ~ аналитикалык химия. **tatbikî** ~ колдонмо химия. ~ **endüstrisi** химия өнөр жайы. **2.** *арго* баалуу буюм, таңсык/колго тийбеген нерсе. **bu ~ değil ya, olmasa da olur** бул табылбаган нерсе эмес го, ансыз деле болот. ~ **göçümü** биол. химиотаксис.

kimyacı 1. химик. **2.** химия мугалими.

kimyager к. kimyacı.

kimyalaştırma химиялаштырма.

kimyasal химиялык. ~ **bileşim** биол. хемосинтез. ~ **eleman** химиялык элемент. ~ **enerji** химиялык энергия. ~ **fonksiyon** химиялык функция. ~ **madde** химиялык зат.

kimyevî к. kimyasal.

kimyon бот. зире (*Cuminum cyminum*).

kimyonî 1. күрөңгө чалган жашыл түс. **2. өтм.** суук (*мамилелер*).

kimyonlu зире кошулган, зирелүү (*тамак түрү*).

kin кек, кастык, өч. ~ **bağlamak/beslemek/gütmek/tutmak** кек сактоо, жек көрүү, өч алгысы келүү.

kinaye 1. кыйытып айтылган / каймана сөз. ~ **atmak** кыйытып айтуу, четин чыгаруу. **2.** мыскыл, кекээр. ~ **ile söylemek** кекээрлеп айтыш. **3. ад.** метонимия.

kinayeli 1. кыйытып/каймана айтылган. **2.** мыскылдуу, кекээрдүү. **3. ад.**

метонимиялык.

kinci, kindar кекчил, кара санатай.

kincilik, -ği кекчилдик.

kinematik,-ği физ. 1. кинематика. **2.** кинематик.

kineskop,-pu кинескоп.

kinetik,-ği физ. 1. кинетика. **2.** кинетик. ~ **enerji** кинетик энергия.

kinin хинин. ~ **gibi** абдан ачуу.

kinlenmek кекенүү, кектөө, кек куу.

kinli кектүү, өчтүү.

kinsiz ак көңүл, кек сактабаган.

kip,-pi 1. үлгү, өрнөк, калып, мисал. **2. лог.** (*нерселердин*) өзгөргүч/убактылуу касиети. **3. грам.** ыңгай. **emir ~i** буйрук ыңгай. **şart ~i** шарттуу ыңгай. **4. ооз.** чак, туура. ~ **gelmek** чак/туура келүү.

kipkirli абдан/өтө кирлүү.

kiplik,-ği 1. грам. модалдуулук. **2. лог.** ой-пикирдин модалдуулугу.

kir 1. кир. **2. өтм.** уят, айып, жаманатты. (**bir şey**) ~ **götürmek** кир көтөрүмдүү болуу. (**bir şeyi**) ~ **götürmek** өтө кирлүү/ыпылас болуу. **evi ~ götürüyor** үйү абдан кир. ~ **kabarmak** кири калдайып чыгуу. ~ **kaldırmak** кир көтөрүмдүү болуу. ~ **pas** кир. ~ **tutmak** кир көтөрүмсүз.

kira 1. күрөө/кире, аренда, ижара, жалдама, батир. ~**da oturmak** күрөөдө/киреде/ ижарада/ батирде жашоо. ~ **sözleşmesi** күрөө келишими. **ev ~sı** үй күрөөсү. **2.** күрөө/жалдама акысы. ~**da olmak** күрөөгө берилген болуу. ~**ya vermek** күрөөгө берүү.

kiracı күрөөчү, арендатор, жалдаган (*киши*).

kiralamak 1. күрөөгө тутуу, арендага алуу, жалдоо. **2.** күрөөгө/ижарага/батирге берүү.

kiralayan күрөөгө берген.

kiralı 1. күрөөгө алынган, жалданган. **2.** күрөөгө берилген.

kiralık 1. күрөөгө бериле турган. **2.** күрөөгө алына/жалдана турган. ~ **kasa** аманат кассасы (*банкаларда кардардын кымбат баалуу буюмдарын сактоо үчүн колдонулган касса*). ~ **katil** жалданган киши өлтүргүч. ~ **kadın/kız** денесин саткан аял.

kiraz 1. бот. килас, алча (*Cerasus avium*). **2.** бул дарактын данектүү мөмөсү. ~ **ayı** май айы. ~ **dudaklı** бөрсөгөй кызыл эриндүү. ~ **elması** кытай алмасы. ~ **gibi** ачык кызыл (түс).

kirazlık,-ğı алча бакчасы.

kireç,-ci акиташ. ~ **gibi olmak** өңү кагаздай болуу, өң-алеттен кетүү. ~ **harcı** эзилген акиташ. ~ **kaymağı** хим. хлордуу кальций. ~ **kuyusu** акиташ өчүргөн чуңкур. ~ **ocağı** акиташ очогу. ~ **söndürmek** акиташ өчүрүү. ~ **suyu** акиташ суусу. ~ **taşı** акиташ.

kireççi акиташ күйгүзгөн/саткан киши.

kireççil акиташтуу топуракта өскөн (өсүмдүктөр).

kireçlemek 1. акиташ кошуу. **2.** акиташ менен актоо.

kireçlenme 1. акиташ күйгүзүү. **2.** хим. кальцийлөө. **3.** анат. органикалык ткандарда кальций туздарынын пайда болушу.

kireçlenmek 1. акиташ төгүү же чачуу. **2.** акиташ жугуп калуу. **3.** биол., анат. кальций туздары пайда болуу (*клеткаларда, ткандарда*).

kireçli 1. акиташтуу, акиташы көп. **2.** катуу. ~ **su** катуу/акиташы көп суу.

kireçsiz 1. акиташсыз, акиташы аз. **2.** жумшак. ~ **su** жумшак суу.

kireçsilemek хим. ысытуу жолу менен акиташ алуу.

kireçyeren акиташ жериген (өсүмдүктөр).

kiremit,-di черепица. ~ **kaplamak** чере-

пица менен жабуу. ~ **ocağı** черепица бышырган очок. ~ **rengi** кирпич түсү.

kiremitçi черепица жасаган/саткан/төшөгөн киши.

kiremitli черепица менен жабылган.

kiriş 1. анат. тарамыш. **2.** муз. кыл (ичегиден жасалган). **3.** кирпич (жаанын). **4.** архит. устун. **5.** геом. жаанын хордасы. ~ **i kirmek** арга качып жоголуш. ~ **ten sağlam** өтө бышык, чымыр. ~ **olmak** чап кенедей жабышуу.

kirişlemek 1. кыл тагуу (*музыкалык аспапка*). **2.** кирпич тагуу (*жаага*). **3.** устун орнотуу.

kirişli 1. анат. тарамыштуу. **2.** кирпичтүү. **3.** муз. кылдуу. **4.** устундуу. ~ **köprü** устундуу көпүрөө.

kirilenmek 1. кирдөө, кирдеп калуу. **2.** өтм. абийирине/намысына шек кетүү, жаманатты болуу. **3.** кыздыгы бузулуу, зордукталуу. **4.** (*аялдар*) этек кир көрүү.

kirletmek 1. кирдетүү, булгоо. **sanayi atıkları denizi kirletir** өнөр жай таштандылары деңизди кирдетет. **2.** кичине, чоң дааратын жасоо. **çocuk altını kirletti** бала алдын булгап алды. **3.** намысына/абийирине шек кетүү. **böyle bir iftira insanı kirletir** мындай жалаа адамды жаманатты кылат. **4.** зордуктап салуу, аруулугунан ажыратуу (*кызды*).

kirli 1. кир, кирдеген, кирдүү, булганыч. ~ **eller** кир колдор. ~ **havlu** кир сүлгү. ~ **kokoş** кокочо. **2.** этек кир көргөн (*аял*). **3.** кирдеген кийим/идиш-аяк. **epey ~ birlikte** далай кир чогулду. **4.** кирдүү, коюу (*түс*). ~ **sarı** коюу сары (*түс*). ~ **çamaşırlarını ortaya dökmek** бири-биринин бетин/сырын ачуу. ~ **çıkı/çıkın** сараңдык менен байыган, чык татырбас Чынарбай.

~ **kan** *анат.* жүрөккө аккан кан.
kirlihanım: ~ **peyniri** *майлуу быштак түрү.*
kirlik, -**ği** кирдүүлүк, булганчтык.
kirlos, **kirloz** чалметек, ыпылас, шалаакы.
kirpi *зоол.* кирпи (*Erinaceus europaeus*).
kirpik I, -**ği** **1.** кирпич (*адамдын*). **2.** *бот., зоол.* кирпич сымал түктөр, кирпиччелер. ~**le harman sürmek** ою менен ойду омкоруу, тоону томкоруу. ~**lerini kavuşturamamak** кирпичи илинбөө, уктай албоо. ~**i** ~**ine değmemek** кирпич көзүн какпоо.
kirpik II, -**ği** *мин.* кызыл гранат.
kirpiksi кирпич сымал. ~ **kas** *биол.* кирпич сымал булчуң.
kirve *ооз.* сүннөт учурунда баланы кармап турган жана сүннөт чыгымдарын көтөргөн киши.
kispet, -**ti** тери шым, капдагай, жаргак шым (*түрк балбандары кийет*). ~ **çıkarılması** шым чечмей (*жеңилгендин шымынын атаандашы тарабынан чыгарылып айрылмасы*).
kisra *тар.* хосров (*Сасаниддер тукумунан падышаларга берилген наам*).
kist, -**ti** *мед.* киста.
kisve **1.** кийим, костюм. **dalgıç** ~**si** суучул костюму. **2.** *мус.* кисве (*ажыга баргандар кийген ак кийим*). **3.** *мус.* Каабанын кара жабуусу. **4.** тышкы көрүнүш. ~**si altında** түрүндө, шекилинде, кебетеси алдында. ~**ini kendi diker** эч кимге көз каранды эмес.
kişi **1.** киши, адам. **salonda otuz kadar ~ vardı** салондо отуздай киши бар эле. **bilir** ~ адис, эксперт. **2.** *ооз.* күйөө, эр. **3.** *эск.* эркек. **4.** *ад.* каарман. **5.** *грам.* жак (**1. kişi: ben, biz** 1-жак: мен, биз). ~ **zamiri** *грам.* жактама ат атооч. ~ **eki** *грам.* жак мүчө.

kişileştirme *ад.* жандандыруу, киши-лештирүү.
kişilik, -**ği** **1.** кишилик, табият, мүнөз, өзнарк. *сал.* **şahsiyet**. ~ **dokunulmazlığı** кишилигине кол тийбестик. **2.** кишичилик, адамкерчилик. **3.** ... кишилик, ... кишиге ылайык. **dört ~ yemek** төрт кишилик тамак. **çift** ~ эки кишилик. **tek** ~ бир кишилик. **tek ~ yatak** бир кишилик керебет.
kişilikli **1.** кишилиги/мүнөзү мыкты, өзгөчө жаралган. **2.** кишиликтүү, адамкерчиликтүү.
kişiliksiz **1.** эч өзгөчөлүгү жок, карапайым, мүнөзү чабал. **2.** кишичиликсиз, адамкерчиликсиз.
kişirti *ооз.* кишинеме (*аттардын*).
kişioğlu, -**nu** **1.** адам баласы, адамзат. **2.** асылзаада, тектүү киши.
kişisel **1.** адамча/адамзатка байланыштуу. **2.** өзүмдүк, менчик, жекече. ~ **duygular** адамдык сезимдер. ~ **değerlendirme** жекече баа берүү. ~ **görüş** жекече көз караш. ~ **fayda** жекече/өзүмдүк пайда.
kişizade **1.** асылзаада, ак сөөк. **2.** касиеттүү, кадырлуу.
kişmiş кишмиш.
kişneme кишинеме (*аттын*).
kişnemek кишинөө. **atlar kişnedi** аттар кишинеди.
kişniş *бот.* кориандр (*Coriandrum sativum*), кара зире.
kitabe *эск.* ташка оюлуп жазылган жазуу, эпитафия. **Orhon - Yenisey** ~**leri** Орхон-Энесай таш жазуулары.
kitab **1.** катчылык. **2.** баян, аңгеме.
kitabî **1.** китепке байланыштуу/ылайык. **2.** китепкөй, китептегидей жашаган. **3.** *дин* ыйык китепке ишенген. **4.** түстүү кездеме түрү. **5.** *эск.* китепканачы.
kitap, -**bı** **1.** китеп. **el yazması** ~ колго жазылган китеп. **Kırmızı** ~ *тар.*

Кызыл китеп (*Османлы Императорлугунун дипломатиялык жыйнагы*). **2.** ыйык китеп, Куран. **Dört** ~ *дин* төрт ыйык китеп. ~ **açmak/~a bakmak** китеп менен төлгө ачуу. ~ **delisi** китепкөй, библиоман. ~ **dikmek** китеп түптөө. ~ **ehli дин** ыйык китептерден бирине ишенген киши. ~ **a el basmak** ыйык китепке кол коюп ант берүү. ~ **evi** китеп дүкөн. ~ **ı kapamak** (*бир ишти/маселени*) токтотуу, жабуу. ~ **a/~ına uydurmak** эрежесине тууралоо (*мис. бир жоосунсуз ишти*).

kitapçı 1. китеп баскан киши. **2.** китеп дүкөнү.

kitaplaştırmak китепке айландыруу, китеп кылып чыгаруу.

kitaplık,-ğı 1. китеп сакталчу жер (*текче, шкаф ж. б.*). **2.** китепкана. **3.** китепке ылайык. **bu ~ malzeme değil** бул китепке ылайык материал эмес. **4.** китепке жараган/китептен турган. **iki ~ yazı** эки китептик жазуу. **yüzbin ~ kütüphane** жүз миң китептик китепкана.

kitapsever китеп сүйүүчү, библиофил.

kitapsız 1. китепсиз. **2.** *мус.* динсиз, диникайыр. **3.** *арго* заалим, ынсапсыз.

kitin биол. хитин.

kitle 1. эл, калк. **2.** масса. ~ **ler** массалар.

kivi 1. бот. киви. **2.** зоол. киви, аптерикс (*Apteryx australis*).

kiyotin гильотина.

klâkson авто. сигнал, клаксон. ~ **çalmak** сигнал чалмак.

klân социол. уруу, урук, клан.

klârnet, -ti муз. кларнет.

klârnetçi муз. кларнетчи.

klas 1. класс. **2.** *өтм.* класс, чеберчилик, жогорку деңгээл. ~ **ını göstermek** чеберчилигин көрсөтүү. **3.** ооз. алдыңкы, мыкты, чебер. ~ **oyuncu** чебер оюнчу.

klâsifikasyon классификация.

klâsik,-ği 1. классик. ~ **usuller** классик ыкмалар. **2.** классика. **3.** классик. ~ **yazar** классик жазуучу.

klâsikçilik,-ği классицизм.

klâsikleşmek классицизм, классикага айланмак.

klâsisizm классицизм.

klâsman спорт класстарга/лигаларга ажыратуу.

klâsör 1. көп бөлмөлүү шкаф. **2.** көп бөлмөлүү капчык. **3.** көп бөлмөлүү кагаз папка.

klâvsen муз. клавесин.

klâvye клавиша (*пианинодо, машинкада, компьютерде ж. б.*).

kleptoman клептоман.

kleptomani клептомания.

klerikalizm клерикализм.

klik клика, жаат.

klima кондиционер.

klimatolog климатолог.

klimatoloji климатология.

linik,-ği 1. клиника. ~ **e kaldırılmak** клиникага жаткырылуу. **2.** клиникалык. ~ **ölüm** клиникалык өлүм.

klips кыпчытма (*сөйкө, төөнөч ж. б.*).

kliring соода товар алмашуу.

klîşe 1. полигр. клише, калып. **2.** негатив. **3.** *өтм.* калып сөздөр, трафарет.

klîşeci полигр. клише жасаган киши.

klîşeleşmek калыпка айлануу, клишелешүү.

klor хим. хлор. ~ **amonyum** хлорлуу аммоний, нашатырь. ~ **sodyum** хлорлуу натрий, аш тузу.

klorlamak хим. хлордоо, хлор чачуу.

klorlu хлордуу. ~ **su** хлордуу суу.

klorofil бот. хлорофилл.

kloroform хим. хлороформ.

kloroplast бот. хлоропласт.

kloş клёш. ~ **etekli** клёш этектүү.

klüp, -bü 1. клуб. **2.** спорт спортклуб.

km (*kilometre*'нин кыск.) км (*километр*).

koalisyon коалиция. ~ **hükümeti** коалициялык өкмөт.

kobalt, -tı хим. кобальт. ~ **bombası** кобальт бомбасы. ~ **kaplama** кобальт каптама.

kobay 1. зоол. деңиз чочкосу (*Cavia porcellus*). 2. тажырыйба жасала турган нерсе (адам, айбан, зат ж. б.).

kobra зоол. кобра (*Naja*).

koca I күйөө, эр. ~ **bulmak** күйөө табуу. ~ **ya kaçmak** күйөөгө качып кетиш. ~ **ya varmak** күйөөгө тийиш. ~ **ya vermek** күйөөгө бериш.

koca II 1. чоң, ири, опоосуз. ~ **bebek** бала кыял/сымал. ~ **kafa** чоң баш. ~ **memleket** чоң мамлекет. 2. картаң, улгайган. 3. чоңойгон. ~ **kız** бойго жеткен кыз. 4. улуу, урматтуу, кадырлуу. ~ ~ чоң –чоң. ~ **şair** улуу акын. ~ **herif olmak** килейген киши болуш. ~ **oğlan** шылд. аюу. ~ **yemiş** 1) бот. кожомат дарагы (*Arbutus unedo*). 2) кожомат (мөмөсү).

kocabaşı аксакалдар кеңешинин башчысы.

kocakarı 1. орой кемпир. 2. орой эне. ~ **ilâci** бүбү-бакшы дарымы. ~ **masalı** катын сөз, ушак-айың. ~ **soğuşu** жаздын күнкү суук.

kocalı эрлүү, күйөөлүү (аял).

kocalık, -ğı 1. карылык, картайгандык. 2. күйөөлүк, эрлик. ~ **görevi** күйөө милдети.

kocamak карыш, улгайыш, картайыш.

kocaman 1. чоң, олчойгон, заңкайган, килейген, опсуз/эбегейсиз чоң. ~ **ev** заңкайган үй. ~ **ayakkabı** килейген туфли. 2. чоң, эрезе куракта болгон.

kocasız күйөөсүз, эрсиз (аял).

kocasızlık, -ğı күйөөсүздүк.

kocatmak карытуу, картайтуу.

kocundurmak (бирөөнүн) итиркейин келтирүү, кыжырына тийүү.

kocunmak 1. өзүнө алуу, ыза болуу, ардануу. 2. тырмануу, кашынуу. **yarası olan kocunur** мак. шектүү шекинет.

koç I 1. зоол. кочкор. 2. өтм. ден-соолугу чың, албеттүү, күчтүү жаш жигит. 3. К~ астр. Кочкор (Зодиак жылдыздарынан бири). 4. спорт машыктыргыч, тренер. ~ **burunlu** кочкор мурун/тумшук. ~ **katımı** куут, кочкор салуу. ~ **yigit** келишимдүү/чымыр денелүү азамат жигит.

koçak, -ğı 1. эр жүрөк, жүрөктүү, тайманбас. 2. жоомарт.

koçan 1. кочан, өзөк (капуста, салата сыяктуу жалбырактуу жашылчаларда). 2. сото (мис. жүгөрүдө). 3. дүмүрчөк (билет, квитанция ж. б-да) **makbuz** ~1 квитанциянын дүмүрчөгү. ~ **bağlamak** сото байлоо.

koçbaşı эск. аск. кочкор баш, чочмор (душмандын чебин уратуу үчүн колдонулган жарак).

koçkar кочкор (күрөштүрүү үчүн машыктырылган).

koçmak 1. кучактоо. 2. жыныстык байланыш жасоо.

koçsamak (кой үчүн) кочкор эңсөө/самоо.

kod, -du код, шифр.

kodaman 1. чоң, төбөл, мыкчыгер, аткаминер. 2. таасирдүү, күчтүү. ~ **lar** чоңдор, кыйындар.

kodein фарм. кодеин.

kodeks фарм. дары даярдоо боюнча көрсөтмөлөр китеби, фармакопоя.

kodes арго түрмө, абак. ~ **i boylamak** түрмөгө түшүү. ~ **e tikmak** түрмөгө камап/тыгып салуу.

kodoş жоосунсуз жыныстык байланыштарга арачылык кылган киши.

kof 1. бош, куру, көңдөй. ~ **ceviz** көңдөй/чириген жаңгак. 2. өтм. көңдөй, колунан иш келбеген, жарак-

сыз. ~ **adam** көндөй киши. ~ **kafah** мээси жок, кемпай. ~ **söz** бош/пайдасыз сөз.

kofana зоол. ири көк балык, луфарь (*Pomatomus saltatrix*).

koflanmak көндөйлөп/чирип кетүү.

kofluk,-ğu 1. көндөйлүк, боштук, чириктик. 2. өтм. көндөйлүк, көөдөктүк, ишке жараксыздык. 3. өтм. алсыздык, чабалдык.

koful, -lü бот. вакуоль.

koguş 1. бөлмө, палата (ооруканада). 2. камера (түрмөдө). 3. жатакана бөлмөсү. **hapishane** ~у түрмө камерасы.

kok, -ku кокс. ~ **kömürü** кокс көмүрү.

koka 1. бот. кока, кокаин бадалы (*Erythroxylon coca*). 2. бул дарактын жалбырагынан алынган зат.

kokain кокаин.

kokainoman кокаинчи, наркоман.

kokak сасык.

kokakola кока-кола (суусундук).

kokana ооз. 1. ашкере кооз кийинген/боёнгон аял. 2. ооз. (мусулман эмес) аял.

kokar сасык, жыты жаман. **akarı yok, ~ı yok** эч кынтыгы жок.

kokarca зоол. сасык күзөн (*Mustela putorius*).

kokart,-dı 1. аск. кокарда (аскер шапкасына тагылган эмблема). 2. эмблема (бир улутка тиешелүү).

koket,-ti жылмандаган, ойсоңдогон, ойкуштаган, назданган, эрке.

koklama жыт алма. ~ **duyusu** жыт алма туйгусу. ~ **siniri** жыт алма нерви.

koklamak жыттоо.

koklaşmak 1. жытташуу. 2. кучакташуу, өбүшүү. 3. өтм. убадалашуу, бири-бирине сөз берүү.

koklatmak 1. жыттатуу. 2. өтм. пайдаландыруу, аз-маз берип туруу. 3. (терс сүйлөмдөрдө) эч бербөө, жагына жуутпоо.

kokmak 1. жыттануу, жыт чыгаруу. **güzel** ~ жакшы жыттануу. **mis gibi** ~ жыпар жыттануу. 2. жыттанып/сасып/бузулуп кетүү. **bu et kokmuş** бул эт жыттанып кетипир. 3. (бир нерсенин) болорунан кабар берүү. **ortalık savaşı kokuyor** согуштун каңшаары келе баштады.

kokmuş 1. сасыган, жыттанган, бузулган. ~ **yumurta** сасыган жумуртка. 2. жалкоо, эринчээк. ~ **adam** эринчээк киши. 3. өтм. ашмалтай, тарпы чыккан. ~ **plak** тарпы чыккан пластинка.

koko коко, бадам печенъеси.

kokona к. **kokana**.

kokoreç, -ci кокореч (ишике сайып отко кактап бышырылган козунун ичегиси).

kokoroz 1. жүгөрү. 2. учу учтуу узун нерсе. 3. арго түрү суук.

kokorozlanmak арго кыйынсынуу, кыр көргөзүү.

kokot, -tu аягы суюк/жүрөөнөк (аял).

kokoz арго 1. өзүн бай көрсөткөн, байсынган. 2. карылык, алсыз-күчсүздүк.

kokozlanmak сызга отуруп калуу.

kokozluk,-ğu акчасыздык, жакырдык.

kokteyl 1. коктейль (суусундук, ичимдик). 2. коктейль (кече).

koku 1. жыт. 2. духи, атыр. 3. арго кокаин. ~ **sunu almak/duymak** 1) жытын сезүү. 2) өтм. (бир нерсенин) жытын алуу. **paranın ~sunu aldı** акчанын жытын сезип калуу. ~ **su bile yok** (бир нерсенин) жыты да жок. ~ **su çıkmak** ачыкка чыгыш, ашкерелениш. ~ **giderici** жыт кетирүүчү. ~ **su sinmek** жыты сиңип калуу.

kokulandırmak 1. жыттантуу, жыт чачуу. 2. физ., хим. жыт катуу/кошуу.

kokulu 1. жыттуу, жыты бар. 2. жыты

жакшы, жыттуу. ~ **sabun** жыттуу самын.

kokusuz жытсыз, жыты жок.

kokuşma бот. чириме, бузулма.

kokuşmak 1. сасып/бузулуп/чирип кетүү. 2. өтм. бузулуу, кедери кетүү (киши, коом ж. б.).

kokuşuk 1. сасып/бузулуп кеткен. 2. жалкоо, эринчээк, ылаалаган.

kokutmak 1. жыттантыш. **evi sigara kokuttu** үйдү тамеки жыттантты. 2. сасытыш, жыттантыш, чиритиш. **eti** ~ этти жыттантып жибериш. 3. ооз. ишти ойрон кылыш/бузуш. 4. ооз. жадатыш, жанына таш батырыш. **artık kokuttu** артык тажатып жиберди.

kol 1. кол (адамдын билектен ийинге чейинки органы). ~ **saati** кол саат. 2. алдыңкы аяктар (айбандарда). 3. колдо жасалган, кол менен иштетилген. ~ **değirmeni** кол тегирмен. 4. жең. ~ **ları bir az uzun geldi** жеңдери бир аз узун келди. 5. дарактын бутагы. 6. кол, сап (машиналарда, аспаптарда). 7. тутка (эшик, терезе, тартмаларда). 8. куйма (суунун, дарыянын ж. б.). **nehrin ~u** дарыянын куймасы. 9. моюн, сап (музыкалык аспаптарда). 10. таяныч (диванда, креслодо). 11. тармак, салаа, бөлүм, ийрим. **okulun drama ~una yazıldım** мектептин драма ийримине жазылдым. 12. отряд, топ, команда. ~ **gezme** топтуу күзөткө чыгыш. 13. аск. канат, фланг. **sağ** ~ оң канат. **sol** ~ сол канат. 14. колонна. **otomobil ~u** автоколонна. 15. аркандын өрүмдөрү. ~ **larını açmak** кучагын жаюу. ~ **ağzı** жеңдин ички бөлүгү. ~ **unda altın bileziği olmak** кол өнөрү болуу. ~ **ları arasına almak** кучактоо, кучагына алуу. ~ **askısı** мед. кол аскысы. ~ **atmak** 1) (өсүмдүк үчүн)

бутактануу. 2) өтм. жайылуу, тароо, өөрчүү. ~ **böreği** оромо (жайылган камыр ичине быштак/фарш коюп, ороп бышырылган тамак). ~ **burmak/bükme** 1) кол кайыруу/бүгүү. 2) баш ийдирүү, жеңүү. ~ **u budu yerinde olmak** колу-буту келишкен, келишимдүү. ~ **una girmek** колтуктап алыш. ~ **u kanadı kırılmak** өтм. канаты кайрылуу, аргасыз болуу. ~ **kanat olmak/germek** колуна кол болуш, колдоо көргөзүш, канаты алдына алыш. ~ **kapağı** жеңдин учу. ~ ~ **a** кол кармашып, жетелешип. ~ **una koltuğuna sığınmak** (бирөөнүн) коюн-колтугуна кирүү. ~ **ları kopmak** колдору талуу. ~ **una kuvvet!** колуна баракелде! ~ **larını sallaya sallaya gelmek** колун мурдуна тыгып/куру кол келиш. ~ **larını sallaya sallaya gezmek** эч нерсе болбогонсуп ээн-жайкын жүрүш (кылмыш жасаган бирөө жөнүндө). ~ **larını sıvamak** 1) жеңин түрүнүү, шымалануу. 2) өтм. (бир ишке) белсенүү/киришүү. ~ **uzatmak** 1) жайылуу, улашуу. 2) кол салуу. ~ **u uzun argo** колу узун, күчтүү. ~ **vermek** колдоо көргөзүү. ~ **vurmak** тентип жүрүш. ~ **yormak** кол талытуу, көп иштөө.

kola I 1. крахмал. ~ **vurmak/yarmak** крахмалдоо. 2. клей.

kola II 1. бот. кола жаңгагы (*Cola acuminata*). 2. кола (суусундук).

kolacı кархмалдагыч, үтүктөгүч.

kolaçan тымызын карап чыгыш/байкаш. ~ **etmek** 1) айлананы карап/байкап чыгыш. 2) көз жүгүртүп чыгыш.

kolağası аск., тар. султан ордусунда капитан менен майор арасындагы аскердик чин.

kolalamak кархмалдоо.

kolalı I 1. крахмалданган. ~ **gömek**

- крахмалданган көйнөк. **2.** крахмалы бар, ичинде крахмалы болгон. **3.** клейленген.
- kolalı** II колалуу. ~ **içecek** колалуу суусундук.
- kolan** **1.** басмайыл, олоң. ~**ı açmak/ çözmek** басмайылды чечүү. ~**ı çekmek** басмайылды тартуу. ~**ı gevşetmek** басмайылды бошотуу. **2.** жазы билик/тасма. **3.** саймалуу кур. **4.** *tex.* кемер. **5.** селкинчектин жиби. ~ **vurmak 1)** басмайыл тартуу. **2)** селкинчекти күүлөө.
- kolay** **1.** оңой, жеңил, оор/кыйын эмес. ~ **iş** жеңил иш. **2.** оңой, кыйналбай. ~ **bulmak** оңой табуу. ~**da** оңой жерде. ~**ına bakmak** жеңил-лине/оңоюна кароо. ~**ını bulmak** бир жолун табуу. **merak etme, bu işin ~ı bulunur** кам санаба, бул иштин бир жолу табылар. ~**ına gelmek** жеңил/оңой көрүнүү. ~ **gele!** ~ **gelsin!** жеңилинен берсин! иш илгери болсун! (*иштеп жаткан кишиге айтылган тилек*). ~**ına kaçmak** (*бир иште*) жеңилине качырмак. ~**ı var** оңой жолу бар.
- kolayca** **1.** оңой эле, кыйналбай. **evi ~ bulursunuz** үйдү оңой эле табасыңар. **2.** абдан жеңил/оңой, кыйын/татаал эмес.
- kolaycacık** жепжеңил, оңоңой.
- kolaylamak** **1.** жеңилдөө, оңойлоо. **2.** бүтөрүнө аз калуу.
- kolaylanmak, kolaylaşmak** **1.** жеңилдөө, оңойлоо. **2.** аягына чыгарына аз калуу.
- kolaylaştırıcı** жеңилдетүүчү.
- kolaylaştırmak** жеңилдетүү, оңойлотуу.
- kolaylık,-ğı** **1.** жеңилдик, оңойлук. **Allah ~ versin!** Кудай кубат берсин! (*бир оор кайгы ичинде же кыйын абалда тургандарга дем берүү үчүн айтылган тилек*). **2.** жеңилдик, оңойлоштурулган шарт. ~ **göstermek** жеңилдик берүү.

- kolaylıkla** жеңил-желпи, оңой-олтоң, оңойлук менен. **mektupları ~ ulaştıramayacağımız hemen anlaşıldı** каттарды оңой-олтоң жеткире албашыбыз дароо түшүнүктүү болду.
- kolbaşı** *аск.* кол башы.
- kolcu** **1.** сакчы, күзөтчү. **2.** *эск.* жалданма жумушчуларга иш таап берген киши.
- kolçak,-ğı** **1.** кол кап, мээлей. **2.** жең кап (*чыканакка чейин кийилген, эки учу тарткычтуу*). **3.** кол таңгыч (*үстүндө белгилүү бир уюмдун ышаараты болгон таңгыч*). **Kızılay ~ı** Кызыл Ай кол таңгычы.
- koldaş** коллега, кесиптеш.
- kolej** коллеж.
- kolejli** коллеж окуучусу.
- koleksiyon** **1.** коллекция. **pul ~u** марка коллекциясы. **parfüm ~u** атыр коллекциясы. **2.** мода көрсөтүүсүнө катышкан кийимдер коллекциясы. ~ **yapmak** коллекция чогултуу.
- koleksiyoncu** коллекционер.
- koleksiyonculuk,-ğu** коллекция жыйноочулук.
- kolektif** **1.** коллектив, жамаат. **2.** коллективдүү, орток. ~ **ticaret şirketi** соода орток соода фирмасы.
- kolektifleştirmek** коллективдештирүү, жамаатташтыруу.
- kolektivizm** коллективизм.
- kolektör** *элек.* динамо коллектору.
- kolera** *мед.* холера. ~**ya yakalanmak** холера жугузуп алыш.
- kolerah** **1.** холера микробу бар. **2.** холера менен ооруган (*киши*).
- kolesterolin** *хим.* холестерин.
- kolhoz** *тар.* колхоз.
- koli** почта пакети/кутусу/бандероль. **değerli** ~ баалуу бандероль.
- kolibasil** *биол.* колибасил (*бактерия*).
- kolik,-ği** *мед.* колик, толгоп ооруу (*көбүнчө ичте*).

kolit, **-ti** *мед.* колит.

kollamak **1.** күтүп туруу, ыңгайын келтирүү. **fırsat** ~ ыңгайын келтирүү/күтүү. **2.** байкоого/көзөмөлгө алуу. **birkaç gün kollayalım, hasta-da bir değişiklik olmasa amelyata alırsız** бир канча күн байкайлы, оорунун абалында өзгөрүү болбо-со, операцияга алалы. **sağın solunu** ~ оңду-солду байкап, алды-артын карап. **3.** колдоо көргөзүү, көмөк берүү.

kollu жеңдүү. **uzun** ~ узун жеңдүү. **2.** колдуу. **tek** ~ жалгыз колдуу. ~ **sandalye** таянгычтуу отургуч. **3.** туткалуу, саптуу.

kolluk I, -ğu **1.** манжет. **2.** жең кап.

kolluk II, -ğu *ооз.* полиция.

kolodyum *хим.* коллодий.

koloit, -di *хим.* коллоид.

kolokyum **1.** колокиум. **2.** доценттик сынак.

kolombiyum *хим.* колумбий.

Kolombiya Колумбия.

Kolombiyalı колумбиялык.

kolon I колонка (*мис. газетада, китеп-те*). **2.** *архит.* колонна.

kolon II *анат.* жоон ичеги.

kolon III колонист.

koloni **1.** колония. **2.** качкын калк жай-гашкан жер. **3.** *зоол.* бир түрдөн айбандардын тобу.

kolonya колония, одеколон.

kolordu, -nu *аск.* корпус. **zırhlı** ~ бронетанкалуу корпус.

kolorimetre колориметр.

kolorimetri колориметрия.

kolsuz **1.** колсуз, колу жок. **2.** жеңсиз. ~ **kanatsız kalmak** колу-канаты кыр-кылуу.

koltuk, -ğu **1.** (~ **altı**) кoltук. **2.** кресло. **salıncaklı** ~ термелген кресло. **te-kerlerkli** ~ майып коляскасы. **3.** кол кармашып өтүш (үйлөнүү то-юнда кыз-күйөөнүн коноктордун колдорунун арасынан өтүшү).

4. өтм. колдоо, жандоо, көмөк.

5. кемени байлаган жип. **6.** *архит.* тирөөч, каптал устундары. **7.** кол-туктама. **o ~tan hoşlanmaz** ал колтукташканды сүйбөйт. **8.** буйтка/ээн жер. **9.** чоң кызмат. ~ **kavgası çıkmış** орун талаш чыгып-тыр. **10.** *argo* жалапкана. **11.** буу-дай/жүгөрү капталдарынан чык-кан бүчүрлөр. ~ **değneği** балдак. ~ **u doldurmak** ишти майын чыгарып жасоо. ~ **a girmek** үйлөнүү. ~ **una girmek** (*бирөөнүн*) колтугуна ки-риш. ~ **ları kabarmak** сыймык-тануу, көөдөнү көтөрүлүү (*мак-тоодон улам*). ~ **meyhanesi** арзан ашкана/пивокана. ~ **ta olmak** би-рөөнүн эсебинен курсагын тойгу-зуш/жан багыш. ~ **una sığınmak** (*бирөөнүн*) канатынын алдына кириш. ~ **vermek** жасакерлениш, кошомат кылыш.

koltukçu **1.** кресло жасаган/саткан ки-ши. **2.** эски буюмдар алган киши. **3.** арзан ашкана ээси. **4.** жасакер, кошоматчы.

koltuklama **1.** колтуктама. **2.** кошомат-чылык, жасакерлик, комплимент.

koltuklamak **1.** колтуктоо, колтугу ал-дына кыстаруу. **gazete** ~ газетаны колтугу алдына кысуу. **2.** колтук-ташуу. **3.** мактоо, сыймыктан-дыруу, комплимент айтуу.

koltuklu таянчы болгон (*отургууч*).

koltukluk, -ğu **1.** (*кийимдин*) колтук ал-дына кошуп тигилген астары. **2.** кресло жасаганга/капталганга ылайык (*материал*).

kolye колье, шуру, мончок.

kolyoz *зоол.* скумбрия түрүнөн бир балык (*Scomber colias*).

kolza *бот.* колза (*тукумунан каучук алынган чамгыр түрүндөгү бир өсүмдүк; Brassica napus*).

koma I кома (*акыл-эс, аракеттин толук же жарым-жартылай жого-*

тулушу). ~**dan çıkmak** комадан чыгуу, акыл-эсине келүү. ~**ya girmek 1)** комага кириш. **2)** катуу жинденгенден өзүн жоготуп коюш. ~**ya sokmak** (бирөөнүн) комага киришине себеп болуш.

koma II муз. кыска пауза.

komak ооз. к. **koymak.**

komalık,-ği 1. кома абалында болгон (киши). **2.** катуу жини келген (киши). (birini) ~ **etmek 1)** сабап, кома абалына келтириш. **2)** катуу жинин келтириш. ~ **olmak** катуу чарчаш.

komandit,-ti экон. командит шерик-тештиги.

komando аск. командо, атайын гвардия.

kombine: ~ **etmek** кошуу, шайкеш келтирүү, ылайыкташтыруу.

kombinezon 1. комбинация, аялдын ич көйнөгү. **2.** иш-чара, план.

komedi, komedya 1. комедия. **müzikal** ~ музыкалык комедия. **2. өтм.** күлкүлүү окуя.

komedyen 1. комедия актёру. **2.** жалганчы, жасалма мүнөздүү киши.

komi 1. канцелярия кызматери. **2.(отелдерде)** майда иштерди аткарган жумушчу.

komik 1. күлкүлүү, кызык, комик. **2.** күлкү келерлик, ыңгайсыз. ~ **duruma düşmek** кызык абалда калыш. **3.** комик, күлдүрүү устасы.

komikleşmek комик/күлкүлүү абалга келиш.

komiklik,-ği комиктик, күлкү келерлик/кызык абал.

Komintern тар. Коминтерн.

komiser 1. комиссар (жогорку чиндүү полиция офицери). **2.** мамлекеттик инспектор. **3.** элдик митингдерди көзөмөлдөгөн (киши).

komiserlik,-ği 1. комиссарлык (кызмат/милдет). **2.** комиссариат.

komisyon 1. ар кыл мааниде комиссия. **daimî** ~ туруктуу комиссия. **karma** ~ кошмо комиссия. **soruşturma ~u** сурак комиссиясы. **teftiş ~u** текшерүү комиссиясы. **2.** комиссия, чай пул, арачылык акысы.

komisyoncu комисионер, арачы.

komisyonculuk,-ğu комисионерчулук, арачылык (соодада, келишим түзүүдө ж. б.).

komita 1. жашыруун саясий уюм. **2. тар.** Балкандардагы революциячыл уюм.

komitacı тар. жашыруун уюм мүчөсү.

komite комитет. **askerî** ~ аскерий комитет. **icra ~si** аткаруу комитети. **ihtilâl ~si** революциялык комитет.

komodin үкөк, сандыкча, комодин, тумбочка.

komodor дең. командор.

komot, -du комод, комодин.

kompakt,-tı компакт. ~ **disk** компакт диск.

kompartıman купе (поездде).

kompas тех. компас (узундук/калыңдык/масштаб өлчөгүч курал).

kompetan адис, уста, эксперт, жетик, компетенттүү (киши).

komple 1. толук, бүт. ~ **işe girdirildi** толугу менен ишке киргизилди. **2.** баары бир, комплект. ~ **sofra takımı** дасторкон комплекти. **3.** мыкты, жетик, туура (киши).

kompleks психол. комплекс, кемсинме.

kompleksli психол. комплекстүү, тартынчаак, кемсинген.

komplikasyon мед. complication, өөрчүү, күчөө (оору).

komplike чаташма, татаалдашма.

kompliman 1. комплимент, мактоо сөз. ~ **yarmak** комплимент жасоо. **2.** куттуктоо, көңүл көтөрүү.

komplo 1. саяс. жашыруун козголоң/план/коога. ~ **kurmak** жашыруун план түзүш. **2.** тузак, кыянатчылык.

komplocu козголоңчу, дүрбөлөңчү, коогачы.
komposto 1. компот. 2. компост (өсүмдүк калдыктарынан жасалган жер семирткич).
kompozisyon 1. композиция, кураштырма. 2. аңгеме, баян (окуучулар тарабынан жазылган).
kompozitör муз. композитор.
komprador 1. компрадор, арачы. 2. (түштүк Азия өлкөлөрүндө) арачы (чет элдик фирмалар үчүн иштеген).
kompres мед. компресс.
kompresör тех. компрессор.
komprime 1. фарм. таблетка. 2. өтм. үстүртөн маалымат.
kompiüter компьютер. сал. bilgisayar.
Kom. Şrt. (Komandit Şirket'тин кыск.) өзгөчө шериктештик.
komşu 1. коңшу, кошуна. 2. чектеш, коңшу (мамлекет). ~ **ülke** коңшу өлкө. ~ **açılar** геом. жанаша бурчтар. ~ **hatırı** коңшулук кадыркөнүл. ~ **kapısı** эшиктеш, өтө жакын. (bir yeri) ~ **kapısına çevirmek** ат тезегин кургатпоо, (бир жерге) өтө жыш каттоо. ~ **nun tavuğu ~ya kaz görünür** мак. бирөөнүн катыны бирөөгө кыз көрүнөт (сөзм. с. коңшунун тоогу коңшуга каз көрүнөт).
komşuluk,-ğu коңшулук (милдет/мамиле). ~ **etmek/yapmak** коңшулук/кошуналык кылуу.
komut, -tu команда, буйрук. сал. **emir. ~ vermek** команда бериш.
komuta командачылык, буйрук, көзөмөл. ~ **sı altında** командачылыгы алдында. ~ **etmek** командачылык кылыш.
komutan аск. 1. командир. **alay ~ı** полктун командири. **bölük ~ı** бөлүк (pota) командири. 2. командачы. **baş ~** башкы командачы. **ordu ~ı** орду (армия) команда-

чысы. 3. комендант. **istasyon ~ı** темир жол станциясы коменданы.
komutanlık,-ğı 1. командачылык. 2. комендатура.
komün коммуна. **ilkel ~** алгачкы коммуналык түзүлүш.
komünikasyon коммуникация, байланыш.
komünist коммунист.
komünistlik,-ği коммунисттик, коммунизм.
komünizm коммунизм.
komütatör элек. коммутатор.
konak I,-ğı 1. түнөк, жатуучу жай. ~ **göstermek** түнөтүш, жатуучу жай бериш. 2. эск. бир күндүк жол. **buradan orası beş konaktır** бул жерден ал жерге беш күндүк жол. 3. чарбак, чоң, көркөмдүү үй. 4. аск. убактылуу жайгашым жери. ~ **gibi** сарай сыяктуу (кооз/сөөлөттүү үй). ~ **yavrusu** кичине сарай.
konak II,-ğı эмчектеги балдардын эмгегиндеги качач.
konakçı 1. эск. топтуу жүргүнчүлүктө жаткан жер даярдаган киши. 2. аск. убактылуу жайгаштырылган аскер.
konaklama 1. түнөк. 2. аск. өргүү.
konaklamak 1. түнөө (саякатта). 2. аск. аскерлерди бөлүштүрүү/жайгаштыруу.
konargöçer көчмөн, көчүп-конуп жүргөн.
konca 1. бүчүр. 2. арго кокаин.
konç, -cu конч. **çizme ~u** өтүктүн кончу.
konçerto муз. концерт. **piyano ~su** пианино үчүн концерт.
konçlu кончтуу.
konçsuz кончсуз.
kondansatör элек. конденсатор.
kondisyon 1. кондиция, шарт, жагдай. 2. спорт дене жана рухий саламаттык.

konduрмак 1. кондуруу, түнөтүү. 2. (бир нерсенин үстүнө) кондуруп коюу. 3. коюу, жайгаштыруу. 4. тагуу, илип алуу. 5. жолотпоо, жакындатпоо. **hastalık konduрмамак** ооруну жакын жолотпоо. **öпүсүк** ~ өбүү. **toz konduрмамак** чаң жугузбоо.

kondüktör кондуктор.

kondüktörlük, -gü кондукторлук.

konfederasyon конфедерация.

konfederatif конфедерацияга байланыштуу.

konfeksyon 1. тигилүү кийим. 2. тигилүү кийим өнөр жайы.

konfeksyoncu тигилүү кийим жасаган/саткан киши.

konferans 1. конференция. **barış** ~ тынчтык конференциясы. **Türko-loji** ~ түркология конференциясы. 2. лекция, баяндама, доклад. ~ **vermek** доклад/баяндама жасоо. **basın** ~ пресс-конференция.

konferansçı баяндамачы, лектор, докладчы.

konfeti конфеттер (өзгөчө күндөрдө чачылган майда кооз кагаздар).

konfor confort, ыңгайлуу шарт.

konforlu confortтуу, шарты ыңгайлуу.

konformizm филос. конформизм.

konforsuz confortсуз, шарты ыңгайсыз.

konglomera(t), -tı конгломерат.

Kongo Конго.

Kongolu конголук.

kongre конгресс, курултай. **uluslar arası tarih** ~si эл аралык тарых конгресси.

koni 1. конус. 2. конус шекилинде болон. **kesik** ~ геол. кесилген конус.

konik 1. конус сымал. 2. мат. конус кесими.

konjonktür конъюнктура.

konkasör таш талкалагыч машина.

konkav физ. ичине кабыштырылган/ийилген.

konken карта оюнунун бир түрү.

konkordato 1. тар. конкордат (Папа менен өкмөт арасындагы макулдашуу). 2. ук., экон. береселүү менен аласалуулар арасында түзүлгөн келишим.

konkre конкреттүү, анык, так.

konkur конкурс, мелдеш.

konkurhipik, -gi спорт ат жарышы/чабыш.

konmak 1. конуу, түнөө (бир түн үчүн). 2. конуу, жайгашуу (бир топ убакыт үчүн). **yazın buraya yörükler konarlar** жайкысын бул жерге йөрүктөр конушат. 3. конуу (куш, көпөлөк, учак ж. б.). 4. арго ээ боло калуу. **bedavaya** ~ бекер жерден ээ болуу. **hazıra** ~ даярга ээ болуу. **servete** ~ турган жерден эле байлыкка ээ болуу.

konmak II, -ur салуу, коюу, кошуу. **yemeğe tuz konur** тамакка туз салынат.

konsantrasyon 1. акыл/ой токтотуу, көңүлдү топтоо, концентрация. 2. хим. коюулашма, концентрация.

konsantre 1. хим. коюулашкан зат, концентрат. 2. өтм. коюулашкан, үнүлгөн, басым жасалган.

konsept, -ti концепт.

konseptüalizm филос. концептуализм.

konser концерт. ~ **vermek** концерт бериш.

konserto к. **konçerto**.

konservatuar консерватория.

konserve консерва. **balık ~si** балык консервасы. **sebze ~si** жашылча консервасы. ~ **etmek** консерва жасоо.

konservecilik, -gi консерва өндүрүшү, консерва өнөр жайы.

konsey консей, кеңеш. **Birleşmiş Milletler Güvenlik K~i** Бириккен Улуттар Уюму Коопсуздук Консейи.

konsol 1. консоль, шкаф. 2. архит. консоль, кронштейн.

konsolidasyon экон. консолидация,

бирикме.
konsolide экон. мөөнөтү узатылган (карыз). ~ **etmek** карыздын мөөнөтүн узартуу.
konsolos консул. ~ **vekili/yardımcısı** вице-консул.
konsolosluk, -ğu 1. консулдук (кызмат/милдет). 2. консулдук (мекеме).
konsomasyon 1. тамак-аш, ичимдик (көңүл ачуу жерлеринде ичилген). 2. (тамак-аш, ичимдик) түтөтүү, пайдалануу, коротуу.
konsomatrix казиного келгендердин көңүлүн ачкан кыз.
konsonant, -tı үнсүз тыбыш.
konsorsiyum экон. консорциум.
konstant, -tı мат. константа, туруктуу чоңдук.
konstrüksiyon тех. конструкция.
konstruktivizm конструктивизм.
konsulto мед. консилиум.
konsültasyon 1. кеңешме, чогулуш. 2. мед. консилиум, консультация.
konşimento соода ташыма акысы (кемеде).
konşu к. **komşu**.
kont, -tu 1. граф. 2. тар. Рим Императорунун даанышманы. 3. (Батышта) төртүнчү даражадагы ак сөөктүк. ~ **gibi** көйрөң, сылаңкороз. ~ **gibi yaşamak** бардар жашамак.
kontak, -ğı 1. элек. контакт, тийишүү. ~ **anahtarı** моторду жүргүзгөн ачкыч. 2. социол. байланыш, мамиле. 3. өтм. башында мандеми бар. ~ **düğmesi** контакт түймөсү. ~ **kapamak** авто моторду өчүрүү. ~ **yapmak** 1) элек. кыска тийишме болуп кетүү. 2) арго мээси айнуу.
kontaktlens мед. контакт линза.
kontekst, -ti контекст.
kontenjan 1. ук. бир пландан/жеңилдиктен пайдалана ала билгендердин тобу. 2. экон. орток пайдадан түшкөн үлүш. ~ **a bağlamak** (бир нерсе үчүн) укук берүү/таануу.

kontes графиня.
konteyner контейнер.
kontluk, -ğu графтык, графка тиешелүү аймак.
kontör контур.
kontra 1. контра, каршы. ~ **gitmek** каршы чыгуу. 2. фанера.
kontralto муз. 1. контральто (ун). 2. контральто үндүү ырчы.
kontramiral, -li контраадмирал.
kontrast, -tı контраст, карама-каршы, тескери.
kontrat, -tı контракт, келишим. ~ **yapmak** контракт түзүү.
kontratak, -ğı контратака, каршы чабуул.
kontratlı контракт/келишим боюнча (иштеген/сатылган).
kontrbas муз. 1. контрабас. 2. контрабас чалган киши.
kontrfile карчыганын эти.
kontrol, -lü 1. көзөмөл, башкаруу, текшерүү, контроль. ~ **altına almak** 1) көзөмөл алдына алмак. 2) (мис. өрттүн) жайылышын токтотмок. ~ **etmek** текшерип, көзөмөлдөш. ~ **kalemi** элек. текшерүү калем (учунда көрсөткүч лампасы бар курал). ~ **kulesi** башкаруу мунарасы (аэропорттордо). ~ **saati** сакчылардын алмашыш/өтүш сааты.
kontrolör текшерүүчү, контроллер.
kontrplak, -k фанера.
konu I 1. тема. **günün ~su** күндүн темасы. **münakaşa ~su** талаш-тартыш темасы. **söz ~su** аты аталган. **söz ~su kişinin bu aile ile hiç alâkası yok** аты аталган кишинин бул үй-бүлөгө эч тиешеси жок. 2. маселе. ~ **kaplanmış** маселе бүттү. **karşılıklı ticaret ~sunda tam bir görüş birliğine varıldı** өз ара соода маселесинде толук пикир бирдигине барылды. 3. ад. сюжет, фабула. **kitabın ~su çok ilginçti** китептин сюжети абдан кызык

болчу.

konu II : ~ **komşu** колу-коңшу.

konuk,-ğu 1. конок, мейман. 2. мите. ~ **etmek** конок кылуу. ~ **evi** конок үй, мейманкана (*расмий жана жеке мекемелерге тиешелүү*). **Ankara Üniversitesi ~ evi** Анкара Университетинин конок үйү. ~ **gelmek** конок келүү. ~ **olmak** конок болуу.

konuklamak 1. коноктоо, конокко чакыруу. 2. конок алуу.

konukluk,-ğu 1. коноктук (*абал*). 2. конок үй.

konuksever меймандос. ~ **bir aile** меймандос үй-бүлө.

konukseverlik, -ği меймандостук.

konulmak 1. коңулмак, түнөлмөк (*бир жерге*). 2. коюлуу, кошулуу, салынуу. **yemeğe tuz konulur** тамакка туз кошулат.

konulu темалуу.

konum 1. абал, жагдай. 2. *геогр.* жайгашкан жер, позиция. **coğrafi ~u** географиялык абалы.

konur 1. кара тору, коңур. 2. эр жүрөк, коркпос. ~ **al** жээрде (*түс*).

konuş 1. конуш. 2. *геогр.* абал, жагдай. 3. *аск.* өңүт, позиция.

konuşkan көп сүйлөгөн, сүйлөөк, ачык-айрым.

konuşkanlık,-ğı сүйлөөктүк, ачык-айрымдык.

konuşma 1. кеп, сөз, сүйлөшүү. **gürültüden ~larını duyamadım** ызычуудан сүйлөшкөндөрүн уга албадым. 2. сүйлөнгөн сөз, доклад, лекция. **açılış ~sı** ачылыш сөзү. 3. сүйлөшмө (*мис. телефондо*) **telefon ~sı** телефондо сүйлөшмө. **şehirler arası ~** шаарлар арасы сүйлөшмө. 4. оозеки. ~ **dili** оозеки тил. ~**ya dalmak** сөзгө алаксуу. ~ **yarmak** сөз сүйлөө.

konuşmacı 1. сөз сүйлөгөн (*киши*), оратор, докладчы. 2. радиоком-

ментатор, диктор.

konuşmak 1. сүйлөө, тили чыгуу. **çocuk yeni konuşmaya başladı** баланын тили жаңы чыга баштады. 2. сүйлөшүү, маектешүү. **biz onunla iki aydır konuşmuyoruz** ал экөөбүз эки айдан бери сүйлөшпөйбүз. 3. сөз сүйлөө. **Başbakan Meclis kürsüsünde konuştu** Премьер-министр Парламент трибунасынан сөз сүйлөдү. 4. айтыш, деш. **yurttaşlarımızı mağdur bırakmayız diye konuştu** "журтташтарыбызды кыйын абалда калтырбайбыз" деп сүйлөдү. 5. сөз кылуу. **biz de senden konuşuyorduk** биз да сен жөнүндө сөз кылып жатканбыз. 6. мамиле куруу, барып-келүү. **komşularla iyi konuşuyor** кошуналар менен мамилеси жакшы. 7. *өтм.* сүйлөшүп жүрүү (*кыз, жигит*). **iki yıldır konuşuyorlar** эки жылдан бери сүйлөшүп жүрүшөт. 8. *өтм.* ордун алуу. **yasalar yerine yumruklar konuştu** мыйзамдардын ордуна муштумдар сүйлөштү. 9. оюн билдирмек. **dilsizler el işaretleriyle konuşur** дудуктар жаңсап сүйлөшөт.

konuşulmak 1. сүйлөшүлүү. **bu konu üzerinde konuşuldu** бул тема боюнча сүйлөшүлдү. 2. сөз болуу, ушак-айың тароо. **neden bu iş bu kadar konuşuldu?** бул иш эмне мынча сөз кылынды?

konut I,-tu конуш, үй-жай, жашаган жер. **kimsenin ~una dokunulmaz** эч кимдин конушуна кол тийгизилбес. ~ **inşaat** турак-жай курулушу.

konut II, -tu лог., мат. постулат.

konvansyon 1. конвенция, келишим. 2. конституциялык өзгөрүү боюнча парламенттик кеңешме.

konveks геом. томпок.

konveksyon физ. конвекция, жылуулук алмашуу.

konvertibl фин. валютага оңой алмаш-

тырылган.
konvertiblite фин. валютага оңой ал-
 маштырылма күчү.
konvoy конвой, коштоо, эскорт.
konyak, -ği коньяк.
kooperatif кооператив. **kredi ~leri**
 кредит кооперативдери. **mesken**
 ~leri турак-жай кооперативдери.
kooperatifçi 1. кооператив мүчөсү. 2.
 кооператив жетекчиси.
kooperatifçilik, -ği кооперация.
kooperatifleşme кооперативдешме.
koordinasyon координация.
koordinat, -tı мат., хим., геогр.
 координат.
koordinatör координатор.
koordinat: ~ etmek координациялоо.
kopal копал (*чайыр түрү*).
korpanaki 1. тордомо ишинде колдо-
 нулган кербиг. 2. бул кербиге
 керилип түйүлгөн дантель.
korparma 1. үзмө, жулкма, силкме.
 2. спорт жулкма (*штанга көтөрүү*
ыкмасы).
korparmak 1. үзүү, жулуп/сууруп са-
 луу. **çiçeği** ~ гүлдү үзүп салуу. **fidan**
 ~ көчөттү жулуп салуу. **yemiş** ~
 жемиш үзүү/топтоо. 2. жетишүү,
 ээ болуу, сурап алуу. **izin** ~
 уруксат алыш. **para** ~ акча сурап
 алыш. 3. көтөрүү, жаңыртуу. **kah-**
kaha ~ каткырыгы таш жаруу.
çığlık ~ кыйкырып-өкүрүү. 4. өтм.
 куткаруу. **koparıp atmak** 1) үзүп/
 жулуп ыргытып ийүү. 2) өтм. жок
 кылуу, кутулуу, көзүн тазалоо.
korça (*кийимде*) илгич. **dişi** ~ илмек.
erkek ~ илгич.
korçalamak илмек-илгич менен бүчү-
 лөш.
korçalı илмектүү, илгичтүү, илип
 бүчүлөнгөн.
korpek копейка (*орус тыйыны*).
korpil 1. ооз. шалапай, селсаяк. 2. ооз.
 арам сийдик.
korpolay жепжеңил, опоңой.

kor koyu 1. копкоюу. 2. өтм. терең,
 катуу.
kopmak, -ar 1. үзүлүү. **ip koptu** жип
 үзүлдү. 2. чыгып кетүү. **düğme**
kopmuş топчу үзүлүп калыптыр.
tencerenin sapı ~ мискейдин тут-
 касы чыгып кетүү. 3. пайда болуу,
 башталуу, көтөрүлүү. **fırtına** ~
 боорон башталуу. 4. сынуу. **sa-**
vaştā bacağı kopmuş согушта буту
 сыныптыр. 5. башталуу, чыгуу.
gürültü ~ ызы-чуу чыкмак. **feryat-**
lar ~ кыйкырык чыкмак. 6. катуу
 ооруу, сыздоо. **belim kopuyor** бе-
 лим сыздап ооруп жатат. 7. диал.
 чуркап жөнөө. **kopmaz hatıralar**
 унутулгус эскерүүлөр. **kopup gel-**
mek жерин таштап (*узактардан*)
 келиш.
kopuk, -ğu 1. копкон, үзүлгөн, жулун-
 ган, ордуна чыгарылган. ~ **kol**
 жулунган тутка. 2. өтм. элден
 чыккан, жек көрүндү, селсаяк.
 ~lar alayı селсаяктар тобу.
kopuntu сынык, үзүк, жулук.
kopuz эск. комуз (*түрктөрдүн кылдуу*
музыкалык аспабы; көбүнчө
акындар чалган).
kopuzcu комузчу.
korуа 1. копия. **mektubun ~sı** каттын
 копиясы. 2. окшош. **tablonun ~sı**
 сүрөттүн окшошу. 3. өтм. көчү-
 рүп алыш (*мис. экзаменде*). ~ **çek-**
me (*бирөөнөн*) көчүрүп/уурдап
 жазып алыш. 4. туурап/окшошту-
 руп жасалган. ~ **kâğıdı** кара/копия
 кагазы. ~ **vermek** көчүртүү,
 пайдаландыруу (*экзаменде*).
коруасı 1. копиячы, копия жасаган
 киши. 2. экзаменде бирөөнөн кө-
 чүрүп алган окуучу. 3. плагиат,
 көчүрмөчү.
kor I 1. кор, чычала (*отто*). 2. өтм.
 алоо, кызыл (*түс*). ~ **dudaklı**
 кыпкызыл эриндүү. ~ **dökmek**
 күйүп чычалага/корго айланыш. ~

gibi оттой, чычаладай, кыпкызыл.
~ **gibi yanmak** оттой жануу.
kor II *аск.* (*kolordu* 'нун кыск). корпус.
koral,-li *муз.* хорал (*диний мотивдеги күү*).
koramiral, -li *аск.* корпус адмиралы.
kordiplomatik,-ği дипломатиялык корпус.
kordon 1. өрүлгөн жибек жип, аксельбант, такма боо. **yaver ~u** адъютант аксельбанты. 2. ичке чынжыр (*саат, медаль сыяктуу нерселерди тагууда колдонулат*). 3. *элек.* шнур. 4. мебель/дубал кооздугу үчүн колдонулган өрүлгөн боо. 5. *аск.* кордон, көзөмөл посту. ~ **altına almak** кордон көзөмөлүнө алмак. ~ **koymak** кордон/пост коюу. 6. *геогр.* шиленди (*деңиз/көл жээгиндеги*).
Kore Корея.
Korece корейче, корей тили.
koregraf *к.* **koreograf.**
koregrafi *к.* **koreografi.**
Koreli корейлык, корей.
koreograf хореограф.
koreografi хореография.
korgeneral,-li корпус генералы, генерал-полковник.
korida корида, бука күрөшү.
koridor 1. коридор. 2. узун, тар өткөөл жер, далис. 3. мамлекеттер арасында калган узун жер тилкеси.
korindon *мин.* корунд.
korkak, -ği коркок, жүрөгү жок.
korkakça коркокчо, коркуу/кооптонуу/чочулоо менен.
korkaklık,-ği коркоктук. ~ **etmek** коркоктук кылуу.
korkmak,-ar 1. коркуш, жүрөгү түшүш. 2. чочулаш, кабатырланыш, сарсана болуш. 3. тартыныш, даай албаш. **korkarım** кооптоном, чочулайм, корком. **korkarım, bugün de gidemeyeceksin** бүгүн да кете албайсыңбы деп чочулайм. **korka**

korka корко-корко, коркуп-үркүп.
korktuğu başına gelmek корккону башына келиш. **gölgesinden** ~ көлөкөсүнөн коркуу.
korkmaz коркпос, тайбас, тайманбас.
korkomutan *аск.* корпус командири.
korku коркуу.
korsa *к.* **korse.**
korsan 1. каракчы, бандит. ~ **gemisi** каракчылар кемеси. 2. *өтм.* зордукчу. 3. уруксатсыз, мыйзам тышы. ~ **miting** уруксатсыз митинг.
korsanlık,-ği каракчылык. ~ **etmek/yapmak** каракчылык/талоончулук кылуу.
korse корсет.
Korsika Корсика.
Korsikalı корсикалык.
kort, -tu *спорт* корт, теннис аянты.
korte *арго* сүйлөшүү, сүйүшүү, жүрүү. ~ **etmek/yapmak** сүйлөшүп жүрүү, флёрт этүү.
kortej кортеж.
korteks *мед.* мээнин чели.
kortizon *биохим.* кортизон (*бөйрөк бези гормону*).
koru корук, кичине токой.
korucu 1. корукчу (*токойдун*). 2. кыштак полицайы.
koruculuk, -ğu корукчулук.
korugan *аск.* корунак (*ок атуучу тешиктери бар көздөн далдоо жыгач үй*).
koruk,-ğu бышпаган жүзүм. ~ **suuyu** быша *элек* жүзүмдүн ширеси.
koruluk,-ğu 1. корук токою. 2. токойлуу жер.
koruma 1. корума, күзөт. 2. сакчы, күзөтчү, бодигард.
korumak 1. коруу, коргоо, сактоо, калкалоо. 2. алдын алуу, чара көрүү. **meyveleri çürümekten** ~ мөмөлөрдү чирип кетүүдөн коруу. 3. жабуу, ордун толтуруу. **bu işin geliri masraflarını korumaz** бул иштин кирешеси чыгашасын жаба ал-

байт.
korun *анат.* эпидермис. ~ **dokusu** эпителий зат/ткан.
korunak, -ğı сыйынт, баш паана/паанек.
koruncak, -ğı кап, кылып, кын (*бир нерсени сактоого жараган*).
korunaklı баш калкалоого жараган, үстү жабык.
korunga *бот.* жапайы беде (*Onobrychis sativa*).
korunluk, -ğu жапыз тосмо, корук.
korunma корунма, сактанма. ~ **ilâçları** корунма дарылар. ~ **tedbiri** сактанма чаралары. **gebelikten** ~ бойго болуудан сактанма.
korunmak **1.** корунуу, сактануу, алдын алуу. **2.** баш калкалоо, жанын сактоо.
koruyucu **1.** коруучу, сактоочу. ~ **tabaka** коруучу катмар. **2.** сакчы, корума, күзөтчү. **şehir ~ları** шаар сакчылары. **3.** калкалоочу, колдоочу, арка-жөлөк. ~ **ünsüz** *грам.* арачы үнсүз (*үндүү менен бүткөн сөзгө үндүү менен баиталган мүчө уланганда ортого кирген үнсүз, мис. köşe + (y)e, mesele + (y) i*).
kosinüs *мат.* косинус.
koskoca чопчон, албан, кил(т)ейген, зор, залкар, заңкайган. ~ **devlet** зор мамлекет. ~ **delikanlı** заңкайган жигит.
koskocaman эбегейсиз чоң, залкар, зор, колтойгон, килтейген, заңкайган.
koskoslanmak чирениш, мыкчийыш.
kostak, -ğı **1.** келишимдүү, зыңкыйган, сымбаттуу. **2.** жүрөктүү, тайбас.
Kostantiniye *тар.* Константинополь.
Kosta : ~ **Rika** Коста Рика.
Kosta : ~ **Rikalı** коста рикалык.
kostik, -ğı **1.** күйгүзүүчү зат, кислота. **2.** өсүмдүктөрдү/жаныбарларды дарылоо.
kostüm **1.** костюм. **2.** *театр* костюм (*оюнга ылайык*).
kostümlük, -ğü **1.** костюмдук, костюмга

ылайык. **2.** костюмга жетерлик (*кездеме*).
koş *диал.* кош, жуп (*мис. аттар*).
koşa **1.** кошо, бирге, эгиз. ~ **karımak** бирге карымак. **2.** бир мезгилде, синхрондуу. **3.** коштогон, жандаган, кошо жүргөн.
koşaç, -cı *грам.* баяндоочту аныктагыч (*-dır/dir мүчөсү же değıl сөзү*).
koşaltı **1.** кош. **2.** кошко чегилген мал (*мис. өгүз, ат*).
koşam *ооз.* кочуш.
koşamlamak кочуштоо.
koşarmak телүү (*баласы өлгөн малга башкасын*).
koşma **1.** *ад.* кошмо, төкмө, жамак. **2.** *муз.* сүйүү ыры. **3.** *дең.* жетек аркан.
koşmaca кубалама (*балдар оюну*).
koşmak I **1.** кошко кошуу/чегүү. **atları arabaya** ~ аттарды арабага кошуу. **2.** кошуу, бириктирүү. **3.** шарт коюу. **şart** ~ шарт коюу. **4.** чегүү, коюу, берүү. **işe** ~ иш берүү, ишке чегүү.
koşmak II **1.** чуркаш, жүгүрүш. **koşup gelmek** чуркаган бойдон келиш. **koşa-koşa** жүгүргөн бойдон. **2.** ат чабышка түшүү, жарышуу. **yirmi at koşacak** (ат чабышка) жыйырма ат түшөт. **3.** шашылуу, жетип келүү/баруу. **yardımına** ~ жардамга жетип баруу. **4.** (**ardından/ arkasından/ peşinden** ~) көздөө, максат кылуу, аркасынан түшүү. **5.** *өтм.* пайдалануу, тап коюу. **hemen baltaya koşar** дароо эле балтага тап коёт. **koşar adım 1)** *спорт* тез басыш. **2)** шашып бушуп, текирең-таскак атып.
koşturmak I коштуруу, чегүү (*мис. арабага аттарды/өгүздү*).
koşturmak II **1.** чуркатуу/жүгүртүү, чабуу (*атты*). **2.** жиберүү, жөнөтүү. **3.** артынан түшүү, аракет кылуу, жүгүрүп/чуркап жүрүү.

koşu жарыш, чуркоо, ат чабыш. ~ **atı** күлүк, ат чабышка түшкөн ат, жарыш аты. ~ **koparmak** качып жөнөө. ~ **yolu** жарыш жолу.

koşucu 1. чуркоого катышкан спортсмен, жөө күлүк. 2. чабендес.

koşuk,-ğu 1. ад. ыр, жамак, төкмө. 2. ад. поэзия.

koşul 1. шарт, жагдай, кырдаал. **uygun ~larda** ыңгайлуу шарттарда. **çetin ~larla** оор кырдаалда. 2. келишим түрүндө коюлган талаптардан ар бири.

koşullandırmak шартка ылайыкташтыруу.

koşullanma психол. шарттанып калуу, шартка көнүп алуу.

koşullu 1. шарттуу. 2. психол. шарттанган, шартка көнүп алган. ~ **tepke** шарттуу рефлекс. ~ **yan cümle** грам. шарттуу багыныңкы сүйлөм.

koşulmak 1. кошулуу, кошко чегилүү. **araba ata koşuldu** араба атка кошулду. 2. чуркалуу, жүтүрүлүү. 3. кошулуу. **şart** ~ шарт/талап коюлуу.

koşulsuz шартсыз, талапсыз. ~ **tepke** шартсыз рефлекс.

koşum 1. кошко чегилген. ~ **atı/beygiri** кошко чегилген ат. 2. каамыт. ~ **kayışları** каамыттын кайыштары.

koşumlu кошулган, каамыт тагылган (*am*).

koşun эск. 1. кошуун, кол. 2. катар, сап. *sal. saf.*

koşuntu жан-жөкөрлөр, жандагандар, коштогондор.

koşuşma дүрбөлөң, тополоң, шашылма.

koşuşmak 1. чуркоо, жүтүрүү (*бир канча киши*). 2. ары-бери чуркоо, жан-алакетке түшүү.

koşuşturmak жаны тынбоо, чуркап жүрүү.

koşut, -tu жарыш, параллель.

kot I, -tu 1. бийиктик белгиси (*картада*), өлчөм белгиси (*чиймеде*). 2.

классификация номери.

kot II, -tu 1. жинсы. 2. жинсы кездемеден жасалган. ~ **pantolon** жинсы шым.

kota 1. фин. коттоо, курс. 2. экон. квота.

kotanjant мат. котангенс.

kotarmak 1. бошотуу, которуштуруп куюу (*мис. бышкан тамакты*). 2. бүтүрүү, түгөтүү. **işi** ~ ишти бүтүрүү. 3. даярдык көрүү.

kotlamak коттоо, бийиктик белгилөө (*картада*), чоңдук белгилөө (*чиймеде*).

kotlet, -ti котлет.

kotletpane котлетпане (*галета унуна булап майга куурулган котлет*).

kotletperde кебез/сайма жип.

kotra яхта, катер.

kov диал. жалаа, чагым, ушак. ~ **etmek** жалаа жабуу, чагым салуу, ушактоо.

kova 1. чака. ~ ~ чака-чака, чакалап. 2. ооз. селсаяк, жан бакты. 3. арго көп гол жеген команда/дарбазачы. ~ **dan dökercesine** (*жамгыр*) көнөктөп жааш.

Kova астр. Чака (*Зодиак жылдызы*).

kovalama куугун, кубалама.

kovalamaca куушуп ойнолгон оюн, кубалама.

kovalamak 1. куу, кубалоо. **birbirini** ~ 1) бирин бири кубалоо. 2) биринин артынан бири келүү. 2. удаа келүү. **günler günü, aylar ayı kovaladı** күн артынан күн, ай артынан ай келди.

kovan 1. бал челек. 2. октун жези. 3. замбирек огунун түтүгү. ~ **çiçeği** бот. мелисса, аары чөп (*Melissa officinalis*).

kovanlık, -ğı бал челек жайгашкан жер.

kovboy ковбой. ~ **filmi** ковбой фильми.

kovmak 1. кубалоо, жолотпоо. **evden** ~ үйдөн кубалоо. **işten** ~ иштен чыгарып жиберүү. 2. изине түшүү,

куу.

kovucu 1. куугунчу. **2.** сөз ташыган, чагымчы.

kovuk,-ğu 1. коңул. **ağacın ~u** жыгачтын коңулу. **kaya ~u** аска коңулу. **2. anat.** көңдөй, боштук. **3.** бош, көңдөй.

kovuluş куулдуш.

kovuş куугунтук, сүргүн.

kovuşturma ук. көзөмөлгө алма, иликтеме, аңдыма.

kovuşturmak изине түшүү, байкоого/көзөмөлгө алуу, аңдуу.

koy 1. булуң. **2.** көздөн далдоо жер.

koyacak, -ğı коюлчу (*жер, идиш*).

koyak, -ğı 1. өрөөн. **2.** капчыгай. **3.** чап.

koyar куюш (*эки суунун кошулган жери*).

koymak 1. коюу. **elini omzuna koydu** колун ийинине койду. **2.** коюу, чектөө, дайындоо. **işe ~** ишке коюу. **3.** салуу, кошуу. **yemeğe tuz ~** тамакка туз салуу. **4.** орнотуу, коюу. **kontrol ~** көзөмөл коюу. **5.** калтыруу. **beni aç koydular** мени ач калтырышты. **6.** киргизүү. **içeriye kimseyi koymuyorlar** ичкери эч кимди киргизбей жатышат. **7.** куюу. **arabaya benzin ~** машинеге бензин куюу. **8.** катуу тийүү/таасир берүү. **9.** жазуу, коюу (*кол, тарых, адрес*). **10.** бөлүү, арнап/айырып коюу. **meydana/ortaya ~** ачыкка чыгаруу. **koydunsa bul** кыйын болсоң, таап ал. **koyduğum yerde otuluyor** турган жеринде турат (*эч жылыни жок*).

koyu 1. коюу. **~ süt** коюу сүт. **2.** коюу, күнүрт (*ачык эмес*). **~ mavi** коюу көк. **3.** ашыры, чектен ашкан, өтө, жеткен, ашкан. **~ Beşiktaşlı** Бешикташ командасынын ашкере күйөрманы. **4.** чыныгы, накта. **~ Arap** чыныгы арап. **5.** терең, катуу. **~ hüznün** терең кайгы. **~ küfürler savurmak** ашатып сөгүш. **6.** кы-

зык, таттуу. **~ sohbet** кызуу маек.

koyulaşmak 1. коюулашуу, коюу тартуу. **2.** караңгылашуу, түнөрүү. **3. өтм.** күчөө, артуу.

koyulmak 1. коюлуу. **2.** коюулашуу, коюу тартуу. **3.** баштоо, киришүү. **işe ~** ишке киришүү.

koyultmaç коюлтмач (*сүттөн жасалган таттуу*).

koyultmak 1. коюлтуу, коюу кылуу. **2.** карартуу, күнүрттөштүрүү (*түстү*). **3.** кызытуу, жандандыруу (*сөздү, маекти*).

koyuluk,-ğu 1. коюулук, жыштык. **2.** коюулук, күнүрттүк (*түстөгү*). **3.** ашкерелик, ашыкчалык.

koyun 1. зоол. кой (*Ovis aries*). **~ eti** кой эти. **~ kırpm** кой кыркма/кыркын. **~ çobanı** койчу, чабан. **2. өтм.** дөдөй, маңыроо, кеңкелес. **~ bakışlı** койдой маңырайып караган. **~ başlı/beyinli** көк мээ, дөдөй. **~ dede** аңкоо, макоо. **~ gibi 1)** койдой оозун ачкан, дөдөй. **2)** койдой жоош, чечкинсиз. **~ kaval dinler gibi dinlemek** оозун ачып (*эч нерсе түшүнбөй*) угуп туруш. **~ un bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler** мак. өрдөк жок жерде чулдук бий. **~ can derdinde, kasap yağ derdinde** мак. кара эчкиге жан кайгы, касапчыга мал кайгы. **Karaman'ın ~u, sonra çıkar oyunu** мак. жооштон жоон чыгат.

koyun II, -ynu 1. коюн (*кийим менен эт арасы*). **koynundan cüzdanını çıkardı** койнунан капчыгын чыгарды. **2.** коюн (*төшөк*). **anasının ~ kadar sıcak** энесинин койнундай ысык. **3. өтм.** коюн, кучак. **hepimiz bu yurdun ~unda yetiştik** баарыбыз бул ата журттун койнунда чоңойдук. **~ ~a** коюн-колтук алышып, кучакташып. **~ una almak 1)** чогуу жатмак. **2)** жоосунсуз

түрдө бирөөнү төшөгүнө алмак. ~**una girmek** койнуна кирүү. ~**unda yılan beslemek** койнунда жылан багып жүрүү (*жакын санаган кишинен жамандык көрүү*). **koyun** III ылдый, төмөн. **yüzü** ~ үстөмөндөп/көмкөрөсүнөн (*жатыш*). **koyuvmek, koyvermek** 1. коё бериш, бошотуп жибериш. 2. жөн/эркине коюш. **koz** 1. жаңгак. ~ **helvası** жаңгак халвасы. 2. (*карта оюнунда*) көзүр. ~ **kırmak** 1) көзүр жүрүү. 2) башына балээни үйүү. 3. өтм. көзүр. ~**unu elinden almak** (*бирөөнүн*) мүмкүнчүлүгүн колунан алуу. ~**unu kaybetmek** колундагы көзүрүнөн ажыроо. (**son**) ~**unu oynamak** акыркы көзүрүн колдонуу. ~**unu paylaşmak** 1) макулдашуу, келишүү. 2) эсептешүү. **koza** 1. косек, куурчакча. **ipek** ~**sı** жибек куурчакчасы. 2. чанак, баш (*пахтанын ж. б.*). **haşhaş** ~**sı** апиийимдин башы. **kozak, kozalak, -ği** 1. косек. 2. чанак. 3. тобурчак. **çam** ~**ı** карагайдын тобурчагы. 4. *тар*. металлдан/пил сөөгүнөн жасалган падыша мөөрү, баалуу кагаздар сакталчу куту. **kozmetik, -ği** 1. косметика. 2. косметикалык. **kozmik** космостук. ~ **ışınlar** физ. космостук нурлар. **kozmogoni** космогония, ааламдын жаралышы. **kozmogonik** космогониялык. **kozmografya** космография. **kozmoloji** космология. **kozmolojik** космологиялык. **kozmonot, -tu** космонавт. **kozmopolit, -ti** 1. космополит, ар кошкон. 2. космополит (*улуттук касиеттерин жоготкон*). **kozmos** космос. **köçek, -ği** 1. тайлак, бото. 2. аял ки-

йимин кийип бийлеген эркек. 3. өтм. жеңил ойлуу киши. **köçekçe** муз. аракеттүү, шаңдуу бий түрү. **köfte** 1. котлет. **çiğ** ~ чийки желген котлет. 2. *арго* коллеж окуучусу. **köfteci** 1. котлет жасаган/саткан киши. 2. котлет сатылган/желген жер. **köftehor** эркел. с. шайтан, жубарымбек, чечек. **seni** ~ **seni!** сениби, чечек, сени элиби! **köftelik, -ği** котлетке жарактуу/жете тургандай (*эм*). **köhne** 1. көөнө, эски, көөнөргөн, эскирген. 2. эски, эскиче, илгерки, артта калган. ~ **düşünce** эскиче түшүнүк. **köhnemek, köhneleşmek** 1. көөнөрүү, эскирүү, ыпыроо, жыртылуу. 2. өтм. эскирүү. **bu fikir köhnedi** бул пикир эскирди. **kök** I, -kü 1. бот. тамыр. **kazık** ~ негизги тамыр. **ek** ~ кошумча тамыр. ~ **boyası** 1) бот. кызыл боёк, тамыр чөп (*Rubia tinctorum*). 2) хим. тамырдан алынган боёк. 2. түп. **diş** ~**ü** тиштин тамыры/түбү. 3. даана, сап. **üç** ~ **maydanöz** үч сап петрушка. 4. өтм. негиз, өзөк. 5. тек, урук, тукум. **aynı** ~**ten gelen halklar** теги бир элдер. 6. өтм. тамыр, жек-жаат, руханий байланыштар. 7. баш, тоголок. **beş-altı** ~ **sarımsak** беш-алты баш сарымсак. 8. грам. уңгу. **kelimenin** ~**ü** сөздүн уңгусу. 9. мат. тамыр. ~ **işareti** тамыр белгиси. 10. хим. радикал. ~**ünden** түп-тамырынан. ~**ünden çekmek** түп-тамырынан жулуп салуу. ~**ü kazılmak** түп-тамырынан жок кылынуу. ~**ünden kesip atmak/koparmak** жок кылуу, жоготуу. ~**üne kibrit suyu dökmek** тукумун курутуу. ~ **salmak** 1) тамыр байлоо. 2) өтм. тамыр жаюу, өнүгүү, өсүү. ~ **sökmek** оор жумуш жасоо. ~ **söktürmek** кыйынчылык жаратуу.

kök II, -kü *муз.* аспаптын кулагы.

kökçü *эск.* дарыгер, отчу, табыш.

köken **1.** түп, тамыр, өзөк (*дарбыз, коон, ашкабактын жер үстүнө жайылган бутактары*). **bu ~de üç karpuz var** бул түптө үч дарбыз бар. **2.** тек, негиз, чыгыш, булак, түп. *сал.* **menşe. hikayenin ~i efsanedir** аңгеменин негизи уламыш. **3. грам.** сөздүн уңгусу. **4. ме-кен, чыккан/туулган жер.** ~ **bilimci** этимолог, ~ **bilimi** этимология. ~ **mantar** тамырлуу козу карын.

kökertmek **1.** жашылдандыруу, көркөндүрүү. **2.** көчөт отургузуу,

köklemek I 1. (*бир өсүмдүктү*) тамыры менен жулуп салуу. **2.** отоо, суюлтуу. **3.** көчөт отургузуу.

köklemek II 1. көктөө (*жуурканды, төшөктү ж. б.*). **2.** беш көкүл өрүлгөн чачтарды бириктирип өрүү.

köklemek III күүлөө (*музыкалык аспапты*).

kökleşmek тамыр жаюу, жайылуу, тароо, негизденүү.

köklü 1. тамырлуу, тамыр жайган. **2. өтм.** түп-тамырынан, баштан-аяк. ~ **dönüşümler** түп-тамырынан, кескин, өзгөрүүлөр. ~ **reform** кескин реформа. **3. өтм.** тектүү, теги/ тукуму мыкты. ~ **aile** тектүү үй-бүлө.

kökнар *бот.* кызыл карагай (*Abies*). ~ **sakızı** кызыл карагайдын сагызы.

köksel тамырга байланыштуу.

kökten түп-тамырынан, толугу менен, кескин, радикалдык. ~ **bir değişiklik** түп-тамырынан жаңыруу/ жаңылануу. ~ **dinci** фундамен- талист. ~ **dincilik** *социол.* фундаментализм. ~ **sürme** тубаса, тукум куума, тукуму менен. ~ **sürme kuyumcu** тукуму менен зергер.

köktenci *филос.* радикал.

köktencilik, -ği *филос.* радикализм.

köle 1. тар. кул, туткун. **2. өтм.** бирөөнүн көзүн караган, сөзүнөн чыкпаган. **3. өтм.** туткун, ашык, кумар, берилген. **içki ~si** ичкиликке берилген. ~ **niz** *эск.* сыпайыгерчилик үчүн мен ордуна колдонулган сөз. ~ **n olayım!** кулдуң болоюн!

kölece кулдан бетер, кул катары.

kölecilik, -ği кул ээлөөчүлүк.

köleleşmek кулга айлануу.

köleleştirmek кул кылуу, кулга айландыруу.

kölelik, -ği кулдук, кулчулук. ~ **düzeni** кул ээлөөчүлүк түзүлүш.

kömür 1. көмүр. **odun ~ü** отун көмүрү. **maden ~ü** таш көмүр. **2.** коюу кара түс. ~ **gözlü** көмүрдөй кара көздүү. ~ **saçlı** көмүрдөй кара чачтуу. ~ **başa vurmak** көмүрдүн ысы уруу. ~ **gibi** көмүрдөй, капкара. ~ **kalem** көмүр карандаш. ~ **ocağı** көмүр кени.

kömürcü 1. көмүр өчүргүч. **2.** көмүр ташыгыч. ~ **çırağına dönmek** үстү-башы карала-торала болуу.

kömürcülük, -ğü көмүрчүлүк (*кесип/ милдет*).

kömürleşme көмүрлөшүү, көмүргө айлануу.

kömürleşmek көмүргө айланыш.

kömürlü 1. көмүрлүү, тутумунда көмүр болгон. **2.** көмүр менен иштеген. ~ **lokomotif** көмүр менен жүргөн локомотив.

kömürlük, -ğü 1. көмүрлүк, көмүр склад. **2. дең.** бункер.

könçek, -ği *дуал.* көнчөк, дамбал.

könek, -ği жыгач челек, көнөк.

köpek, -ği *зоол.* ит (*Canis familiaris*). **av ~i** аңчы ит. **dişi** ~ канчык. **ev ~i** үй ити. **sokak ~i** жолбун ит. **2. орой** ит, акмак, шүмшүк (*сөгүү/ жеме иретинде*). **o köpeğin yarasağı o idi** ал иттин кылары ошол болчу. ~ **in ağzına kemik atmak** (*бирөөнүн*)

оозун басуу, ооз басырык жасоо. ~**e atsan yemez** ит жебес (*тамак*). ~**i bağlasan durmaz** итти байласаң турбайт. ~ **balığı** зоол. акула (*Mustelus mustelus*). ~ **dişi** азуу тиш. ~**ten edna saymak** иттей жаман көрүү. ~ **gibi** иттей, иттен бетер. ~ **gibi ulumak** иттей улуу. ~ **gibi kıvrılmak 1)** иттей ийрилип жатыш. **2)** иттей шыйпаңдаш. ~**e hoş, kediye pist dememek** мышыгына "пыш" дебөө. ~ **memesi** колтук алдына чыккан чыйкан. ~ **oğlu/soyu** иттин баласы. ~ **soğanı/sarımsağı** ит пияз/согон. ~ **yese kudurur** ит жесе кутуруп кетет (*орой айтылган сөзгө карата*).

köpekdili,-ni зоол. деңиз камбаласы (*Platessa platessa*).

köpekleme **1.** чарчап-чаалыгыш. **2.** алдан-күчтөн тайыш, ден соолугу бузулуш.

köpeklenmek (*бирөөгө*) жалынып-жалбаруу, өзүн төмөн түшүрүү.

köpoğlu орой 1. иттин баласы, митайым, шумпай. **2.** иттин баласы, бышык, айлакер (*мактоо*). **vay, ~ işini ne güzel biliyor!** иттин баласы, ишин кандай сонун билет!

köprü 1. көпүрөө. **2.** дең. көпүрөө. **kaptan ~sü** капитан көпүрөөсү. **kumanda ~sü** команда көпүрөөсү. **3.** көпүрөө (*тиштер үчүн*). **diş ~sü** тиш көпүрөөсү. **4. тех.** көпүрөө. **arka ~** арткы көпүрөө (*автомобилде*). **5. спорт** көпүрөө (*күрөштө*). **6. арго** амалкөйлүк, куулук (*карта оюнунда*). ~ **altı çocukları** селсаяк балдар. ~**nün altından çok su aktı/geçti** андан бери көп суу акты. ~**leri atmak** мамилелерди үзүү. ~ **başı 1)** аск. көпүрөө башы. **2)** өтм. маанилүү баскыч. ~**ni tutmak** маанилүү объекти колго алуу. **3)** аск. ыңгайлуу өңүт.

köprücü 1. көпүрөө куруучу. **2. тар.**

Османлы аскеринде көпүрөө иштерин караган отряд.

köprücük,-ğü 1. көпүрөөчө. **2. анат.** акырек сөөгү.

köprülü 1. көпүрөөлүү. **2. архит.** эки башы көпүрөө менен бириктирилген.

köpük,-ğü көбүк. **deniz ~ü** деңиз көбүгү. **sabun ~ü** самын көбүгү. **süt ~ü** сүт көбүгү. **ağzından ~ saçtı** оозунан көбүк чачты.

köpüklenme көбүктөнмө.

köpüklenmek көбүктөнүш. **deniz köpüklenip kararmaya başladı** деңиз көбүктөнүп кара баштады.

köpüklü көбүктүү.

köpürmek 1. көбүрүш. **kahve köpürdü** кофе көбүрдү. **2.** ачып/кычып кетүү. **reçel köpürdü** варенье ачып кетти. **3. (ачуудан, оорудан)** оозуна көбүк келүү. **köpüre köpüre** көбүрүп-жабырып.

kör 1. көр, сокур. ~ **bestekâr** сокур музыкант. **doğustan ~** туулгандан/тубаса сокур. **2.** мокок. ~ **bıçak** мокок бычак. **3.** күүгүмдөгөн, мунарыктаган, бүдөмүк. ~ **ışık** бүдөмүк жарык. **4.** туюк. ~ **sokak** туюк көчө. **5. өтм.** сезимсиз, туюмсуз. ~ **talih** көр таалай. ~**bağırsak анат.** сокур ичег. ~ **boğaz 1)** кызыл кекиртект, тамак ыктыяжы. **giyimden, kuşamdan vazgeçilir, ama ~ boğaz durmaz ki** кийим-кечеден баш тартсаң болот, бирок кекиртекти тыя албайсың. **2)** сугалак. ~ **değneğini beller gibi** бир нерсени өзгөрүүсүз кайталоо (*сөзм. с.* таягына таянган көр сыяктуу). ~ **dövüşü** баш-аламан/баш-аягы жок иш. ~ **duman** коюу туман. ~ **hat** кошумча линия (*темир жолдо*). ~**ün istediği bir göz, Allah verdi iki göz** каалаганы ашыгы менен аткарылды. ~ **kadı** түз /туура сүйлөгөн киши. ~ **kandil арго** бутуна турал-

багандай мас. ~ **karanlık** көөдөй караңгылык. ~ **ünü kırmak** (*бирөөнүн*) текеберлигин жоюу. ~ **üüne** **1)** сокур ишеним менен. **2)** болжоп, божомолдоп, түкшөмөлдөп. ~ ~ **parmağım gözüne** айдан ачык, апачык. ~ **kurşun** адашкан ок. ~ **kurttan bile vazgeçmemek** сокур ийнени жерге таштабоо. ~ **kuyu** куруган кудук. ~ **kütük sarhoş** ылжыган мас. ~ **ler mahallesinde ayna satmak** тазга тарак сатуу. ~ **ocak** баласыз үй-бүлө. ~ **olası (ca)!** көзүң кашайгыр!/аккыр! ~ **olası dünya!** көр дүйнө! ~ **sıçan** зоол. сокур чычкан (*Spalax typhlus*). ~ **seytan** кайгылуу тагдыр. ~ **ün taşı, kelin başı** көрдүн ташы, таздын башы (*жооп берүүдөн тайсалдаганда айтылат*). ~ **topal** жарым-жамалак, аксак-тексек. ~ **uçuş** авиа. сокур учуш. ~ **yılan** зоол. көр жылан (*Anguis fragilis*).

kördüğüm **1.** чие байлоо. **2.** өтм. чечилиши мүмкүн болбогон маселе.

körebe көз таңмай (*оюн*).

körelme биол. атрофия.

körelmek **1.** өчүш, тымыш (*от, жарык*). **2.** солуш, куруш (*кудук, булак ж. б.*). **3.** биол. атрофия болуш, чүрүшүп-бүрүшүп калыш (*мис. бир орган*). **4.** мокоо (*мис. бычак*). **5.** баасын, касиетин жоготуш. **6.** тукуму курут болуш (*мис. үй-бүлө*).

köreşe кардын үстүңкү муз катмары.

körfez **1.** булуң. **2.** буйтка/далдоо (*жер*).

körlenmek, körleşmek **1.** мокоо (*бычак ж. б.*). **2.** акылы айнуу, эске тууусу начарлоо. **3.** иштен/колдонуудан чыгыш. **4.** куруш, соолуш (*мис. кудук*).

körletmek **1.** мокотуш. **2.** көзүн көр кылыш. **3.** өтм. мокотуш (*аңсезимди*). **4.** жөндөмүн, ишкерли-

гин жоготтуруш.

körlük, -ğü **1.** көрлүк, сокурлук. **2.** мококтук. **3.** жупунулук, одонолук, олдоксондук. **4.** өтм. кыска ойлуулук, түшүнүксүздүк, паразатсыздык. **5.** тукумсуздук, кысырлык (*өсүмдүктөрдө*).

Köroğlu **1.** Көроглу (*элдик дастандын каарманы*). **2.** ооз. аялы (*бирөөнүн*).

körpe **1.** жаш, жаңы бүчүр байлаган (*өсүмдүктөр*). ~ **fidan** жаш көчөт. **2.** жаш, өспүрүм (*кишилер*). **3.** жаңы туулган, жетиле элек (*айбандар*) ~ **kuzu** баглан козу. **4.** өтм. жаш, бузулбаган, эскирбеген, жаңы. ~ **vücut** жаш дене.

körpelik, -ği жаштык, тазалык, аруулук.

körük, -ğü **1.** көрүк. **2.** айрым нерселердин жыйрылып жазылган бөлүгү. **payton** ~ **ü** фэтон көрүгү. **akordeon** ~ **ü** аккардеон көрүгү. **ateşe** ~ **le gitmek** (*бирөөнүн*) чырагына май тамызуу.

körüklemek **1.** көрүктөө, көрүк менен үйлөтүү. **ateşi** ~ отту үйлөтүү. **2.** өтм. козгоо, күчөтүү, кайраштыруу, чагым салуу, ырбатуу. **kavgayı** ~ чатакты ырбатуу.

körükleyici көкүтүүчү, чагымчы, журт бузар.

körüklü көрүктүү. ~ **payton** көрүктүү фэтон.

körüksüz көрүксүз.

kös I эск. чоң добулбас.

kös II: ~ ~ эч жакты карабай, ойго батып.

köse көсөө, сакал-муруту жок/сейрек.

köseği көсөө, көсөөч (*от көсөгөн*).

kösele **1.** одоно/катуу тери. **2.** катуу териден жасалган. ~ **gibi** тарамыштай, катуу (*мис. тамак*). ~ **surath** уятсыз, жүзү жок. ~ **taşı** өгөө таш.

köselik, -ği көсөөлүк.

kösem, kösemen ооз. **1.** баштооч (*кой же эчки*). **2.** согушкан кочкор/

теке. **3.** көсөм, жол башчы, лидер.
kösemlik, kösemenlik, -ği көсөмдүк.
köskötürüm шал/көтөрүм болгон.
kösnü мээр, кумар (*эркек, ургаачынын бири-бирине карата жыныстык арзуусу*).
kösnük 1. биол. күүгө кирген (*айбан*).
2. эротикалык.
kösnül 1. мээрге/кумарга/жыныстык арзууга байланыштуу. **2.** сезимтал, жыныстык сезимдерди козгогон, эротикалык (*сүрөт, фильм ж. б.*).
kösnümek күүгө кирүү (*айбан*).
köstebek, -ği 1. зоол. сокур/момолой чычкан (*Talpa*). **2.** өтм. тыңчы.
köstek, -ği 1. тушоо, чидер, кишен. **2.** чынжыр (*саат, ачкыч ж. б. учуна тагылган*). **3.** кайырмакты ийнеге байлаган кыл. **4.** өтм. тоскоол. ~ **olmak** тоскоол болуу. ~ **vurmak 1)** кишен салмак. **2)** өтм. бөгөт болмок. **3)** спорт күрөштө атаандашынын бутун кыпчып туруп алмак. ~ **i kırmak 1)** (*баланын*) тушоосу кесилүү, баса баштоо. **2)** тиешелүү жер менен мамилесин үзүү.
kösteklemek 1. кишендеш, тушап коюш (*атты*). **2.** өтм. бөгөт/тоскоол болуш, жол тосуш.
köstekli 1. кишенделген, тушалган (*ат*). **2.** чынжырлуу (*саат, ачкыч, кылыч ж. б.*).
köşe 1. бурч. **üç** ~ үч бурч. **2.** булуң-бурч. ~ **bucak** булуң-бучкак. **3.** кесилиш (*көчөнүн*). **4.** жер, орун, аймак. **yurdu güzel bir ~si** ата журттун татынакай бир бурчу. **5.** көздөн далдоо, тынч жер. **6.** спорт бурч. ~ **atışı** спорт бурчтан тебиш. ~ **başı 1)** көчөнүн бурчу. **2)** жакынкы кошуна. ~ **bucak** көздөн далдоо жер. ~ **bucak kaçmak** жолобоо, жакындабоо. ~ **sine/-ye çekilmek** бурчка тыгылуу, элден

качуу, жалгыздоо. ~ **yi dönmek** муратына жетүү, баюу. ~ **kadısı** жатып ичер, жанбакты. ~ **karmaca** бурч талашмай (*балдар оюну*). ~ **karmaca oynamak** өтм. куушуп, табыша албай жүрүш. ~ **ye oturmak** келин болуу, турмушка чыгуу. ~ **ye sıkışmak** аргасы калбоо, айласы түгөнүү. ~ **ye sinmek** жашынуу, эч кимге көрүнбөө.

köşebent, -di бурчтанган темир.

köşegen мат. диагональ.

köşek, -ği бото, тайлак (*бир жашка чейинки*).

köşeklemek тайлак тууш (*төө*).

köşeleme кыйгачынан, диагоналынан.

köşeli бурчтуу, бурчтанган. **üç** ~ үч бурчтуу. **dört** ~ төрт бурчтуу. ~ **parantez** чарчы кашаа.

köşesiz бурчсуз.

köşk, -kü 1. бак ичинде салынган сарай, вилла. **2.** кооз чарбак.

kötek, -ği 1. балак. **2.** жаза түрү. ~ **atmak/çalmak/çekmek** балак алыш /уруш. ~ **yemek** балак жеш.

köteklemek балак алуу/уруу.

kötü 1. жаман, начар. ~ **adam 1)** жаман киши. **2)** терс каарман (*мис. китепте, фильмде*). ~ **haber** жаман кабар. **2.** коркунучтуу, кооптуу, арам. ~ **hava şartları** начар аба шарттары. ~ **kast 1)** жаман/арам ой. **2)** өмүргө кол салыш. **3.** көңүл калтырган, орой. **ağzından ~ söz çıkmazdı** оозунан жаман сөз чыкчу эмес. **4.** абдан, катуу, өтө, жаман. ~ **korkmak** катуу коркуш. **kız oğlana ~ tutuldu** кыз баланы катуу/жаман сүйүп калды. ~ **beslenme** начар/туура эмес тамактаныш. ~ **göz** жаман көз (*кишиге зыян бере турган*). ~ **gözle bakmak 1)** жаман көзү менен караш. **2)** жаман мамиле жасаш. **3)** жыныстык арзуу менен сугун агытыш. ~ **kadın** бузулган аял. ~ **kişi olmak**

жаман киши болуу, жаман аттуу болуу. ~ ~ **düşünmek** жаман ойлорго кабылыш, көңүл чөгөрүш. ~ **ye kullanmak** кыянаттык менен пайдалануу, жеке кызыкчылыгы үчүн колдонуу. **güveni** ~ **ye kullanmak** ишенимге кыянаттык кылыш. ~ **niyet** жаман/арам ой, ниети бузуктук. ~ **olmak** 1) начар/жаман болуш. 2) жаман/начар чыгып калыш. 3) (аял) жаман жолго түшүп кетиш. ~ **oyun oynamak** өтм. ачуу оюн ойноо, (бирөөнүн) тагдыры менен ойноо. ~ **söylemek** жаман айтуу. ~ **yola düşmek/sapmak** жаман жолго түшүп бузулуп кетиш. ~ **ye yormak** жамандыкка жоруш. ~ **yürekli** ниети/пейли бузук. ~ **söz insanı dininden çıkarır, tatlı söz ıılanı ininden çıkarır** мак. жаман сөз адамды дининен чыгарат, таттуу сөз жыланды ийнинен чыгарат.

kötücül 1. арам ойлуу, ниет/пейли бузук, арамзаа, кара санатай. 2. мед. каражолтой (мис. ишиик).

kötülemek 1. начардоо, арыктоо, алсыроо. 2. жамандоо, ушактоо.

kötüleşmek 1. начардоо, кыйыndoо, бузулуу. **havaalar kötüleştı** күн бузулду. **işler** ~ иштер начардоо. 2. жаман жолго түшүү (аял).

kötülük,-ğü 1. жамандык, начардык, сапатсыздык. **ilişkilerin ~ünden işler bu hâle geldi** мамилелердин жама-надыгынан иштер бул абалга келди. 2. жамандык, арамдык, кыянаттык. ~ **ünü dilemek** (бирөөнүн) жамандыгын тилеш. ~ **ü dokunmak** жамандыгы/зыяны тийиш. ~ **etmek/yapmak** жамандык кылыш/жасаш. ~ **görmek** жамандык көрүш.

kötülükçü карасанатай, арамзаа, ниети/пейли бузук.

kötümsemek арам ойлоо/саноо, жаманга жоруу.

kötümser 1. пессимист. 2. пессимисттик.

kötümserlik пессимизм. ~ **e kapılmak** пессимизмге кабылыш.

kötürüm 1. көтөрүм, дармансыз. 2. баса албаган, шал. ~ **bacaklar** шал буттар. 3. өтм. иштебеген, сенек. ~ **olmak/ kalmak** көтөрүм болуу, буту баспай калуу.

kötürümlük,-ğü 1. көтөрүмдүк. 2. токтоо, иштебей калыш.

köy 1. кыштак, айыл. ~ **adamı** айылдык киши. ~ **ekonomisi** айыл чарбасы. ~ **muhtarı** айылдык кеңештин башчысы. ~ **odası** айылдык клуб, айыл мейманканасы. 2. айыл калкы.

köydeş айылдаш.

köylü 1. айылдык, кыштактык, элеттик. 2. айылдаш. 3. өтм. орой, одоно, түркөй.

köz чычала.

közleme отко кактап бышырылган (эт, жашылчалар ж. б.).

közlemek (бир нерсени) отко кактап бышырыш.

kraft : ~ **kâğıdı** өтө бышык орооч кагаз.

kraking хим. крекинг.

kral 1. король. ~ **yarlığı** королдун жардыгы/буйругу. 2. бир тармакта жогорку ийгиликке жетишкен киши. **gol** ~ голл королу. **satranç** ~ шахмат королу. 3. бир тармактын эң бай кишиси. **petrol** ~ нефть королу. ~ **dan çok ~cı olmak** бирөөнүн укугун өзүнөн да кыйын талашуу. ~ **lara lâıyk** королдорго ылайык.

kralcı королду жактаган, роялист.

kraliçe 1. королева. 2. өтм. бир тармакта артыкчылык көрсөткөн (аял). **güzellik** ~ **si** сулуулук королевасы. ~ **gibi** королева сыяктуу, королевадан бетер.

kraliyet, -ti королдук.

krallık,-ğı 1. королдук (наам, милдет). 2. королдук (түзүлүш, мамле-

кет).

kramp,-pı *мед.* тарамыш түйүлүү/жыйрылуу. ~ **girmek** тарамыш карышып/тырышып калуу.

krampon **1.** илгич, илмек. **2.** *өтм.* маңыз (*киши*).

krank,-kı *тех.* кранк (*машиненин валын айланта турган рычаг*). ~ **mili** шакектүү вал.

krater *геол.* кратер, жанар тоонун оозу.

kravat, -tı галстук.

kravath галстукчан.

kravatsız галстуксуз.

kreasyon **1.** жаратуу, чыгармачылык, чыгарма. **2.** бир модачынын же мода үйүнүн жаңы моделдер коллекциясы.

kreator (*бир нерсени*) жараткан, ойлоп тапкан чыгармачыл киши.

kredi **1.** кредит. ~ **almak** кредит алыш. ~ **vermek** кредит бериш. **kısa vadeli** ~ кыска мөөнөттүү кредит. **2.** ишенимдүүлүк, карыз төлөө кудурети. **3.** кадыр, барк, аброй. **4.** *пед.* кредит-саат (*бир сабактын саат көлөмү*). ~ **açmak** кредит ачыш. ~ **si düşmek** **1)** ишенимдүүлүгүн жоготуш. **2)** кредит төлөө мүмкүнчүлүгүнөн ажыраш. ~ **karti** кредит карточкасы. ~ **limiti** кредит лимити. ~ **mektubu** кредит каты.

krem **1.** крем (*жүз/дене үчүн*). **2.** крем коюулугунда болгон. ~ **deterjan** крем-самын. **3.** камкаймак/крем түстүү. ~ **renginde** крем түстүү.

krema **1.** крем (*торт ж. б. таттуулар үчүн*). **2.** камкаймак. **3.** крем менен коюулаштырылган сорпо.

kremalı кремдүү.

kremaorium крематорий.

kremlene кремдеме.

kremlemek кремдөө.

kreozot, -tu *хим.* креозот.

krep, -pi креп. ~ **jorjet** крепжоржет.

krepdöşin крепдешин.

krepon крепон. ~ **kâğıdı** жасалгада

колдонулган бырыштуу кагаз.

kreş бала бакча.

kriket,-ti *спорт* крикет (*топ оюнунун бир түрү*).

kriko *тех.* домкрат. ~ **ya almak** домкрат менен көтөрүү.

kriminoloji криминология.

kripto крипто (*саясий ишенимин жашырган киши*).

kriptolog криптолог.

kriptoloji криптология (*жашыруун жазуулар, шифрлүү документтерди изилдеген илим*).

kripton *хим.* криптон.

kristal,-li **1.** кристалл. **2.** хрусталь. **3.** хрусталдан жасалган.

kristalize кристаллданган.

kristalleşmek кристаллдашуу.

kristallograf кристаллограф.

kristallografi кристаллография.

kristaloit, -di *хим.* кристаллоид.

kriter, kriterium критерий.

kritik **1.** критика, сын. **2.** критик, сынчы. **3.** *мед.* критикалык, опурталдуу, коогалуу. ~ **basınç** опурталдуу басым. ~ **sıcaklık** *физ.* опурталдуу ысыктык. ~ **bir anda** опурталдуу учурда.

kritisizm *филос.* критицизм.

kriz кризис. **ekonomik** ~ экономикалык кризис. **kalp ~i** жүрөктүн тутулушу. **siyasî** ~ саясий кризис. ~ **geçirmek** кризиске кабылыш.

krizalit, -ti *мин.* хризалида.

krizantem хризантема.

krizolit, -ti *мин.* хризолит.

kroket I, -ti крокет.

kroket II, -ti крокет (*оюн*).

kroki кроки, эскиз, долбоор, схема. **durum ~si** абалдын схемасы. **keşif ~si** *аск.* чалгындын картасы. **yol ~si** жолдун схемасы.

krokodil **1.** крокодил. *сал.* **timsah.** **2.** крокодил терисинен жасалган.

krom **1.** *хим.* хром. **2.** хромдон жасалган.

kromatik 1. түскө байланыштуу. 2. биол. хромосомдорго байланыштуу. 3. муз. жарым тондордон турган (үн).

kromatin биол. хроматин.

kromit, -ti мин. хромит.

kromlu хромдуу.

kromofotografi хромофотография.

kromojen биол. хромоген.

kromoplast, -ti бот. хромопласт.

kromosfer астр. хромосфера.

kromozom биол. хромосома.

kron крона (Чехиянын акча бирдиги).

kronaksi биол. хронаксия.

kronik, -ği 1. хроника. 2. хроникалык, өнөкөт. ~ **hastalık** өнөкөт оору. ~ **işsizlik** өнөкөт жумушсуздук.

kronikör хроникёр.

kronograf хронограф.

kronoloji хронология.

kronolojik хронологиялык.

kronometre хронометрия.

kros спорт кросс.

krosçu кросско катышкан киши.

kroşe спорт (бокс) кол менен кармап алуу.

kruپیe крупье (кумарканада оюнду башкарган киши).

kruvaze эки өңүрлүү (кийим).

kruvazör крейсер (согуш кемеси). **ağır** ~ оор крейсер. **harp** ~ü согуш крейсери.

ksantofil бот. ксантофилл (өсүмдүктөрдүн сары пигменти).

ksilafon муз. ксилафон.

kuaför 1. чач тарач (кесит). 2. чач тарач (жай).

kuars кварц.

kuartet, -ti муз. кuartет.

kubaşmak ашар, биргелешип иш жасаш.

kubat 1. орой, одоно. 2. эпсиз, чоогоол.

kubbe 1. көк, асман. 2. архит. купол, чамгарак. 3. чамгарак түспөлүндө. ~ **altı tar.** вазирлер чогулушу өткөн жер (Османлы Император-

лугунда). ~ **çevirmek** 1) чамгарак орнотуу. 2) тымызын план түзүү.

kubbeli 1. чамгарактуу. 2. чамгарак түспөлдүү.

kubur 1. түтүк түрүндөгү кап, кобура. **ok** ~u окчонтой. 2. күбүр (туалеттин агып чыкма түтүгү). 3. эск. тапанча түрү.

kucak, -ğı 1. кучак. 2. кучакка толгондой, бир кучак. **bir** ~ **odun** бир кучак отун. ~**ta** кучакта, жаңы төрөлгөн (бала). ~ **açmak** кучак ачыш/жайыш, калкалаш, колдош. ~**ına almak** кучакташ, кучагына алыш. ~ **çocuğu** бешиктеги/жаш бала. ~**ına düşmek** колуна/кучагына түшүү, туш болуу. **alkolün** ~**ına düştü** ичкиликтин кучагына түштү/сазына батты. ~**ta gezdirmek** 1) колунда көтөрүп жүрүш. 2) өтм. өтө ардакташ/сыйлаш. ~**tan** ~**a dolaşmak** колдон колго өтүү (жүрүш-турушу начар аял). ~**ına oturmak** алдына/кучагына отуруу.

kucaklamak 1. кучактоо, кучагына алуу. 2. курчап туруу, ичине алуу.

kucaklaşmak 1. кучакташуу. 2. чиелешүү, чиркелишүү, чатышуу (мис. бактын бутактары).

kuçu: ~ ~ сырды. с. 1) күчү-күчү (иттерди чакырган). 2.) (балдардын тилинде) ит.

kudret, -ti 1. кудурет, күч, кубат, энергия. ~ **kaynağı** энергия булагы. **ateş** ~**i** аск. атыш күчү. **azamî** ~ максимум кубат. **çekiş** ~**i** тартуу күчү. 2. жөндөм, шык. 3. байлык, материалдык күч. 4. Кудурети Күчтүү (Кудайдын эпитети). 5. табигый, тубаса. ~**ten** туулгандан. ~ **hamamı** Кудайдын мончосу.

kudretli кудуреттүү, күчтүү, кубаттуу, жөндөмдүү. ~ **bir ressam** күчтүү сүрөтчү.

kudretsiz күчсүз, кудуретсиз, кубат-

сыз, жөндөмсүз.

kudretsizlik, -ği кудурети жоктук, ал-сыздык, жөндөмсүздүк.

kudurgan кутурган, жинденген, азоолонгон.

kudurmak 1. мед. кутуруу, жиндеп кетүү. **2.** өтм. кутуруу, жаалдануу, жинденүү. **3.** өтм. ашыры бейбаштык/тентектик кылуу. **çocuklar yine kudurdu** балдар кайра кутурушту. **kudurmuşçasına** кутуруп кеткенсип.

kuduruk, -ğu 1. кутурган (адам, айбан). **2.** азоо, кыялы чатак. **3.** өтм. тентек, шок.

kuduz 1. мед. кутурма, гидрофобия. **2.** кутурма оорусуна чалдыккан. ~ **böceği** зоол. кундуз курт (*Cantharis*). ~ **ileti** кутурма оорусу. ~ **köpek** кутурган ит.

kudüm муз. тамбурин түрүнөн урма музыкалык аспап.

Kudüs Иерусалим.

kuğu зоол. ак куу (*Cygnus olor*). ~ **gibi** ак куудай (узун моюн, аппак).

kuğurmak кукулуктоо (көгүчкөндөр).

kuintet, -ti муз. квинтет.

kuka I түймөк, түрмөк (життин).

kuka II 1. кокос (дарагы/тамыры). **2.** кокостон жасалган. ~ **tespih** кокос теспи.

kukla 1. куурчак (оюнчук). **2.** куурчак (театр). **3.** өтм. бирөөнүн колунда куурчак болуш, марионет, көз каранды. ~ **gibi oynatmak** куурчактай ойнотуш/мамиле жасаш. ~ **hükûmet** куурчак/марионет мамлекет.

kuklacı куурчакчы, куурчак ойнотокон актёр.

kukuleta капюшон.

kukuletalı капюшондуу.

kukumav зоол. бабырган (*Athene noctua*). ~ **gibi** сомодой, жалгыз. ~ **gibi düşünüp durmak** кайгы-муңга чөгүш, ой басыш.

kul 1. кул. **2.** Аллаанын кулу. ~ **köle/kurban olmak 1)** (бирөөгө) ак ниет/адал кызмат кылыш. **2)** (бирөөнүн) айтканын айткандай орундаш, кул болуш. ~ **unuz** пендеңиз, кулуңуз (мен сөзүнүн ордуна сыйыгерчилик үчүн колдонулат). ~ **taksimi** тең бөлүшмө. ~ **yapısı** адамдар тарабынан жасалган. ~ **kusursuz/hatasız olmaz** мак. катасыз кул болбойт.

kula кула. ~ **at** кула ат.

kulaç, -cı 1. кулач (узундук өлчөмү). **iki** ~ **ip** эки кулач жип. **2.** кулач (сууда сүзүү ыкмасы). ~ **atmak** кулач уруу. ~ ~ кулач-кулач.

kulaçlamak 1. кулачтоо, кулач менен өлчөө. **2.** кулач уруп сүзүү.

kulağakaçan зоол. кулакка качкан (нымдуу жерде жашаган курт; *Forticula auricularia*).

kulak, -ğı 1. кулак. ~ **davulu** кулак барабаны. ~ **kiri/mumu** кулку. **2.** муз. кулак. **3.** (балыктарда) бакалоор. **4.** (музыкалык аспаптарда) кулак. **5.** (идиштерде) кулак. **kazanın ~ı** казандын кулагы. **6.** (содо) кулак. **7.** (сууда) кулак. ~ **ını açmak** кулагын ачыш, жакшылап угуш. ~ **ı ağır** кулагы катуу. ~ **ları ağırlaşmak** кулагы катуулоо. ~ **akıntısı** кулактан аккан ириң. ~ **ının ardına atmak** кулагынын сыртынан кетиш. ~ **asmak 1)** кулак төшөө. **2)** көңүл буруу, угуу. ~ **asmamak** укпоо, тил албоо. ~ **tan aşık olmak** көрбөй туруп ашык болуш. ~ **ı (bir şeyde) olmak** кулагы/ой-санаасы бир нерседе болуу. ~ **ını bükme** кулагын толгоо, теске салуу. ~ **ına çalınmak** кулагы чалыш. ~ **ını çekmek 1)** кулагын толгоо/чоюу. **2)** тартипке салуу, жемелөө. ~ **ı çınlamak** кулагы чуулдоо. ~ **ında çınlamak** кулагынан кетпөө, кулагында жаңыруу.

~ı/~ları **çınlasın!** кулагы кызарсын (*көзү жокто бирөөдөн сөз кылынганда айтылат*). ~ларын **çınlatmak** кулагын кызартыш (*бирөө жөнүндө көзү жокто кеп кылыш*). ~ **delici** кулак жарган (*үн*). ~ı **delik 1)** узун/угар кулак. **2)** сезимдүү, зээндүү, куйма кулак. ~ларын **dikmek** кулагын тикчийтүү, кооптонуу (*мис. ат*). ~ını **doldurmak** кулагына куюш. ~ **dolgunluğu** кулагы менен уккан (*билги, маалымат*). ~tan **dolma 1)** андан-мындан уккан. **2)** каңшаар, сөз. ~лар **dolmak** (*бир нерсени кайра-кайра угуудан*) тажоо. ~ **erimi** үн жеткен жер. ~ına **gelmek** кулагына жетиш. ~ına **girmek** кулагына кириш. ~ **iltihabı** мед. кулагынан сезгениш, кулагы ириндеп кетиш. ~ **kabartmak** кулагын түрүү. ~ларına **kadar kızarmak** кулагынын учуна чейин кызарып кетиш (*уялгандан*). ~tan **karmak** кулагы менен угуп билүү. ~ına **kar suyu kaçmak** кыйын абалда калмак. ~ **kepçesi** анат. сырткы кулак. ~ **kesilmek** кунт коюп угуш. ~ını **kismak** кулагын жаппырыш. ~ı **kirişte olmak** кулагын түрүү. ~ına **koymak/sokmak** кулагына кумдай куюш. ~tan ~а кулактан кулакка (*жайылган кеп/сөз*). ~ına **küpe olmak** кулагына куюп коюш, эсинен кеткис болуш. ~ **memesi** анат. кулак көнчөгү. ~ **misafiri olmak** кулагы чалып калыш, байкоостон угуп калыш. ~ını **okşamak** кулагына жакшы угулуу. ~лар **paslanmak** көптөн бери жакшы музыка укпаган болуу. ~ı **sağır olmak** бир нерсеге кулак какпоо. ~ına **söylemek** кулагына айтыш/шыбыраш. ~ı **tıkalı** кулагы катуу. ~ **tıkamak** укпамыш болуп коюш. ~ **tırmalamak** кулактын кужуруп алыш (*үн, сөз*). ~ **tutmak**

кулак төшөө. ~ **uğultusu** кулактын чуулдашы. ~ **vermek** кулак салыш. **öğütlere ~ vermek** кеңештерге кулак салыш. **bir ~ından girer, öbür ~ından çıkar** бир кулагынан кирип, бир кулагынан чыгып кетет. ~ **yolu** кулак көңдөйү.

kulakçık,-ğı анат. кулакча (*жүрөктүн*).

kulakçın кулакчын (*тумактын*).

kulaklı 1. кулактуу. **uzun ~** узун кулактуу, эшек. **2.** кулагы/туткасы бар. **3.** арго канжар. ~ **baykuş** зоол. кулактуу үпүп (*Asio otus*).

kulaklık,-ğı 1. кулактык (*тумактын*). **2.** кулактык (*радиоаппараттардын кулакка тагылган тетиги*).

kulampara орой эркек менен жыныстык байланыш жасаган эркек, гомосексуалист.

kule 1. күлө, мунара. **çan ~si** коңгуроо мунарасы/күлөсү. **saat ~si** саат күлөсү. **2.** кароол, күзөт. **gözcü ~si** кароол күлө. **kaptan ~si** (*кемеде*) капитан кароолу.

kuleli 1. күлөлүү, мунаралуу. **2.** кароолдуу.

kulis 1. кулиса, кулуар. ~ **arkası** кулиса аркасы. **2.** өтм. (*бир нерсенин*) көрүнбөгөн/көмүскө жагы. ~ **faaliyetler** тымызын жоруктар. **3.** кара биржа. ~ **yapmak** жашыруун иштер жүргүзүш.

kullanılış колдонулуш.

kullanım колдонмо, пайдаланма, керектеме.

kullanışlı колдонушу оңой, ыңгайлуу. ~ **makine** колдонушу жеңил машине.

kullanışsız 1. ыңгайсыз, эпсиз. **2.** колдонуудан чыккан. ~ **aygıt** колдонуусу кыйын аппарат.

kullanma колдонмо.

kullanmak 1. колдонуш, пайдаланыш. **bilgisayar ~** компьютер колдонуу. **babasının itibarını ~** атасынын

атак-даңкынан пайдалануу. **2.** (*бирөөнү*) иштетүү, жалдоо. **aşçı** ~ ашпоз жалдоо. **3.** иштетүү, ишке коюу. **parasını borsada kullanıyor** акчасын биржада иштетет. **4.** ичүү, тартуу. **içki** ~ ичкилик ичиш. **sigara** ~ сигарет тартыш. **5.** (*сөз*) колдонуш, жазыш. **deyimleri sık-sık kullanır** идиомаларды жыш колдонот. **6.** коротуу, чыгымдоо. **7. өтм.** курал кылуу, өз кызыкчылыгы үчүн колдонуу.

kulluk, -ğu 1. кулдук. ~**tan kurtarış** кулдуктан куткарыш. **2.** кул жасаган иш/милдет. ~ **etmek** кулдук кызматын кылыш. **3.** кароол нөөмөтү.

kulon физ. кулон.

kulp, -pu 1. сап, тутка, кулак, кармагыч (*идиштерде, буюмдарда*). **fincanın ~u** кружканын сабы. **çaydanlığın ~u** чайнектин туткасы. **2. өтм.** шылтоо, жалган себеп. ~**unu bulamamak** баш-аягын жыйнай албоо, алапайын таппоо. ~**unu bulmak** себебин билүү/табуу. ~**u kulağı yok** же туткасы, же кулагы жок (*кандай иштетүүнү эч ким билбеген аспап тууралуу*). ~ **takmak** күнөөнү бирөөгө шылтап коюш.

kulplu саптуу, туткалуу.

kuluçka күрп. ~ **dönemi 1)** күрп мезгили. **2)** мед. инкубация мезгили. ~ **olmak** күрп болуу. ~**ya oturmak/yatmak** балапан баса баштоо.

kulun кулун (*жылкынын/эшектин баласы*). ~ **atmak** кулун салып коюш. ~ **dişleri** сүт тиштер (*тайлактын, кулундун ж. б.*).

kulunlamak кулундоо.

külübe 1. кепе, жер төлө, жапыз там, алачык. **bahçivan ~si** багбан кепеси. **bekçi ~si** кароолчу жер төлөсү. **2.** айбандар үчүн салынган жай. **köpek ~si** иткана. **3.** будка. **telefon ~si** телефон будкасы.

kulüp, -bü 1. клуб (*кооп, ассоциация*). **spor ~ü** спорт клубу. **2.** клуб (*жай, имарат*).

kulvar кулуар.

kum 1. кум. ~ **çölleri** кумдуу чөлдөр. ~ **fırtınası** кум бороону. **2. мед.** таш, кум (*боордогу, бөйрөктөгү*). ~ **söktürmek** кум/таш чыгартуу. **3.** катуу бүртүктөр (*айва, алмурут сыяктуу жемиштерде*). ~ **gibi** кумдай жайнаган, кумдан көп. ~**da oynamak** (*бир нерседен*) куру жалак калыш. ~ **saati** кум сааты. ~ **taşı геол.** кум ташы. **denizde ~, onda para** деңизде кум канча болсо, анда акча ошончо.

kuma эск. күнү катын.

Kuman тар.кыпчак.

kumanda 1. команда, буйрук, эмир. ~ **etmek** буйрук/команда бериш. **2.** узактан башкаруу аппараты, пульт.

kumandan 1. командир, командачы, комендант. **merkez ~ı** шаар коменданты. **2.** жогорку чиндеги офицер.

kumandanlık, -ğı 1. командачылык, штаб. **alay ~ı** полктун командачылыгы. **baş ~** башкы командачылык. **2.** командирлик, коменданттык (*чин/милдет*). **3.** комендатура.

kumanya 1. жол/кул азык. **2.** аскерлере талаада жүргөндө берилген азык.

kumar кумар. ~ **düşkünü** кумарга берилген. ~ **oynamak 1)** кумар ойнош. **2)** өтм. бир опурталдуу ишке бел байлаш. ~**da kaybetmek** кумарда уттуруп жибереш.

kumarbaz кумарпоз, кумарчы.

kumarbazlık, -ğı кумарпоздук, кумарчылык.

kumarcı кумарчы, кумарпоз.

kumarhane кумаркана.

kumaş кездеме, материал, чүпүрөк. **döşemelik** ~ каптоого ылайык кездеме. **elbiselik** ~ костюмга/көй-

нөккө жарактуу кездеме. **Hint** ~1) индия жибегі. 2) өтм. сейрек жолугуучу/баалуу буюм. ~1 **aşağı** кадыресе, жупуну. **onun ne ~ olduđu belli** анын төркүнү/сыры маалым.

kumbara 1. тыйын салгыч. 2. ооз. бомба, граната.

kumcul кумда өскөн (өсүмдүктөр).

kumkuma 1. кумура. 2. өтм. уюк. **dedikodu** ~sı ушактын уюгу. **fesat** ~sı айла-амалдын уюгу.

kumla кумдуу/кумдак жер.

kumlu 1. кумдуу. 2. кесек тартылган. 3. өтм. жыш чаары бар (кездеме). ~ **kumaş** майда чаар гүлү бар кездеме.

kumluk,-ğu 1. кумдуу жер. 2. кум казылган жер.

kumpanya 1. ишкер (көбүнчө чет элдик) адамдар уюму, компания, соода шериктешиги. 2. театр труппасы. 3. бир көз караштагы/маанайдагы кишилердин тобу. **hırsız** ~sı уурулар тобу.

kumpas полигр. ариптер жазылган темир уячалар. ~ **kurmak** өтм. тузак куруу, арам план түзүү.

kumral 1. коюу сары же ачык күрөң түстөгү (чач, сакал, мурут). 2. чачы бул түстө болгон киши. ~ **erkek** коюу сары чачтуу эркек. 3. жээрде (ат).

kumru зоол. бактек (*Streptopelia*). ~lar **gibi sevişmek** бактектер сыяктуу ынтымактуу. ~ **göğsü** каралжын боз түс.

kumsal 1. кумдуу жээк, пляж. 2. кумдуу. ~ **toprak** кумдуу топурак.

Kumukça кумукча, кумук тили.

kumul геол. дюна, кум дөбө.

kundak,-ğı 1. кундак, жалайык, орооч (жаңы төрөлгөн баланы орогон). ~**taki çocuk** кундактагы жаш бала. 2. аск. кундак (дүрмөттүү курал-

дарда). 3. өрт чыгарыш үчүн колдонулган майга чыланган чүпүрөк. 4. баш буугуч (жоолуктун алдынан байланган). **baş** ~1 баш буугуч. 5. бузукулук, чагым. ~ **koymak/sokmak** 1) майга чыланган чүпүрөк менен өрт чыгарыш. 2) өтм. чагым сөз сүйлөш же ара бузуш.

kundakçı 1. кундак жасаган уста. 2. өрттөгүч, козголоңчу, дүрбөлөңчү.

kundakçılık,-ğı 1. өрт чыгарма иши, саботаж. 2. өтм. ара бузуучулук.

kundaklamak 1. баланы кундакка ороо. 2. (бир жерди) өрттөп жибериш. 3. чачты баш буугуч менен байлаш. 4. өтм. ара бузуш, чагым салыш.

kundura 1. бут кийим (жалпы аты). 2. одоно, боосу/кончу жок бут кийим.

kunduracı 1. бут кийим жасаган/саткан киши. 2. өтүкчү.

kunduz зоол. кундуз (*Castor fiber*). ~ **böceği** зоол. кундуз курт (*Cantharis*).

kungfu спорт кун-фу.

kunt,-tu оор, калың, чыдамдуу, бекем, бышык. ~ **ayakkabı** бышык бут кийим. ~ **bina** бекем имарат.

kupa I 1. чөйчөк, бокал (шаарап ичилген), ваза. 2. спорт кубок (байге катары берилген). 3. (карта оюнунда) ача. ~ **kızı** ача дама.

kupa II эки орундуу карета.

kupkuru купкуркак.

kuple I муз. куплет.

kuple II кош, жуп.

kupon 1. купон, дүмүр (квитанция ж. б. төлөмө кагаздарда). 2. экон. баалуу кагаздардан кесилген, ээсине утуш алып келген кесинди. 3. бир көйнөктүк токулган кездеме.

kupür купюра, кесинди.

kur I 1. экон. курс (валютанын). **doların ~u** доллардын курсу. **euronun**

~u евронуң курсу. **2.** курс, мөөнөт (*окууда*).

kur **II** каршы жыныстагы бирөөнү жандоо, көңүлүн алуу, жагуу. ~ **yarmak** жанашуу, жандоо, мамиле жасоо.

kura **1.** чүчү кулак. ~ **çekmek** чүчү кулак кармаш. **2.** *аск.* аскердик кызмат/милдет. ~ **sı olmak** аскерге жашы жетиш.

kurabiye **1.** курабье (*печенье*). **2.** *өтм.* аял сымал эркек. **3.** сүйкүмдүү бала. ~ **gibi** таттуу, даамдуу (*тамак*).

kurak,-ğı **1.** кургактык, жаансыздык. **bu yıl ~ geçti** бул жыл жаансыз болду. **2.** бат куруган, ным сактабаган, какшыган (*топурак*).

kuraklık,-ğı кургакчылык.

kurakçıl *бот.* кургакчыл. ~ **bitkiler** кургакчыл өсүмдүктөр.

kural,-lı эреже, жобо/жол. *сал.* **kaide. ahlak ~ları** адеп-ахлак эрежелери. **trafik ~ları** жол эрежелери. ~ **aykırılık** эрежеге терс/айкыры. ~ **dışı** жобого/эрежеге каршы.

kurallı **1.** эрежеге/жобого ылайык. **2.грам.** туура, регуляр. ~ **fiiller** туура этиштер.

kuralsız **1.** эрежеге/жобого ылайык эмес. **2.грам.** туура эмес, иррегуляр.

kuram курам, теория. **bilimsel** ~ илимий теория.

Kurama курама (*бир түрк уруусунун аты*).

kuramcı теоретик.

kuramsal теориялык, теория жүзүндө. ~ **ayrılıklar** теориялык келишпестиктер.

Kur'an *дин* Куран. **K~ ı Kerim** Ыйык Куран.

kurbağa *зоол.* бака. ~ **adam** суучул, аквалангист. ~ **otu** *бот.* бака чөп (*Butonia*). ~ **testi** *мед.* кош бойлуулук тести.

kurbağacık,-ğı **1.** көнөкбаш, баканын баласы. **2.** *мед.* таңдайга чыккан без. **3.** кичинекей англис ачкычы. **4.** терезе бекиткичтин туткасы.

kurbağalama **1.** бакача сүзүш (*сүзмө түрү*). **2.** бака чыгыш (*шырык/тирек сыяктуу нерселерге чыгууда колдонулган ыкма*).

kurban **1.** курман, садага. ~ **çalmak** курман чалуу. ~ **kesmek** курман/садага үчүн мал союш. **2.** курман болуш, (*бирөөнүн*) кесепети тийиш, зыян тартыш. **kendi inatçılığının ~ı oldu** өз өжөрлүгүнүн кесепети тийди. **3.** бир кырсыктын/апааттын курманы. **deprem ~ları** жер титирөөнүн курмандары. **savaş ~ı** согушта курман болгон. **4.** Курман айт. **en son K-da beraber olmuştuk** эң акыркы жолу Курман айтта бирге болгонбуз. **5. диал.** курбан, садага (*кайрылуу сөзү*). ~, **nerede kaldın?** садагаң болоюн, кайда жоголуп кеттиң? **K~ Bayramı** Курман айт. ~ **eti** Курман айтта союлган малдын эти. ~ **etmek** **1)** курман кылуу. **2)** *өтм.* (*бир иш үчүн*) бирөөнү курман чалуу, пайдалануу. ~ **gitmek** бирөөнүн кесепетин/зыянын тартыш. ~ **olayım!** садага/секет кетейин! алдыңа кетейин (*жалыныч*). ~ **olmak** **1)** курман/ садага болуш. **2)** (*бирөө үчүн*) жанынан чыгым/ зыян тартыш.

kurbanlık,-ğı **1.** курмандык, курман чалууга ылайык. ~ **koyun** курманга ылайык кой. **2.** өлүм жазасына өкүм кылынган (*киши*). ~ **koyun gibi** **1)** жоош, момун (*киши*). **2)** башына келе тургандан кабарсыз.

kurca **1.** тырманма, тарама. **2.** аңтарып-теңтерме. ~ **çıbanı** тырмануудан сезгенип чыккан чыйкан.

kurcalamak **1.** тырмалоо, кармалоо. **2.** аңтаруу, аралаштыруу. **3.** чукуу,

чукулоо. **4.** (*бир теманы*) козгоо, тийип өтүү. **meseleyi** ~ маселени козгоо.

kurdele тасма, лента. ~ **kesmek** тасма кесүү (*салтанаттуу ачылыш учурунда*).

kurdeşen мед. бөрүжатыш.

kurdurmak курдуруу.

kurgan 1. коргон, чеп. **2.** коргон, мурзэ.

kurgu 1. ачкыч (*бир механизмди иштетүүгө жараган*). **2.** коңгуроо (*саатта*). **3.** мех. чогултуу, монтаж. **4.** кино монтаж. **5.** филос. сырттан байкоо, теориялык ой жүгүртүү, спекуляция. ~ **bilimi** илимий фантазия.

kurgusal теоретикалык, ой жүгүртүүгө таянган.

kurma 1. курма, курулуш. ~ **planı** курулуш планы. **2.** чогултма, монтаж. ~ **ev** (*бөлүктөрү*) чогултулуп/монтажданып курулган үй.

kurmak 1. куруш, салыш, тургузуш. **ev** ~ үй куруш, там салыш. **çadırı** ~ чатырды тургузуш. **2.** даярдаш. **sofrayı** ~ дасторкон/үстөл даярдаш (*тамактар менен*). **3.** (*пружиналуу тетиктерде*) убакытка коюу/тууралоо. **saati** ~ сааттын коңгуроосун коюу. **kapanı** ~ капкан коюу. **4.** туздоо. **turşu** ~ жашылчаларды туздоо. **5.** негиздөө, уюштуруу, куруу, түзүү. **hükümet** ~ өкмөт түзүү. **teşkilat** ~ уюм негиздөө/куруу. **6.** чогултуу, баш коштуруу. **divan** ~ диванды чогултуу. **7.** тымызын пландаш. **tuzak** ~ тузак куруш. **dolap** ~/**düzen** ~ арам/жашырын план түзүш. **8.** ойлонуш, камыныш, бел байлаш. **gitmeyi bir kere kurdu mu, artık durmaz** кетүүнү ойлоп алса, турбайт.

kurmay 1. штаб. *сал.* **karargah.** ~ **başkanı** штабдын башчысы. **Genel K~ Başkanı** Башкы Штабдын

Башчысы. **2.** штаб офицери. **3.** кеңешчи.

kurmaylık,-ğı штаб офицердин милдети/ кызматы.

kurna курна (*мончодо/фонтанда кран алдында суу толтурулчу тааш тек*).

kurnaz куу, митайым, шумпай, айлакер.

kurnazca куулук/митайымдык/айлакердик менен.

kurnazlık, -ğı куулук, митайымдык, айлакердик.

kuron 1. тиш кеби, коронка. **2.** крона (*акча бирдиги*). **3.** гүл таажы (*башка кийилген*), корона.

kurs I 1. тегерек жалпак нерсе, диск. **2. астр.** жылдыз/планеталардын көрүнгөн жүзү. **3. фарм.** таблетка.

kurs II курс (*окуу*). ~ **açmak** курс ачыш. ~ **görmek** курстан окуш.

kursak,-ğı 1. зоол. жемсөө (*куштарда*). **2.** курсак, карын, ич. **3.** ооз. ашказан. **4.** ашказан челинен жасалган. (*bir şey*) ~**ında kalmak** өкүттө/арманда калыш, айтылбай/жасалбай калыш.

kursaklı 1. жемсөөлүү. **2.** көөрүктүү.

kursiyer курсант.

kuşak эск. к. **kuşak.**

kuşun 1. коргошун. ~ **dökmek** коргошун куюу (*корккондо, көз тийгенде*). ~ **maden ocağı** коргошун кени. **2.** ок. ~ **değmiş** ок тийген. **3.** плomba. ~ **vurmak** плomba коюш. ~ **atmak 1)** ок атмак. **2)** кастык кылмак. ~**a dizelemek** аткылап өлтүрүш. ~ **erimi** ок жеткен жер. ~ **geçirmez** ок өткөрбөс. ~ **geçmez** ок өтпөс. ~ **gibi** коргошундай (*оор*). ~ **kağıdı** фольга. ~ **kalem** карандаш. ~ **sıkma** атып салыш. ~ **yağmuru** ок жамгыры. ~ **yağdırmak** ок жаадырыш. ~ **yarası** октун жарасы. ~ **yemek** ок тийүү.

kuşuncu коргошун куйган табып/көзү

ачык.

kurşunî коргошун/күл түстүү.

kurşunlamak 1. коргошун капташ.

2. коргошун менен пломбалаш.

3. атып салыш (ок менен).

kurşunlu 1. тутумунда коргошун болгон, коргошундуу. 2. пломбаланган, коргошун менен чапталган. 3. коргошун капталган. ~ **kâğıt** фольга.

kurşunsuz коргошунсуз.

kurt I,-du 1. зоол. карышкыр, бөрү (*Canis lupus*). 2. өтм. өз ишинин адиси/мыктысы. 3. өтм. куу, алдатпас, карышкыр. **eski deniz ~larından** эски деңиз карышкырларынан бири. ~ **gibi** 1) өз ишин кыйын билген. 2) куу, акылдуу. ~ **gibi aç** ач карышкырдай. ~ **gidiş** бөрү жортуш. ~ **kaparı** 1) бөрү жатагы. 2) спорт күрөштөгү бир ыкма. ~ **köpeği** 1) бөрүбасар. 2) карышкыр ит (*ит менен карышкырды аргындаштыруудан алынган*). ~ **kuş** бөрү-жору. ~ **masalı** арго актаныш/алдаш үчүн айтылган суу кечпеген сөз.

kurt II,-du 1. курт. 2. курт-кумурска (*жалпы ат*). ~ **bilim** гельминтология. ~ **dökmek** мед. курт түшүрүү. ~ **~larını dökmek** кумардан кануу, жарпы жазылуу. (*içine bir*) ~ **düşmek** шектенип калуу. ~ **yenîgi** курт жеп кеткен жер.

kurtarıcı куткаруучу, сактоочу, кыйын кезде жол көрсөткөн жолбашчы.

kurtarma куткарма, сактама. ~ **ekibi** куткарма отряды. ~ **gemisi** куткарма кемеси.

kurtarmak 1. куткарыш, сактап калыш. 2. боштондукка чыгарыш. 3. (*бир нерсе үчүн*) жетишерлик болуш, чыгымды жабыш, киреше бериш. **dediğiniz fiyat kurtarmaz** айткан бааңыз жетишерлик эмес. 4. барымтага алынган нерсени бошо-

туп алыш. 5. кайра кайтарып алыш (*мис. уттурган нерсени*).

kurtçuk,-ğu зоол. куртчук (*айрым жаныбарлардын жумурткадан чыккандан кийинки мезгили*).

kurtlanmak 1. курттап кетүү. 2. өтм. тынчы кетүү, ойдолоктоо, ордунда тура албоо. 3. бир жерде көпкө отурудан тажап кетүү. **iki saattir burada oturup kurtlandık** эки сааттан бери бул жерде отуруп тажап кеттик.

kurtlaşmak түз, өтм. маанилерде карышкыр болуп чыгыш, карышкырга айланыш.

kurtlu 1. курттуу, курт түшкөн, курттап кеткен. 2. тынчы жок, ойдологон, ойноктогон, шок. ~ **bakla/peynir** тентек/шок (*бала*).

kurtulmak 1. кутулуу, бошонуу. **eşkiyanın elinden** ~ каракчынын колунан кутулуп кетиш. 2. айыгыш, сакайыш. **hasta kurtuldu** оору айыкты. 3. төрөө, боюнан бошонуу. 4. (*бир нерсе*) түшүп/ чыгып кетүү. **bıçak elimden kurtuldu** бычак колумдан түшүп кетти. 5. аяктоо, бүтүү. **bu iş akşama kadar kurtulmaz** бул иш кечке чейин бүтпөйт. 6. бошонуп чыгып кетиш. **at kurtulmuş** ат бошонуп кетиптир. **meraktan** ~ кызыгуусу тарап. **ucuz** ~ оңой кутулуш.

kurtulmalık (*бирөөнү*) барымтадан/ туткундан куткаруу үчүн берилген акы.

kurtuluş боштондук, эркиндик, кутулуш. ~ **harbi/savaşı** боштондук күрөшү. ~ **ordusu** боштондук орду-су/армиясы. ~ **hareketleri** боштондук кыймылдары. (*-dan*) ~ **yok** кутула/ кача албайсың.

kuru 1. куру, кургак, куу. ~ **odun** кургак отун. ~ **ot** куруу чөп. 2. куруган, куураган, соолгон. ~ **çöl** куураган чөл. ~ **pınar** соолгон булак.

3. кургатылган, куру. ~ **balık** кургатылган балык. ~ **üzüm** мейиз. **4.** арык, тырышкан. **kurumuş ihtiyar** куураган чал. **5.** мед. ириңсиз, суусуз, какырыксыз. ~ **egzama** кургак экзема. ~ **öksürük** кургак жөтөл. **6.** жаансыз, карандай. ~ **rüzgâr** карандай шамал. ~ **soğuk** карандай суук. **7.** жайдак, жалаң. **kuru tahtaya oturma** жалаң тактайга отурба. **8.** карандай, катыксыз, жалаң. ~ **çayla bırakmak** карандай чай менен отургузуп коюш. ~ **ekmek** жалаң/куру нан. **9.** өтм. курулай, натыйжасыз, жалган. ~ **vaatler** курулай убада. ~ **iftira** жалган жалаа. ~ **lâf** болбогон сөз. ~ **başına** жалгыз башына, жап-жалгыз. ~ **başına kalmak** жап-жалгыз калыш. ~ **gürültü** курулай ызы-чуу/дүрбөлөң. ~ **hasır/kilim üstünde kalmak** куру жалак/жап-жайдак калыш. ~ **kalabalık 1)** сүрмө топ (*бекерпоздордун тобу*). **2)** эч нерсеге жарабаган буюмтайым. ~ **kemik** өтм. каткан эле сөөк (*арык киши жөнүндө*). ~ **~ya** курулай эле, жөн эле. ~ **pasta** печенье. ~ **sıkı** куру дүрмөт, опуза, курулай кекетме. ~ **temizleme** кургак/химиялык тазалама. ~ **yemiş** куру жемиш.

kurucu 1. куруучу, түптөөчү. ~ **meclis** куруучу кеңешме. **2.** куруучу, негиздөөчү, баштоочу.

kuruculuk,-ğu 1. куруучулук, негиздөөчүлүк. **2.** куруучулук, курулуш иштери.

kurul курул, кеңеш, комитет, комиссия, консей. **Bakanlar K~u** Министрлер Кеңеши. **genel** ~ жалпы чогулуш. **sandık ~u** шайлоо комиссиясы.

kurulama кургатма, курутма.

kurulamak 1. кургатуу, курутуу, аарчуу. **ellerini** ~ колдорун кургатуу.

saçlarını ~ чачтарын кургатуу.

kurulanmak 1. курганыш, аарчыныш, сүрүнүш. **2.** кургатылыш, аарчылыш. **tabaklar kurulandı** табактар аарчылды.

kurulmak 1. курулуу, жасалуу, негизделүү, уюшулуу, түзүлүү. **meclis kuruldu** межлис курулду. **vakıf** ~ коом курулуу. **2.** даярдалуу. **sofra** ~ дасторкон даярдалуу. **3.** белгилүү убакытка коюу (*мис. саатты*). **saat kuruldu** саат коюлду. **4.** кыйынсынуу, бой көтөрүү, менменсинүү, куу чирендик кылуу. **bu adam amma da kuruluyor** бул киши аябагандай менменсинет экен. **5.** жайгашып/жай алып отуруу. **koltuğa kuruldu** креслоого жай алып отурду.

kurultay курултай, конгресс. **Dil K~ı** Тил Курултайы.

kurulu 1. курулган, түзүлгөн, уюшулган. ~ **düzen** курулган тартип. **2.** курулган, тургузулган, салынган. ~ **ev** курулган үй. **3.** белгилүү саатка болжонгон. **4.** дүрмөттөлгөн (*курал*).

kuruluk, -ğu 1. кургактык, суусуздук. **2.** арыктык.

kuruluş 1. курулуш, түзүлүш, негизделиш. ~ **tarihi** курулган күнү. ~ **yolu** курулуш жолу. ~ **sebebi** түзүлүш себеби. **2.** түзүлүш, структура. **3.** курулуш, уюм, мекеме. **devlet ~ları** мамлекеттик курулуш/мекеме. **siyasî** ~ саясий уюм. **4. ask.** аскердик тартип.

kurum I курум, институт, уюм, лига, мекеме, ассоциация. **Türk Dil K~u** Түрк Тил Куруму. **Türk Tarih K~u** Түрк Тарых Куруму.

kurum II көтөрүлүш, кыйынсыныш, текеберлик, менменсиниш, бой/мурун көтөрүш. ~ **undan geçilmiyor** текеберлиги башынан ашат. ~ **~ kurulmak** бой/мурун көтөрүү,

кекирейүү. ~ **satmak** кыйынсынуу, чоңсунуу.

kurum III көө. ~ **bağlamak/tutmak** көө басуу.

kurumak 1. куруу, кургап калуу, кууроо. **çamaşırlar kurudu** кир кургады. **ağzı** ~ оозу кургоо. 2. куруу, солуу (өсүмдүк). **ağaçlar kurudu** бактар куурап калды. 3. өтм. алдан-күчтөн таяу, алсыроо, арыктоо. 4. кургоо, какшуу. **dere kurudu** өзөн кургап калды.

kurumlanmak I бой көтөрүш, менменсиниш.

kurumlanmak II көө басыш.

kurumlaşmak 1. курумдашуу, уюмдашуу. 2. ирилешүү. 3. жекече көз караш, мамилелердин жайылтылышы, туруктуу мүнөзгө ээ болуусу.

kurumlu I көөлдүү, көө баскан.

kurumlu II менменсинген, көтөрүлгөн, куу чирен, текебер.

kurumsuz жөнөкөй, бой көтөрбөгөн.

kuruntu 1. курулай шектенме, кушкуланма, күдүктөнмө, арам саноо. 2. куру кыял, фантазия. **düşünceleri ~larla dolu** ойлору курулай кыялга толгон. ~ **etmek** 1) курулай шексиниш. 2) куру кыялга батыш.

kuruntucu 1. шекчил, арам санаган. 2. куру кыялчы, фантазёр.

kuruntulu 1. шекчил, эч кимге ишенбеген. 2. куру кыялдар курган.

kuruş эск. куруш, тыйын (*түрк лирасынын жүздөн бир бөлүгү*). ~ **u** ~ **una** тыйынына чейин (*эсептөө*).

kuruşluk, -ğu куруштук, тыйындык. **elli** ~ **şeker** элүү куруштук шекер.

kurut,-tu курут. **yoğurt ~u** жуураттан жасалган курут.

kurutaç,-cı хим. эксикатор, курутма идиши.

kurutma 1. курутма, кургатма. ~ **kâğıdı** баскыч (*сыяны кургаткан*). **saç ~ makinesi** фен. 2. дренаж.

kurutmak 1. кургатуу, соолтуу. **bataklık** ~ саз кургатуу. **çamaşır** ~ кир кургатуу. 2. солутуу, кууратуу (*өсүмдүктөрдү*). 3. арыктатуу, алсыз кылуу. **hastalık onu kuruttu** оору аны арыктатты. 4. курутуу, бүтүрүү, түгөтүү (*тамак-ашты*). 5. өтм. курутуу, айласын кетирүү, кара жолтой болуу.

kurutmalık,-ğı кургатууга жараган. ~ **erik** кургатылганга ылайык/жараган өрүк.

kurye (*дипломатиялык*) курьер.

kuskun куюшкан. ~ **u düşük** 1) куюшканы бош. 2) өтм. кадыр-баркы кеткен.

kuskunsuz 1. куюшканы жок. 2. бечара, байкуш.

kuskus кускус (*кургатылган камыр*). ~ **pilavı** кускус палоосу.

kusma кусма.

kusmak 1. кусуш. **bütün yediklerini kustu** жегенинин баарын кусту. 2. четке катуу, кабыл албоо. 3. тагы/боёгу чыгуу. **kumaş kustu** кездеме кусуп жиберди. 4. өтм. бүркүү, чачуу. **küfür** ~ сөгүп-сагуу. **öfkesini** ~ жинин чыгаруу. **zehir** ~ заар чачуу.

kusmuk кусунду.

kusturucu кустуруучу, кустурган (*дапы*).

kusuntu кусунду.

kusur 1. кемчилик, өксүктүк, жетишпегендик, өөн, кынтык. 2. күнөө, жаңылыштык. ~ **a bakmamak** кечирүү, айып көрбөө. ~ **bende** айып менде. ~ **uma bakmayın** айып көрбөнүз. 3. арткан, үстөк. **paranın ~u** акчанын артканы. ~ **bulmak** 1) (*бир нерсенин*) кемчилин табуу/чукуу. 2) ашкере такыбалуу. ~ **etmek** жаңылыштык кетирүү. ~ **etmemek** кынтыксыз жасоо.

kusurlu 1. кемчил, өксүк, бузугу/кынтыгы/өөнү бар. 2. күнөөлүү, жа-

ңылыштык кетирген.

kusursuz кемчиликсиз, өөнсүз, кынтыксыз, төрт тарабы төп. ~ **kul olmaz mak.** кемчиликсиз киши болбойт.

kuş 1. зоол. куш. 2. ооз. сары ооз балапан, тажырыйбасыз. 3. арго пенис. **avcı ~lar** аңчы куштар. **yırtıcı ~lar** жырткыч куштар. ~ **bakışı** үстүнөн караш/көрүш. ~ **a benzemek/ dönmek** артык кылам деп тыртык кылыш. ~ **beyinli** мээси жок, көк мээ. ~ **bilimci** орнитолог. ~ **bilimi** зоол. орнитология. ~ **gibi 1)** куштай жеңил. 2) шамдагай, чапчаң. ~ **gibi çırpınmak** жанталашуу, чебеленүү, күйкөлөктөө. ~ **gibi uçup gitmek 1)** куштай учуп кетүү, тез кыймылдоо. 2) эрте/бат өлүп калуу. ~ **gibi yemek** абдан аз жеш (тамакты). ~ **kadar canı var** чымчыктай эле жаны бар, араң жан. ~ **kafesi gibi** куркулдайдын уясындай (тар үй). ~ **kanadıyla gitmek** өтө тез кетиш. ~ **kondurmak** (бир ишти) чоң ынтаа менен жасаш. ~ **mu konduracak?** эмне жан салат бекен? (жасалган ишке өтө ынтаа коюлганда кекээр менен айтылат). ~ **u ~la avlamak** кушту кушка алдырыш (ууруну ууруга кармагыш сыяктуу). ~ **piresi** зоол. куш бүргөсү (*Ceratophyllus avium*). ~ **sütü** "куш сүтү" (табылбас нерсе). ~ **sütünden başka her şey var** куш сүтүнөн башканын баары бар. ~ **sütü ile beslenmek** арго куштун сүтү менен багыш, оозунан чыкканды орундатыш. ~ **tüyü 1)** куштун жүнү. 2) ичине куш жүнү салынган. ~ **tüyü gibi** куштун жүнүндөй (жумшак, жеңил). ~ **tüyü yatak** куш жүнү салынган төшөк. ~ **uçmaz, kervan geçmez** куш учпас, кербен жүрбөс (узак/ээн жер). ~ **uçurmamak**

чымчык өткөрбөш (катуу коргош). ~ **uykusu** куш уйку. ~ **üzümü** майда кара жүзүм түрү.

kuşak,-ğı 1. белбоо, кур. ~ **bağlamak** белбоо байланыш. 2. курчоо, алкак (бир нерсени бышык кылыш үчүн тегерегине өткөрүлгөн металл же жыгач). 3. социол. муун, насил. **ondan beri iki ~ geçti** андан бери эки муун өттү. ~ **tan ~a** укумдан тукумга, муундан муунга. 4. геом. шар сегменти. 5. геогр. зона, алкак. **orta** ~ мелүүн алкак. **sıcak** ~ тропиктик алкак. ~ **bağlamak** кур байлоо (жаңы келген келинге күйөө үйүндө жасалган ырым). ~ **çözmek** арго даарат ушатыш.

kuşaklamak курчоо, байлоо, алкак өткөрүү.

kuşane к. **kuşhane**.

kuşanmak 1. курчануу (кемер, кур, кылыч ж. б.). 2. кийинүү. **giyinip** ~ жасанып-түзөнүш.

kuşatma аск. курчоо, блокада. ~ **yı kaldırmak** курчоону жоюу.

kuşatmak 1. курчантыш, белбоо байлатыш. 2. курчап алуу. **kale kuşatıldı** чеп курчоого алынды.

kuşbaşı,-nı 1. тууралган эт (куш башындай бөлүктөргө). 2. сампарлап жааган кар.

kuşbaz 1. тар. падышанын саятчысы. 2. кооз куштарды өстүргөн киши.

kuşburnu, -nu бот. итмурун (*Rosa canina*).

kuşçu 1. кушчу, куш таптаган киши, саятчы. 2. тар. сарай саятчысы. 3. аск. жазалоочу аскер.

kuşdili,-ni 1. муундардын арасына муун же тыбыш кошулуп сүйлөнгөн жасалма тил. 2. уурулардын жаргону. 3. бот. дарак түрү.

kuşe: ~ **kâğıdı** жогорку сорттогу калың жылтырак кагаз.

kuşet, -ti кушет (поезде, кемедө).

kuşgö mü, -nü карчыганын этинен жасалган бастырма (к. *pastırma*).
kuşhane 1. кушкана. **2.** кичинекей мискей.
kuşkanadı, -nı 1. куш канаты. **2. мед.** дифтерия. **3. мед.** көздүн ак челинин карекке карай жайылышы. ~ **ile** куштай учуп, дароо.
kuşkonmaz бот. кушконбос (*Asparagus*).
kuşku 1. шек, күмөн. ~ **duymak** шек сааноо, ишенбөө. ~ **yla** күмөнсүп, шектенип. **2.** арамзаалык. ~ **vermek** шек туудуруу.
kuşkucu 1. шекчил, арамзаа. **2. филос.** шек туудурган, күмөндүү. **3. филос.** скептик.
kuşkuculuk, -ğu филос. скептизм.
kuşkulanma шектенме, күмөн санама.
kuşkulanmak 1. шектениш, күмөн санаш. **2.** арам санаш.
kuşkulu 1. шекчил, күмөнчүл. **2.** шектүү, күмөндүү, мандемдүү.
kuşkusuz 1. шексиз, күмөнсүз. **2.** шек/кам/күмөн санабаган. **3.** албетте, сөзсүз.
kuşlamak арга күндүр-түндүр окуш (*окуучу жөнүндө*).
kuşluk, -ğu эртең менентен түшкө чейинки убакыт. ~ **yemeği** түшкө чукул желген тамак.
kuşpalazı мед. дифтерия.
kuşyemi, -ni 1. бот. токтогон сууда өскөн бир өсүмдүк (*Phalaris canariensis*). **2.** бул өсүмдүктүн даны.
kut I, -tu 1. кут. **2.** бакыт, таалай.
kutbî физ., геогр. уюлга байланыштуу.
kutbiye геогр. уюлдук.
kutbiyet, -ti уюлдуулук.
kutlama куттуктама, майрамдама.
kutlamak 1. куттуктоо. *сал.* **tebrik etmek. doğum gününü** ~ туулган күнүн куттуктоо. **2.** майрамдоо, белгилөө. **Cumhuriyet Bayramını** ~ Жумурият майрамын майрамдоо.
kutlu куттуу. **bayramınız ~ olsun!**

майрамыңыз куттуу/болсун!
kutluluk, -ğu куттуулук.
kutnu момозуй, фланель.
kutsal 1. кутсал, ыйык. *сал.* **mukaddes. ~ değerler** ыйык нарктар. ~ **görev** ыйык милдет. **2. филос.** Кудайга багышталган, теңирсел.
kutsallaşmak кутка/ыйыкка айлануу.
kutsallaştırmak ыйыкташтыруу, ыйык тутуу.
kutsallık, -ğı ыйыктык, кутсалдык.
kutsamak 1. ыйык/азиз катары көрүү, табынуу. **2.** куттуулук тилөө. *сал.* **takdis etmek.**
kutsî к. kutsal.
kutsiyet к. kutsallık.
kutsuz кутсуз, таалайсыз, жолсуз.
kutu 1. куту, жашик, үкөк. **hız ~su** *tex.* ылдамдык кутусу. **kibrit ~su** ширеңке кутусу. **posta ~su** почта кутусу. **2.** калай, калай банка. **konserve ~su** консерва банкасы/кутусу. **3. өтм.** сандык, чордон. **akıl ~su** акыл чордону. **fesat ~su** шумпай, шүмшүк. ~ **gibi** кутудай, кичинекей, татынакай, тепирейген. ~ **gibi ev** кутудай болгон үй.
kutucuk, -ğu кутуча.
kutulama кутулама, кутуга коймо.
kutulamak кутуламак, кутуга коймок.
kutup, -tbu 1. уюл (*географиялык, электрдик, магниттик ж. б.*). **kuzey** ~ түндүк уюл. **güney** ~ түштүк уюл. ~ **ayısı** ак аюу. **2. өтм.** карамакаршы нерселер. **menfi ~ физ.** терс уюл, катод. **müspet ~ физ.** оң уюл, анод. **3. өтм.** (*бир тармакта*) билерман, чыгаан, авторитет. ~ **engel физ.** деполяризатор. **K~ Yıldızı** Алтын Казык жылдызы.
kutuplaşma жоолашма, жаатташма.
kutuplaşmak жоолашуу, жаатташуу.
kutuplu физ. уюлдуу. **çift** ~ эки уюлдуу. **tek** ~ бир уюлдуу.
kudur, -tru 1. эск. диаметр. **2. мат.**

диагональ.

kuvars геол. кварц.

Kuvayi: ~ **Milliye** Элдик Кошуун (Түрк Боштондук Күрөшү маалында түзүлгөн).

Kuveyt Кувейт.

Kuveytli кувейттик.

kuvöz инкубатор (*ара туулган же араңжан жаш балдар коюлган*).

kuvvet, -ti 1. кубат, күч, даремет. ~**le** 1) кубаты жетишинче, бүтүн күчү менен. 2) көшөрүп, тырышып. ~**le iddia edilebilir** көшөрүп талашса болот. 2. аск. аскердик күч. **Hava -leri** Аба Күчтөрү. **ana/asıl -ler** негизги күчтөр. 3. зордук, зомбулук, жабыр. ~ **kullanmak** күч колдонуу, жабыр тарттыруу. 4. мат. даража көрсөткүчү. ~**e yükseltme** даражага көтөрүү. ~ **almak** кубат алмак. ~ **bulamamak** батына албоо. ~**ten düşmek** кубаттан тайыш, алдан-күчтөн калыш. ~**ine güvenmek** күчүнө ишениш. ~ **ilâcı** кубаттандыруучу/күчтөндүрүүчү дары. ~ **komutanları** Аба/ Деңиз/Кургактык Күчтөрү командачылары. ~ **ola!** Кудай кубат берсин! ~ **vermek** 1) кубат/күч берүү. 2) өтм. шыктандыруу.

kuvvetlendirici кубаттандыруучу.

kuvvetlendirmek кубаттандыруу.

kuvvetlenmek кубаттануу, күчтөнүү, чыңдануу.

kuvvetli кубаттуу, күчтүү, чың, катуу.

kuvvetölçer күчөлчөр, динамометр.

kuvvetsiz кубатсыз, алсыз, күчсүз, чабал.

kuvvetsizlik, -ği кубатсыздык, алсыздык, чабалдык.

kuyruk, -ğu 1. куйрук. **uzun** ~ узун куйрук. ~ **yağı** куйрук май. 2. (*бир нерсенин*) аягы, соңу. 3. кезек. ~**a durmak** кезекке туруу. ~**ta bekle-mek** кезек күтүү. 4. өтм. (*бирөөнүн*) жан жөкөрлөрү, чачпагын

көтөргөндөр. 5. шлейф (*кийимде*).

6. чачтын байлап туруп бош коё берилген бөлүгү. 7. грам. тамганын куйругу. ~ **acı** кек, өч. ~**una basmak** куйругун басыш, жинине тийиш. ~**u dikmek** 1) (*айбандар*) качып жөнөө. 2) (*адам*) турган жеринен алыстоо. ~**u dimdik** көк, өжөр. ~**unu doğrultmak** ал-абалын жакшыртыш. ~**u kapana kısılmak/sıkışmak** кыйын абалда калыш. ~ **kemiği** биол. сегиз көчүк. ~**unu kısmak** көчүгүн кысыш. ~ **unu kıstırmak** (*бирөөнүн*) көчүгүн кыстырыш, тыйыш. ~ **olmak** кезек сакташ. ~ **sallamak** 1) куйругун шыйпаңдатыш. 2) өтм. жагалданыш, жасакерлениш. ~ **sokumu anat.** куймулчак. ~**una teneke bağlamak** (*бирөөнү*) шылдың кылуу, элге күлкү кылуу (*сөзм. с. куйругуна каңылтыр/калай байлоо*). ~**u titremek** *argo* өлүш. ~ **yağı** куйрук май.

kuyruklu 1. куйруктуу. 2. чаян. ~ **piyano** рояль. ~ **yalan** чоң жалган. ~ **yıldız** куйруктуу жылдыз, комета.

kuyruksallayan зоол. жылкычы чымчык (*Motacilla*).

kuyruksuz куйруксуз.

kuytu 1. тынч, ызы-чуусуз (*жер*). 2. көздөн далдаа, ээн (*жер*). **denizin ~ bir köşesinde** деңиздин көздөн далдаа жеринде.

kuyu 1. кудук. **artezyen ~su** артезиан кудугу. **kör/kuru** ~ соолгон кудук. 2. куй, чуңкур, ор. **buğday ~su** буудай сакталган ор. **kireç ~su** акиташ куюсу/шахтасы. 3. өтм. ор, куй, чуңкур. ~ **açmak/kazmak** кудук/ор/чуңкур казыш. ~ **bileziği** кудуктун оозуна орнотулган таш. ~ **gibi** 1) абдан терең. 2) караңгы, суук (*жер*). (**birinin**) ~**sunu kazmak** (*бирөөгө*) көр казыш.

kuyum асыл таштардан жасалган жасалга.

kuyumcu зергер, ювелир.

kuyumculuk, -ğu зергерлик.

kuz эск. тескей.

kuzen эркек/кыз бир туугандардын балдары бири-бирине.

kuzey 1. түндүк (багыт). сал. **şimal**. 2. түндүккө байланыштуу. ~ **batı** түндүк-батыш. ~ **doğu** түндүк-чыгыш. **K~ kutbu** Түндүк уюл. **K~ yarı küresi** Түндүк жарым шар.

kuzeyli түндүктүк (киши).

kuzgun зоол. кузгун (*Corvus corone*). ~ **gibi** кузгундай (капкара). ~ **otu** бот. кузгун оту (*Pteridium aquilinum*). ~ **a yavrusu şahin/anka görünürlük** мак. карга баласын аппагым дейт (сөзм. с. кузгунга баласы зымыр куш көрүнөт).

kuzgunî капкара (түс).

kuzgunkılıcı, -nı бот. гладиолус (*Gladiolus illyricus*).

kuzin кыз/эркек бир туугандарын кыздары бири-бирине.

kuzine 1. ашкана очогу/меши (тамак бышырылган/ысытылган). 2. (кемелерде) ашкана.

kuzu 1. козу. 2. жанаша бүткөн мөмөлөрдүн кичинеси. 3. козу этинен жасалган (тамак). 4. өтм. козу, жоош, момун. ~ **m** жалыным, берекем, алтыным, кулунум. ~ **çevirmek** козуну бүтүн куйкалап бышырыш. ~ **çevirmesi** куйкаланган козу. ~ **dişi** сүт тиш (балдарда). ~ **dolması** ичине жүзүм, мисте толтуруп куурулган козу эти. ~ **gibi** койдой жоош/момун. ~ **kesilmek** жоошуу, момоюу. ~ ~ 1) момоюп, момурап. 2) эч каршылык көрсөтпөй. ~ **kestanesi** козу каштан. ~ **mantarı** бот. козукарын (*Boletus edulis*). ~ **postuna bürünmek** кой терисин жамынуу. **anasının ~su** энесинин этегинен чыкпаган

(бала).

kuzucuk 1. кичинекей козу. 2. жалыныч алтыным, берекем.

kuzugöbeği, -ni бот. козу киндик, кадимки шампиньон (*Agaricus campestris*).

kuzukulağı, -nı бот. козукулак (*Rumex acetosa*).

kuzulamak 1. козу туу, төл бериш (кой жөнүндө). 2. эмгектеш (бала жөнүндө).

kuzuluk, -ğu 1. козулук, козу күпкөсү. 2. өтм. жооштук, момундук. 3. ооз. чоң эшиктердин арасындагы кичине эшик.

Küba Куба.

Kübalı кубалык.

küçük, -ği 1. кубик. 2. кубизм стилине ылайык. ~ **resim** кубик сүрөт. 3. мат. куб даражасында. ~ **kök** мат. куб тамыр.

küüst, -ti 1. кубизмге байланыштуу. 2. кубист.

küüst кубизм (маданий агым).

küüst кипкичинекей, тырмактай.

küçük, -ğü 1. кичине, кичинекей. ~ **çocuk** кичине бала. ~ **ev** кичине үй. 2. майда, тар. ~ **hesaplar** майда эсептер. ~ **tüccar** майда соодагер. 3. кичүү. ~ **kardeş** кичүү бир тууган. 4. аз. ~ **bir kalabalık** аз гана киши. 5. кичинекей бала. ~ **nerede?** кичинекей кайда? ~, **ne yapıyorsun?** эй, кичинекей, эмне кылып атасың? ~ **aptes** кичи даарат. **K~ Asya** Кичи Азия. ~ **ay** февраль. ~ **ten beri** кичинесинен бери. ~ **burjuvazi** майда буржуазия. ~ **dağları ben yarattım demek** кыйынсыныш, көтөрүлүш, мактаныш. ~ **dalga** физ. майда толкун. ~ **dil** анат. кичине тил. ~ **dilini yutmak** оозу ачылып калыш, таң калыш. ~ **düşmek** уят болуш, кадыр-баркы кетиш. ~ **düşürmek** (бирөөнү) уят кылыш, шагын

сындырыш. ~ **gezege**н астр. астероид. ~ **gönüllü** ак көңүл, жөнөкөй. ~ **görmek** төмөнсүнтүү, баа бербөө. ~ **hanım** үйдүн кызы же келини. ~ **harf** кичине тамга. ~ **köyün büyük ağası** кыйынсынган, чоңсунган (киши). ~ **oynamak** (кумарда) аз акча менен ойнош. ~ **parmak** чыпалак. ~ **su dökmek** даарат ушатуу. ~ **şalgam** бот. чамгыр. ~ **tövbe ayı** Ай календарынын алтынчы айы. ~ **ünlü uyumu** грам. эринге карай ээрчишүү (үндүүлөр).

Küçükayı астр. Кичи Жетиген, Алты Аркар (жылдыздар тобу).

küçükbaş майда жандык (кой, эчки).

küçükleşmek өзүн кичине деп саноо, бала кыял болуу.

küçüklü: ~ **büyük**klü 1) кары-жаш. 2) чоң-кичине. ~ **büyük**klü herkes geldi чоң-кичине дебей элдин баары келди.

küçüklük, -gü 1. кичинелик, аздык. 2. өтм. адепсиздик, жүзүкаралык, пастык, бетпактык. 3. балалык. ~ **ten** кичинесинен, бала кезинен.

küçüksemek к. **küçümsemek**.

küçülmek 1. кичирейип/тарып кетүү. 2. ыза болуу, шагы сынуу.

küçültme 1. кичирейтме, кичиртме, азайтма. 2. ыза кылма, төмөнсүнтмө, кырына чыкма. 3. грам. эркелетүү. ~ **eki** кичиртме мүчө. ~ **ismi** кичиртме зат атооч.

küçültmek 1. кичиртиш, азайтыш. 2. өтм. ыза кылыш, кордош, төмөнсүтүш.

küçültücü кичирткен, ыза кылган, кордогон.

küçümen кипкичинекей, тыптырмак-тай, кепкенедей.

küçümsemek 1. кадыр-баркын түшүрүү, төмөнсүтүү, теңине албоо. 2. жек көрүү.

küf көк, дат. ~ **bağlamak/tutmak** көк/

дат басып кетүү. ~ **kokmak** көк жыттануу.

küfe 1. күфе (жүк ташыган себет/чабыра). 2. анат. көчүк. 3. бир күфеге сыя турганчалык (нерсе).

küfeci 1. күфе жасаган/саткан киши. 2. күфе менен жүк ташыган киши.

küfelik,-ği 1. бир күфелик. **iki** ~ **ceviz** эки чабыра толгудай жаңгак. 2. өтм. кызылдай мас.

küflenmek 1. көк басмак, көгөрүп кетмек. **peynir küflenmiş** быштак көгөрүп кетиптир. 2. өтм. эскирмек, көөнөрмөк. 3. жөндөмүн/шыгын жоготмок, колдонуудан чыкмак.

küflü 1. көгөргөн, бузулуп кеткен. ~ **ekmek** көгөргөн нан. 2. өтм. эскирген, көөнөргөн, артта калган. ~ **kafa** эскиче ойлоо. 3. өтм. сакталган алтын тыйын.

küfretmek 1. (бирөөнү) сөгүү. сал. **sövmek**. 2. Кудайга акаарат келтирүү.

küfür I, -frü 1. сөгүш, акаарат. сал. **sövgü**. 2. Кудайга акаарат, атеизм. ~ **ü basmak/savurmak** ашата сөгүш. ~ **etmek** сөгүп-сагуу.

küfür II: ~ ~ леп-леп (жумшак соккон жел жөнүндө).

küfürbaz 1. сөгөөнөк. 2. Кудайга акаарат келтирген, диникайыр.

küfürbazlık,-ğı 1. сөгөөнөктүк. 2. диникайырдык.

küheylan асыл тукум арап аты.

kükreme күркүрөмө.

kükremek 1. күркүрөө (мис. арстан). 2. өтм. албууттануу, жинденүү, буркан-шаркан түшүү. 3. ташуу, кирүү, бууракандоо, толкуу (деңиз, суу, көл ж. б.). 4. ачуу, ашып-ташуу (камыр). 5. дүркүрөп өсүү (өсүмдүктөр).

kükürt, -dü хим. күкүрт.

kükürtatar геогр. күкүрт бууландырган/бөлүп чыгарган жер.

kükürtlü күкүрттүү. ~ **bakır** күкүрттүү жез.

kül I күл, көө. ~ **e çevirmek** күлгө айлантуу. ~ **çöreği** күл көмөч. ~ **etmek 1**) өрттөө, күл кылуу. **2)** өтм. ташын-талкан кылуу. ~ **gibi** күлдөй бозоргон (жүз, өң). ~ **hâline gelmek** күлгө айлануу, күйүп жок болуу. (**yüzü/ rengi/benzi**) ~ **kesilmek** (өңү/жүзү) күлдөй соолуу/бозоруу. ~ **olmak 1**) күйүп күл болуу. **2)** мал- мүлкүнөн кол жуу, жакырлануу. ~ **rengi 1**) күл түстүү, чаңыл боз. **2)** чаңыл боз түстүү. ~ **ünü savurmak** күлүн (көккө) сапыруу/ чачуу, талкалоо. ~ **tablası** күл түшүргүч. ~ **üzre oturmak** күлдүн үстүнө отуруп калуу. ~ **yemek** эсептен жаңылуу. ~ **yutmak** арга кайырмакка/ тузакка түшүп калуу, алдануу.

kül II, -lü бүт, бүтүндөй. **bir ~ olmak** бир/бүтүн болуу, бөлүнбөө.

külâh 1. күлө, калпак (*кийизден жасалган конус шекилиндеги баш кийим*). **2.** күлөк, ором (*орооч кагаз*). **bir ~ piriñ** бир ором күрүч. **3.** бал-муздак идиши, корнет. **4.** өтм. куулук, айла. **5.** мунаранын учу. **Ali'nin ~ını Veli'ye, Veli'nin ~ını Ali'ye giydirmek** биринин калпагын бирине кийгизиш. ~ **ıma anlat/dinlet!** мени алдай албайсың, башкасына айт. ~ **ları değışmek/değıştirmek** араздашуу, бузулушуу. ~ **ını havaya atmak** калпагын асманга ыргытып сүйүнүү. ~ **karmak** амал менен бир нерсеге жетүү. ~ **peşinde** амал менен бир нерсенин аркасынан түшүш. ~ **ını önüne koyup düşünmek** (*бир нерсени*) кечке ойлонуш. ~ **ını ters giydirmek 1)** калпагын терс кийгизиш, алдап кетиш. **2)** (*бирөөнү*) мойнуна алдырыш.

külâhçı 1. күлө жасаган/саткан киши.

2. айлакер, митаам, куу.

külâhlı 1. күлөлүү, күлө кийген. **2.** учу конус түрүндө болгон (*нерсе*).

külbastı күлбасты (*отко какталып бышырылган сөөксүз эт*).

külçe 1. күлчө, сом. ~ **altın** күлчө/сом алтын. **2.** үйүлгөн/жыйылган нерсе, үймөк. ~ **gibi oturmak** соодасы түгөнгөн сарттай отуруш.

külek, -gi жыгач чака (*бал, айран куюш үчүн*).

külfet, -ti 1. күлпөт, азап, кыйынчылык, убара. **2.** катуу чыгым. ~ **etmek** катуу чыгым болуу. ~ **e katlanmak** күлпөтүнө түтүү.

külfetli 1. күлпөттүү, кыйын, машакаттуу. **2.** чыгымы көп.

külfetsiz 1. күлпөтсүз, жеңил, машакатсыз. **2.** чыгымы аз.

külhan (*түрк мончосунда*) ысытуучу меш.

külhanbeyi, -ni хулиган, бейбаш.

külkedisi, -ni 1. оттун табын сүйгөн, ар качан от жанында отурган (*киши*). **2.** жалкоо, эринчээк.

küllemek күлдөө, күл менен шыбоо, көөлөө.

küllenmek 1. күл басыш, (*от*) өчүш. **2.** өтм. басаңдаш, унутулуш (*кайгы, санаа ж. б.*).

küllü 1. күлдү, бүтүн, баары, толук. **2.** чоң, барандуу, көзгө урунарлык.

külliyat, -tı (*бир автордун*) чыгармалар жыйнагы.

küllіye архит. жаамиге кошуп салынган медресе, имарет, китепкана, оорукана сыяктуу имараттардын комплекси.

külliyet, -ti 1. бүтүндүк, толуктук. **2.** көптүк, молдук.

külliyetli көп сандаган, чоң, мол, бир далай. ~ **kazanç** чоң пайда. ~ **miktarda** көп сандаган, мол.

küllü күлдүү.

küllük, -gü 1. күл/таштанды төгүлгөн жер. **2.** күл түшүргүч. **3.** (*мештин*)

күл түшчү жери.
kület, -tu 1. трусы, ыштан. 2. чабендес/жокейлердин шымы.
kült, -tü 1. культ, табынуу, сыйынуу. 2. дин. 3. диний ырым-жырым.
külte 1. *геол.* күлчө. 2. *геол.* тек. **yanar-dağ ~si** жанар тоо тег. 3. *ооз.* боо, байлам.
kültür 1. маданият. **K~ Bakanlıđı** Маданият Министрлиги. 2. *биол.* культура, культивация, жасалма уруктандыруу. 3. сылыктык, сыпайыгерчилик.
kültürel маданий. ~ **işbirliđi** маданий кызматташтык.
kültürlük, -đi физкультура.
kültürlü маданияттуу, сыпайы, билимдүү.
kültürsüz маданиятсыз, орой.
külüstür эски, тамтыгы/ышпалдасы чыккан, ишке жарабаган. ~ **bir ev** тамтыгы чыккан үй.
kümbet, -ti 1. чамгарак, түндүк, купол. 2. төбөсү чамгарактуу курулуш.
küme 1. топ, жыйын, үймөк. 2. группа, топ, масса. ~ ~ топ-тобу менен, топ-топ. **yıldız ~leri** жылдыздар тобу. 3. *спорт* лига. ~ **bulut** *геогр.* түрмөк булут.
kümelemek топтоо, жыйноо, чогултуу.
kümelенmek чогулуу, жыйылуу, топтолушуу, үймөлөктөө.
kümes 1. кушкана, тооккана. ~ **hayvan-ları** үй куштары. 2. *өтм.* кичине/тар үй, кепе.
kümültü корукчу үйү жөртөлө.
kümüls к. **küme bulut**.
küncü бот. күнжүт (*даны*).
künde 1. күндө, кишен, чынжыр. 2. *спорт* курөш ыкмасы. 3. *өтм.* тузак, ор. ~ **ye getirmek** колго/тузакка түшүрүш.
künefe күнефе (*түрк таттуусу*).
künk, -ğü бышкан топурак/цементтен жасалган суу түтүгү.
künye 1. өздүк маалымат/досье. ~ **si bo-**

zuk жаманатты болгон, репутациясы түшкөн. 2. медальон, билерик.
~sini okumak жер-жеберине жетүү, кемчиликтерин бетине айтуу.
küp 1, -**pü** 1. кумура. 2. *арго* мас. ~ **lere binmek** жаалданыш, ачуусу/жини келиш. ~ **ünü doldurmak** курсагын кампайтыш, ичип-жеп алыш. ~ **e dönmek** семирп кетиш. ~ **gibi** чектей, семиз.
küp II, -**bü** куб. **metre** ~ куб метр. ~ **şeker** кант.
küpe 1. иймек, сырга, сөйкө. **altın** ~ алтын сөйкө. 2. *айрым жаныбарлардын мойнунан салаңдап турган тери каттамы*. ~ **çiçeđi** бот. фукия (*Fuchsia*).
küpelі 1. иймектүү, сыргалуу, сөйкөлүү. 2. мойнунан териси салаңдаган (*жаныбар*).
küpeşte 1. дең. фальшборт (*кемеде*). 2. тосмонун үстүңкү туура жыгачы.
küpleđi балта, балканын сабына тагылчу жери.
küpleme мед. ичке суу толмо.
küplü 1. кумуралуу. 2. *арго* арзан трактир. 3. *арго* мас, ичкич.
kür 1. дарылоо курсу. 2. жекече дарылоо ыкмасы. ~ **yapmak** дарылоо курсун алыш. ~ **yeri** курорт.
kürar кураре (*уу; жергиликтүү америкалыктар жаанын огуна сүйкөшөт*).
küraso апельсин кабыгынан жасалган ичкилик.
kürdan тиш чукур. ~ **gibi** чийдей, арык.
kürdanlık, -đı тиш чукур салгыч.
küre 1. шар, тоголок нерсе. 2. *геогр.* шар, сфера. **yarı küre** жарым шар. 3. Жер, Дүйнө.
kürek, -đi 1. күрөк. 2. калак (*кайыкта*). 3. (~ **cezasi**) каторга, оор кылмыш жазасы. ~ **mahkûmü** каторгага айдалган. **müebbet** ~ түбөлүк каторга. ~ **çekme** калак айдоо. ~ **gibi/kadar dili var** сүйлөөк, тилдүү. ~

kemiği *анат.* далы. ~ ~ күрөк-күрөк, күрөктөп. ~ **takımı** *спорт* калакчылар командасы.

kürekçi 1. күрөк жасаган/саткан киши. 2. кайыкчы. 3. (*паровоздо, тан-дырда ж. б.*) отко көмүр салган киши.

kürelemek *к.* **küremek.**

küremek күрөө (*күрөк менен*).

küresel, kürevî 1. тоголок, шар түрүндө. 2. глобалдык, дүйнөлүк.

küreselleşmek глобалдашуу.

küriyum *хим.* кюриум.

kürk, -rkü 1. тери, көрпө. **samur** ~ суусардын териси. 2. териден/көрпөдөн жасалган. ~ **manto** ичик.

kürkçü ичик тиккен/саткан киши. ~ **dükkanı** 1) ичик сатылган дүкөн. 2) ачылган-чачылган жер.

kürsü 1. трибуна, кафедра. ~ **den konuşmak** трибунадан сүйлөө. ~ **hocası** мечитте үгүт менен элге кайрылган молдо. 2. (*факультетте*) кафедра. **Türk dili ~sü** түрк тили кафедрасы. ~ **taşı** пьедестал (*айкелде*).

Kürt 1. күрт. 2. күрттөргө байланыштуу/тиешелүү.

kürtaj *мед.* бойдон алдыруу.

Kürtçe күртчө, күрт тили.

kürtün *ооз.* күрткү.

kürümek *к.* **küremek.**

küs таарынган, арданган, ыза болгон. ~ ~ тултуяп, таарынып. ~ ~ **bakıp hiç konuşmadı** таарынычтуу карап, эч сүйлөбөдү.

küsegen 1. ызакор, таарынчаак. 2. *к.* **küstüm otu.**

küskü 1. күрсү. 2. көсөө (*от көсөш үчүн колдонулган*).

küskün 1. ызаланган, арданган, таарынган. 2. өспөй калган (*өсүмдүк*). 3. *бот.* уялчаак минмоза. ~ ~ ызалуу/арданган көз караш менен.

küskünlük, -gü ыза, таарыныч, ар. ~ **ü kaldırmak** таарынычты жоюу.

küskütük 1. катып/сенейип калган. 2. ылжыган мас.

küsmek 1. таарынуу, ардануу. **talihine** ~ тагдырына таарынуу. 2. өспөй калуу, солуу (*өсүмдүк үчүн*). **ağaç yerini sevmedi, küstü** дарак ордуна байыр ала албады, куурап калды. 3. иштебей калуу, бузулуу. **midesi küstü** ашказаны иштебей калды. **hamur yolunda yoğrulmazsa küser** камыр туура жуурулбаса, ачыбайт.

küspe 1. чөгүндү, чөбөгө, тунма, топ. 2. сөөгү алынган мөмө.

küstah арсыз, шумпай, бетпак, уятсыз, тоотпос. ~ **etmek** арамзаалык кылыш.

küstahça бетпактык/жүзү жоктук менен, уялбастан, тоотпой, мурдун балта кеспей.

küstahlık, -ğı арсыздык, бетпактык, жүзү жоктук.

küstüm: ~ **otu** *бот.* уялчаак минмоза (*Mimosa pudica*).

küsur (kesir’дин көпт. т.) 1. бөлүк, майда. **paranın ~ü** акчанын артыканы. 2. *мат.* бөлчөк. 3. артык, ашкан, ашык. **bu işe beş yüz bin ~ lira harcandı** бул ишке беш жүз миңден ашык лира каржалды.

küsurat, -tı бөлүктөр, майдалар, бөлчөктөр.

küsümek өз ара таарынышуу/араздашуу, аралары ачылуу.

küşat, -dı *эск.* 1. ачылыш, ачуу. 2. сулуулук, кооздук. 3. тавла оюнунун бир түрү.

küt, -tü 1. мокок. ~ **bıçak** мокок бычак. 2. чорт, кыска жана калың. 3. *туур. с.* 1) так. ~ **diye vurdu** так дегизе бир чапты. ~ ~ так-так. 2) дүп, күп. **yüreği ~ ~ attı** жүрөгү дүпүлдөдү.

kütle 1. чоң кесек, үймөк, жыйын. 2. маса, топтолгон/жыйылган эл. 3. *физ.* масса. ~ **teorisi** квант теориясы.

kütlemek дүпүлдөтүү.

kütleşmek мокоо. **hislerim kütleşti** сезимдерим мокоду.

kütletmek дүп/күп дегизүү.

kütlü чигиттүү (*naxta*).

kütteдек күпүлдөтүп, дүпүлдөтүп.

kütük, -ğü **1.** сөңгөк, устун, түп. **beş ~ elma** беш түп алма. **2.** дөңгөч. **3.** кесилген дарак. **4.** расмий каттоо дептери. **5.** каттоо, тизме. ~ **gibi** **1)**дөңгөчтөй, кыска толук. **2)** ылжыган мас.

kütükleşme мокоо, мокок тартма.

kütükleşmek *өтм.* таш боор/катуу тартуу.

kütüphane **1.** китепкана. **2.** *эск.* китеп дүкөн.

kütüphaneci **1.** китепканачы. **2.** китепкана илимин изилдөөчү.

kütüphanecilik **1.** китепканачылык (*кесин*). **2.** китепканачылык (*илими*).

kütür: ~ ~ кытыр-кытыр, күтүр-күтүр.

kütürdemek күтүрөө, кытыроо.

kütürtü күтүрөк, кытырак.

küvet, -ti **1.** ванна. **2.** унитаз. **3.** ичинде фотоплёнка чылануучу идиш. ~ **e vermek** фотоплёнканы чылап коюш.

Küveyt Кувейт.

Küveytli кувейттик.

L

L,l түрк алфавитинин он бешинчи тамгасы.

lâ 1. муз. "ля". 2. "ля" нотасынын тамгалай белгилениши.

lâal лаал, лагыл, чымкый кызыл.

lâbada бот. козукулак түрү (*Rumex petientia*).

lâbirent, -ti 1. лабиринт, кириш-чыгышы көп, кыйма-чийме. 2. өтм. чаташкан/чиеленген иш/маселе.

lâborant, -ti лаборант.

lâboratuvar лаборатория.

lâbrador геол. лабрадор.

lâciverdî көгүлтүр, көгүш тарткан.

lâcivert, -di кара/коюу көк. ~ **taş** геол. лазурит, ляпис-лазурь.

lâçın 1. зоол. ылаачын (*Falco pevegrius*). 2. өтм. катуу, чечкиндүү.

lâçka 1. дең. бошотуу, жумшатуу, көпшөтүү (кеменин аркандарын). 2. өтм. бошоп кеткен, жараксыз болгон, ирети/тартиби бузулган. ~ **etmek** 1) дең. кеме аркандарын бо-шотуш/коё бериш. **demiri ~ etmek** якорду бошотуш. 2) өтм. бошотуу, эркин коё берүү. ~ **olmak** 1) бошоп кетүү, шалдырап калуу (мис. айрым машина тетиктери). 2) өтм. (бир нерсенин) бузулушу, иштебей калышы.

lâçkalaşmak 1. бошоо, көпшөк тартуу. 2. өтм. (кайсы бир түзүлүштүн) иштөө тартиби бузулуу, бошоңдоо.

lâden 1. бот. ладен (*Cistus creticus*). 2. ладен сурмасы.

lâdes 1. куштун төш сөөгү. 2. бул сөөктү экиге бөлүп, жашырышып ойнолгон оюн (кыргыздын томук жашырмай оюну сыяктуу). ~ **ke-miği** куштун төш сөөгү. ~ **tutuşmak** (бирөө менен) ладес жашы-

рышмай ойноо.

lâdin (~ **ağacı**) бот. италян кызыл карагайы (*Pinus pinea*).

lâdinî кайырдин, дин тышы.

lâedriye филос. агностицизм.

lâf 1. сөз, кеп. ~**ını bitirmeden** сөзүн айтып бүтө электе. 2. бош сөз, ооздун жели. **onun söylediği ~tan ibaret** айткандарынын баары бош сөз. 3. сүйлөнгөн/айтылган сөз, доклад. 4. тема. ~**ı değiştirdi** сөздү башкага буруп жиберди. 5. сыр. с. "болбогон кеп!", "каякта!". **şunu yapacakmış, bunu yapacakmış, ~!** аны кылам, муну кылам дейт, болбогон кеп! ~ **açmak** сөз кылуу. ~**ı ağzında gevelemek** айта турганын түз айта албоо, тайсалдоо. ~**ı ağzından kaçırmak** сөз оозунан чыгып кетүү. ~**ı ağzında kalmak** сөзү оозунда калуу, сөзүн бүтүрө албай калуу. ~ **altında kalmamak** (бирөөнүн) оозун ашпак кылуу. ~**ı ağzına tıkamak** (бирөөнүн) жаагын жап кылуу. ~ **anlamaz** 1) сөз түшүнбөс, аңкоо, келесоо. 2) өжөр, айтканын бербес. ~ **anlatmak** кеп айтып түшүндүрүү. ~ **aramızda** (айтылган сөз) арабызда калсын. ~**a atılmak** сөздүн арасына кыпчылуу. ~ **atmak** 1) кеп салуу, сүйлөшүү. 2) (бирөөгө) тил тийгизүү. 3) сөз айтып тийишүү (мис. аялдарга). ~**ı balla kesmek** (бирөөнүн сөзүн кескенде) сөзүңүз оозуңузда маанисинде. ~**ını bilmek** эмне айтканын билүү, этияттап сүйлөө. ~**a boğmak** (бирөөгө) ооз ачтырбоо, жаактууга жай бербөө. ~**a çekmek** сөзгө/тамырын тартып көрүү. ~**ı çevirmek** 1) теманы алмаштыруу, сөздү башка жакка

буруп кетүү. **2)** сөзүнөн кайтуу. ~ **çıkmaк** сөз чыгып кетүү. ~ **a dal-maк** сөзгө алаксуу. ~ **değil** жөн сөз эмес, айтканы бекер эмес. ~ **dinle-mek** сөз угуу. ~ **dokundurmaк** тил тийгизүү. ~ **düşmemek** сөз айттырбай жасоо. ~ **ebesі 1)** кара жаак, сүйлөөк, жаагын жаныган. **2)** чукугандай сөз тапкан, сөзгө чебер. ~ **etmek 1)** сүйлөшүү. **2)** аркасынан сүйлөө. ~ **ını etmek** кеп кылуу. ~ **işitmek** тил/жеме угуу. ~ **kaldırma-mamak** сөз көтөрө албоо. ~ **ta kal-mak** ооз/сөз жүзүндө калыш. ~ **la karın doymaz** куру сөзгө карын тойбойт. ~ **ına kapılmak 1)** калпына ишенүү. **2)** ушакка калуу. ~ **kariştirmek** сөз чаташтыруу. ~ **kıtlığında asmalar budayayım** болбогон/жарабаган сөз. ~ **ı açar** сөздөн сөз чыгат. ~ **ı mı olur? bu da ~ mı?** сөз жок, айтпаса да түшүнүктүү. ~ **ola/ ~ ola beri gele** оозуна келгенди оттоо. ~ **olmak** сөз тарап кетүү. ~ **olsun diye** сөз деп эле. ~ **söyledi balkabağı!** төө десе, бээ дейт. ~ **a söze karışmamak** кепке-сөзгө кошулбоо. ~ **ını şaşırmak** эмне айтарын билбей калыш, оозунан сөзү түшүп калыш. ~ **taşımak** сөз ташуу. ~ **a tutmak** сөзгө алаксытуу/кармоо. ~ **ı uzatmak** сөздү узатуу. ~ **yetiştirmek 1)** сөз ташуу. **2)** каяша айтуу. ~ **yok** сөз жеткис, сонун.

lâfazan сүйлөөк, тилдүү.

lâfçı 1. көп сүйлөгөн, мактанчаак. **2.** ушакчы. **3.** сөзгө чебер.

lâfçılık,-ğı 1. сүйлөөктүк, мактанчаактык. **2.** ушакчылык.

lâflamak сүйлөшүү, маектешүү.

lafügüzaf болбогон/келжирек сөз.

lafzî 1. сөзгө /айтылышына байланыштуу. **2.** сөзмө сөз.

lâgar арык, алсыз, араң жан (*айбан*).

lâgım 1. tar. жер алдынан казылган

жол. **2.** кир суулар агып кетчү жер алды канал. ~ **kuyusu** кир суулар үчүн жеркуй. **3.** мина. ~ **la atmak** мина менен жардыруу. ~ **gömmek** мина көөмп коюш.

lâgımcı 1. канализация түтүктөрүн тазалаган киши. **2.** мина адиси, сапёр. **3. tar.** жер алдынан жол казган аскер (*душман тарабын көздөн*).

lâğiv,-ğvı жоюш, жокко чыгарыш, алып ташташ, жок кылыш.

lâğvetmek жоюу, жокко чыгаруу, алып таштоо, жок кылуу.

lâğvolmak жоюлуу, жокко чыгарылуу, алып ташталуу, жок кылынуу.

lâhana bot. капуста (*Brassica oleracea*). **Frenk ~sı** брюссель капустасы. **kara ~** кызыл капуста. ~ **turşusu** туздалган капуста.

lâhavle сырд. с. Кудай ай! Кудайым ай! (*кыйналганда, сабыры түгөнгөндө айтылат*). ~ **çekmek/okumak** кыйналганда "**lâhavle**" менен башталган дубаны окуш.

lâhika 1. кошумча, тиркеме. **2. грам.** мүчө.

lâhit, -hdi археол. табыт, саркофаг.

lâhmacun лахмажун (*жайылган камырдын бетине эт, пияз, помидор ж. б. сүйкөлүп тандырда бышырылган тамак*).

lâhos, lagos зоол. лагос.

lâhurî 1. лагор шалы (*Пакистандагы Лагор шаарынын атынан*). **2. лагор шалысы жасалган жибек.**

lâhutî теңирсел, ыйык.

lâhza көз ирмем, секунда. **bir ~da** көз ачып жумгуча.

lâik лаик, секуляр, дин иштерин мамлекет иштерине аралаштырбаган.

lâikleştirmek динге тиешеси жок нерселерди динге аралаштырбоо, лаиктештирүү, секуляриштыруу.

lâiklik,-ği 1. лаицизм, секуляризм. **2.** мамлекет жана дин иштеринин

өз-өзүнчө тутулушу.
lâk, -ki, lâka 1. лак. 2. (*бир нерсенин*) рельефтик сүрөттөлүшү.
lâkap, -bı лакап/такма ат, эпитет, псевдоним. ~ **takmak** лакап ат тагыш.
lâkaplı лакап/такма аттуу, псевдонимдүү.
lâkaydî кайдигерлик, кош көңүлдүк, тоотпостук.
lâkayt кайдигер, кош көңүл, тоотпос, мурдун балта кеспес. ~ **kalmak** тоотпоо, көңүл бурбоо.
lâkaytlık, -ğı кайдигерлик, көңүл коштук, тоотпостук.
lâke лакталган. ~ **dolap** лакталган шкаф.
lâkerda туздалган балык тилимдери.
lâkırdı 1. сөз, кеп. ~ **atmak** сөз айтыш, кеп салыш. 2. сүйлөшүү, сүйлөө. ~**yı kapatmak** сүйлөбөй калыш, сөзүн токтотуш. 3. бош/болбогон сөз, келжиректик, сандырактык. ~**sı ağzında kalmak** айтар сөзүн айтып бүтүрө албай калыш. ~ **ağzından dökülmek** кыйналып сүйлөө, кыйындык менен тили күрмөөгө келүү. ~**yı ağzına tıkamak** жаагын жап кылуу. ~ **altında kalmak** жаманатты болуш. ~ **altında kalmamak** сөзгө жеңилбөө, оозунан сөз качып кутулбоо. ~**ya boğmak** тынбай сүйлөө, сөзү менен тажатуу. ~ **etmek** 1) сүйлөө. 2) жаманатты кылуу, ушактоо. ~**sı mı olur?** айтып кереги жок. ~**ya tutmak** сөз менен алаксытуу. ~ **yakası açmak** эске салуу, эскертүү.
lâkırdıcı 1. сүйлөөк, кара жаак, жаактууга жай бербеген. 2. ушакчы.
lâkin бирок. **gelmesine gelecek, ~ sizin istediklerinizi yerine getirmesi zor** келерин го келет, бирок сиздин каалаганыңызды аткарышы кыйын.
lâklak, -ğı 1. илегилектин тумшугун такылдатышы. 2. өтм. ооз көптүргөн/саймедиреп айтылган сөз. ~

etmek лакылдап/безилдеп сүйлөш.
lâklaka к. **lâklak**.
lâklakiyat, -tı бекер сөз, сандырактык.
lâkonik кыска нуска сөз.
lâktoz лактоза, сүт шекери.
lâl, I –li 1. лаал, лагыл. 2. кызыл сыя. 3. кызыл түстүү.
lâl, II 1. дудук. 2. өтм. көп сүйлөбөгөн, токтоо. ~ **etmek** сүйлөтпөө, үн чыгартпоо.
lala 1. эск. эркек тарбиячы. 2. кул, кызматчы. 3. тар. (*падыша сарайында*) гарем кароолчуларынын ана башы. 4. тар. падышанын вазирлерине кайрылуу сөзү. ~ **paşa eğlendirmek** үй-жайын таштап салып элдин көңүлүн ачыш.
lâlanga лаланга (*майга бышырылган таттуу токоч*).
lâle 1. бот. жоогазын (*Tulipa gezneriana*). L~ **devri** Жоогазын доору (*жоогазындар чоң мода болгон XVIII кылымдын башы*). 2. бакан (*учу айры түрүндө болуп, мөмө-жемиш үзүүдө колдонулат*). 3. тар. зоолу (*кылмышкерлердин/жиндилердин мойнуна салынган алкак*). ~ **ağacı** бот. жоогазын дарак (*Liriodendron tulipifera*).
lâlettayn 1. кадыресе, кадимки. 2. туш келди, ой келди. ~ **bir yaz günü** кадыресе бир жайдын күнү.
lâlezar жоогазын бакчасы.
lâm I 1. араб алфавитинде "л" тамгасынын аты. 2. эски эсеп боюнча – отуз. ~ **cim** күңк-мыңк, шылтоо. ~ **cim bilmem, bu iş bitirilmeli** эч кандай шылтоо болбосун, бул иш бүтүрүлсүн. ~ **ı cimi yok** башка жолу жок, анык. ~ **elif çevirmek/çizmek** айланып/басып келүү.
lâm II 1. микроскоп айнеги. 2. тар узун металл кесими.
lâma I зоол. лама (*Lama*).
lâma II лама (*Тибетте будда дини кызматкери*).

lâmba I 1. лампа, чырак, жарык. 2. электр лампасы. 3. ампуль (*pa-diо, телевизор ж. б.*). **detektör ~sı** детектор лампасы. **diode ~sı** диод. **üç kutuplu ~** триод. **~yı açmak 1)** жарыкты күйгүзүү. **2)** чырактын билигин көтөрүү. **~ karpuzu** айнек абажур. **~ şişesi** лампа шишеси.

lâmba II кобул (*терезе, эшиктерге тагылган*). **tahtaya ~ açmak** тактайга кобул жасоо.

lâmbalı лампалуу.

lâmbri 1. дубал каптамасы. **mermer ~** мрамор каптама. **2.** шып каптамасы.

lâme 1. күмүш, алтын зымдуу кездеме же металл түстүү тери. **2.** мындай кездемеден/териден жасалган кийим. **~ entari** ламе көйнөк. **~ ayak-kabı** ламе туфли.

lâmekan 1. мекенсиз, белгилүү бир жерде болбогон (*Кудайдын сыпаттарынан*). **2.** эли-журту жок, селсаяк.

lâmel тышкы айнек (*микроскопто*).

lâmi жылтылдаган, жаркыраган, ачык түстүү.

lâminarya бот. ламинария, деңиз капустасы (*Laminaria*).

lan орой к. **ulan.**

lando(n) ландо (*араба түрү*).

lânet,-ti 1. каргыш. **~e kalmak** каргышка калыш. **~ etmek/okumak** каргоо. **~ler yağdırmak** каргап-шилөө, каргыш жаадыруу. **~ olsun!** каргыш тийсин! **2.** Кудайдын каарына/каргышына калган, өтө жаман. **~ bir yer** Кудайдын каарына калган жер.

lânetlemek каргоо.

lânetli каргыш тийген, каргышка калган.

lângır: ~ lungur туур. с. **1)** даңгырдүңгүр. **2)** оргу-баргы. **onun ~ lungur söylemesine bakmayın** анын оргу-баргы сүйлөгөнүн капары-

ңарга албагыла.

lângirt, -ti үстөл үстү футбол.

lângust,-tu зоол. лангуст (*Palinurus vulgaris*).

lânolin ланолин.

lânse ортого коюлган, көтөрүп чыгылган, сунулган. **~ etmek** таанытуу, даңазалоо, көтөрүп чыгуу.

lântan хим. лантан.

Laos Лаос.

Laoslu лаостук.

lâp туур. с. балп, чалп. **hamur ~ diye yere düştü** камыр балп этип жерге түшүп калды. **~ ~ diye yemek** чалп-чалп этирип чайнаш.

lâpa 1. ботко, каша. **bulgur ~sı** буудай ботко. **pirinç ~sı** күрүч ботко/каша. **2.** пластырь. **~ koymak/vurmak** пластырь/горчичник коюу (*ооруну басуу үчүн*). **~ gibi** жумшак, көпшөк, борпоң. **~ ~** лап-лап, балп-балп (*жааган кар*).

lâpacı 1. боткону сүйгөн киши. **2.** чоң, бирок борпоң/көпшөк киши.

lâpçın өтүк, маасы (*таманы жумшак*).

lâpilli геол. жанар тоодон чачыраган катуу кесек.

lâpina зоол. губан балыгы (*Labrus merula*).

Lâpon, Laponyalı лапониялык, лапон.

Lâponca лапончо, лапон тили.

lâppadaк к. **larpadaк.**

lârenjit, -ti мед. ларингит.

largetto муз. ларгетто.

largo 1. муз. ларго (*музыканын жай жана шаңдуу чалынарын билдирет*). **2.** бул ыкмада чалынган музыка.

lârp,-pı: ~ diye 1) капысынан, күтүүсүздөн. **~ diye önümüze çıkıverdi** капысынан алдыбызга чыга калды. **2)** тарс этире, катуу. **~ diye kapıyı kapattı** тарс этирип эшикти жаап жиберди.

lârpadaк 1. капысынан, байкоостон, күтүлбөгөн жерден. **2.** катуу, бо-

лушунча. ~ **yakalandı** капысынан колго түштү.
lârva биол. куртчук.
lâser к. **lâzer**.
lâskine карта оюнунун бир түрү.
laso лассо, аркан.
lâsta тоннаж, кеменин жүк көтөрүмдүүлүгү.
lâsteks ластекс (*каучук, жибек, пахта, жүн аралаштырылып токулган кездеме*).
lâstik, -ği 1. резина, каучук. ~ **çizme** резина өтүк. ~ **sanayi** резина өнөр жайы. 2. резина көлөч. 3. резина өчүргүч. 4. *авто.* шина. **arabanın ~i patlamış** машиненин шинасы жарылыптыр. 5. резина тасма, тарткыч. ~ **ağacı** бот. каучук дарагы (*Ficus elastica*). ~ **gibi** 1) жумшак, ийкемдүү. 2) шамдагай, чапчаң. 3) резинкадай, катуу, чала бышкан (*эм*).
lâstikçi көлөч сатар.
lâstikli 1. резина, резинадан жасалган. ~ **şerit** резин(к)а, тарткыч (*мис. шымдын кашатын*). 2. өтм. көп маанилүү/түюк айтылган сөз. ~ **konusmak** туюк сүйлөө. ~ **söz** каймана сөз.
lâşe тарп, өлүк.
lâşek сөзсүз, шексиз.
lâta I узун кууш тактай.
lâta II дин лата (*мусулман дин кызматкеринин чапаны*).
lâtanya бот. латания (*Latania rubra*).
lâteks хим. латекс, сүт, маңыз (*айрым өсүмдүктөрдө*).
lâterna латерна, шарманка, арген.
lâternacı латерна жасаган/саткан/чалган киши.
lâtif 1. жумшак, жагымдуу. 2. ичке, назик, жеңил, көркөмдүү. 3. зэендүү, тетик, акылы курч.
lâtife 1. тамаша, куудул сөз. ~ **den anlamak** тамашаны түшүнүү. ~ **bir yana** тамаша эмес, тамашаны коюп.

~**ye çevirmek** тамашага айландыруу. ~ **etmek** тамаша кылуу. ~ **olarak** тамаша иретинде/кылып. ~**ye lâtif gerek** мак. ойноп сүйлөсөң да ойлоп сүйлө.
lâtifeci тамашакөй, куудул.
Lâtin 1. *тар.* латын (*Италиядагы Латинум аймагында жашаган элдин өкүлү*). 2. латындарга мүнөздүү/тиешелүү. ~ **alfabesi** латын алфавити. ~ **harfi** латын тамгасы. ~ **müziği** латын музыкасы. 3. роман тилдеринде сүйлөгөндөр.
Lâtince латынча, латын тилинде.
lâtinleştirmek латындаштырыш, латын тамгасына өтүш.
lâubalî 1. тартынбас, уятсыз, көшөкөр, адепсиз. 2. тартынбай, шар/шарт эле, баа-чаасы жок, адепсиз түрдө. ~ **konusmak** адепсиз сүйлөө. ~ **olmak** өзүн ашкере эркин кармоо.
lâubalîleşmek сыпайылыктык чегинен чыгыш, ашкере ачык болуш.
lâubalîlik, -ği ашкере ачыктык, тартынбастык, уятсыздык.
lâv лава. ~ **taşması** (*жанар тоодон*) лава бүркүлмөсү.
lâva 1. *дең.* тарт буйругу (*жээкке жанашкан кеме үчүн*). 2. ушак, айың. 3. жутум. ~ **etmek** сүйрөш, тартыш (*мис. кайыкты*).
lâvabo 1. бет жуугуч, раковина. 2. *арго* ажаткана, туалет.
lâvaj 1. (*металлургияда*) иштетилген металлды жуу иши. 2. *мед.* жууптазалоо (*мис. жараны*).
lâvanta 1. кургатылган лаванда гүлү. 2. лаванда гүлүнүн эссенциясы, духи. ~ **çiçeği** бот. лаванда (*Lavandula*). ~ **mavisi** лаванда түстөнгөн көк.
lâvaş лаваш, калама (*токоч*).
lâvman *мед.* 1. ашказанды тазалоо/жуу. 2. клизма. ~ **yapmak** 1) ашказанды жуу. 2) клизма жасоо.
lâvta I *муз.* уд (*музыкалык аспап*).
lâvta II 1. акушер, киндик эне. 2. аку-

шер кычкачы.

lâvtacı уд чалган киши.

lâyık, -ğı ылайык, жарашкан, татыктуу, арзыган. **ödüle** ~ сыйлыкка татыктуу. ~ **bulmak/görmek** татыктуу деп эсептеш. ~ **ını bulmak 1)** татыктуусун табыш. **2)** тиешелүү/татыктуу түрдө алыш (мис. сыйлык-ты, наамды). ~ **olmak** татыктуу/ылайык болуш.

lâyıkıyla ... –га ылайык/жараша.

lâymotif 1. муз. лейтмотив, негизги мотив. **2. ад.** лейтмотив.

Lâz 1. лаз. **2.** лазларга мүнөздүү/тиешелүү.

lâzareto карантин, лазарет.

Lâzca лазча, лаз тилинде.

lâzer физ. лазер. ~ **ışınları** лазер нурлары. ~ **yazıcı комп.** лазер жазгыч.

lâzım 1. ылаазым, керек. ~ **gelmek/olmak** керек болуш. **2. грам.** өтпөс этиш. ~ **olduğu gibi** ылайыгы келгендей, керек болгондой. **neme ~?** мага эмне? ~ **sa** керек болсо.

lâzımlık, -ğı 1. керектүүлүк, зарылдык. **2. арго** ажаткана, туалет. **3.** түнкү таштек.

lebalep мелтилдетиш, мелт-калт кылып. ~ **dolu** мелт-калт толо.

lebiderya деңиз жээги.

leblebi 1. куурулган нокот. ~ **şekeri** леблебилүү конфет. ~ **unu** нокот уну. **2. арго** ок.

leblebici 1. леблеби жасаган/саткан киши. **2.** леблеби сатылган дүкөн.

leçek, -ği ооз. жоолук, жүн шарф.

legal, -li легал, мыйзам чененемдүү.

legalleşmek легалдашуу, мыйзам ченемдүү болуу.

legato муз. легато.

legorn леггорн (тоок түрү).

legen 1. илеген. ~ **ibrik** чөөгүн-таштек. **2. анат.** жамбаш сөөгү.

Leh поляк.

leh (бирөө) тарабында/үчүн, (бирөөнү) жактап/жандап. ~ **imde** мени жак-

тап. ~ **inde olmak** пайдасына чечилиш. ~ **ine olmak** ишине жараш, пайдалуу болуш. ~ **te olmak (бирөө)** тарабында болуш. ~ **te oy vermek** жактап добуш бериш. ~ **inde konuşmak/söylemek** жактап сүйлөш. ~ **te ve aleyhte** каршы жана калыс (болгондор).

Lehçe полякча, поляк тили.

lehçe линг. диалект. ~ **bilimi** диалектология.

lehim 1. данакер металл, кандооч. **2.** кандама, таптешик. **3.** кандама дүкөнү.

lehimci (металлдарды) кандаган уста.

lehimlemek кандоо, таптешиктөө.

lehimli кандалган, таптешиктелген.

Lehli 1. поляк. **2.** Польша журтташы.

lehtar жактоочу, тараптар. ~ **ve alehtar** колдогондор жана каршы чыккандар.

lejyon 1. тар. легион (Эски Римде жөө жана атчан аскер кошууну). **2. аск.** легион.

lejyoner легионер.

leke 1. так, из. **kan ~si** кандын тагы. **yağ ~si** майдын тагы. **2.** так, кал, жышаан. **alında uzun kara ~si** var маңдайында узун кара калы бар. **3. өтм.** так, уят, маскарачылык. **geçmişinin ~lerinden temizlenmek** өткөн тарыхынын тактарынан тазаланыш. ~ **çıkarmak** так чыгаруу. ~ **etmek** так кылуу/калтыруу. ~ **getirmek өтм.** так калтыруу, шерменде кылуу. ~ **olmak 1)** так калуу. **2)** абийири төгүлүү, уят болуу. ~ **sürmek** жаманатты кылуу, атына шек келтирүү. ~ **tutmak** кир көтөрүмсүз болуу (кийим жөнүндө). ~ **yapmak** так/из калтыруу.

lekelemek 1. кирдетүү, так/из калтыруу. **2. өтм.** (бирөөнүн) намысына шек келтирүү, абийирин төгүү.

lekeli 1. кирдүү, тактары/издери бар.

2. жаманатты болгон, аты чыккан.
~ **humma** *мед.* темгилдүү/бөртмө келте.

leken адымдалуучу лыжа.

lekesiz 1. таксыз, изсиз, кири жок. 2. абийирдүү, намыстуу.

leksikografi лексикография.

leksikoloji лексикология.

lektör лектор, окутуучу.

lenduha одоно, оркойгон, калдайган, эби-сыны жок. ~ **bir dolap** калдайган шкаф.

lenf(a) *анат.* лимфа. ~ **bezleri** лимфа бездери. ~ **boğumları** лимфа түйүндөрү.

lenfatik *физиол.* 1. лимфага байланыштуу. 2. лимфатизмге учураган (ноокас).

lenfatizm *мед.* лимфатизм (*оору*).

lenfosit, -ti *физиол.* лимфоциттер.

lenger 1. жалпак жайык жез табак. 2. *дең.* якорь. ~ **atmak** 1) якорь түшүрүү. 2) *арго* конокто көпкө отуруп алуу.

lengüistik 1. лингвистика, тил илими. 2. лингвистикалык.

lenk *эск.* чолок.

lens 1. линза. 2. контакт линза.

lento *муз.* жай чалынган музыка.

leopar *зоол.* кабылан, леопард.

lep I: ~ **demedен** лам дедирбей. ~ **demedен leblebiyi anlamak** лам дедирбей/ооз ачтырбай түшүнүү.

lep II, **-bi** 1. *ооз.* илеп, эрин, дудак. 2. чет, уч, чек.

lepiska 1. Лейпциг жибегі. 2. узун, сары жумшак (*чач*).

lepra *мед.* ала (*оору*).

lesepe 1. чек арадан өтүш уруксаты. 2. бул уруксатты көргөзгөн документ.

leş 1. тарп, сасып кеткен өлүк (*жаныбарлардын*). 2. сасык нерсе. ~ **ini çıkarmak** (*бирөөнүн*) тарпын чыгаруу, өлөрчө сабоо. ~ **gibi** 1) булганыч, сасык (*жер*). 2) сасык, адам

чыдагыс (*жыт*). 3) чарчаган, алсыз, дармансыз (*киши*). ~ **gibi sarhoş** өлөрчө мас. ~ **gibi serilmek** бутун тартпай жыгылып калыш. ~ **kargası** жору. ~ **ini sermek** *опуза* талпагын ташка жайыш, өлтүрүш.

leşçil тарп жеген (*жаныбар*).

leşker *эск.* лашкер, аскер.

letafet, -ti 1. сулуулук, көрктүүлүк, сымбат, назиктик. 2. сылыктык, назиктик, жумшактык.

letarji *мед.* летаргия.

Leton латыш.

Letonya Латвия.

Letonyalı 1. латвиялык. 2. латыш.

leva лев (*Болгариянын акча бирдиги*).

Levanten левантин (*Чыгышта төрөлгөн же жердешип калган европалык*).

levazım керек-жарак, материал, камкешек. ~ **sınıfı** *аск.* интенданттык бөлүк.

levazımcı жабдуучу, чарба ишин жүргүзгөн, интендант.

levant, -di 1. *тар.*, *аск.* матрос, деңиз аскери (*Османлы флотунда*). 2. *өтм.* сымбаттуу, келишимдүү, зыңкыйган, күчтүү. 3. эркин, көз каранды эмес.

levantlik, -ği 1. левенттик (*кызмат/милдет*). 2. сымбаттуулук, келишимдүүлүк, күчтүүлүк.

levha 1. такта, табличка, көрөнөк, алкак. **hatıra** ~ эстелик тактасы. **nişangah** ~ **sı** бута алкакчасы. 2. уран, лозунг. 3. сүрөт, табло.

levrek, -ği *зоол.* деңиз окуну (*Labrax labrax*).

levüloz *хим.* левулёза, фруктоза.

levye *тех.* 1. механизмдин пульту. 2. *бир нерсени жылдыруу, көтөрүү, бошотуу үчүн колдонулган жабдык*.

ley лей, лея (*Румыниянын акча бирдиги*).

leydi леди (*титул*).

leyla *арго* **1.** көзгө сайса көрүнгүс караңгы түн. **2.** ылжыган мас.

leylâk, -ği *бот.* кадимки сирень (*Syringa vulgaris*). ~ **ağacı** сирень дарагы. ~ **rengi** сирень (сыя көк) түстүү.

leylek, -ği *зоол.* илегилик (*Ciconia ciconia*). ~ **in attığı yavru** четтетилген, бөлүнгөн, унутулган (киши). ~ **bacak** буттары ичке, узун. ~ **fırtınası** марттын аягында болгон бороон. ~ **gibi** шырыктай, бакандай (узун). ~ **i havada görmek** тамаша ордунда турбаган, желип-жорткон. ~ **in ömrü lâklâkla geçer** кечке маанисиз сүйлөгөндөргө айтылган сөз (сөзм. с. илегиликтин өмүрү лаклактап сайроо менен өтөт). ~ **in yuvası gibi** илегиликтин уясындай (чатышкан/түйдөктөшкөн чач).

Lezgi лезгин.

leziz **1.** даамдуу, таттуу, жагымдуу (*тамак*). **2.** *өтм.* ширин, сүйкүмдүү, таттуу.

lezyon *мед.* лесион (*ткандын бузулушу*).

lezzet, -ti **1.** тат, даам, лаззат. **2.** *өтм.* лаззат, жыргал, кумар, ыракат, үзүр. ~ **almak/duymak** ыракат алуу, кумары кануу, жыргалын/үзүрүн көрүү. ~ **vermek** **1)** даам берүү. **2)** ыракат берүү, жыргатуу.

lezzetlendirmek **1.** даам/тат берүү, даамын жакшыртуу. **2.** *өтм.* жагымдуу/жакшы кылуу.

lezzetlenmek **1.** даамдуу болуу, даамы жакшыруу. **2.** *өтм.* лаззаттануу, жагымдуу/жакшы болуу.

lezzetli **1.** даамы жакшы/сонун, даамдуу, таттуу. **2.** лаззаттуу, жагымдуу, кумардуу.

lezzetsiz **1.** даамсыз, даамын жаман. **2.** жагымсыз.

lig, -ği аллювий, шиленди, ширенди.

lglamak (*кум, топурак ж. б.*) шилеп/ширеп салыш.

lglanmak (*кум, топурак ж. б.*) шиленип/ширелип калыш.

lğlı *геол.* ширендилүү (*мис. катмар*).

lıkır: ~ ~ кулк-кулк (*суюк нерсе ичкенде чыккан үн*).

lıkırdamak булк-булк этүү (*идиш ичиндеги суюктук чыгарган үн*).

liberal, -li либерал. ~ **parti** либерал партия.

liberalizm либерализм.

liberalleşmek либералдашуу.

Liberya Либерия.

Liberyalı либериялык.

libido либидо, жыныстык кумар.

libretto *муз.* либретто.

Libya Ливия.

Libyalı ливиялык.

lider **1.** лидер, жетекчи, башчы. **2.** *спорт* биринчи, алдыңкы, эң баштагы.

liderlik, -ği лидерлик.

lif **1.** була, жип, чачы. **2.** люфа. **3.** жышуур (*мончодо*). ~ **gibi** шуудураган, куудураган. ~ ~ **olmuş** булайып/жиптери чыгып калган.

liflemek жышуур менен денени самындoo.

lifli булалуу, жиптүү.

lig, -ği *спорт* **1.** лига, уюм, бирикме. **2.** профессионалдар командасы. **3.** матч, беттешүү. ~ **den düşmek** лигадан чыгып калыш.

Lihtenştayn Лихтенштейн.

Lihtenştaynly лихтенштейндик.

liken **1.** *бот.* эңилчек. **2.** *мед.* чакалай, темирөткү.

likidasyon ликвидация, жоюу.

likide: ~ **etmek** жоюу.

likidite **1.** сатып алуу күчү. **2.** акчага оңой алмаштырылуучу (*нерселер*).

likit **1.** суюк. ~ **gaz** суюк газ. **2.** накталай (*акча*).

likorinoz ышталган балык.

likör ликёр.

lila кызгылт көгүш (*түс*).

liman порт. ~ **açıkları** деңиздин порттон көрүнгөн ачык бөлүгү. ~ **reisi** порт

башчысы. **hava** ~и аэропорт.
limanlamak 1. портко токтоо (*кеме*). **2.** тынчуу, тынуу (*шамал, толкун ж. б.*).
limanlık, -ğı 1. тынч / буйтка / портко ылайык жер. **2.** тынч, көшүлгөн, мемиреген (*деңиз, шамал, күн*).
limbo 1. жүк кемеси. **2.** мүлктү куткарыш (*мис. чөккөн кемеден*).
lime: ~ ~ айрык-айрык, бөлүк-бөлүк. ~ ~ **kesmek** барча-барча кесиш.
limit, -ti лимит, чек. ~и **aşmak** лимитти ашуу. ~е **bağlı kalmak** лимиттен ашпоо.
limitet, -di акционердик коом, компания. ~ **ortaklık/şirket** шериктердин жоопкерчилиги/капиталы менен чектелген ортоктук.
limon 1. бот. лимон (*Citrus limonum*). **2.** лимон (*мөмө*). ~ **gibi 1)** сапсары. **2)** абдан кычкыл. ~ **kabuğu gibi** кичинекей, түрү суук (*ишана*). ~ **küfü** көгүш жашыл (*түс*). ~ **sarısı** лимондой сары (*түс*). ~ **tuzu** лимон кычкылы.
limonata лимонад.
limonî 1. жашгылт сары (*түс*). **2.** өтм. ызакор, чынтийбес (*киши*). **3.** бузук, начар (*мамиле*). **bu günlerde aramız** ~ бул күндөрдө мамилебиз начар.
limonlu лимондуу, лимон кошулган. ~ **salata** лимон кошулган салат.
limonluk, -ğu 1. лимон бакчасы. **2.** лимон сыккыч.
linç, -çi күнөөлүүнү сотсуз/ сураксыз көптөп өлтүрмө. ~ **etmek** көптөп өлтүрүп салыш, төөбасты кылыш.
lineer мат. сызыкка байланыштуу/ тиешелүү.
link, -ki жорго. ~ **gitmek** жорголоп басуу (*ат*).
linolyum линолеум.
linotip, -pi полигр. линотип.
linyit, -ti геол. лигнит, күрөң көмүр.
liparit, -ti геол. липарит.

lipit, -di биохим. липид, органикалык май.
lir муз. лира.
lira 1. лира (*Түркиянын акча бирдиги*). **2.** лира (*Египетдин, Сириянын акча бирдиги*). **3.** эск. алтын тыйын (*7 грамм салмагында*).
liralık, -ğı лиралык, лира баасында/нарыкында.
liret, -ti лира (*Италиянын акча бирдиги*).
lirik, -ği 1. лирика. **2.** лирикалык чыгарма. **3.** лирик.
lirizm лиризм.
lisan тил. ~а **gelmek** тил бүтүү, сүйлөп жиберүү.
lisans 1. бакалаврдык (*төрт жылдык*) билим. **2.** бакалавр диплому. **3.** соода лицензия. **ihraç** ~и экспорт лицензиясы. **4.** ук. өндүрүп чыгаруу лицензиясы (*башка бир ишкананын үрүнүн*). **5.** сертификация, күбөлүк. ~ **yapmak** бакалаврга окуш.
lisanslı 1. лицензиялуу. **2.** бакалавр билими бар.
lisans üstü магистрлик (*билим*).
lise лицей, орто мектеп.
liseli лицейист, лицей окуучусу.
liste тизме. **kara** ~ кара тизме. ~е **almak** тизмеге алуу. ~е **geçirmek** тизмеге киргизүү. ~ **yapmak** тизме түзүү.
listelemek тизмелөө.
literatür 1. адабият. **2.** адабият, булак (*бир темага байланыштуу*).
litmus лакмус. ~ **kâğıdı** лакмус кагазы.
litografi, litografya литография.
litografyacı литограф.
litoloji литология.
litosfer литосфера.
litre литр.
litrelik литрлик, ... литр баткан. **on** ~ **kova** он литрлик чака.
liturji, liturya дин литургия.
Litvanya Литва.

Litvanyalı литвалык.

lityum хим. литий.

liyakat, -ti 1. ылайыктуулук, жарашыктуулук, шайкештик. 2. жөндөм, шык. ~ **göstermek** аткаруу, орундоо. ~ **sahibi** жөндөмдүү, шыктуу.

liyakatli 1. татыктуу, ылайык. 2. жөндөмдүү, шыктуу, компетенттүү.

liyakatsiz 1. татыксыз, ылайык эмес. 2. жөндөмсүз, шыксыз, компетентсиз.

lizol, -lü лизол.

lizöz аялдардын түнү кийип жаткан жүн жемпери.

loleyla бот. лобелия (*Lobelia*).

lobi 1. лобби, фойе. 2. өтм., саяс. лобби, бир кызыкчылыкты жактоочулар, бир көмөчкө күл тарткандар.

lobut, -tu 1. кыска жоон союл. 2. спорт булчуң чыңоо үчүн көтөрүлгөн оордук жарагы.

loca 1. ложа (*театрда*). 2. (**mason ~sı**) массон ложасы.

loda байлам, тутам, боо. **saman ~sı** бир боо саман.

lodos 1. лодос (*түштүктөн соккон шамал*). 2. түштүк, түштүк тарап. ~ **abakan pencere** түштүккө караган терезе.

lodoslamak 1. лодос согуу. 2. шамал лодоско айлануу. 3. күн жылып баштоо.

logaritma мат. логарифм. ~ **cetveli** логарифм сызгычы.

logistik, -ki логистика.

logo лого.

logusa толготкон/төрөгөн аял. ~ **humması** мед. төрөт ысытмасы, кара басуу. ~ **şekeri** жемиш шекери (*жаш төрөгөндөргө шербет кайна-тылып берилет*). ~ **şerbeti** жентек шербети.

logusalık 1. төрөт. 2. төрөттөн кийинки жети же кырк күн (*аял үчүн*).

lojistik I лог. логика.

lojistik II 1. аск. тыл. 2. тылга байла-

ныштуу.

lojman үй, квартира (*иштеген мекеме-си тарабынан берилген*).

lok I дең. лок (*деңгээли башка эки деңизге кемелердин өтүшү үчүн салынган арачы бассейн*).

lok II: ~ ~ туур. с. лок-лок, чулк-чулк.

lokal, -li 1. жергиликтүү, аймактык. 2. мед. чектелген. ~ **anestezi** чектелген наркоз. 3. ийрим клубу/үйү. **edebiyatçılar ~i** адабиятчылар үйү. 4. локал, түнкү клуб.

lokanta ашкана, ресторан.

lokantacı ашкана/ресторан ээси.

lokavt, -tı локаут, массалык иштен чыгаруу.

lokma 1. тиштем, кесим. **bir ~ ekmek** бир кесим нан. ~ ~ кесим-кесим, бөлүк-бөлүк. 2. локма (*майга бышырылып, шербет кошулган таттуу боорсок*). 3. өтм. (*бир нерсенин*) каймагы, даамдуу жери. ~ **sı ağzında büyümek** ичтейи ачылбоо, тамакка табити тартпоо. ~ **dağıt-mak** өлгөндүн кыркылыгында таттуу тооч таратуу. ~ **sını dökmek** (*бирөөнүн*) кыркында локма таратып, куран окутуу. ~ **göz** торсок/бака көз. ~ **sını saymak** ичкен-жегендерди байкап туруу.

lokmacı 1. локма жасаган/саткан киши. 2. жатып ичер, жанбакты.

Lokman Улукман (*байыркы акылман жана тамсилчи*).

lokman дары, элексир.

lokman ruhu эфир.

lokomobil локомобиль.

lokomotif локомотив.

lokum 1. рахат-лукум (*түрк таттуусу*). 2. момун (*карта оюнунда*). 3. арга жоош мугалим.

lokumcu локум жасаган/саткан киши.

lombar дең. кемеде замбирек атуучу тешик.

lomboz дең. иллюминатор, люк (*кемеде*).

lonca кол өнөрчүлөр цехи, корпорация.
~ **ustası** кол өнөрчүлөр корпорациясы башчысы.

Londra Лондон.

longpley узак чалар (*пластинка*).

lop I жумшак, тоголок, ири. ~ **et** кесек эт. ~ ~ лак-лак. ~ ~ **yutmak** лак-лак жутуп коюш. ~ **yumurta** катуу бышырылган жумуртка.

lop II бөлүк, кесек, үлүш.

loşuk бөлүкчө, кичине кесим.

loppadak балп этип/эттирип. **et** ~ **yere düştü** эт балп деп жерге түштү. ~ **yutuverdi** лак эттирип жутуп жиберди.

lopur: ~ ~ кулк-кулк. ~ ~ **yutmak** кулк-кулк эттирип жутуу.

lor: ~ **peyniri** эчкинин сүтүнөн жасалган быштак.

lord, -du 1. лорд (*титул*). **2.** Лорддор Палатасы мүчөсү. **3.** бай, бардар. ~ **-lar Kamarası** Лорддор Палатасы (*Британия Парламентинде*).

lorta өтүк калыбы.

lostra өтүк боёк/крем. ~ **salonu** өтүк боёгон жер.

lostracı өтүк боёгуч киши, өтүкчү.

lostromo deñ. боцман (*соода кемесинде*).

losyon лосьон, туалет суусу.

loş күңүрт, караңгы. ~ **oda** караңгы бөлмө.

loşluk күңүрттүк, караңгылык. **akşam** ~ **unda** кеч бүүрүлүндө.

lotarya лотерея.

lotus лотос.

lök I ооз. лөк, атан төө. ~ **gibi oturmak 1)** лөк деп отуруу (*салмактуу бирөө үчүн*). **2)** аш болбоо (*тамак*).

lök II клей түрү.

lökoplast бот. хромопласт.

lökosit, -ti лейкоцит, кандын ак бүртүктөрү.

lökün шпаклевка.

löpür: ~ ~ чалп-чалп (*чайноо*).

lösemi мед. лейкомия, кан рагы.

lt. (litre'нин кыск.) литр.

ltd. (limitet'тин кыск.) чектелген.

lûmbago мед. люмбаго, бел оорусу.

lunapark лунапарк.

lutr 1. кундуз. **2.** кундуздун териси. **3.** кундуз терисинен жасалган.

Lübnan Ливия.

Lübnanlı ливиялык.

lüfer зоол. луфарь (*Pomatomus saltarix*).

lûgat, -ti 1. эск. сөз. **2.** сөздүк. ~ **paralamak 1)** ыксыз көп чет тил сөздөрүн кошуп сүйлөө. **2)** маңызсыз сүйлөө.

lûgatçi лексикограф.

lüks I 1. люкс, ашкере шаан-шөкөт, ашыкча баалуу нерселер. **2.** жогорку сапаттагы/класстагы. ~ **restoran** люкс ресторан.

lüks II 1. физ. люкс. **2.** (~ **lâmbası**) лампа-люкс.

Lüksemburg Люксембург.

Lüksemburglu люксембургдук.

lüle 1. түрүлгөн, бүгүлгөн (*нерсе*). **2.** тамеки канжасынын башы. **3.** чачтын тармалы. **4.** фонтандын калпагы. **5.** агын суу өлчөгүч. ~ ~ тармал-тармал. ~ **taşı** геол. пемза, магнезиум силикат.

lüleci канжа башын жасаган/саткан киши.

lümen физ. люмен.

lûmpen люмпен. ~ **proletarya** люмпен-пролетариат.

lûp 1. даяр оокат, бекер келген нерсе. ~ **e konmak** жатып ичиш, даяр оокатты баса калыш. **2.** *туур. с.* лак, лоп. ~ **diye yutmak** лак дедирип жутуп коюу.

lûpçi жатып ичер, жанбакты.

lütfen 1. *сураныч, өтүнүчтө колдонулган сылыктык сөзчүгү.* ~, **şu çiçeği sular mısın?** бул гүлдү сугарып коёсуңбу? ~, **gitmeyiniz!** кетпеңизчи! **2.** сыпайыгерчилик/адеп үчүн. **aylarca sonra ~ uğradı** канча айдан

кийин сыпайыгерчилик үчүн келип кетти.

lütftetmek 1. ырайым/кайрым кылуу, уруксат берүү, кичипейилдик кылуу. **lütfeder misiniz** кичипейилдик кылып коёсузбу. 2. айтуу, билдирүү. **adınızı lütfeder misiniz** атыңызды айтып коёсузбу.

lütuf, -tfu ырайым, жакшылык, кайыр. **~ta bulunmak /~ buyurmak** ырайым кылуу, кичипейилдик жасоо.

lütufkâr ырайымдуу, боорукер, кичипейил. **çok ~ bir insan** абдан кичипейил киши.

пейил киши.

lüzum керек, керектүүлүк, лаазымдык, зарылдык. **~unda/~ hâlinde** керек болсо. **~undan fazla** керегинен ашыкча/көп. **~ görmek** керек деп эсептөө. **~u yok** кереги жок.

lüzumlu керектүү, зарыл, лаазым.

lüzumsuz керексиз, зарыл эмес. **~ yere** керексиз эле.

lüzumsuzlaşmak кереги жок болуп калыш.

lüzumsuzluk, -ğu керексиздик, жараксыздык.

M

M,m 1. *түрк алфавитинин он алтынчы тамгасы. 2. Рим цифрасында 1000 санын билдирет. 3. метр сөзүнүн кыскартылышы.*

maada башка, тышында, эсептебегенде. **bundan** ~ мындан башка.

maale бүт үй-бүлө, үйдөгүлөрдүн баары.

maalesef тилекке каршы. ~ **sütümüz kal-mamış** тилекке каршы, сүтүбүз калбаптыр.

maani (*mana* сөзүнүн көпт. т.) маани.

maarif (*marifet* сөзүнүн көпт. т.). эск.

1. Билим берүү Министри. **2.** билим жана маданият. **3.** билим/тарбия берүү системасы.

maaş айлык. ~ **almak** айлык алыш. ~ **bağlamak** айлык чектеп бериш. ~ **bordrosu** айлыкчылардын бир айлык киреше-чыгаша белгеси. ~ **vermek** айлык бериш.

maaşlı 1. айлык алган (*киши*). **2.** айлык берилген (*иш*).

maatteessüf *сырд.с.* аттиң ай, кап десең, тилекке каршы, айтышы кыйын, бирок ...

maazallah *сырд.с.* Кудай сактасын! Кудай анын жүзүн көрсөтпөсүн!

mabat, -di 1. уландысы, аягы, соңу (*бир жазуунун, чыгарманын*). **2.** арго көчүк.

mabet, -di ыбадаткана, сыйынган жер, храм.

mabeyn, -yni 1. өз/ич ара, орто. **meseleyi ~izde halletmelisiniz** маселени ич араңарда чечип алышыңар керек. **2. тар.** ортолук (*эркек жана аял бөлүмдөрү арасында*). **3. тар.** султандын өзгөчө апартаменти (*өзгөчө сыйлуу кишилер гана кире алган*). **4.** мамиле. **~leri bozuk** мамилелери бузук.

mabeyinci тар. султандын жакын адамы/кызматчысы.

mabut, -du Теңир, Кудай, сыйынылган/табынылган нерсе, кумир.

Macar 1. венгр. **2.** мажар. **3.** мажарларга/венгрлерге тиешелүү. ~ **salamı** мажар колбасасы. ~ **biberi** кызыл калемпир.

Macarca 1. мажар тили. **2.** мажарча.

Macaristan Венгрия.

macera укмуштуу жорук/кылык, балаа, кызык, авантюра. ~ **aramak** башына балаа издөө. ~ **ya atılmak** укмуштуу жоруктарга аттанып чыгыш. ~ **ya götürmek** башын балакетке калтыруу. ~ **romanı** укмуштуу жоруктар романы.

maceracı авантюрист, башына балаа үйгөн.

maceralı укмуштуу, таң калычтуу, кызыктуу.

maceraperest, -ti укмуштуу окуяларды сүйгөн, авантюрист.

macit, -di даңазалуу, атактуу, көрүнүктүү.

macun 1. паста. **diş ~u** тиш пастасы. **2.** тыкооч, таптешик, замазка. ~ **sürmek 1)** паста сүйкөө. **2)** (*терезени, эшикти*) таптешиктөө. **3.** сагыз сымал конфет. **4.** арго апийим. **5.** алтсыр/боёк (*негизги сырдын алдынан тартылган одоно сыр түрү*). ~ **çekmek** алтсыр тартуу (*негизги сырды тартуудан мурун*).

macuncu мажун (*к.*) саткан/жасаган киши.

macunlamak 1) таптешиктөө (*эшиктин/терезенин/полдун жыртыктарын*). **2)** алтсыр тартуу.

maç, -cı спорт матч, мелдеш, таймаш. **futbol ~ı** футбол матчы. **rövanş ~ı** матч-реванш. ~ **yapmak** матч

ойноо.

maça (*карта оюнунда*) карга. ~ **beyi** карга валет. ~ **kızı** карга дама. ~ **oğlu 1)** карга валет. **2)** сылаңкороз, көйрөң.

maçuna *tex.* жүк көтөргүч кран.

Madagaskar Мадагаскар.

Madagaskarlı мадагаскарлык.

madalya медаль. **altın** ~ алтын медаль. **gümüş** ~ күмүш медаль. ~ **almak** медаль алуу. ~ **nın ters tarafı/yüzü** медалдын тескери жагы/аркасы.

madalyon медальон.

madam мадам.

madara 1. эт менен челдин ортосунда, маанисиз, маңызсыз. **2.** орой, одоно, баасы/баркы жок. ~ **etmek** уят/шерменде кылыш. ~ **olmak** абийри төгүлүү, шерменде болуу.

madde 1. материал, зат. ~ **değişimi** биол. зат алмашуу, метаболизм. **ham** ~ чийки зат. **2.** буюм, дүнүйө, товар. **3.** продукт, үрүн. **bitkisel** ~ өсүмдүк тектүү үрүн. **hayvansal** ~ айбан тектүү үрүн. **4.** *филос.* материя, субстанция. **5.** берене, статья (*мыйзамда, келишимде ж. б.*). **6.** макала, чечмеленген сөз (*сөздүктө, энциклопедияда*). **7.** маселе, проблема. **8.** материалдык нерсе (*руханий нерсеге каршы*). ~ **1)** бөлүк-бөлүк, макалалар түрүндө. **2)** ирети/катары менен.

maddecı 1. *филос.* материалист. **2.** *өтм.* дүнүйөкөр.

maddecilik, -ği 1. *филос.* материализм. **2.** дүнүйөкөрлүк.

maddesel материалдык, физикалык.

maddeten 1. материалдык түрдө, буюмдай, нактадай. **2.** иш жүзүндө, чындыгында.

maddî 1. материалдык. ~ **değerler** материалдык нарктар. ~ **hasar** материалдык зыян/чыгым. **2.** нерселерден/заттардан турган. ~ **dünya** материалдык дүйнө. **3.** *өтм.*

дүнүйөкөр. ~ **bir adam** дүнүйөкөр киши.

maddîleşmek 1. материалга/затка айлануу. **2.** дүнүйөкөр боло баштоо.

maddiyat, -tı 1. *филос.* материалдуулук. **2.** материя, дүнүйө.

madem, mademki андай болсо, андай экен, эгер анте турган болсо. ~ **öyle** андай болсо. ~ **görmek istiyorsunuz, buyrun gelin** көргүңүз келип атса, келиңиз. ~ **yok, niye çağırdı?** эгер жок болсо, эмнеге чакырды?

maden 1. металл. ~ **bilimi** металлургия. **hafif ~ler** жеңил металлдар. **has ~ler** асыл металлдар. **nadir ~ler** сейрек металлдар. **2.** металл кошундусу, руда, минерал. **3.** кен, шахта. ~ **kuyusu** кен, шахта. **4.** металлдан жасалган. ~ **kaplama** металл капталган. ~ **kova** металл чака. **5.** *өтм.* кен, байлык. **bu kütüphane bir ~dir** бул китепкана (*өзүнчө эле*) кен байлык. ~ **cevheri/filizi** кен, руда. ~ **işçisi** кенчи, шахтёр. ~ **kömürü** таш көмүр. ~ **ocağı** шахта. ~ **suyu** минералдык суу. ~ **yatağı** кен катмары.

madenci 1. металлург. **2.** кенчи, шахтёр. **3.** минералог. **4.** шахта ээси.

madencilik, -ği 1. металлургия. **2.** шахтёрлук.

madenî 1. металл, металлдан жасалган. ~ **para** тыйын. ~ **sanayi** металл өнөр жайы, металлургия. **2.** минерал. ~ **tuz** минерал туз.

madensel 1. металл. ~ **kap** металл идиш. **2.** минералдык. ~ **gübreler** минералдык жер семирткичтер.

madensi 1. металл сымал/түстүү. **2.** металлоид.

maderşahî *тар.* матриархалдык. *сал.* **anaerkil.**

maderşahîlik, -ği матриархат. *сал.* **anaerki.**

madik, -ği 1. мадик (*оюн*). **2.** айла, амал, куулук, шумпайлык. ~ **atmak/**

etmek алдап кетүү, куулук кылуу. ~ **yutmak** алдануу.
madrabaz 1. соодагер (*азык заттар менен дүңдөн соода кылган*). 2. алыпсатар, сүткор, кызылкулак. 3. куу, амалкөй, пайдакеч.
madrabazlık, -ğı алыпсатарлык, сүткор-лук, кызылкулактык, амалкөйлүк.
madrigal, -li мадригал.
maestro муз. 1. композитор. 2. дири-жёр, маэстро.
mafiş 1. мафиш (*жакшы көптүрүлүп, бышырылган жумшак тооч*). 2. арго жок, калбады. **bende para** ~ менде акча жок.
mafsal 1. анат. муун. ~ **romatizması** мед. муун ревматизми. 2. тех. муунак, шарнир. **kardan** ~и кардан муунагы.
mafya мафия.
maganda зөөкүр.
magazin 1. журнал. (*иллюстрациялан-ган*). 2. депо, склад.
magma геол. магма.
magnezit, -ti геол. магнезит.
magnezyum хим. магний.
mağara үңкүр. ~ **bilimi** үңкүр изилдөө
mağaza 1. чоң дүкөн, магазин. 2. азык жана буюмдар склады.
mağdur 1. жапа чеккен, жабыркаган. 2. ук. адилетсиздикке учураган, укугу тепселген. ~ **etmek** жапа чек-тирүү. ~ **olmak** жапа чегүү, жабыркоо.
mağduriyet, -ti 1. жапа, жабыр. 2. ади-летсиздик.
mağdurluk, -ğu к. **mağduriyet**.
mağfiret, -ti мус. Кудайдын күнөөнү кечиши.
mağlûbiyet, -ti жеңилүү. сал. **yenilgi**. ~ **e uğramak** жеңилүүгө учуроо. ~ **e uğ-ratmak** жеңилүүгө учуратуу.
mağlup, -bu жеңилген, утулган. ~ **etmek** жеңүү, утуу. ~ **olmak** жеңилүү.
mağmum 1. капалуу, кайгылуу. 2. тү-нөргөн, ачууланган, бушайман

болгон. 3. өтм. бүркөк, түнөргөн (*күн*).
mağnetik магниттик. ~ **alan** магниттик аянт.
mağrur 1. сыйлыктуу, намыстуу, эр кө-күрөк. 2. текебер, менменсинген, көөдөн көтөргөн. 3. даңкына мас болгон. ~ **olmak** 1) көтөрүлүү, мактануу. 2) (*даңкына/ийгиликке ж. б.*) мас болуу.
mağrurlanmak кыйынсыныш, көөдөн көтөрүш, менменсиниш.
mağrurluk, -ğu текеберлик, менменсин-гендик, мактаныч.
mahal, -li орун, жер, туш, маал. ~ **inde** 1) маалында, орду менен. 2) туш-та, жерде. **ders** ~и окуу аянты. ~ **a bırakmamak/vermemek** (*бир нер-сеге*) жол бербөө, шылтоо кал-тырбоо. ~ **kalmamak** керек калбоо. ~ **yok** керек жок.
mahalle маала, кичирайон, квартал. ~ **yi** **ayağa kaldırmak** айылды/кошуна-ларды дүрбөлөңгө түшүрүү. ~ **çar-kını** жолу жок эркек (*аялдардан*). ~ **çoçuğu** багар-көрөрү жок бала. ~ **kahvesi gibi** ызы-чуулуу (*жер*). ~ **karısı** айылчы катын.
mahalleli коңшу-колон, бир кварталда жашагандар.
mahallî жергиликтүү, аймактык. ~ **adet-ler** жергиликтүү адат-салттар. ~ **idare** жергиликтүү бийлик. ~ **saat** жергиликтүү убакыт.
maharet, -ti өнөр, шык, ийкем, жөндөм. ~ **ini göstermek** өнөрүн көргөзүү. ~ **kazanmak** жөндөмгө/шыкка ээ бо-луш.
maharetli өнөрлүү, шыктуу, ийкемдүү, жөндөмдүү.
maharetsiz ийкемсиз, жөндөмсүз, чор-кок.
mahcup, -bu уялчаак, тартынчаак, уяң. ~ **etmek** уят кылуу. ~ **olmak** уят болуу.
mahcupluk, -ğu уялчаактык, тартын-

чаактык, уяңдык.
mahdut, -du 1. чектелген, өлчөнгөн, аз сандагы. **2.** курчалган, тосулган.
mahfaza 1. куту, кап, баштык. **2.** капот. **3.** сандыкча (*асыл заттар, жасалгалар сакталган*).
mahfil, mahfel 1. чогулуш орду, клуб. **2.** топтолгон/чогулган кишилер. **3.** (*жаамиде*) өзүнчө тосулуп коюлган бийик жер.
mahfuz 1. корулган, сакталган, жабык. ~ **mallar ук.** катталган мүлк. **bütün haklar ~dur** бардык укуктары сакталат. **2.** эсте калган.
mahfuzen көзөмөл/кайтаруу алдында.
mahiv, -hvi жок кылуу, кыйратуу, тукум курут кылуу. ~ **etmek к.** **mahvetmek.**
mahir жөндөмдүү, чебер, шыктуу, уста.
mahiyet, -ti 1. маңыз, өзөк, мазмун. ~ **itibariyle** мазмуну боюнча. **2.** сапат, мүнөз, касиет. ~ **almak** мүнөзгө/сапатка ээ болуу.
mahkeme 1. сот (*мекеме*). **2.** сот (*процесс*). **ağır ceza ~si** оор кылмыш соту. **askerî ~si** аскердик сот, трибунал. **istinaf ~si** апелляциялык сот. ~ **de dayısı olmak** колдоочусу бар болуу. ~ **duvarı ооз.** уятсыз, намыссыз, абийирсиз. ~ **ye düşmek** соттошуу. ~ **karısı** сот, тергөө ж.б. ~ **kararı** соттун өкүмү. ~ **ye vermek** сотко берүү.
mahkemeli соттошкон, сотко берилген.
mahkemelik, -ği 1. сотко иши түшкөн (*киши*). **2.** сотто каралчу (*иш*). ~ **olmak** соттошуу.
mahkûm 1. соттолгон, кесилген (*сот тарабынан*). **idam ~u** өлүмгө өкүм кылынган. **müebbet hapse ~** өмүр бою түрмөгө кесилген. **2.** өтм. мажбур/дуушар болгон (*мис. ооруга*). **anama bakmaya ~um** энеми багууга мажбурмун. **3.** аягы жаман бүтөрү белгилүү. **4.** туткун, кесилген (*киши*). ~ **etmek 1)** өкүм

кылуу. **2)** кириптер/дуушар кылуу. ~ **olmak 1)** соттолуу, кесилүү. **2)** кириптер/дуушар болуу.
mahkûmiyet, -ti 1. соттолуш, кесилиш, өкүм. **önce ~i yoktur** мурун соттолгон эмес. **2.** жаза мөөнөтү. ~ **i on yıl** жаза мөөнөтү он жыл.
mahkûmluk, -ğu к. **mahkûmiyet.**
mahlep, -bi 1. бот. ибрис дарагы (*Prunus mahaleb*). **2.** бул дарактын жемиши.
mahluk, -ku 1. макулук, жаныбар. **2.** жаратылган.
mahlûl, -lû 1. чечилген, чачылган, ажыраган. **2.** хим. ажыратылган. **3.** ук. мурасчысы болбогон (*мүлк, байлык*). **4.** бош, вакант. **5.** хим. эритинди.
mahlût 1. кошунду, аралашма, таза-ланбаган. **2.** тех. аралашма, кошулма.
mahmude бот. чырмоок (*Convolvulus scammonia*).
mahmudiye махмудие (*Султан Махмуд II заманында чыгарылган алтын тыйын*).
mahmul, -lû 1. жүктүү, жүктөлгөн. **2.** салмактуу, оор (*стиль*). **3.** (*бирөөгө*) тиешелүү, кылынган, шылталган. **4.** грам. баяндооч.
mahmur 1. мас болгон, деңдароо (*абал*). **2.** уйкулуу, уйку-соо арасында, көзү ачылбаган. **3.** өтм. кыялдуу, наздуу (*көз караи*). ~ **çiçeği бот.** колхикум (*Colchicum*).
mahmurlaşmak 1. наздуу, сүзүлүп кароо. **2.** чарчоо, чаалыгуу, денеси салмактануу, ныксыроо.
mahmurluk, -ğu 1. оолжуган, масы тарабаган (*абал*). ~ **unu bozmak** мастыгын таратуу. **2.** чала уйкулуу, уйкуга мас (*абал*). **3.** кыялкечтик, наздуулук (*көз караштагы*).
mahmuz 1. шпора (*мингич айбандарды ылдамдатуу үчүн бут кийимге тагылган металл*). **2.** (*кемеде*) суу

жаргыч. **3.** (үй куштарында) текөөр. **4. тех.** көпүрөөнүн суу жирегичи.

mahmuzlamak 1. теминүү (мингич ай-банды). **2. өтм.** ылдамдатуу, тездетүү.

mahpus 1. туткун, камалган, мунапыс, кесилген. ~ **bulunmak** камакта болуу. **2.** нард оюнунун түрү.

mahpushane абак, түрмө.

mahpusluk,-ğu 1. туткундук, мунапыстык (абал). **2.** туткундук (мөөнөт).

mahra жыгач идиш (жүзүм ташыган).

mahrama махрама (пальто үстүнөн жамынган чоң жоолук).

mahrem 1. мус. шарият жол бербеген/тыюу салган. **2.** нике түшпөгөн (жакын тууган). **3.** жашыруун, көмүскө, уяттуу, сырдуу. **4.** гаремге кире алган (эркек). **5.** сырдаш. ~ **konusmak** жашыруун сүйлөшүү. ~ **tutmak** жашыруун кармоо/сактоо.

mahremiyet,-ti 1. жашыруундук, сырдуулук. **2.** жакындык, сырдаштык, көңүлдөштүк. (birinin) ~ **ine girmek** (бирөөнүн) сырын тартуу, ичин-койнуна кирүү.

mahrum куру жалак/куру калыш. ~ **birakmak/etmek** куру калтыруу. ~ **olmak** куру калуу, ажырап/айрылып калуу.

mahrumiyet,-ti 1. жокчулук, каатчылык, тартыштык. ~ **duymak** каатчылык/жокчулук ичинде жашаш. ~ **lere katlanmak** жокчулукка чыдаш. **2.** ажыратма, айырма, куру калтырма.

mahsuben эсебинен, кармап. **maaşına** ~ айлыгынын эсебинен.

mahsul,-lü 1. түшүм, жыйынтык, жемиш, продукт. **2. өтм.** жемиш, үзүр. **ziraat ~leri** айыл чарба продуктулары. ~ **unu toplamak 1)** түшүм жыйноо. **2)** үзүрүн көрүү.

mahsulât,-tı (mahsul'dun көпт. т.) түшүмдөр, жемиштер, продуктулар.

mahsuldar түшүмдүү, семиз (жер).

mahsup,-bu кошуп эсептеш, эсебине өткөрүш. ~ **etmek 1)** эсепке жаткырыш/өткөрүш. **2)** эсебин/санын бериш, ачыктама жасаш.

mahsur 1. тосулуп/камалып/курчалып/кесилип/бөлүнүп калыш. **2.** чектелген, таралган. **nüfuzu kendi köyüne** ~ кадыр-баркы өз айлына гана таралган. ~ **kalmak** камалып/тосулуп / чыга албай калыш.

mahsus I 1. арналган, тиешелүү. **yaşlılara** ~ **koltuk** карыларга арналган кресло. **hanımlara** ~ аялдар үчүн. **2.** атайын, атайлап. ~ **yarıyor** атайлап жасап жатат. **3.** тамаша претинде/кылып. ~ **söylüyor musun, ciddî misin?** тамашаңбы, чыныңбы?

mahsus II 1. билинген, туюлган, түшүнүлгөн. **2.** ачык, анык, белгилүү.

mahşer 1. мус. макшар (кыямат күнү өлгөндөр тирилип топтолчу жер). **2. өтм.** көпчүлүк, тополоң. ~ **e dönmek** тополоң түшүү. ~ **gibi** кумурскадай (эл). ~ **günü** кыямат кайым күнү. ~ **midillisi** шайтандын кичинеси (кыска бойлуу куулук-шумдуктуу киши).

mahşerî кайнаган, кыжылдаган (көпчүлүк).

mahunya бот. магония (Mahonia).

mahut чуулгандуу, аты чыккан, дүң болгон, ашынган, барып турган. ~ **mesele** чуулгандуу маселе.

mahvetmek 1. жок кылуу, кыйратуу, ойрон кылуу. **2.** иштен/тамтыгын чыгаруу. **3.** бошко/талаага кетирүү. **bütün emeğini mahvetti** бүтүн эмгегими талаага кетирди.

mahvolmak 1. жок болуу, кыйроо, ойрон болуу. **2.** иштен/тамтыгы чыгуу. **3.** бошко/талаага кетүү.

mahya 1. махия (Рамазан айында жаа-

ми мунараларынын арасына тартылган жипке лампочкалар аркылуу жазылган жазуу). 2. архит. чатырдын жону, капталдары бириккен жер. ~ **kiremidi** чатырдын үстүн жапкан черепица.

mahzar 1. чоң кызматтагы кишинин алды. 2. доомат, арыз, петиция. 3. ук. соттун каттоо дептери.

mahzen жеркуй, бир нерсе сакталган жай, погреб, депо (жер алдындагы).

mahzun көңүлсүз, сабыры суз, капалуу, кайгылуу, кабагы бүркөө. ~ **etmek** капа кылуу. ~ ~ капалуу, көңүлсүз. ~ ~ **gülümsedi** сабыры суз күлүмсүрөдү. ~ **olmak** капа болуу.

mahzunlaşmak көңүлү чөгүү, капалануу, кабагы бүркөлүү.

mahzunluk, **-ğu** капалуулук, көңүлсүздүк, сабыры суздук.

mahzur 1. коркунуч, зыян, залал. **erken gitmemin bir ~u var mı?** эрте кетсем, эч зыяны жокпу? 2. тоскоол, бөгөт, кыйынчылык. ~ **görmek** кыйынчылык көрүү.

mahzurлу 1. зыяндуу, коркунучтуу, кооптуу. 2. кыйынчылык/бөгөт боло турган.

maî суу, сууга байланыштуу.

mail 1. ийилген, эңкейген, оогон. 2. жантык, кыйшык, эңкейиш, ийри. *сал. eđri*. 3. ыктуу, ынтаалуу, жөндөмдүү. *сал. yatkın*. 4. окшош, түспөлдөш, ... сындуу. **sarıya** ~ сарыга жакын, саргыч.

main *мат.*, *эск.* ромб.

maişet, **-ti** жашоо, жашоо булагы, турмуш шарт, көр оокат. ~ **derdi** көр оокаттын айласы.

maiyet, **-ti** 1. коштоочу, жандоочу, жан-жөкөр. 2. кол алдында, алдында, кызматында. ~ **inde** кол/жетекчилиги алдында. ~ **memuru** жогорку кызматкер жанында иштеген расмий кызматкер.

majeste улуулулук, даража, мажесте (өкмөт башчысына берилген расмий титул). ~ **leri kral** улуу даражалуу король.

majör 1. улуу, маанилүү, олуттуу. 2. *муз.* мажор. ~ **gam** мажор гам-масы.

majüskül, **-lү** баш тамга.

makadam макадам (*таш төшөлгөн жол*).

makak, **-ğı** зоол. макак (*маймыл түрү*) (*Macacus*).

makal, **-li** *эск.* сөз, кеп.

makale макала (*гезитте, журналда*).

makam 1. орун, жер, жай. ~ **in cennet olsun** жаткан жериң жаннат болсун. 2. кызмат, иш, даража, мекеме. ~ **arabası** кызмат машинеси. ~ **ı yük-selmek** кызматы жогорулоо. 3. бийлик, башкаруу, күч. **işgal** ~ **ı** баскынчы күчтөр. 4. *муз.* мукам. 5. *физ.* тон, кыраат (*үндөгү*). 6. тема. 7. мавзолей.

makara 1. чыгырык, түрмөк өзөгү, барабан. **tel ~sı 1)** зым чыгырыгы. 2) кабель чыгырыгы. 2. *тех.* блок. ~ **ya almak** (*бирөөнү*) шылдың кылуу. ~ **çekmek** тынбай сайроо (*куш*). ~ **gibi** жаагын жануу, саймедирөө. ~ **ları koyuvermek/salivermek/zaptedememek** каткырып коё берүү, күлкүсүн тыя албоо.

makaralı 1. чыгырыктуу, түрмөктүү. 2. *тех.* блокутуу.

makarna макарон.

makarnacı 1. макарон өндүргөн/саткан киши. 2. *тамаша* италян. 3. макаронду жакшы көргөн киши. 4. семиз, майболпуч.

makas 1. кайчы. 2. (*темир жолдо*) кайчы жебе. 3. кесилишкен темир жол рельсалары. 4. *авто* рессор. 5. жүк көтөргүч (*эки кайчы бакандан турган*). 6. кайчы тирөөч. **çatı** ~ **ı** чатырдын кайчы тирөөчү. 7. зоол. кыпчуур (*айрым жаныбарларда*).

8. беттен чымчыш. ~ **almak 1)** беттен чымчуу. 2) кысмакка алуу. ~ **hakki/payı 1)** бычып атканда ашыкча калтырылган пай. 2) *өтм.* этияттык үчүн ашыкча калтырылган нерсе. ~ **кара!** жаагыңды бас! ~ **vurmak** кайчы менен кесмек.

makasçı 1. (*темир жолдо*) жебечи. 2. кайчы жасаган/саткан киши. 3. иш ээсинен өөнөп/кытып алган киши.

makaslama 1. кайчылама, кесип салма. 2. кайчылаштырма (*мис. бутту*).

makaslamak 1. кайчылаш, кайчы менен кесиш. 2. (*бирөөнүн*) бетинен чымчыш. 3. *өтм.* кыскартыш, кесип салыш. 4. бирөөдөн көчүрүп алыш, плагиат.

makaslı: ~ böcek зоол. кыпчуурлуу коңуз (*Lucanius*).

makastar бычмачы.

makat,-dı 1. *анат.* жамбаш, көчүк. 2. жаздыктуу отургуч. 3. диван/софа жапкыч.

makber мүрзө.

makbul, -lū 1. ылайык, жөндүү, орундуу, туура, жарактуу. 2. жактырылган, сүйүлгөн. 3. кабыл алынган. 4. жакшы өткөн, өтүмдүү (*товар*). ~ **e geçmek** ыраазы кылуу/жактырылуу.

makbuz 1. алынган, төлөнгөн. 2. квитанция, тилкат. ~ **kesmek** квитанция кесип берүү. ~ **mukabilinde** тилкат аркылуу.

Makedonca 1. македончо. 2. македон тили.

Makedonya Македония.

Makedonyalı македониялык.

maket, -ti макет, калып, модель.

maketçi макет жасаган киши.

makferlan макферлан (*белге чейин жеткен кыска пальто*).

maki I маки, бадалдуу токой.

maki II зоол. лемур (*Lemur*).

makine 1. машине, аппарат. **dikiş ~si** тигүү машинеси. **kıyma ~si** эт туурагыч. **tıraş ~si** сакал алгыч. 2. машина, автомобиль. 3. механизм, кыймылдаткыч, мотор. **saatin ~si** сааттын механизми. 4. *өтм.* аппарат, башкаруу. **devlet ~si** мамлекеттик аппарат. ~ **yi bozmak** ичи өтүү. ~ **ye çekmek** машине менен тигүү. ~ **daireci (кемеде)** мотор/кыймылдаткыч турган бөлүм. ~ **gibi 1)** шамдагай, машинедей (*ылдам*). 2) машинедей, монотондуу, сезимсиз. ~ **gücü** машине (*ат*) күчү. ~ **mühendisi** машине инженери. ~ **yağı** машине майы.

makineci ар түрдүү машинелерди саткан/оңдогон киши.

makineleşme машинелешме, механикалаштырма.

makineleşmek 1. механикалаштыруу. 2. машине сыяктуу болуу, кыймылы жатыгып/автоматташып калуу.

makineleştirmek механикалаштыруу.

makineli 1. машинелүү, машине/мотор менен иштеген. 2. механикалык. 3. пулемёт. ~ **tüfek** пулемёт. ~ **tüfek gibi** быдылдап, безилдеп (*сүйлөө*).

makinist, -ti 1. машинист. **lokomotiv ~i** локомотив машинисти. 2. механик, техник. 3. кино киночу, механик.

makrama к. mahrama.

makro- макро ... ("*чоң*" *маанисиндеги өңмүчө*).

makroekonomi экон. макроэкономика.

makrospor биол. макроспора.

maksat,-dı максат, мүдөө. ~ **gütmek** максат көздөө/кылуу. ~ **hâsıl olmak** максатына жетүү. ~ **a uygun** максатка ылайык.

maksatlı 1. максаттуу, мүдөөлүү. 2. арам ойлуу, кара ниеттүү, атайлап. ~ **yapılan iş** атайлап жасалган иш.

maksatsız 1. максатсыз. 2. билбей, байкабай.

maksi макси, узун. ~ **etek** макси этек.
maksimal, -li максимал (дуу).
maksimum максимум, эң жогорку/чоң.
maksure 1. жаамилерде тосулуп коюлган жер. **2.** үйдүн жат кишилер кирбеген ыйык жери.
maksut, -du 1. кааланган, ниеттенген, тиленген. **2.** тилек, ниет, максат.
makta, -ı 1. кесик, жарык, тилик. **2.** профиль, проекция. **3.** элек. контакт. **4.** тыным (*ыр окуганда*). **5.** токойдун кыйылган жери. **6.** ад. казалдын/касыйданын акыркы бейти.
maktu 1. кесилген, тилинген, жара чабылган, токтотулган. **2.** кескин, так, анык, белгилүү. ~ **fiyat** так баа. **3.** соода дүң.
maktul, -lū өлтүрүлгөн, жаны/өмүрү кыйылган. ~ **düşmek/olmak** өлтүрүлмөк.
makul, -lū 1. ыктуу, жөндүү, орундуу, ылайык. ~ **fikir** жөндүү пикир. **2.** түшүнүктүү, эстүү, акылдуу. ~ **bir adam** эстүү киши.
makûs 1. терс, аягы башына кетирилген/аңтарылган. **2.** кара жолтой, таалайсыз.
makıaj макияж. ~ **yapmak** макияж жасоо.
makıajcı гримёр.
Makyavelcilik, -ği, Makyavelizm макиавелизм (*негиздөөчүсү Макиавеллинин атынан*) саясий кызыкчылык үчүн ар кандай ишке барма түшүнүгү.
mal I мал (*бодо мал*).
mal II 1. мал-мүлк, байлык, жыйган-терген, дүнүйө. ~ **mülk** мал-мүлк. **gayrimenkul** ~ кыймылсыз мүлк. **menkul** ~ кыймылдуу мүлк. **2.** товар, соода. **3.** арго тыйын, акча. **4.** арго жан, неме, киши сөрөй, макулук. **iyi ~ olsa buraya gönderirler mi?** жакшы неме болсо, биякка жиберилмек беле? **5.** арго нашаа. **6.** арго бийкеч, сулуу, "товар". ~а

bak! бийкечти кара! ~ **beyanı/bildirimi** ук. мүлк билдирими (*кызматка орношордо менчик мүлкү жөнүндө берилген билги*). ~ **birliği** мүлк/байлык бирдиги (*эрди-жатын арасында*). ~ **bulmuş Magribi gibi** башына бакыт кушу конгонсуп (*сүйүнүү*). ~ **canlısı** дүнүйөкор. ~ **edinmek** байлык күтүү. ~ **etmek 1)** өз менчигине айландыруу, менчиктеп алуу. **2)** бир баага келүү/туруу. **ucuza ~ etmek** арзан алуу. **3)** энчиси кылуу. **millete ~ etmek** элдин энчисине айландыруу. ~ **ın gözü 1)** эң мыктысы, сонуну. **2)** абийирин саткан (*аял*). **3)** арамзаа, шүмшүк. ~ **kaçırmak** контрабанда. ~ **meydanda** жашыруун эч нерсе жок, баары көз алдыда. ~ **mülk sahibi** мал-мүлк ээси, бардар киши. ~ **olmak 1)** баага туруш, бааланыш. **kaça ~ oldu?** канчага турду? **pahalıya ~ oldu** кымбатка турду. **2)** (*бирөөнүн*) энчиси болуу. ~ **sandığı** мамлекеттик казына. ~ **varlığı** (*бирөөнүн*) бүтүн дүнүйөсү. ~ **yapmak** байлык күтүү.
mala мала, сүргү, калакча (*шыбак ишинде колдонулган*).
malak мамалак (*топоздун баласы*).
malakit, -ti малахит.
malalamak малалоо, тегиздөө (*шыбак шыбалган жерди*).
malarya мед. малярия, безгек.
malayani бош, маанисиз, ооз көптүргөн, жел (*сөз*).
malca материалдык жактан, дүнүйө/байлык жагынан.
malдар малдар, мал-жандуу, бардар.
Malezya Малайзия.
Malezyalı малайзиялык.
malgama хим. амальгама (*сымап, металл кошундусу*).
malı : ~ **taşı** дең. мала таш (*якорь ордуна колдонулган таш*).

Mali Мали.

malî 1. мал-мүлк/акча/дүнүйөгө тие-
шелүү. ~ **durum** материалдык
абал. ~ **yardım** акчалай жардам.

2. финансы. ~ **yıl** финансы жылы.

malik, -ki ээ, эгедер, кожоюн. ~ **olmak**
ээ болуу.

malikâne өзүмдүк чарбак, менчик үй.

Malikî мус. 1. маликилер (*мусулман-
чылыктагы бир укук мектебинин
жактоочулары*). 2. маликилер мү-
чөсү.

Malili малилик, Мали жараны/журтта-
шы.

maliye 1. финансы иштери. 2. Финан-
сы Министирлиги. **M~ Bakan**
Финансы Министри.

maliyeci 1. Финансы Министирлиги
кызматкери. 2. финансист.

maliyet,-ti экон. нарк, чыгым. ~ **fiyati**
нарк баасы.

Malkar балкар.

Malkarca балкарча, балкар тили.

malkoç тар. Османлыларда чабуулчу-
лар отрядынын командири.

malt,-ti угуттук арпа (*пиво жасоодо
колдонулат*).

Malta Малта. ~ **eriği** бот. малта өрүгү
(*Eriobotrya japonia*). ~ **humması**
мед. малта келтеси (*Жер Ортолук
Деңизи жээктеринде көрүлгөн
оору*). ~ **taşı** малта ташы (*курулуш
материалы катары колдонулат*).

Maltalı малталык.

Maltız малталык, Малта жараны/
журтташы.

maltız малтыз (*меш түрү*).

malûl,-lû 1. майып, жарадар, жарым
жан. **harb ~ü** согуш майыбы.
2. чабал, жармач. ~ **gazi** согуш
майыбы ардагер.

malûlen майып/жарадар абалда.

malûliyet,-ti майыптык, жарадарлык,
жарым жандык. ~ **sigortası** майып-
тык камсыздандырмасы.

malûllük к. **malûliyet**.

malûm 1. маалым, билинген, таанымал.
~ **unuzdur ki ...** өзүңүз билгендей
... 2. албетте, шексиз, анык. ~ **ya!**
албетте! **ne ~?** кайдан билебиз?
3. грам. кыймыл этиши. ~ **değil**
анык/ ачык эмес. ~ **olmak** маалым
болуу.

malûmat, -tı 1. маалымат, билги, би-
лим. ~ **edinmek** билги/маалымат
алыш. ~ **sahibi** жогорку маалымат-
туу киши. 2. маалымат, информа-
ция, кабар. ~ **almak** маалымат/ка-
бар алмак. ~ **vermek** маалымат
бермек.

malûmatlı 1. маалыматтуу, билимдүү.
2. кабардар, билген, уккан.

malûmatsız 1. маалыматсыз, билимсиз.
2. кабарсыз, укпаган, билбеген.

malzeme 1. материал, керек-жарак. **in-
şaat ~si** курулуш материалы.
2. материал, факты, булак. ~
toplamak материал чогултуу.

mama 1. тамак (*бала тилинде*). 2. була-
мык.

mamafih ошону менен катар, ошондой
эле, жана да, ошентсе да, ошого
карабастан.

mamul, -lû 1. чыгарылган, өндүрүлгөн
(*буюм, азык ж. б.*). 2. продукту,
үрүн, өндүргү.

mamulât,-tı өндүргүлөр, продуктулар,
үрүндөр. **deri ~ı** тери өндүргүлөрү.

mamur 1. мамыр, жайкалган, гүлдөгөн
(*жер*). 2. өздөштүрүлгөн, өнүккөн,
иштетилген (*жер*).

mamut, -tu зоол. мамонт (*Elephas primi-
genius*).

mana 1. маани, мазмун, маңыз, олут. 2.
түр, кебете (*жүздөгү/көздөгү*). ~
çıkarmak 1) маани/ой/түшүнүк
чыгаруу. 2) туура эмес кабыл
алуу, өзүнө алуу. ~ **sına gelmek**
маанисине келүү. ~ **sı kalmamak**
маанисин жоготуу. ~ **vermek** маа-
ни берүү, бүтүм жасоо.

manalı 1. маанилүү, маанисине келген.

2. сырдуу. ~ **bakış** сырдуу көз караш. ~ **tebessüm** сырдуу жылмайыш. 3. маанилүү, олуттуу, таасирдүү. ~ **konuşma** маанилүү сөз. ~ маани берип, олуттуулук менен.
- manasız** 1. маанисиз, маңызсыз, мазмунсуз. 2. жөнсүз, ыксыз, орунсуз, пайдасыз. ~ **şaka** орунсуз тамаша. 3. кайдигер, бош. ~ **bakış** кайдигер караш.
- manasızlık, -ğı** маанисиздик, мазмунсуздук.
- manastır** монастырь.
- manav** 1. жашылча-жемиш сатылган дүкөн. 2. жашылча-жемиш саткан киши.
- mançınık, -ğı** 1. тар., аск. таш аткыч курал, катапулт. 2. жибек жип чыгырыгы.
- mançınıkçı** 1. тар., аск. таш аткыч жоокер. 2. жибек түргүч.
- Mançu** манжу.
- Mançuca** манжуча, манжу тили.
- manda** I зоол. буйвол (*Buffelus*). ~ **gibi** төөдөй, эби-сыны жок. ~ **gibi yayılmak** талп этип отуруп калыш. ~ **gibi yemek** кайсап/ мойсоп жиберүү (*тамакты*).
- mandat** II тар. мандат (*башкаруу укугу*). ~ **altındaki devletler** мандат алдындагы (*башкаруусу Улуттар Лигасына берилген*) мамлекеттер.
- mandacı** 1. тар. мандатарий (*Улуттар Лигасы тарабынан бир башка өлкөнү башкарууга милдеттендирилген өлкө*). 2. тар. кеме куруу ишин тескеген кызматчы (*Османлы Императорлугунда*).
- mandal** 1. тээк, чаптырма (*эшиктин, терезенин*). 2. кир кыпчыткыч. 3. муз. тээк (*кыл аспаптарда*).
- mandalina** бот. 1. мандарин дарагы (*Citrus nobilis*). 2. мандарин (*мөмөсү*).
- mandallamak** 1. (*эшик, терезени*) тээк менен бекитүү/чаптыруу. 2. (*кир-*

- ди*) кыпчытуу.
- mandallı** 1. тээктүү (*эшик, терезе*). 2. кыпчытылган (*кир*). 3. муз. тээктүү (*кыл аспап*).
- mandalsız** 1. тээксиз (*эшик, терезе*). 2. кыпчытылбаган (*кир*). 3. муз. тээксиз (*кыл аспап*).
- mandapost, -tu** почта менен акча жөнөтүү.
- mandater** саяс. мандатарий, мандат ээси. ~ **devlet** мандат ээси мамлекет (*Улуттар Лигасы тарабынан башка өлкөнү башкаруу укугу берилген*).
- mandepsi** арго тузак, капкан. ~ **ye basmak/düşmek** капканга/тузакка түшүү. ~ **ye bastırmak/düşürmek** капканга/тузакка түшүрүү, алдап кетүү.
- mandıra** 1. кой-эчки сарайы. 2. сүт азыктарын жасаган кичи ишкана.
- mandıracı** мандыра (*к.*) иштеткен киши.
- mandolin** муз. мандолин.
- manej** 1. манеж, ат үйрөтүү. 2. ат үйрөтүлгөн жер. 3. ат оюндары.
- manen** 1. мааниси боюнча. 2. рухий/моралдык жактан. ~ **ve maddeten** моралдык жана материалдык жактан. ~ **yılmak** рухий жактан чөгүш.
- manevî** 1. моралдык, ички, рухий. ~ **ihtiyaçlar** ички ыктыяждар. ~ **kuvvet** рухий күч. ~ **yardım** моралдык колдоо. 2. бакма, асыранды. ~ **evlât** асыранды/бакма бала.
- maneviyat, -tı** (*manevi'nin көпт. т.*). 1. руханият, рухий дүйнө. 2. көңүл, мораль. ~ **bozulmak** көңүлү калуу/чөгүү, капа болуу.
- manevra** 1. манёвр, аракет, кыймыл. 2. айланыш, бурулуш. 3. аск. манёвр, сыноо, көнүгүү. 4. (*кеменин*) кириш-чыгыш аракеттери. 5. (*локомотивдин*) жол алмаштырма кыймылдары. 6. өтм. план, ыкма,

жол (*бир максатка жетмек үчүн*).
 ~ **çevirmek** ооз. куулануу, амалдануу. ~ **yapmak 1)** белгилүү кыймылдар жасоо. **2)** аск. аскердик көнүгүүлөрдөн/сыноодон өтүү.
manevracı куу, амалкөй, алдамчы.
manevralı 1. башкарылган, манёврлүү. **2.** өтм. куу, амалкөй, шылуун. ~ **iş** кооптуу иш.
manevrasız башкарылбас, кыймылы оор.
manga аск. **1.** он кишилик отряд. **2.** согуш кемесинде аскерлер жаткан камера.
mangal мангал, шишкебек. ~ **kömürü** отун көмүрү. ~ **da kül bırakmamak** мактанып/көтөрүлүп сүйлөө.
mangan(ez) хим. марганец.
mangır 1. эск. мангыр (*жез тыйын*). **2.** арго акча, тыйын. **3.** көмүр таблет (*наргиле түтөтүүдө колдонулган*).
mangırılı арго акчалуу, бай.
mangırsız арго акчасыз, куру жалак/жайдак калган.
mangız арго акча, "шуудурак". ~ **eritmek** акча чачыш.
mango манго, индия алчасы.
mâni I -i, -yi 1. тоскоол, бөгөт, кыйынчылык. ~ **leri aşmak** тоскоолдорду ашмак. ~ **olmak** бөгөт/тоскоол болуу. **2.** тосмо, курчоо.
mâni II ад. мани (*секетпай түрүндөгү элдик ыр*).
mânia 1. тоскоол, бөгөт, тосмо, баррикада. **2.** өтм. бөгөт, кыйынчылык, тоскоол, кедерги.
mânialı 1. бөгөттүү, уңкул-чуңкул, түз эмес (*жер*). **2.** өтм. кыйын, кыйынчылыктуу, бөгөтү көп. ~ **koşu** бөгөттүү/тоскоолдуу жарыш.
manidar маанилүү, олуттуу, көрүнүктүү.
manifatura мануфактура, текстиль.
manifaturacı текстилчи.
manifest, -ti манифест.

manifesto дең. жүк декларациясы.
manihaizm дин манихейчилик.
manik психол. манияга кабылган (*оору*).
manikür маникюр.
manikürcü маникюрчу.
maniple манипулятор, телеграф ачкычы.
manipülâtr 1. манипулятор, ачкыч, түймө. **2.** телеграф оператору.
Manisa: ~ lâlesi бот. жоогазындын бир түрү (*Anemone pulsatilla*).
manita арго алдамчылык, көз боёмочулук, айлакерлик, шумпайлык. ~ **ya basmak** алдануу. ~ **yapmak** (*бирөөнүн*) көзүн боёо, алдап кетүү.
manitacılık, -ği көз жазгырма, көз боёмо (*ууру, чөнтөкчүлөрдүн ыкмасы*).
manivelâ 1. бурагыч/айланткычтын колу, рычаг. **2.** авто машиненин от алдырма колу.
maniyer манера, ыкма, кылык.
mankafa 1. маңбаш, кеңкелес, келесоо. **2.** вет. маңка (*ат/төөнүн жуугуштуу оорусу*) илдетине кабылган ат.
mankafalık, -ği 1. маңбаштык. **2.** маңкалык (*ат/төө илдетти*).
manken 1. манекен, модель (*киши*). **2.** манекен (*ателье, дүкөн ж.б.*) кеп, калып.
mankenlik, -ği манекендик, моделдик (*кесип*).
mano арго карта ойнунда утуштан түшкөн пай.
manolya бот. магнолия (*Magnolia grandiflora*).
manometre физ. манометр.
mansıp, -bı эск. мансап.
mansiyon 1. мактоо даражасы, жактыруу. **2.** таанылма.
Manş : Manş Denizi Ла-Манш.
manşet, -ti 1. манжет. **2.** полигр. маншет (*газетанын 1-бетиндеги баш тема*).
manşon 1. муфта (*аялдардын колдорго*

- таккан астарлуу тери кабы*). 2. *тех.* муфта, муздаткыч билерик.
- mantalite** менталитет, өз жорум.
- mantar** 1. *бот.* козукарын (*Fungi*). 2. эмен дарагынан алынган такта (*суудан жеңилдиги, суу өткөрбөгөнү, ийкемдүүлүгү үчүн көп кырдуу колдонулат*). ~ **ağacı** *бот.* эмен дарагы (*Phellodendron amurense*). **şişenin** ~1 бөтөлкөнүн тыкоочу. 3. оюнчук тапанчанын огу. 4. кайырмактын калкымасы. 5. чочконун мурду. 6. *мед.* козукарын (*теринин жугуштуу оорусу*). 7. *арго* жалган, "беш өрдөк". ~ **atmak** *арго* "беш өрдөгүн" учуруу, калп айтуу. ~ **a basmak** (*бирөөнүн*) тузагына түшүш. ~ **gibi** 1) заматта пайда болуш. 2) чирик, араң жан. ~ **gibi yerden bitmek** козукарындай дароо жайнап кетүү.
- mantarcı** 1. козукарын өстүргөн/саткан киши. 2. *арго* жалганчы, калпычы, аферист.
- mantarcılık,-ğı** алдамчылык, көз боёмочулук.
- mantarlı** 1. козукарындуу (*тамак*). 2. оозу тыкалган (*бөтөлкө, шише*).
- mantı** манти (*чүчтара сыяктуу түйүлүп, жуурат, сарымсак кошулуп желген тамак*).
- mantık, -ğı** логика, жүйө, маани, акыл. ~ **a aykırı** акылга сыйбас. ~ **bilimi** логика (*илим катары*). ~ **dışı** акыл албас, акылга сыйбас.
- mantıkçı** 1. логика изилдөөчүсү. 2. акылга салып/ченеп иш кылган (*киши*).
- mantıklı** акылдуу, туура, жөндүү, жүйөлүү, орундуу. ~ **adam** акылдуу киши. ~ **söz** орундуу сөз.
- mantıksal** логикалык, жүйөлүү.
- mantıksız** 1. жүйөсүз, жөнсүз, ыксыз, орунсуз. 2. акылсыз, жеңил ойлуу (*киши*).
- mantıksızlık,-ğı** акылсыздык, жеңил ойлуулук, жүйөсүздүк.
- mantis** *мат.* мантисса.
- manto** манто, аял пальтосу.
- manyak,-ğı** маньяк, жин даарыган, делирген. 2. лунатик.
- manyaklık** маньяктык, делиргендик.
- manyetik** *физ.* магниттик. ~ **alan** магниттик талаа.
- manyetize** 1. магниттешкен. 2. гипноздолгон, даарылган. ~ **etmek** 1) магниттештирүү. 2) даарып салуу.
- manyetizma** 1. магнетизм. 2. дааруу, гипноз. ~ **yapmak** гипноздоо.
- manyetizmacı** гипнотизёр, көз боочу.
- manyeto** *тех.* индуктор, магнето.
- manyezi** *хим., мед.* магнезия.
- manyezit, -ti** *мин.* магнезит.
- manzara** 1. көрүнүш, пейзаж, панорама. **buradan** ~ **mukemmel!** бул жерден көрүнүш укмуш! ~ **ya bak!** көрүнүштү кара! 2. пейзаж (*сүрөтчүлүк түрү*). 3. *өтм.* абал, жагдай, шарт. **ekonomik durumu-muzun** ~ **si** экономикалык абалыбыздын жагдайы.
- manzaralı** 1. көрүнүштүү, караган, ачылган, бет алып турган. **deniz** ~ **ev** деңизге бет алып турган үй. **Ankara** ~ **ofis** Анкара көрүнүп турган офис. 2. көрүнүшү мыкты, көрктүү, кооз. ~ **ev** көрктүү үй.
- manzarasız** 1. тегереги туюк/жабык. 2. көрксүз, жупуну.
- manzum** 1. тартиптүү, иреттүү, тыкан. 2. *ад.* ыр түрүндө, уйкаш.
- manzume** 1. *ад.* ыр, поэма. 2. *эск.* система.
- Maocu** маочу/маоист (*Мао-Цзе-дун жактоочусу*).
- Maoculuk,-ğu** маочулук, маоизм.
- mapa** 1. *дең.* учу алкак түрүндөгү болт. 2. *дең.* кеме панары.
- maral** *зоол.* марал.
- marangoz** жыгач уста.
- marangozhane** жыгач уста устаканасы.
- marangozluk,-ğu** жыгач усталык (*иш*).

kesin).

maraton *спорт* марафон.

maraz **1.** оору, илдет. **2.** адам чыдагыс абал, оор жагдай. **3.** кайгы, капа. **4.** жамандык, кыянатчылык, балакет. **5.** кыялы чатак, кычаш, кежир (*киши*).

maraza чатак, чыр, араздашуу, касташуу. ~ **çıkarmak** чатак чыгарыш.

marazî **1.** ооруга айланган, патологиялык. ~ **kıskançlık** ооруга айланган кызганчаактык. **2.** ооруга/ноокастыкка байланыштуу.

marazlanmak ооруп калыш, ноокаш.

marda сапатсыз товар.

mareşal,-li *аск.* маршал, фельдмаршал.

margarik: ~ **asit** маргарин кислотасы.

margarin маргарин.

margarit,-ti *бот.* маргаритка (*Bellis*).

marifet,-ti **1.** чебердик, өнөр, талант, усталык. **2.** *эск.* билим, билги. **3.** кылык, жорук. **4.** өзгөчөлүк, сыр. **bu aletin en önemli ~i de pille çalışmasıdır** бул куралдын эң маанилүү өзгөчөлүгү батарея менен иштейт. **5.** арачылык, ортомчулук. **6.** кыянатчылык, кесепет, жаман жорук. **gördün mü yaptığı ~i?** жасаган жоругун/кылган кылыгын көрдүңбү?

marifetli **1.** өнөрлүү, чебер, уста, уз, таланттуу. **2.** чебер жасалган, көркөм.

marina яхта порту.

mariz оорулуу, ноокас.

marj **1.** боштук (*дептердин четинде калтырылган*). **2.** *соода, фин.* зыян пайы (*соода ишинде*).

marijinal **1.** *экон., психол., социол.* маржинал. **2.** башкалардан өзгөчө жашоо бычымы.

mark,-kı марка (*Германиянын эски акча бирдиги*).

marka **1.** марка, белги, тамга. ~ **koymak** марка/белги коюш. **fabrika ~sı** фабрика маркасы. **2.** билинген/

таанымал үрүн. **bu mağazada sadece ~ satılır** бул дүкөндө жалаң марка буюмдар сатылат. **3.** талон, номер, жетон (*акча ордуна колдонулган*).

markacı марка саткан киши.

markaj *спорт* маркаж (*каршы жаат оюнчусуна кол/бут менен каршылык көргөзүү*).

markalamak **1.** белги/марка/тамга коюу. **2.** эн салуу (*малга, куштарга*). **3.** коргонуу ыкмасын колдонуу (*футболдо*).

markalı **1.** белгиленген, ышаарат кылынган. **2.** эн/тамга салынган, эндүү **3.** маркалуу.

marke: ~ **etmek** *спорт* каршы тарап оюнчусун туткактап алуу, ойнотпоо.

market,-ti маркет, гастроним.

marketçi маркет ээси/иштеткен киши.

marki маркиз (*ак сөөктүк наамы*).

markiz **1.** маркиза. **2.** эки кишилик пас кресло. **3.** *архит.* терезе/эшик серепчеси.

markizet,-ti маркизет (*пахта кездеме*).

Marksist,-ti **1.** марксист. **2.** марксисттик. ~ **teori** марксисттик теория.

Marksizm марксизм.

marley *архит.* пластмасса төшөмө (*полдун*).

Marmara: ~ **Denizi** Мармар (Мрамор) деңизи. ~ **çırası gibi yanmak** күйүп кетүү, жоготууга учуроо (*соодада*).

marmelat,-ti мармелад.

marmot,-tu *зоол.* суур (*Marmota*).

maroken сактыян (*эчки/кой терисинен боёлуп жасалган жука тери*).

maron каштан түсү, күрөң кызыл түс.

marpuç,-cu наргиле (*к.*) түтүгү.

mars (*тавла оюнунда*) катар утуш. ~ **etmek 1)** (*тавлда*) эки упай утуп алыш. **2)** (*бирөөнүн*) оозун аппак кылыш, сүйлөтпөй коюш. ~ **olmak 1)** (*тавлда*) эки упай уттуруш.

2) оозу апкак болуш, сүйлөй албай калыш.

Mars *астр.* Марс.

marsık, -ğı чычала, чала күйгөн (*түтөгөн*) отун. ~ **gibi** күйгөн чычаладай, капкара (*түс*).

marş I *муз.* 1. марш. **cenaze** ~1 аза маршы. 2. гимн. **İstiklâl** ~1 Боштондук гимни (*Түркиянын улуттук гимни*).

marş II марш! (*буйрук*).

marş III *авто* стартер. ~а **basamak** стартерге басуу, машинени от алдыруу.

marşandiz товар/жүк поезди.

mart март (*айы*). ~ **dokuzu** *марттын* үчүнчү аптасында болчу бороон. ~ **havası gibi** өзгөрүлгөн, кубулган, оң-тетири (*мүнөз*). ~ **içeri, pire dışarı** жактырбаган бирөө келгенде тышка чыга качкандар үчүн айтылат. ~ **kedisi** катынпоз, жүрөөнөк (*эркек*).

martaval *арго* ооз көптүрмө, бош сөз, калп. ~ **atmak/okumak** оозуна келгенди сүйлөш, ойдон чыгарып айтыш.

martavalcı маңыз, жаагын жанган, сүйлөөчү, калпычы.

martı *зоол.* ак чардак (*Laridae*).

martini *мартини* (*ичкилик*).

maruf 1. таанымал, белгилүү, көрүнүктүү. 2. шарият жол берген.

maruffiyyet, -ti таанымалдык, белгилүүлүк, даңазалуулук.

marul *бот.* марул (*Lactuca sativa*).

maruz 1. кабылган, туш болгон. ~ **birakmak** кабылтуу, туш кылуу. ~ **kalmak** баштан кечирүү, кабылуу, туш болуу. 2. *эск.* сунуш кылынган, жиберилген, берилген.

maruzat, -tı (*maruz'*дун көпт. т.) сунуштар, кабарлар, каттар, рапорттор, арыздар, билдирүүлөр. **size ~im var** сизге даттануум бар.

marya 1. кой, эчки. 2. ургаачы мал. 3.

майда балык түрү.

masa 1. үстөл. ~ **örtüsü** үстөл жапкыч. ~ **tenisi** *спорт* үстөл тенниси. ~ **topu** үстөл теннисинин тобу. ~ **üstü** үстөл үстү, кичи, чакан (*үстөл үстүндө жасалса боло турган чакан ишмердиктер*). ~ **ya-yımcılık** чакан басмакана. 2. *өтм.* тамак, үстөл. **güzel bir ~** **hazırlamış** сонун бир үстөл даярдаптыр. 3. (*мекемелерде*) бөлүм, департамент, редакция. **TRT'nin Kırgızca ~sı** ТРТнин Кыргыз бөлүмү. 4. банкрот болгондун мүлкү (*кредиторлор бөлүп ала турган*).

masaj массаж. ~ **yapmak** массаж жасоо.

masajcı массажист.

masal 1. жомок, жөө жомок. 2. тамсил. **La Fontaine ~ları** Лафонтен тамсилдери. 3. *өтм.* бош сөз, апыртма, жалган. ~ **âlemi** жомоктор дүйнөсү. ~ **gibi** жомоктогудай, таң каларлык. ~ **okumak/anlatmak** 1) жомок айтуу. 2) *арго* жомок айтуу, апыртуу, калпты-чынды койгулаштыруу. ~ **lar uydurmak** калп/ойдон чыгарып айтуу.

masalcı 1. жомокчу, жомок айткан/жазган киши. 2. *өтм.* калпычы, апыртма.

masalımsı жомокко окшогон, жомок сымал.

masarika *анат.* чычыркай.

masat, -dı болот өгөө.

masif массивдүү, ири, оор салмактуу.

masiko *тех., хим.* коргошун кычкылы, массикот.

mask 1. маска. 2. беткеп (*өлүүдөн алынган*).

maskara 1. күлкүлүү, тамашалуу, кызык. **oyunlarına bak, ne ~ şey!** оюндарын карасаң, кандай кызык! 2. *орой* маскара, шерменде. 3. шылдың, тамаша, келеке. ~ **ya almak/ce-virmek** шылдың кылыш, келекелеш. 4. куудул, азилкөй, тамаша-

көй, маскарапоз. **5.** карнавал маскасы. ~ **etmek 1)** маскара кылыш. **2)** (*бир нерсени*) бузуш, ойрон кылыш. ~ **olmak** маскара/уят/шерменде болуш. **6.** ~ **etmek** тушъ.

maskaralaşmak 1. күлкүлүү/тамашалуу боло баштоо. **2.** маскара/уят болуу.

maskaralık, -ğı 1. маскарапоздук, тамашакөйлүк, куудулдук. **2.** маскаралык, шермендечилик. **bunun gibi bir ~ görülmemiştir** мындай маскаралык көрүлгөн эмес. ~ **etmek** маскаралаш, келекелеш.

maske 1. маска. **gaz ~si** газ маскасы (*противогаз*). **oyun ~si** театр оюн маскасы. **2.** маска (*сулуулук/саламаттык үчүн*). **göz ~si** көз маскасы. **yüz ~si** жүз маскасы. **3.** өтм. маска, парда, чүмбөт. ~**si düştü/sıyrıldı** маскасы/чүмбөтү түштү, бети ачылды. ~**sini kaldırmak/atmak** өтм. чыныгы жүзүн көргөзүү, ачыкка чыгуу.

maskelemek 1. маска тартуу, жашыруу, жабуу. **2.** өтм. жүзүнө маска/парда/чүмбөт тартып алуу, жүзүн жашыруу.

maskeli 1. маскалуу. ~ **balo** карнавал, бал-маскарад. **2.** өтм. чыныгы жүзүн жашырган.

maskot, -tu акжолтой, эрмек (*киши, айбан, буюм*).

maslahat, -tı 1. маселе, маанилүү иш/жагдай. **2.** арго эркектик орган.

maslahatgüzar элчинин орун басары/өкүлү.

maslak, -ğı 1. суу түтүгү. **2.** суу бассейни/депосу. **3.** суу ноосу (*мал суугаруу үчүн*).

masmavi көпкөк (*түс*).

mason франкмасон. ~ **locası** масон уюму.

masonluk, -ğu тар. **1.** франкмасондук (*диний агым*). **2.** масондук (*мүчөлүк*).

masör массажист (*эркектер үчүн*).

masraf чыгым, чыгаша. *сал. gider.* ~**ı çekmek** чыгымын тартыш. ~**ını çıkarmamak** чыгымын жаппай калыш. ~**tan çıkmak** чыгым тартып калыш, чыгаша болуш. ~ **etmek** чыгым болуш. ~**a girmek** чыгашага учураш. ~ **görmek 1)** чыгымын тартыш. **2)** киреше-чыгашаны тейлеш. ~**tan kaçmak** чыгымдан качыш. ~ **kapısını açmak 1)** акча чачканга шылтоо табыш. **2)** (*бир нерсени*) чыгымын өз мойнуна алыш. ~**ı kısmak** чыгымды/чыгашаны азайтыш. ~**a sokmak** чыгымга кириптер кылыш.

masrafçı 1. майда-барат саткан дүкөнчү. **2.** майда-барат саткан дүкөн.

masraflı чыгашасы/чыгымы көп, кымбат.

masrafsız 1. чыгымсыз, чыгашасыз. **2.** бекер, акысыз.

massetmek соруш, эмиш, сиңирип алыш, каныш, каныгыш.

mastar I 1. грам. кыймыл атооч, инфинитив. **2.** булак, негиз.

mastar II сызгыч (*шыбак түз болушу үчүн колдонулат*).

master магистр (*университет диплому менен докторлук арасындагы академиялык даража*).

mastı такса (*ит түрү*).

mastika 1. мастика, карагай чайыры. **2.** чайыр кошуп ачытылган арак.

mastor 1. ылжыган мас. **2.** нашаага мас.

mastürbasyon мастурбация.

masum 1. күнөөсүз, бейкүнөө, аруу. **2.** дүйнөкапар, бейкапар. ~ ~ **bakıyor** бейкапар карап турат. **3.** ооз. наристе бала.

masumiyet, masumluk, -ğu бейкүнөөлүк, аруулук, бейкапардык.

masura 1. чыгырык, өзөк (*жип, тасма, зым ж. б. түрүлө турган*). **2.** түтүк (*гидравликалык аппараттын*). **3.** камыш калем. **4.** суюктук өлчөө

бирдиги.

maş *бот.* маш буурчак (*Phaseolus aureus*).

maşa **1.** кычкач. **2.** кыпчуур, чымчуур. **3.** искек. **4. тех.** велосипед дөңгөлөгүнүн жебелери. **5. өтм.** камчы, оюнчук (*бирөөлөрдүн колунда*). ~ **gibi** куурайдай, каткан арык (*киши*). ~ **gibi kullanmak** кол баладай жумшап алыш. ~ **kadar** кенедей, тырмактай (*бала*). ~ **si olmak** (*бирөөнүн*) камчысын чабыш. ~ **nın ucuyla tutmak** жийиркенүү.

maşacı кычкач, кыпчуур жасаган/саткан киши.

maşalamak чачты электр кыпчуур менен тармалдатуу.

maşalı **1.** кыпчуурлуу, кычкачтуу. ~ **gözlük** кондурма көз айнек. **2.** кыпчуур менен тармалданган (*чач*).

maşalık, -ğı камчы чабар (*бирөөнүн колунда*). ~ **etmek** (*бирөөнүн*) камчысын чапмак.

maşallah *сырд. с.* **1.** *бир нерсеге катуу ыраазы болгондо же таң калганда колдонулат.* ап-бали! баракелде! азамат! ~ **dedeniz hâlen dinçmiş!** баракелде, чоң атаңар али күүлүү тура! **2.** "көз тийбесин", "Кудай колдосун", "Кудай көзү жамандан сактасын" маанисине келген тилек сөзү. **kaç çocuğunuz var? – üç.** ~, **Allah anne-babasına bağışlasın!** канча балаңыз бар? – үч. - баракелде! Аллаа ата-энесинен айырбасын! **3. maşallah** жазуусу бар алтын (*жаш баланы көргөнү баргандар тагышат*). ~ **ı var** (*иши, ден-соолугу, окуусу ж. б.*) мыкты, сонун. **arabanızın ~ı var** машинеңиз сонун жүрөт экен.

maşatlık, -ğı мусулман эместердин (*көбүнчө еврейлердин*) көрүстөнү.

maşlah машлах (*аялдардын жеңи жара тиликтүү тыш кийими*).

maşrapa кружка (*металлдан ж. б. жасалган*).

mat **I, -tı** шахмат мат, "өлдү". ~ **etmek** **1)** (*шахматта*) мат кылуу, жеңүү. **2)** *өтм.* мат кылуу, жаагын жап кылуу. **3)** (*бирөөнүн*) ишин бузуу/бүлдүрүү. ~ **olmak** **1)** (*шахматтан*) жеңилүү. **2)** жаагы жап/сүйлөгүс болуу **3)** иши бузулуу/бүлүнүү.

mat, II, -tı күнүрт, бүдөмүк, буланых, боз чаңгыл.

matador матадор.

matafyon дең. тешик (*жел кайыкта ачылган*).

matah "товар" (*мыскылдуу атоо*). **onun ne ~ olduğunu bilmez miyiz sanki?** анын кандай "товар" экенин билбейт бекенбииз?

matara жан фляга, баклажка, көөкөр.

matbaa басмакана, типография.

matbaacı **1.** басмакана жумушчусу. **2.** басмакана ээси.

matbaacılık, -ğı басмакана/басма иши.

matbu, -u басылган, жарыяланган.

matbua басылган жарыялар.

matbuat, -tı басма сөз, пресса, медиа. ~ **hürriyeti** басма сөз эркиндиги.

matem аза. *сал.* **yas.** ~ **ayı** Ай календарында мухаррем айы. ~ **havası** **1)** кайгылуу/муңдуу жагдай. **2)** кайгылуу/муңдуу музыка. ~ **tutmak** аза күтүү.

matematik, -ği математика.

matematikçi **1.** математик. **2.** математика мугалими.

matematiksel **1.** математикалык. **2. өтм.** кескин, так, анык.

matemli **1.** азалуу. **2.** кайгылуу, муңдуу.

materyal, -li **1.** материал. **2.** керек-жарак, жабдуу.

materyalist, -ti **1.** материалист. **2.** материалисттик. ~ **felsefesi** материалисттик философия.

materyalizm материализм. **dialektik** ~ диалектикалык материализм.

tarihî ~ тарыхый материализм.
matine күндүзгү көрсөтүү (*театр, кинотеатр, концертзал ж. б-да*).
matiz *арго* ылжыган мас. ~ **olmak** *арго* катуу мас болуу, мастыктан дайнын таппай калуу.
matkap, -bı бургу, бурооч, дрель.
matlaşmak күңүрт/бүдөмүк тартуу.
matlup, -bu **1.** кааланган, изделген, талап кылынган. **2.** каалоо, тилек, максат. **3.** карыз, аласа.
matmazel мадемуазель, бийкеч (*мусулман эмес кыздарга кайрылуу сөзү*).
matrah салык өлчөмүн белгилөө үчүн алынган нарк.
matrak I жоон таяк, токмок.
matrak II *арго* күлкүлүү, куудул, тамашакөй. ~ **çocuk** куудул/таттуу бала. ~ **a almak/geçmek** тамашалоо, азилдөө.
matris **1.** (*терүү ишинде*) матрица (*басмакалып*). **2.** *мат.* матрица.
maun **1.** (~ **ağacı**) *бот.* кызыл жыгач (*Swietenia mahagoni*). ~ **renği** махагон түс, кызыл-күрөң түс. **2.** кызыл жыгачтан жасалган.
maval жалган, калп. ~ **okumak** жалган айтуу, оюна келгенди сүйлөө.
mavi көк, көгүш. ~ **boncuk** көз/көк мончок. ~ **boncuk dağıtmak** ар кимге жакшы көрүнгүсү келүү. ~ **boncuk kimde?** алданма кезеги кимде? (*амалкөй эркек курмандары үчүн айтылат*). ~ **hastalık** *мед.* цианоз. ~ **kantaron** *бот.* кекире (*Centaurea cyanus*).
mavileşmek көгөрүү, көгүш тартуу.
mavili **1.** көгала. **2.** көк түстө кийим кийген (*киши*).
mavilik, -ği көктүк, көгүлтүрлүк, көгүлжүм.
mavimsi көгүлтүр, көгүш.
mavimtrak *к.* **mavimsi**.
maviş ак жүздүү көк көздүү (*киши*).
mavna баржа, лихтер.
mavzer маузер (*жаратуучусу Вилгельм*

фон Маузердин атынан).
maya I **1.** ачыткы, уютку, көрөңгө. **ekmek** ~ **sı** топоч ачыткысы. **yoğurt** ~ **sı** айран/жуурат уюткусу. **2. өтм.** уютку, көрөңгө, тукум, негиз. ~ **sı bozuk** тукуму бузук. **3. биол.** фермент, энзим. **4. арго** жүзү жок, уятсыз, арсыз. ~ **ağacı** *бот.* май курмасы (*Elaeis guineensis*). ~ **sı bozuk I**) жини жаман, кыялы чатак. **2) ниети бузук.**
maya II **1.** тубар/ургаачы мал. **2.** инген, мая.
maya III мая (*түрк элдик ырларынын бир түрү*).
mayabozan *биол.* антифермент.
mayalamak ачытыш, уютуш (*мис. камырды, айранды ж. б.*).
mayalanma **1.** ачыма, уюма. **2.** ачып-кычып кетме.
mayalanmak **1.** ачуу, уюу. **2.** ачып/кычып/бузулуп кетүү.
mayalı **1.** ачытылган, уютулган. **2.** ичинде ачыткысы, уюткусу бар.
mayalık, -ğı ачыткы, камыртуруш.
mayasıl *мед.* **1.** экзема. **2.** геморрой.
mayasız **1.** ачыткысыз. **2.** ачытылбаган. ~ **hamur** ачытылбаган камыр. **3.** колунан иш келбеген, бечара (*киши*).
maydanoz *бот.* петрушка (*Petroselinum crispum*).
mayhoş **1.** кычкыл-таттуу (*даам*). **2. өтм.** суук, бузук. **onların araları** ~ алардын мамилелери бузук.
mayhoşluk, -ğu **1.** кычкыл-таттуулук. **2. өтм.** сууктук, бузуктук (*мамиледеги*).
mayın мина. ~ **dökmek/döşemek** мина коюу. ~ **gemisi** мина төшөөчү кеме. ~ **tarama gemisi** мина издегич кеме. ~ **tarlası** мина талаасы.
mayıncı миначы, мина орноткуч (*киши*).
mayınlamak мина коюу/төшөө.
mayıs I май (*айы*). ~ **böceği** зоол.